

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 roku

Projekt Wersji Ostatecznej Raportu Końcowego

Zamawiający:

Województwo Zachodniopomorskie

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

Ul. Korsarzy 34

70-504 Szczecin

Wykonawca:

4 maja 2010

SPIS TREŚCI

1	Wykaz użytych skrótów	5
2	Streszczenie w języku niespecjalistycznym	6
3	Wprowadzenie.....	8
	3.1 Podstawy formalno-prawne Prognozy oddziaływania na środowisko	9
	3.2 Przedmiot i cel Prognozy	12
	3.3 Zakres prognozy - obowiązujące wymogi ustawodawcze	12
	3.4 Metodyka prac	14
4	Informacja o zawartości i głównych celach Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 roku	17
5	Powiązania Strategii z innymi dokumentami.....	21
6	Określenie, analiza i ocena istniejącego stanu środowiska, zasobów kulturalnych i kulturowych województwa zachodniopomorskiego	27
	6.1 Klimat.....	27
	6.2 Morfologia terenu	27
	6.3 Wody powierzchniowe.....	27
	6.4 Wody podziemne.....	29
	6.5 Gleby.....	30
	6.6 Kopaliny.....	31
	6.7 Powietrze atmosferyczne	32
	6.8 Gospodarka wodno-ściekowa	33
	6.9 Gospodarka odpadami	33
	6.10 Klimat akustyczny	34
	6.11 Promieniowanie elektromagnetyczne	34
	6.12 Obszary chronione.....	34
	6.13 Zasoby przyrodnicze	35
	6.14 Zasoby i dziedzictwo kulturowe	35
	6.15 Zidentyfikowane problemy ochrony środowiska, istotne z punktu widzenia realizacji Strategii	36
7	Ocena oddziaływania na środowisko realizacji działań w obszarach priorytetowych Strategii.....	38
	7.1 Obszar priorytetowy I – Rozwój Markowych Produktów Turystycznych	41
	7.2 Obszar priorytetowy II – Rozwój Zasobów Ludzkich.....	71
	7.3 Obszar priorytetowy III – Wsparcie Marketingowe	85
	7.4 Obszar priorytetowy IV – Kształtowanie Przestrzeni Turystycznej	88
	7.5 Obszar priorytetowy V – Wsparcie Instytucjonalne i Budowa Systemów Rozwijających Turystykę.....	102
8	Propozycja rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko.....	112
9	Oddziaływanie transgraniczne	124
10	Przewidywane zmiany stanu środowiska województwa zachodniopomorskiego w przypadku odstąpienia od realizacji Strategii.....	126
11	Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.....	128
12	Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień Strategii oraz częstotliwości jej przeprowadzania	132
13	Propozycje modyfikacji Strategii	135
14	Literatura	137
15	Załącznik nr 1–Ocena antycypowanej intensywności oddziaływań	139
16	Załącznik nr 2–Powiązania Strategii z innymi dokumentami	140

SPIS RYSUNKÓW I TABEL

Rysunek 1 Diagram przedstawiający w schematyczny sposób, proces związany z przygotowaniem i realizacją Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko	11
Rysunek 2 Ocena stanu rzek województwa zachodniopomorskiego w 2008 roku	28
Rysunek 3 Ocena stanu jezior województwa zachodniopomorskiego w 2008 roku	29
Rysunek 4 Obszary o wysokich walorach przyrodniczych w województwie zachodniopomorskim	48
Rysunek 5 Szlak konny Pojezierza Drawskiego	49
Rysunek 6 Zachodniopomorski szlak żeglarski	61
Tabela 1 Wykaz użytych skrótów	5
Tabela 2 Wyniki klasyfikacji wód podziemnych w województwie zachodniopomorskim w 2008 roku	30
Tabela 3 Lokalizacja punktów pomiarowych monitoringu operacyjnego wód podziemnych na obszarze województwa zachodniopomorskiego	30
Tabela 4 Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych gleby	31
Tabela 5 Charakterystyka komunalnych oczyszczalni ścieków działających w województwie zachodniopomorskim w 2007 roku	33
Tabela 6 Tereny objęte ochroną, przez które przebiegają i przebiegać będą szlaki rowerowe	44
Tabela 7 Tereny objęte ochroną, przez które przebiegają i przebiegać będą szlaki rowerowe	49
Tabela 8 Obszary Natura 2000 leżące w pobliżu miejscowości predystynowanych do utworzenia pól golfowych	52
Tabela 9 Potencjalne zagrożenia pól golfowych dla obszarów Natura 2000	52
Tabela 10 Czynniki presji turystyki na ekosystemy wodne	58
Tabela 11 Przejawy dużego stopnia antropopresji na terenach nadmorskich	63
Tabela 12 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu I	67
Tabela 13 Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu I	68
Tabela 14 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu I	68
Tabela 15 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu I	69
Tabela 16 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu I	69
Tabela 17 Wybrane zagadnienia objęte programem studiów	72
Tabela 18 Studia na Wydziale Nauk o Ziemi	72
Tabela 19 Studia na Wydziale Zarządzania i Ekonomiki Usług (Menedżer turystyki)	72
Tabela 20 Studia na wydziale Zarządzania i Ekonomiki Usług (Biznes turystyczny)	73
Tabela 21 Studia na Wydziale Nauk Przyrodniczych	73
Tabela 22 Studia na wydziale Zarządzania i Ekonomiki Usług (Zdrowotne podstawy turystyki i rekreacji)	73
Tabela 23 Przedmioty na kierunku Turystyka i rekreacja, specjalność usługi turystyczne	73
Tabela 24 Przedmioty na kierunku Stosunki Międzynarodowe, specjalność Euroturystyka	74
Tabela 25 Miejsca i stanowiska pracy związane turystyką	75
Tabela 26 Rodzaje zadań, ich lokalizacja i obszary chronione w obrębie planowanych prac	79
Tabela 27 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu II	82
Tabela 28 Oddziaływanie na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu II	83
Tabela 29 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu II	83
Tabela 30 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu II	84
Tabela 31 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu II	84
Tabela 32 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu III	86
Tabela 33 Oddziaływanie na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu III	86
Tabela 34 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu III	86
Tabela 35 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu III	87
Tabela 36 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu III	87
Tabela 37 Rodzaje zadań, ich lokalizacja i obszary chronione w obrębie planowanych prac	88
Tabela 38 Lista plaż i przystani włączonych do programu Blue Flag	89
Tabela 39 Obszary Natura 2000 znajdujące się w pobliżu realizacji możliwych zadań	90
Tabela 40 Obszary chronione na pojezierzach: Drawskim, Wałęckim i Myśliborskim mogące być narażone na skutek realizacji działania	90
Tabela 41 Obszary chronione w obrębie wskazanych lokalizacji realizacji działania	92
Tabela 42 Obszary chronione w miejscowościach, w których nastąpi realizacja działania	93
Tabela 43 Obszary chronione w pobliżu lotnisk Szczecin-Goleniów i Zegrze Pomorskie	95
Tabela 44 Obszary chronione w pobliżu lotnisk Borne Sulinowo, Bagicz, Kluczewo, Chojna i Szczecinek	96
Tabela 45 Obszary Natura 2000 stanowiące potencjalne kolizje z drogą S 11	96
Tabela 46 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu IV	98
Tabela 47 Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu IV	99
Tabela 48 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu IV	99
Tabela 49 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu IV	100
Tabela 50 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu IV	101
Tabela 51 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu V	110
Tabela 52 Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu V	110
Tabela 53 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu V	110
Tabela 54 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu V	111
Tabela 55 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu V	111
Tabela 56 Tabela możliwych do zastosowania działań mitygujących	113
Tabela 57 Propozycje zmian w Strategii	135

1 Wykaz użytych skrótów

Tabela 1 Wykaz użytych skrótów

CWU	Ciepła Woda Użytkowa
HNV	High Nature Value Farmland (tereny rolnicze o wysokiej wartości przyrodniczej)
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
LOT	Lokalna Organizacja Turystyczna
OSO	obszary specjalnej ochrony
POIiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PWIS	Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny
PTTK	Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RPO WZ	Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego
SOO	specjalne obszary ochrony
SRT WZ	Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 roku (zwana także „Strategią”)
UE	Unia Europejska
UM WZ	Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie
Ustawa OOŚ	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.)
ZROT	Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna

2 Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Plany i programy, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko, należy zgodnie z dyrektywą UE 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27 lipca 2001 roku w sprawie oceny skutków niektórych planów i programów na środowisko poddać sprawdzeniu pod względem uwzględniania w nich aspektów środowiskowych. Obligatoryjny charakter wykonania Prognozy Oddziaływania na Środowisko dla dokumentu „Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 roku” wynika z zapisów ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227), mówiącej w art. 46 ust.2 pkt 2 o wymogu przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektów polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie m.in. turystyki. Na dzień zawarcia umowy, której przedmiotem jest wykonanie Prognozy Oddziaływania na Środowisko dla dokumentu „Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 roku” polskie przepisy prawne w tym zakresie są w pełni komplementarne z zapisami dyrektywy *Strategic Environmental Assessment* oraz dyrektywami dotyczącymi sieci obszarów Natura 2000.

Podstawowym celem niniejszej prognozy jest próba ustalenia, czy przyjęte w projekcie Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 roku cele i zadania wyznaczone do ich realizacji gwarantować będą odpowiedni stopień uwzględnienia kwestii ochrony środowiska (ochrona cennych i wrażliwych obszarów oraz umożliwienie zrównoważonego rozwoju regionu).

Rzetelnie przeprowadzona ocena środowiskowa jest kluczowym elementem prowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju. Prognoza Oddziaływania na Środowisko pozwala ocenić stopień uwzględnienia problematyki środowiskowej w planach i programach dokumentów wymagających takiej oceny. Prognoza pozwala podnieść merytoryczną wartość dokumentów, skontrolować ogólną logikę oraz spójność dokumentu przy uwzględnieniu generalnych celów polityki spójności – w tym polityki środowiskowej.

W ramach niniejszej prognozy zespół badawczy podjął próbę identyfikacji możliwych do określenia skutków środowiskowych powodowanych realizacją postanowień ocenianego dokumentu oraz starał się ocenić czy przyjęte rozwiązania w dostateczny sposób dążą do uniknięcia konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Celem niniejszej Prognozy jest dostarczenie odpowiednim władzom i zainteresowanej społeczności województwa odpowiedniego poziomu wiedzy o potencjalnym wpływie realizacji SRT WZ na środowisko przyrodnicze. Należy przy tym także rozumieć oddziaływanie na zdrowie ludzi.

Prognoza zawiera także propozycje dotyczące oceny wdrażania zadań w ramach projektu SRT WZ oraz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom i skutkom ich realizacji.

Przedmiotem analizy prognozy SRT WZ są obszary priorytetowe oraz ich poszczególne cele i działania. Jednym z głównych celów przeprowadzenia prognozy było określenie na ile Strategia przyczyni się do wdrażania w województwie zachodniopomorskim zasad zrównoważonego rozwoju, a na ile stanowić będzie dla niego zagrożenie. Ocena ta dokonana została na podstawie analizy potencjalnych oddziaływań mogących zaistnieć podczas realizacji poszczególnych działań opisanych w Strategii.

W raporcie wskazano powiązania Strategii z innymi, krajowymi i regionalnymi, dokumentami strategicznymi, scharakteryzowano stan środowiska w województwie zachodniopomorskim, opisując poszczególne komponenty środowiska, takie jak klimat, czy wody powierzchniowe. Główny element prognozy stanowi ocena oddziaływania na środowisko realizacji działań w obszarach priorytetowych zamieszczonych w Strategii. Prognoza analizuje każde z tych działań i celów oraz określa w miejscach gdzie było to możliwe pozytywne i negatywne skutki ich realizacji. Ponadto raport zawiera ocenę uwzględnienia w Strategii problematyki ochrony środowiska. Raport podejmuje także problematykę potencjalnych oddziaływań transgranicznych.

Istotnym elementem prognozy są propozycje dotyczące metod analiz skutków realizacji postanowień Strategii. Zawarte zostały tu informacje o monitoringu dla: powietrza, wody, gleby, ziemi, hałasu, pola elektromagnetycznego i promieniowania jonizującego.

W tym miejscu należy z całą zasadniczością podkreślić, iż strategiczna ocena oddziaływania na środowisko nie jest co do zasady procedurą w sprawie Oceny Oddziaływania na Środowisko Planowanych Przedsięwzięć. W związku z powyższym niniejsza Prognoza nie może zastępować w/w procedur w odniesieniu do poszczególnych i konkretnych projektów przewidzianych do realizacji w ramach Strategii. Niniejsza prognoza ma za zadanie „uczulić” potencjalnych inwestorów i osoby/podmioty odpowiedzialne za kształtowanie polityki turystycznej w województwie zachodniopomorskim o konieczności zapoznania się z Prognozą SRT WZ, ale także o obowiązku przygotowywania stosownych postępowań administracyjnych w zakresie indywidualnych ocen oddziaływania poszczególnych działań i zamierzeń inwestycyjnych w oparciu o raporty oddziaływania na środowisko.

Niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko „Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 roku” jest dokumentem o charakterze strategicznym, w związku z czym odnosi się do możliwych i potencjalnych oddziaływań głównie na poziomie strategicznym. Jak wspomniano powyżej poszczególne działania przewidziane do realizacji w ramach Strategii mogą się wiązać zarówno z silniejszym jak i mniej znaczącym niż wynikałoby to z niniejszej prognozy oddziaływaniem.

Pomimo wyżej wymienionych czynników oraz trudności związanych z szacowanym zakresem oraz lokalizacją niektórych zamierzeń Strategii (np. kąpieliska, imprezy plenerowe itp.), niniejszy raport przygotowany został z należytą starannością i uwzględnieniem dobrych praktyk w dziedzinie jakiej jest poświęcony oraz w oparciu o aktualnie obowiązujące wymogi prawne.

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust. 2 wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt 1 ppkt e konieczność zawarcia w Prognozie „streszczenia sporządzonego w języku niespecjalistycznym”.

3 Wprowadzenie

Przedmiotowa Prognoza oddziaływania na środowisko projektu „Strategii Rozwoju Turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku” (zwane dalej odpowiednio: Prognozą oraz Strategią) została sporządzona, aby wraz z projektem Strategii stanowić materiał, który zgodnie z wymogami prawnymi ma zostać poddany konsultacjom społecznym oraz Opiniowaniu przez właściwe organy administracji publicznej (tj. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie – zwanego dalej RDOŚ, oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Szczecinie – zwanego dalej PWIS).

Wszelkie prace zespołu badawczego wykonane na potrzeby niniejszej Prognozy (analizy, oceny, opisy oraz zakres dokumentu) zostały sporządzone w pełnej zgodności z unijnymi oraz krajowymi wymogami prawnymi.

W niniejszym rozdziale w uszczegółowiony sposób opisane zostały ramy formalno-prawne przygotowywania Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko (w tym przedmiotowej Prognozy) oraz cel i główne założenia Strategii.

Ponadto w syntetyczny sposób opisano zastosowane podczas pracy nad Prognozą założenia oraz uwarunkowania metodyczne badania, które miały za zadanie umożliwić dokonanie oceny uwzględnienia szerokiego katalogu aspektów środowiskowych w Projekcie Strategii. Powyższe założenia miały na celu wypracowanie obiektywnych wniosków i rekomendacji w ramach prowadzonych analiz eksperckich, w tym w zakresie wskazania zakresu, charakteru oraz skali ewentualnych modyfikacji i/lub uzupełnień Projektu Strategii.

Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.) wprowadzony został obowiązek przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko między innymi dla strategii rozwoju w dziedzinie turystyki. W ramach tej oceny sporządzana jest niniejsza Prognoza, która stanowi podstawowy instrument monitorowania implementacji zasady zrównoważonego rozwoju w dokumentach strategicznych i planistycznych. Zrównoważony rozwój jest fundamentalną zasadą działań strategicznych oraz planowania przestrzennego. Prognoza ma na celu zapewnienie, że rozwiązania przyjęte w Strategii, a w szczególności ustalone cele strategiczne wyczerpują wymagania zasady zrównoważonego rozwoju.

Kategoria rozwoju zrównoważonego stanowi obecnie nieodłączny element polityki ekologicznej, a także polityki społeczno – ekonomicznej i różnych strategii rozwoju społeczno – gospodarczego, na szczeblu zarówno międzynarodowym, krajowym, jak również regionalnym i lokalnym. Dokumenty strategiczne powinny być opracowywane w oparciu o koncepcję rozwoju zharmonizowanego ze środowiskiem (tj. takiego, który uwzględniania, respektuje i umiejętnie wykorzystuje dobra przyrody zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w tym zakresie).

Definicja rozwoju zrównoważonego zawarta w ustawie Prawo ochrony środowiska określa, iż „...rozwój zrównoważony to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli, zarówno współczesnego pokolenia jak i przyszłych pokoleń...”. Definicja ta ewoluuje w kolejnych aktach prawnych, jej istotą jest jednak trwałość i ciągłość procesu wiązania rozwoju gospodarczego z ochroną zasobów naturalnych oraz globalną równowagą ekosystemów. Rozwój zrównoważony zakłada maksymalizację korzyści netto z rozwoju ekonomicznego przy jednoczesnej ochronie oraz zapewnieniu warunków odtwarzania się użyteczności zasobów naturalnych w długim okresie czasu. Koncepcja ta bierze swój początek w kanonach ekonomii dobrobytu jako suma korzyści i satysfakcji osiągniętych w wyniku procesów wzrostowych. Zgodnie z nią działania przynoszące jedynie korzyści doraźne, ale będące niekorzystnymi w dłuższej perspektywie czasowej, nie pomnażają dobrobytu społecznego. Definicji dobrobytu nie odpowiadają również takie korzyści jednostek, które powodują powstawanie strat w skali społecznej.

Zgodnie z koncepcją rozwoju zrównoważonego działalność gospodarcza winna być spójna z użyciem odnawialnych zasobów naturalnych zapewniając ich trwałość. Winna zapewniać ponadto ochronę właściwości i funkcji ekosystemów oraz zachowanie bioróżnorodności. Polega również na utrzymywaniu szkodliwych emisji poniżej krytycznego progu jakim jest zdolność asymilacyjna i na unikaniu nieodwracalnych zniszczeń w środowisku.

W ekonomii ekologicznej z rozwojem zrównoważonym związane są trzy główne, wzajemnie powiązane grupy zadań:

- utrzymanie skali gospodarki w relacji do jej ekologicznego systemu podtrzymania życia,
- utrzymanie sprawiedliwego rozdziału zasobów i szans pomiędzy obecnym pokoleniem, a przyszłymi pokoleniami, obejmujące również zakres relacji pomiędzy ludźmi, a innymi gatunkami,
- utrzymanie efektywnej alokacji zasobów w czasie.

Ekonomia ekologiczna zakłada trwałość mocną lub bardzo mocną, obejmującą wielopokoleniowy czasokres. Trwałość mocna oznacza, że wszystkie aktywa naturalne mają mieć dziś i w przyszłości ten sam rozmiar. We współczesnych realiach społeczno – gospodarczych i politycznych osiągnięcie wyżej wymienionych zadań rozwoju zrównoważonego w rozumieniu ekonomii ekologicznej jest celem bardzo trudnym, a wręcz nierealnym.

W szczególności bardzo trudno sprostać tym normatywnym wymaganiom na najniższych szczeblach zarządzania ekologicznego. Zachowanie zasad rozwoju zrównoważonego na najniższych szczeblach napotyka znacznie więcej ograniczeń i powoduje powstawanie większej liczby konfliktów, niż w ogólnym podejściu w skali regionalnej, krajowej lub globalnej. W przypadku terenów zurbanizowanych konieczne jest uwzględnienie nie tylko interesów środowiska przyrodniczego, lecz w równej mierze środowiska przekształconego wraz z dziedzictwem kulturowym, sfery ekonomicznej obejmującej dążenia do rozwoju przedsiębiorczości i zwiększania zatrudnienia, a także sfery społecznej wraz z oczekiwaniami poprawy warunków i jakości życia mieszkańców tych obszarów.

Odmienne podejście do zagadnienia rozwoju zrównoważonego zawarte zostało w ekonomii środowiska. Koncentruje się ono na trwałości ekonomicznej i wzroście gospodarczym. Ekonomia środowiska definiuje i mierzy rozwój zrównoważony w warunkach słabej trwałości, opierającej się na założeniach, że kapitał naturalny i kapitał wytworzony przez człowieka są substytutami. Warunkiem trwałości ekonomii środowiska jest zasada stałej sumy kapitału naturalnego i wytworzonego przez człowieka. Jedynie trwałość słaba, w przypadku której kapitał naturalny może być zastępowany kapitałem wytworzonym, umożliwia wzrost gospodarczy i rozwój zrównoważony. Bardzo ważną rolę w ekonomii środowiska odgrywa więc postęp techniczny i innowacje technologiczne.

W strategiach rozwoju zrównoważonego i polityce ekologicznej ważne jest nie tylko uwzględnienie interesów przyszłych generacji oraz przyszłości świata roślin i zwierząt, lecz także interesów obecnego pokolenia, w tym zwłaszcza grup biedniejszych. Wybór trwałości znajduje się pomiędzy podejściem prezentowanym przez ekonomię ekologiczną, a ekonomią środowiska. Nowe prądy nauk ekonomicznych próbują uwzględnić ponadto uwarunkowania społeczne i polityczne. Świadome tworzenie strategii rozwoju zrównoważonego, zapewniające możliwość udziału w tym procesie grup reprezentujących różne dążenia, pozwala na minimalizowanie konfliktów i sprzeczności interesów oraz na uzyskiwanie akceptacji społecznej. Rozwój zrównoważony uwzględniający rozwój ekonomiczno – społeczny stwarza szanse na ograniczenie degradacji środowiska, a także podnoszenie i wyrównywanie dobrobytu społecznego w czasie obecnym i w przyszłości.

3.1 Podstawy formalno-prawne Prognozy oddziaływania na środowisko

Niniejsza Prognoza oddziaływania na środowisko projektu „Strategii Rozwoju Turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku” wykonana została na zlecenie Województwa Zachodniopomorskiego (umowa Nr 6/WTGiP-I/2010 z dnia 26 lutego 2010 r.) przez Agrotec Polska Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, ul. Dzika 19/23 lokal 55, pod kierunkiem i redakcją Pani Barbary Wigier. Zespół biorący udział przy opracowaniu Prognozy:

- mgr **Barbara Wigier** – lider zespołu badawczego; mgr **Róża Chybowska** – członek zespołu; mgr **Agnieszka Rudolf** – członek zespołu; mgr **Jakub Tataj** – członek zespołu; mgr inż. **Paweł Pijanowski** – koordynator zespołu badawczego.

Przedmiotowa Prognoza sporządzona została dla projektu „Strategii Rozwoju Turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku” opracowanego przez Zachodniopomorską Regionalną Organizację Turystyczną (dokument zaktualizowany w grudniu 2008 r.).

W dniu 15 listopada 2008 r. weszła w życie Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.), zwana dalej w Prognozie Ustawą OOŚ. Zasadniczym celem przyjęcia Ustawy OOŚ było uwzględnienie zarzutów Komisji Europejskiej, podnoszonych w ramach wszczętych przeciwko Polsce postępowań w sprawie o naruszenie przepisów unijnych dyrektyw:

- Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko,
- Dyrektywy Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne - zmienionej dyrektywą Rady 97/11/WE i dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/35/WE,
- Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w części dotyczącej oceny oddziaływania na środowisko,

w odniesieniu do przeprowadzania postępowań dotyczących Ocen Oddziaływania na Środowisko. Ponadto jednym z założeń Ustawy OOŚ było usprawnienie (zwiększenie transparentności, uproszczenie i skrócenie) procedur w zakresie prowadzenia postępowań OOŚ. Ustawa OOŚ wprowadziła także instytucję nowych organów ds. ochrony środowiska: Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz 16 Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska. Powyższe zabiegi miały na celu m.in. usprawnienie absorpcji środków z funduszy pomocowych UE.

Nie ustanowienie w wyznaczonym terminie wszelkich przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych w celu zastosowania się do dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko odczytany byłby jako uchybienie zobowiązania państwa członkowskiego, na którym ciąży moc tej ustawy. Polska mogła być obciążona kosztami postępowania.

Podstawę prawną przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii stanowi art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). Ustawa ta „nakłada” na organ opracowujący (tj. Wydział Turystyki, Gospodarki i Promocji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie) projekt dokumentu strategicznego (tj. Projekt Strategii) obowiązek przeprowadzenia niniejszej oceny (tj. Prognozy) z uwzględnieniem następujących obszarów: charakteru przewidywanych działań, rodzaju i skali oddziaływania na środowisko, cech obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko. Należy w tym miejscu podkreślić, iż zgodnie z art. 50 Ustawy OOS przeprowadzenie SOOS jest obligatoryjne w przypadku wprowadzania zmian do już przyjętych dokumentów (np. dla aktualizacji dokumentów/ strategii).

Europejskim odpowiednikiem prognozy jest, zgodnie z nazewnictwem przyjętym w Dyrektywie 2001/42/WE w sprawie oceny oddziaływania niektórych planów i programów na środowisko, raport o oddziaływaniu na środowisko, którego szczegółowe wymagania określa Aneks I do wyżej wymienionej Dyrektywy. Implementowane do Ustawy OOS z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko zapisy Dyrektywy 2001/42/WE wyczerpują zakres Prognozy w rozumieniu wymogów prawa unijnego.

Głównym celem niniejszego rozdziału jest syntetyczny opis procedury odnoszącej się bezpośrednio do kwestii Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko (Prognoz), ze wskazaniem schematów postępowania w celu lepszego i pełniejszego zarysowania przedmiotowej tematyki.

Przeprowadzenie postępowania w sprawie oceny oddziaływania skutków realizacji niektórych planów i programów na środowisko (w tym przedmiotowego Projektu Strategii) czyli tzw. Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (zwanej dalej SOOS) – uregulowane zostały w Ustawie OOS w dziale IV (art. 46-58). Poszczególne etapy postępowania w sprawie SOOS zaprezentowane zostały na diagramie zamieszczonym na następnym stronie.

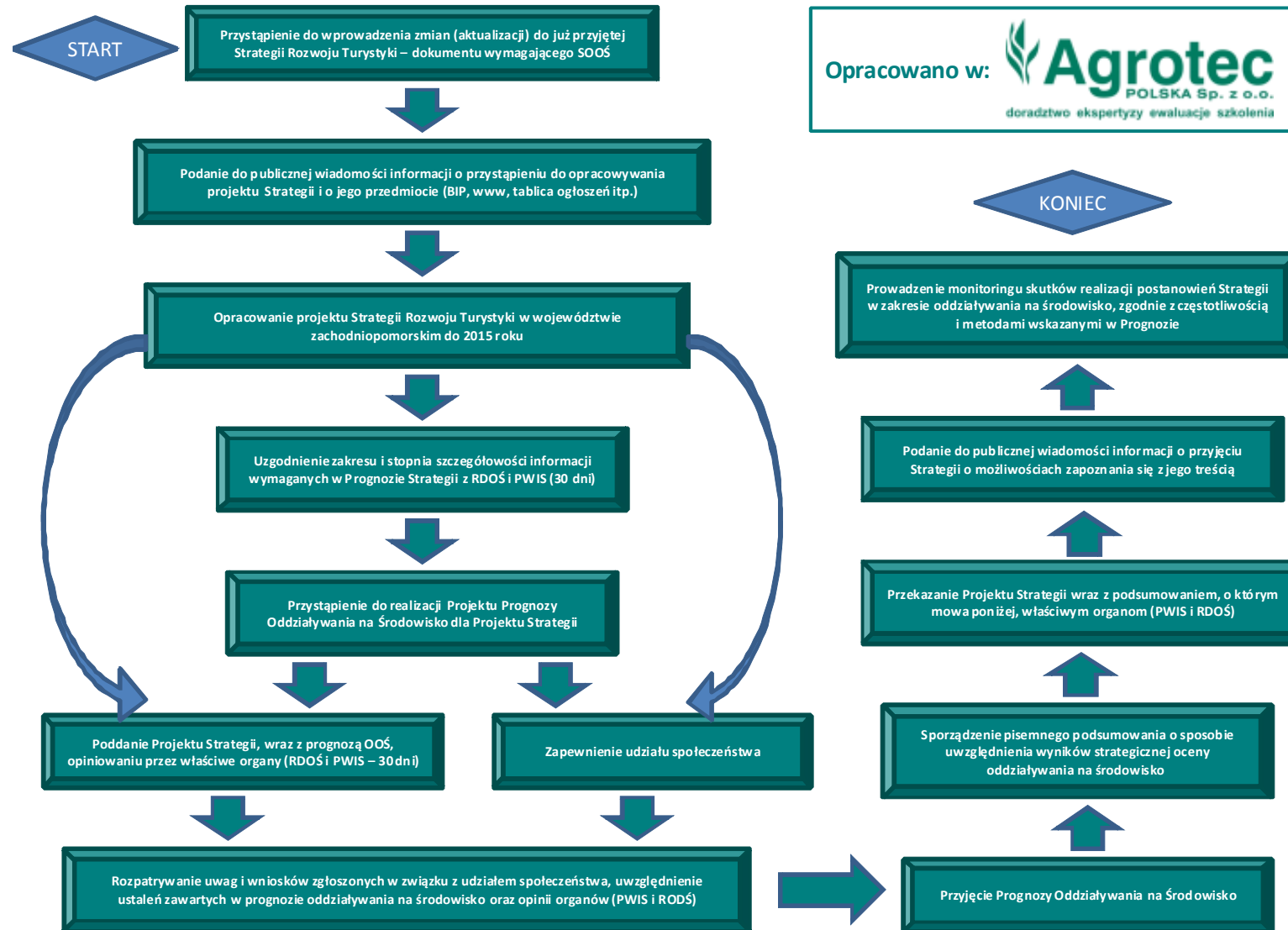
W miejscu tym należy podkreślić, iż w przypadku niniejszej Prognozy w oparciu o analizę istniejących zapisów Strategii nie stwierdzono jednoznacznej możliwości wystąpienia transgranicznego oddziaływania skutków realizacji Projektu Strategii na środowisko. Jednakże autorzy Prognozy pragną zwrócić uwagę na hipotetyczną możliwość wystąpienia oddziaływania transgranicznego w przypadku niektórych zamierzeń/inwestycji, co może jednak zostać właściwie ocenione dopiero na etapie poszczególnych projektów. Warto nadmienić, iż zgodnie z obowiązującym prawodawstwem przyjęcie Projektu dokumentu poddawanego prognozie nie może nastąpić przed zakończeniem postępowania transgranicznego (jeżeli te było zainicjowane). W ramach przedmiotowej Prognozy postępowanie transgraniczne nie było zainicjowane.

SOOS są uznany w Unii Europejskiej instrumentem służącym uwzględnianiu w planach i programach rozwojowych Państw Członkowskich zasad trwałego i zrównoważonego rozwoju. Celem niniejszej Prognozy jako narzędzia realizującego i pozostającego w pełnej zgodności z dyrektywą 2001/42/WE jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska i przyczynienie się do uwzględnienia aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu „Strategii Rozwoju Turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku”. Powyższe ma na celu wspieranie stałego rozwoju, poprzez zapewnienie, że zgodnie z Dyrektywą 2001/42/WE dokonywana jest ocena wpływu na środowisko Strategii, jako dokumentu którego wdrażanie na poziomie konkretnych zamierzeń w nim wskazanych, potencjalnie może powodować znaczący wpływ na środowisko.

Obowiązujące na dzień przygotowywania niniejszej Prognozy polskie przepisy prawne w zakresie SOOS pozostają w pełnej zgodności z postanowieniami dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko - tzw. Dyrektywa SEA (Strategic Environmental Assessment). Zgodnie z art. 3 ust. 1 przedmiotowej Dyrektywy - postępowanie w sprawie SOOS będzie przeprowadzane dla opracowań, których uchwalenie bądź przyjęcie może mieć znaczące skutki dla środowiska. Reasumując, wszelkie podstawy prawne dla sporządzenia niniejszej Prognozy, zostały precyzyjnie dookreślone zarówno w prawodawstwie Unii Europejskiej, jak i w polskim.

Art. 174 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską stanowi, że polityka wspólnotowa w dziedzinie środowiska ma przyczyniać się, między innymi, do zachowania, ochrony i poprawy jakości środowiska, ochrony zdrowia ludzkiego oraz ostrożnego i racjonalnego wykorzystywanie zasobów naturalnych, oraz że ma być oparta na zasadzie ostrożności. Art. 6 Traktatu stanowi, że wymogi ochrony środowiska mają być brane pod uwagę przy ustalaniu i realizacji polityk i działań Wspólnoty, w szczególności w celu wspierania stałego rozwoju. Ocena wpływu na środowisko jest ważnym narzędziem służącym do uwzględnienia aspektów środowiskowych w procesie przygotowania i przyjmowania niektórych planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko w Państwach Członkowskich, ponieważ zapewnia, że taki wpływ planów i programów jest brany pod uwagę w czasie przygotowania tych dokumentów i przed ich przyjęciem. Przyjęcie procedur w zakresie postępowania w sprawie oceny wpływu na środowisko na poziomie planowania i programowania powinno przynieść korzyści przedsięwzięciom, zapewniając bardziej spójne ramy działania poprzez włączenie odpowiednich informacji dotyczących środowiska do procesu podejmowania decyzji. Włączenie szerszego zestawu czynników do procesu podejmowania decyzji powinno przyczynić się do bardziej trwałych i skutecznych rozwiązań.

Rysunek 1 Diagram przedstawiający w schematyczny sposób, proces związany z przygotowaniem i realizacją Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko

Niniejsza Prognoza stanowi etap postępowania – Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko. Prognoza prowadzić ma do przyjęcia Strategii tj. dokumentu, którego realizacja może znacząco oddziaływać na środowisko. Nadrzędnym etapem postępowania SOOŚ jest sporządzenie Prognozy, której zakres i stopień szczegółowości został uzgodniony (art. 53 ustawy OOS) z właściwymi organami administracji publicznej (RDOŚ i PWIS). Również w/w organy w swoich kompetencjach odpowiedzialne są za opiniowanie niniejszej Prognozy oraz Projektu Strategii. Równie istotnym etapem SOOŚ jest przeprowadzenie procesu z zapewnieniem udziału społeczeństwa (zgodnie z przepisami działu III rozdział 1 i 3 Ustawy OOS) jako organu konsultacyjno-opiniującego przygotowane dokumenty (Prognozę oraz Projekt Strategii). Dodatkowo elementem procedury SOOŚ może być postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko, które jak nadmieniono na wstępie niniejszego raportu na potrzeby przedmiotowej Prognozy dla Strategii nie było przeprowadzane.

Wszystkie informacje zebrane podczas postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko powinny być uwzględnione w ostatecznej wersji dokumentu.

3.2 Przedmiot i cel Prognozy

Przedmiotem niniejszego opracowania jest sporządzenie Prognozy dla projektu „Strategii Rozwoju Turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku”. Integralną część Strategii stanowią 2 załączniki:

- Analiza źródeł finansowania działań i inwestycji turystycznych w województwie zachodniopomorskim do roku 2015,
- Kierunki zintegrowanego zarządzania Strategią Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim.

Celem głównym Prognozy jest ocena stopnia uwzględnienia w Strategii zasad zrównoważonego rozwoju (w rozumieniu pojęcia określonego w Prawie Ochrony Środowiska art. 3 pkt 50 – Dz.U. z 2001 r. nr 62, poz. 627), a także zidentyfikowanie kategorii oddziaływania na środowisko, wynikających z zakresu i sposobu sformułowania zaproponowanych w tym dokumencie działań. Celem szczegółowym Prognozy, wyznaczonym dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu głównego, jest określenie rodzaju przewidywanych skutków i ich zasięgu, jakie mogą wystąpić w środowisku przyrodniczym, w tym w wyniku realizacji zamierzeń ocenianego dokumentu.

Ocena skutków środowiskowych realizacji zamierzeń Strategii, stanowiąca jeden z celów badawczych niniejszej Prognozy, przeprowadzona została w oparciu o diagnozę sposobu uwzględnienia w przedmiotowym dokumencie strategicznym aspektów środowiskowych i założeń zrównoważonego rozwoju oraz o wskazanie i ocenę skutków celów operacyjnych i działań wyznaczonych w poszczególnych obszarach priorytetowych. Oparto ją również o ocenę zgodności zapisów Strategii z aktualnymi wymogami i potrzebami w dziedzinie środowiska i rozwoju zrównoważonego.

3.3 Zakres prognozy - obowiązujące wymogi ustawodawcze

Zgodnie z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008r. nr 199, poz. 1227) prognoza w szczególności ma:

zawierać (zgodnie z Art. 51, ust. 2, pkt 1 ustawy OOS):

- informacje o zawartości, głównych cechach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,

określać, analizować i oceniać (zgodnie z Art. 51, ust. 2, pkt 2 ustawy OOS):

- istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- stan środowisk na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- istniejące problemy ochrony środowiska, istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody,
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe

oraz pozytywne i negatywne na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne – z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy,

przedstawia (zgodnie z Art. 51, ust. 2, pkt 1 ustawy OOS¹):

- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru, albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

W prognozie oddziaływania na środowisko uwzględnia się informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

Po przygotowaniu projektu Prognozy organ opracowujący projekt poddawany ocenie dokumentu przedstawia go, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, opiniowaniu przez organy ochrony środowiska oraz inspekcji sanitarnej oraz zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, zgodnie z przepisami działu III rozdz. 1 i 3 ustawy OOS¹, w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Organ odpowiedzialny za przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zobowiązany jest wziąć pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinie organów, o których mowa w art. 57 i 58, oraz rozpatrzyć uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa. Do przyjętego dokumentu załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko,
- opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58,
- zgłoszone uwagi i wnioski,
- wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko (jeżeli zostało przeprowadzone),
- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

W tym miejscu warto podkreślić wprowadzenie do polskiego prawodawstwa zasady, stanowiącej iż: Projekt dokumentu, nie może zostać przyjęty, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody¹ (Dz.U. z 2004 r. nr 92, poz. 880) jeżeli ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika, że dokument ten może znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000.

¹ Art. 34. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo wojewoda, a na obszarach morskich dyrektor właściwego urzędu morskigo, może zezwolić na realizację planu lub przedsięwzięcia, które mogą mieć negatywny wpływ na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000, z zastrzeżeniem: jeżeli na obszarze Natura 2000 występuje siedlisko lub gatunek o znaczeniu priorytetowym, zezwolenie, o którym mowa powyżej, może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- ochrony zdrowia i życia ludzi,
- zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego,
- uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego,
- wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Organ opracowujący dokument obowiązany jest także prowadzić monitoring skutków realizacji jego postanowień w zakresie oddziaływania na środowisko, zgodnie z ustaloną w procesie SOOŚ i zarekomendowaną w Prognozie częstotliwością i metodami.

Wszystkie elementy Prognozy, które wynikają z konieczności dostosowania jej treści do wymogów ustawowych zostały opracowane w zakresie i stopniu szczegółowości, na jaki pozwalał poziom szczegółowości Strategii oraz zasób potrzebnych informacji zawartych w tym dokumencie. Strategia jest dokumentem o charakterze regionalnym, skupiającym planowane do realizacji zamierzenia na terenie całego województwa zachodniopomorskiego. W związku z powyższym zasięg, skala i stopień szczegółowości oceny zawartej w niniejszej prognozie jest stosunkowo duży. Poziom szczegółowości informacji zawartych w Strategii oraz brak danych dotyczących kiedy i jakie produkty Strategii zostaną zrealizowane (na początku, czy na końcu rozpatrywanego okresu) oraz w większości przypadków gdzie będą one zlokalizowane, stanowi pewne utrudnienie w szczegółowym spełnieniu przez Prognozę wszystkich wymogów ustawowych. Elementem prognozy, który z wyżej wymienionych przyczyn nie może być w pełni uwzględniony w niniejszym opracowaniu jest określenie, które z oddziaływań realizacji strategii będą miały charakter bezpośredni, pośredni, pierwotny, wtórny, skumulowany, krótkoterminowy, średnioterminowy i długoterminowy, stały lub chwilowy – ze względu na fakt, iż ich umiejscowienie w przestrzeni i czasie jest nieprecyzyjne.

Zakres niniejszej Prognozy zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi został uzgodniony z RDOŚ i PWIS. Prognoza uwzględnia zatem ustalenia dokonane pomiędzy Marszałkiem Województwa Zachodniopomorskiego, a Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Szczecinie oraz Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Szczecinie.

Niniejsze opracowanie diagnozuje Strategię rozwoju turystyki dla województwa zachodniopomorskiego w korelacji do uwarunkowań prawnych, innych dokumentów strategicznych oraz polityki ekologicznej państwa.

3.4 Metodyka prac

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 Ustawy OOŚ pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust 2 wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt 1 ppkt b) konieczność zawarcia w Prognozie „informacji o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy”.

Nakreślone w powyższych podrozdziałach ramy prawne, w jakie wpisywać się ma przedmiotowa Prognoza, w sposób bezpośredni dookreśliły obowiązek nagromadzenia i późniejszego zweryfikowania szerokiego katalogu danych o różnym charakterze i stopniu skomplikowania. Powyżej zarysowana problematyka znajduje swoje szczególne odzwierciedlenie w przypadku konieczności analizy informacji odnoszących się do planowanych zamierzeń, które zostały ujęte w Strategii i dokumentach z nią powiązanych.

Prace nad Prognozą przebiegały wieloetapowo, zgodnie z Harmonogramem Prac opracowanym przez Wykonawcę oraz zaakceptowanym przez Zamawiającego. Realizację Prognozy zaplanowano zgodnie z SIWZ w podziale na cztery etapy:

- Etap I – polegający na opracowaniu harmonogramu prac nad Prognozą (sporządzony w formie tabelarycznej, wskazujący poszczególne etapy Prognozy oraz planowany czas ich wykonania wraz z osobą odpowiedzialną za realizację konkretnego etapu),
- Etap II – obejmujący przygotowanie Projektu Prognozy wersji ostatecznej,
- Etap III – dotyczący poddania opracowanego Projektu Prognozy wraz z Projektem Strategii konsultacjom społecznym oraz zebrania w postaci tabelarycznej zgłoszonych w trakcie konsultacji uwag i opinii,
- Etap IV – dotyczy przygotowania ostatecznej wersji Prognozy, uwzględniającej wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz uwag właściwych przedstawicieli organów opiniujących (tj. RDOŚ i PWIS).

Obecny etap zaawansowania prac obejmuje opracowanie projektu Prognozy, który zostanie opublikowany w ramach konsultacji społecznych oraz przekazany do zaopiniowania RDOŚ i PWIS. Po uwzględnieniu wyników konsultacji i opinii właściwych organów administracji publicznej zostanie opracowana i opublikowana ostateczna wersja Prognozy, której wyniki i rekomendacje posłużą ewentualnej modyfikacji ostatecznych zapisów Strategii, przed jej przyjęciem przez Zarząd Województwa.

Kolejny etap dotyczył przystąpienia Wykonawcy do realizacji właściwych prac związanych z opracowaniem Projektu Prognozy. W tym etapie kluczowym zagadnieniem metodologicznym była identyfikacja przedsięwzięć, ich charakterystyk oraz przestrzennego ułożenia w kontekście zdiagnozowania potencjalnych oddziaływań na środowisko. Uzyskane w ten sposób informacje stanowiły punkt wyjścia dla prowadzonych w późniejszym subetapie analiz skali, zasięgu, trwałości oraz charakteru oddziaływań. Niniejszy dokument zawiera wykaz i wyniki analiz zgromadzonych w początkowej fazie prowadzenia prac danych koniecznych do przygotowania Prognozy (z uwzględnieniem źródeł informacji oraz oceny dostępności i adekwatności danych poddawanych analizie). Ostatnie dwa etapy dotyczą poddania opracowanego Projektu Prognozy wraz z Projektem Strategii

opiniowaniu z właściwymi organami oraz konsultacjom społecznym, w celu późniejszego odniesienia się do ich rezultatów i sporządzenia ostatecznej wersji Prognozy.

W trakcie prac prowadzonych nad niniejszą Prognozą, Zespół badawczy bazował na swoim dotychczasowym doświadczeniu w realizacji postępowań ws. Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko, sporządzania dokumentów planistycznych (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gmin, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin), oraz raportów o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko (w tym na obszary Natury 2000).

Przyjęte przez Zespół badawczy założenia odnośnie zastosowanej metodyki oceny oddziaływania na środowisko są w pełni zgodne z wytycznymi do sporządzania Strategicznych OOS oraz obowiązującego prawodawstwa w tym zakresie (ustawa OOS). Ponadto zastosowana metoda oceny oddziaływania na środowisko Strategii jest zgodna z zaleceniami określającymi warunki wykonywania ocen strategicznych dla dokumentów związanych z realizacją polityki spójności UE zawartymi w Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013 z lutego 2006 roku. Dokument ten, wydany po raz pierwszy przez Sieć na rzecz Ekologizacji Programów Rozwoju Regionalnego, został zalecony do stosowania przez Komisję Europejską i wydany w wersji polskiej w 2006 roku przez Ministerstwo Środowiska pod tytułem „Podręcznik do Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko dla Polityki Spójności na lata 2007-2013”².

Przyjęty dla niniejszej Prognozy sposób oceny jest spójny z „modelami oceny realizacji celów” (ang. objective-led appraisal) umożliwiającymi włączenie szerokiego katalogu aspektów środowiskowych w strukturę dokumentu poddawanego ocenie. Analizy takie zostały po raz pierwszy przeprowadzone przez Regionalne Centrum Ekologiczne na Europę Środkową i Wschodnią w listopadzie 2002 roku podczas prac nad „Ramową strategiczną oceną oddziaływania na środowisko Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004 - 2006”.

Metoda opracowywania niniejszej Prognozy została w konsekwencji oparta na wyżej wymienionych sposobach analizy, po ich uprzednim dostosowaniu do aktualnych potrzeb.

Zespół badawczy opierając się na metodzie kolejnych przybliżeń, podczas spotkań ekspertów, tzw. burzy mózgów oraz konsultacji dokonał wyboru kryteriów oceny do Prognozy, identyfikacji szans i zagrożeń dla środowiska naturalnego płynących z realizacji Strategii i sformułował ostateczne wyniki oceny do Prognozy. W trakcie trwania prac nad Prognozą, Wykonawca podejmował różnorakie działania, m.in.:

- zgromadził dokumenty strategiczne, materiały kartograficzne, akty prawodawstwa krajowego i wspólnotowego,
- ustalił kryteria i zakres wykonania Prognozy,
- przeanalizował przyrodnicze cechy obszaru województwa zachodniopomorskiego, który objęty będzie oddziaływaniem. Na podstawie dostępnych materiałów i raportów środowiskowych Wykonawca dokonał oceny aktualnego stanu środowiska,
- analizy celów i zadań wyznaczonych przez Strategię,
- określił poziom zgodności z innymi dokumentami ustanowionymi na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Gruntownie przeanalizował zgodność zapisów Strategii z ustaleniami dotyczącymi ochrony środowiska zawartymi w tych dokumentach. Wykonawca charakteryzował poszczególne dokumenty mając na uwadze wyznaczone przez nie cele środowiskowe, a następnie porównał te założenia z działaniami wyznaczonymi przez Strategię,
- na podstawie cech przyrodniczych obszaru województwa zachodniopomorskiego zidentyfikował potencjalne oddziaływania na obszary specjalnej ochrony (OSO), obszary spełniające kryteria obszarów o znaczeniu wspólnotowym (OZW) i na specjalne obszary ochrony (SOO), a także pozostałe tereny objęte innymi formami ochrony obszarowej, wchodzące w skład krajowego systemu obszarów chronionych,
- ustalił rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko konkretnych przedsięwzięć zawartych w Strategii ze szczegółowością adekwatną do zawartości analizowanego dokumentu,
- ustalił stopień zależności pomiędzy celami i zadaniami zawartymi w Strategii, a zidentyfikowanymi istotnymi problemami dotyczącymi ochrony środowiska,
- opracował opis oddziaływania każdego z obszarów priorytetowych, wraz z komentarzem je uzasadniającym. Wykonawca odniósł się do poszczególnych kategorii działań uwzględniając efekt oddziaływania zamierzeń na poszczególne komponenty środowiska, wskazał ewentualne negatywne oddziaływania. Tam, gdzie to było możliwe Wykonawca odniósł się do konkretnych miejsc lokalizacji przewidzianych inwestycji. Częstokroć z uwagi na brak możliwości rozpatrzenia każdej inwestycji z osobna, zadanie to było niewykonalne. Wykonawca ocenił nie tylko efekty o charakterze negatywnym, ale także wskazał pozytywne oddziaływania mogące mieć duży wpływ na poprawę jakości środowiska,

² Dokument dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska:
http://www.mos.gov.pl/g2/big/2009_07/349d540091239aeeef7b1492af0294cce.pdf

- przeprowadził syntezę oddziaływań wszystkich obszarów priorytetowych, ustalenia której zawarte zostały w sposób schematyczny w tabeli „Ocena antycypowanej intensywności oddziaływania realizacji zamierzeń Strategii” - jako załącznik do Prognozy,
- w odniesieniu do ocenionych oddziaływań i zaproponowanych działań Wykonawca sformułował zalecenia odnośnie minimalizacji negatywnych skutków. Z uwagi na strategiczny charakter prognozy Zespół badawczy wskazał działania minimalizujące dla tych zamierzeń inwestycyjnych, które mogą przynieść najbardziej niepożądane skutki środowiskowe,
- przeanalizował potencjalny wpływ transgraniczny realizacji zapisów Strategii na teren landów Republiki Federalnej Niemiec: Brandenburgii oraz Meklemburgii-Pomorza Przedniego, a także na obszar wód Bałtyku,
- opracował raport – Prognozę Oddziaływania na Środowisko Strategii,
- Strategia wraz z niniejszą Prognozą stanowi dokument, przy którego opracowywaniu wymagane jest zapewnienie udziału społeczeństwa. W związku z powyższym, na wstępnym etapie prac nad Prognozą podano do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego informację o przystąpieniu do opracowywania projektu dokumentu, jego przedmiocie i wykonawcy. Jednocześnie poinformowano o możliwości udziału społeczeństwa, w tym o możliwości składania uwag i wniosków, po zakończeniu prac nad projektem dokumentu.

Prognoza ma charakter poznawczy i aplikacyjny – wskazujący na możliwe skutki jakie wystąpią na terenie województwa zachodniopomorskiego w wyniku realizacji Strategii. Szczegółowa ocena oddziaływania na środowisko poszczególnych inwestycji, które realizowane będą w ramach Strategii, powinna zostać przeprowadzona w późniejszym terminie po ich szczegółowym zaprojektowaniu i umiejscowieniu w terenie, wraz ze specyfikacją ich parametrów technicznych.

4 Informacja o zawartości i głównych celach Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 roku

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 Ustawy OOS pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust. 2. wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt 1 ppkt a) konieczność zawarcia w Prognozie „informacji o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu (...)”.

Na wstępie niniejszego rozdziału należy z całą stanowczością podkreślić fakt, iż turystyka jest istotnym i zarazem nowoczesnym stymulatorem rozwoju aktywności gospodarczej. Wszelka aktywność turystyczna jest pośrednio miernikiem poziomu życia mieszkańców regionu oraz wskaźnikiem rozwoju cywilizacyjnego społeczeństwa. Powyższe założenia są uwzględniane przez Autorów Strategii.

Wszelkie prace nad Strategią oparte były o gruntowną analizę zapisów i doświadczeń nabytych z przygotowaniem oraz realizacją zapisów „Programu Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2003-2006”.

W zamierzeniu Autorów Strategii, ma ona być nowoczesnym dokumentem realizującym koncepcję kompleksowego rozwoju gospodarki turystycznej w województwie. Strategia została przygotowana w zgodności z założeniami Projektu Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007-2013, projektem Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2008-2015, Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 oraz odwołuje się do Kierunków Rozwoju Turystyki do 2015r. W grudniu 2008 r. Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do roku 2015 została zaktualizowana, w ramach czego opracowane zostały do niej : Analiza źródeł finansowania działań i inwestycji turystycznych w Województwie Zachodniopomorskim do roku 2015, jak również Kierunki zintegrowanego zarządzania Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim. Ponadto widoczna jest chęć skorelowania okresu obowiązywania Strategii oraz działań przewidzianych w niej do realizacji z okresem programowania UE na lata 2007-2013 (z uwzględnieniem zasady n+2 tj. do 2015 roku).

Autorzy Strategii dużą rolę przywiązali do wykreowania nowych oraz umocnienia znaczenia szerokiego katalogu już istniejących produktów turystycznych województwa zachodniopomorskiego. Dostrzegana jest konieczność inwestowania w szeroko rozumianą infrastrukturę towarzyszącą turystyce.

Poprzez sformułowane w Strategii cele i zamierzenia województwo zachodniopomorskie ma zyskać możliwość trwałego podniesienia swojej atrakcyjności turystycznej – rozumianej jako wypadkowa już istniejących zasobów bazowych (potencjału geograficznego, przyrodniczego i kulturowego) oraz czynników zewnętrznych jak np. sposób formułowania oferty turystycznej wraz z jej bieżącą obsługą.

Wśród licznych celów strategii wymienić należą m.in.: plan kształtowania tożsamości regionalnej mieszkańców, adaptacji programów kształcenia do potrzeb obsługi różnorodnych form turystyki, aktywizacji środowisk naukowych w badania nad turystyką oraz m.in. rozwijania wiedzy na temat możliwości pozyskiwania funduszy i zarządzania projektami turystycznymi.

Strategia silnie eksponuje potrzebę szkolenia wysoko kwalifikowanych, specjalistycznych kadr w turystyce, dostosowanych do potrzeb rynku oraz uwarunkowań rozwoju turystyki na Pomorzu Zachodnim. Istnienie dobrze wykształconej kadry jest gwarancją powodzenia celów i działań przewidzianych do realizacji na polu rozwoju infrastruktury, produktów, marketingu Regionu.

Strategia ma charakter długoterminowego programu katalogującego działania na polu gospodarki turystycznej w województwie zachodniopomorskim. W założeniu Strategia ma stanowić punkt wyjściowy w celu należytego zarządzania sektorem turystyki w województwie zachodniopomorskim. Poprzez określenie wizji strategicznej województwa w zakresie turystyki Autorzy Strategii wyznaczają jej cel, którego osiągnięcie umożliwić ma realizacja poszczególnych celów operacyjnych zgrupowanych w pięciu obszarach priorytetowych.

Obszary priorytetowe, cele operacyjne oraz działania przewidziane w Strategii

W Strategii zamieszczone zostały uszczegółowione informacje nt. potrzeb oraz czynników, jakie determinowały wyznaczenie przyjętych w dokumencie Obszarów Priorytetowych, Celów Operacyjnych oraz Działań. Szczegółowa struktura została zaprezentowana poniżej:

- Obszar priorytetowy nr 1 – Rozwój markowych produktów turystycznych regionu
 - Cel operacyjny 1.1 – Kreowanie i wdrażanie markowych produktów turystycznych identyfikujących unikatowe i osobliwe cechy Regionu
 - Działanie 1.1.1 – Upowszechnianie wiedzy i informacji na temat powstawania konkurencyjnych produktów turystycznych
 - Działanie 1.1.2 – Wspieranie procesu powstawania lokalnych i regionalnych markowych produktów turystycznych
 - Cel operacyjny 1.2 – Budowa i rozwój kompleksowych markowych produktów turystycznych wokół typów turystyki
 - Działanie 1.2.1 – Budowa i rozwój produktów turystyki aktywnej i specjalistycznej

- Działanie 1.2.2 – Budowa i rozwój produktów markowych turystyki wodnej
- Działanie 1.2.3 - Cel operacyjny 1.4 – Budowa i rozwój produktów turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej
- Działanie 1.2.4 – Budowa i rozwój produktów markowych turystyki miejskiej i kulturowej
- Działanie 1.2.5 – Budowa i rozwój produktów markowych turystyki wypoczynkowej i rekreacyjnej w tym turystyki wiejskiej
- Działanie 1.2.6 – Budowa i rozwój produktów markowych skupionych wokół innych typów turystyki
- Obszar priorytetowy nr 2 – Rozwój zasobów ludzkich
 - Cel operacyjny 2.1 – Kształtowanie kadr na potrzeby obsługi ruchu turystycznego w regionie
 - Działanie 2.1.1 – Wdrożenie systemu szkoleń i warsztatów
 - Działanie 2.1.2 – Utworzenie „Instytutu Kształcenia Kadr Turystycznych”
 - Działanie 2.1.3 – Monitorowanie efektywności kształcenia w turystyce
 - Działanie 2.1.4 – Rozwój systemu staży zawodowych
 - Cel operacyjny 2.2 – Kształtowanie turystyki społecznej
 - Działanie 2.2.1 – Wychowanie dla turystyki
 - Działanie 2.2.2 – Kształtowanie społecznych kadr ruchu turystycznego
 - Cel operacyjny 2.3 – Rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w Regionie
 - Działanie 2.3.1 – Integracja dzieci i młodzieży wokół walorów turystycznych Regionu
 - Działanie 2.3.2 – Edukacja dzieci i młodzieży wokół walorów turystycznych Regionu
 - Działanie 2.3.3 – Integracja społeczności lokalnej wokół turystyki
- Obszar priorytetowy nr 3 – Wsparcie marketingowe
 - Cel operacyjny 3.1 – Kooperacja w zakresie wspólnego marketingu Regionu
 - Działanie 3.1.1 – Opracowanie zintegrowanego systemu promocji markowych produktów Województwa
 - Działanie 3.1.2 – Kreowanie spójnego wizerunku turystycznego Regionu
 - Cel operacyjny 3.2 – Usprawnienie systemu informacji turystycznej
 - Działanie 3.2.1 – Budowa zintegrowanego analogowego systemu informacji turystycznej
 - Działanie 3.2.2 – Budowa zintegrowanego cyfrowego systemu informacji turystycznej
 - Działanie 3.2.3 – Stworzenie kompleksowej i nowoczesnej bazy informacyjnej o ofercie turystycznej Regionu
- Obszar priorytetowy nr 4 – Kształtowanie przestrzeni turystycznej
 - Cel operacyjny 4.1 – Kształtowanie infrastruktury na styku środowisk woda/ląd
 - Działanie 4.1.1 – Kształtowanie plaż nadmorskich
 - Działanie 4.1.2 – Wsparcie infrastruktury żeglugi śródlądowej i morskiej
 - Działanie 4.1.3 – Wsparcie budowy infrastruktury turystyki wodnej i sportów wodnych
 - Cel operacyjny 4.2 – Kształtowanie środowiska w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej
 - Działanie 4.2.1 – Innowacje na rzecz ekorozwoju w turystyce
 - Działanie 4.2.2 – Rozwój sieci lądowych szlaków turystycznych
 - Działanie 4.2.3 – Wykorzystanie infrastruktury uzdrowisk dla potrzeb ruchu turystycznego
 - Działanie 4.2.4 – Wykorzystanie turystyczne terenów i obiektów powojсковych, popegeerowskich, pokolejowych i przemysłowych
 - Działanie 4.2.5 – Rozwój estetyki wsi, miejscowości nadmorskich, uzdrowisk
 - Cel operacyjny 4.3 – Kształtowanie jakości infrastruktury turystycznej
 - Działanie 4.3.1 – Ewidencja i standaryzacja infrastruktury turystycznej Regionu
 - Działanie 4.3.2 – Wspieranie rozwoju regionalnych sieci turystycznych
 - Działanie 4.3.3 – Wdrożenie systemu wzorcowych rozwiązań infrastrukturalnych
 - Działanie 4.3.4 – Rozwój infrastruktury przystosowanej do obsługi konkretnego typu turysty
 - Cel operacyjny 4.4 – Zwiększanie dostępności turystycznej Regionu
 - Działanie 4.4.1 – Współpraca przy rozbudowie regionalnej infrastruktury ruchu lotniczego
 - Działanie 4.4.2 – Uwzględnienie potrzeb regionalnego rynku turystycznego przy modernizacji i rozbudowie infrastruktury transportowej
 - Działanie 4.4.3 – Wspomaganie proekologicznych rozwiązań transportowych w miejscowościach i obszarach o największym natężeniu ruchu turystycznego
- Obszar priorytetowy nr 5 – Wsparcie instytucjonalne i budowa systemów rozwijających turystykę
 - Cel operacyjny 5.1 – Wsparcie rozwoju systemów finansowania
 - Działanie 5.1.1 – Poprawa dostępu przedsiębiorstw turystycznych do kapitału
 - Działanie 5.1.2 – Rozwój finansowania w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
 - Cel operacyjny 5.2 – Wsparcie rozwoju systemów bezpieczeństwa

- Działanie 5.2.1 – Zwiększenie bezpieczeństwa osobistego uczestników ruchu turystycznego
- Działanie 5.2.2 – Zwiększenie bezpieczeństwa turystów korzystających z wodnych walorów turystycznych
- Działanie 5.2.3 – Poprawa zabezpieczenia mienia uczestników ruchu turystycznego
- Działanie 5.2.4 – Stymulowanie działań lokalnych mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa turystów i mienia
- Cel operacyjny 5.3 – Opracowanie i wdrożenie systemu badań rynku turystycznego w Regionie
 - Działanie 5.3.1 – Monitorowanie rynku turystyki przyjazdowej w Regionie
 - Działanie 5.3.2 – Analiza podaży turystycznej Regionu
 - Działanie 5.3.3 – Analizy profilu turysty odwiedzającego zachodniopomorskie
 - Działanie 5.3.4 – Rozwój badań nad chłonnością i przepustowością turystyczną obszarów i szlaków turystycznych
 - Działanie 5.3.5 – Monitorowanie wizerunku turystycznego Regionu
- Cel operacyjny 5.4 – Wsparcie rozwoju fachowego doradztwa
 - Działanie 5.4.1 – Stworzenie platformy doradztwa turystycznego
 - Działanie 5.4.2 – Organizacja „Forum Innowacji Turystycznych”
- Cel operacyjny 5.5 – Wsparcie działań w ramach współpracy ponad lokalnej i ponad regionalnej
 - Działanie 5.5.1 – Wsparcie aktywności w regionalnych i ponadregionalnych strukturach turystycznych
 - Działanie 5.5.2 – Kształtowanie sieci Lokalnych Organizacji Turystycznych

Programy Wykonawcze – jako narzędzia realizacji zakładanych celów i priorytetów

W strategii zdefiniowano katalog 18 Programów Wykonawczych pogrupowanych w 3 kategorie:

- Programy horyzontalne (7 programów),
- Programy obszarowo/liniowe (6 programów),
- Programy wspierające (5 programów).

Mają one za zadanie wskazywać najbliższe zamierzenia oraz określać czasokres ich realizacji. Należy podkreślić, iż katalog przedmiotowych Programów Wykonawczych ma charakter pilotażowy dla osiągnięcia założeń Strategii. Programy Wykonawcze mają pełnić swojego rodzaju „łącznik” transformujący opisane w Strategii cele w praktyczne zamierzenia, mające skonkretyzowany charakter oraz doprecyzowany horyzont czasowy ich realizacji.

W formie tabelarycznej zestawione zostały wszystkie Programy Wykonawcze, wraz z przyporządkowaniem ich odpowiednich Priorytetów i Celów Strategii, które przy ich pomocy mają być realizowane i osiągnięte.

W następnym rozdziale Strategii w/w Programy Wykonawcze są w sposób uszczegółowiony opisywane. Wskazuje się w ramach poszczególnych Programów – grupy Podprogramów – wpisujące się w założenia tych pierwszych. Autorzy podejmują także próbę identyfikacji potencjalnych źródeł finansowania Programów Wykonawczych oraz potencjalnych Partnerów przy ich wdrażaniu. W ramach poszczególnych Programów dokonywana jest diagnoza potrzeb oraz zadań i typów projektów przewidzianych do realizacji, wraz ze wskazaniem „kamieni milowych” w ich osiągnięciu. Identyfikowane są także połączenia w zakresie komplementarności działań pomiędzy poszczególnymi Programami.

Proces wdrażania i monitoringu Strategii

W celu uzyskania gwarancji, iż zaplanowane w Strategii działania będą w najefektywniejszy sposób przyczyniały się do intensyfikacji atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej województwa, Autorzy dokumentu wskazują na konieczność stworzenia jednolitego systemu wdrażania i monitoringu. W rozdziale tym, odnoszącym się do systemu wdrażania Strategii, wskazano na konieczność łączenia i koordynowania działań przez różne instytucje, podmioty i osoby.

Autorzy wskazują na niezwykle istotną rolę jaką spoczywa na władzach administracji publicznej szczebla wojewódzkiego i gminnego, jako podmiotów odpowiedzialnych za kreowanie oraz planowanie i późniejszą realizację polityki rozwojowej (w tym turystycznej). Sugeruje się wprowadzenie podziału kompetencji pomiędzy podmiotami angażującymi się we wdrażanie Strategii na różnych szczeblach.

W zakresie prowadzenia monitoringu upatruje się jego funkcjonowania jako narzędzia wspierającego i uzupełniającego zadania prowadzone w zakresie systemu wdrażania opisanego powyżej. Postuluje się wprowadzenie systemu monitoringu równoległe do przyjęcia Strategii. Główną funkcją konstrukcji systemu monitoringu ma być bieżąca ocena celowości realizacji zapisów Strategii. Monitoring ma pozwolić na wczesne identyfikowanie szerokiego katalogu zjawisk, mogących mieć negatywny wpływ na realizację zapisów Strategii. Organem wykonawczym odpowiedzialnym za system monitorowania będzie Zespół Monitorujący Realizację Strategii, w skład którego wejdą takie podmioty, jak: Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna i właściwe komórki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego wraz z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi interesariuszami Strategii. Natomiast Zespół Monitorujący Realizację

Strategię będzie okresowo i cyklicznie oceniać realizację przyjętej Strategii, na podstawie analiz dostarczonych przez Zespół Roboczy (organu odpowiedzialnego m.in. za gromadzenie i opracowywanie raportów z przebiegu realizacji Strategii oraz dokonywanie korekt w prowadzonych już działaniach).

Na zakończeniu Strategii wskazuje się na konieczność utworzenia bazy informacji, mającej na celu zapewnienie przepływu informacji do wszystkich odpowiedzialnych i zainteresowanych wdrażaniem Strategii podmiotów. Wspomniana baza danych miałaby umożliwiać zbieranie i aktualizowanie danych. Powinna mieć ona uniwersalny charakter, tak by możliwe stało się stworzenie rzetelnego źródła informacji odnoszącego się do wdrażania Strategii.

5 Powiązania Strategii z innymi dokumentami

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 Ustawy OOS pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust. 2. wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt 1 ppkt a) konieczność zawarcia w Prognozie „informacji o powiązaniach projektowanego dokumentu z innymi dokumentami”.

Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego w mniejszym, bądź większym stopniu wykazuje powiązania z innymi dokumentami strategicznymi o charakterze regionalnym, krajowym, czy unijnym. W niniejszym rozdziale przedstawiono wspomniane powiązania z szeregiem dokumentów, które dotyczą między innymi rozwoju turystyki, budowy dróg i polityki transportowej, w tym także rozwoju lotnictwa, ochrony środowiska, ochrony dziedzictwa kulturowego, polityki energetycznej. Ważniejsze dokumenty zostały szerzej omówione, a pełne zestawienia poszczególnych dokumentów z celami Strategii zostały przedstawione w tabeli stanowiącej załącznik do Prognozy.

Dokumenty regionalne

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku

Strategia jest dokumentem, na którego podstawie jest prowadzona polityka rozwoju województwa. Określa kierunki tej polityki i wytycza cele, które mają być osiągnięte w założonym horyzoncie czasowym.

Strategia koncentruje się wokół następujących węzłowych obszarów priorytetowych:

- wzrost znaczenia gospodarki opartej na wiedzy i przedsięwzięć e-biznesu
- wzmocnienie siły ekonomicznej małych miast i miejscowości
- poprawa stanu rynku pracy przez tworzenie warunków do wzrostu zatrudnienia
- poprawa stanu sieci dróg wewnątrz województwa
- poprawa sprawności administracji i samorządu terytorialnego
- racjonalna gospodarka mieszkaniowa
- rozwój współpracy międzyregionalnej, transgranicznej i międzynarodowej

Powiązania ze Strategią mogą być wskazane m.in. w zakresie: wzmocnienie siły ekonomicznej Regionu, poprawy dostępności województwa (także na potrzeby rynku turystycznego), a przez to atrakcyjności inwestycyjnej województwa, wzrost zatrudnienia przy pracach dotyczących sektora turystyki, współpraca międzyregionalna i międzynarodowa oraz wspólne programy transgraniczne.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013

Oprócz pięciu programów operacyjnych funkcjonujących na poziomie krajowym w perspektywie finansowej na lata 2007-2013 istnieją także programy operacyjne dla każdego województwa. 16 RPO stanowi przykład znaczącej decentralizacji zarządzania procesami rozwojowymi. Takie rozwiązanie ma na celu identyfikowanie potrzeb na jak najniższym szczeblu, tak, aby działania zawarte w Regionalnych Programach Operacyjnych odpowiadały planom rozwoju każdego województwa z osobna. Samorządy województw otrzymały szerokie kompetencje związane z przygotowaniem i realizacją RPO.

Celem głównym RPO WZ jest rozwój województwa, zmierzający do zwiększenia konkurencyjności gospodarki, spójności przestrzennej, społecznej oraz wzrostu poziomu życia mieszkańców. Cel główny osiągnąć będzie poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania;
- Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej i spójności terytorialnej województwa;
- Poprawa warunków życia poprzez zachowanie i ochronę środowiska naturalnego oraz zwiększenie bazy społecznej województwa.

Obszary priorytetowe RPO WZ określają ustanowione dla programu następujące osie priorytetowe:

- Oś priorytetowa 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie;
- Oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej;
- Oś priorytetowa 3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego;
- Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska;
- Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja;
- Oś priorytetowa 6. Rozwój funkcji metropolitalnych;
- Oś priorytetowa 7. Rozwój infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia;
- Oś priorytetowa 8. Pomoc techniczna.

Cele operacyjne Strategii wykazują powiązania z założeniami RPO WZ w szczególności w obrębie działań powiązanych z turystyką – oś priorytetowa 5, jak i działań związanych z rozwojem infrastruktury transportowej, ochrony środowiska czy gospodarki.

Strategia Rozwoju Gospodarki Morskiej Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015

Za jeden z podstawowych celów rozwoju gospodarki morskiej przyjmuje się zdecydowaną poprawę jakości systemu wykorzystywania dostępnych zasobów naturalnych i walorów krajobrazowo-turystycznych oraz rozbudowę infrastruktury tejże gospodarki, w tym infrastruktury transportowej, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Cele strategiczne oraz kierunkowe stojące przed gospodarką morską Pomorza Zachodniego, które zostały określone w toku prac nad „Strategią Rozwoju Gospodarki Morskiej Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015”, pozostają w zgodności z głównym celem rozwoju gospodarki morskiej, czyli poprawą jakości systemu wykorzystywania dostępnych zasobów naturalnych i walorów krajobrazowo-turystycznych oraz rozbudową infrastruktury tejże gospodarki, w tym infrastruktury transportowej, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Z drugiej strony założono, że nie mogą być one zawieszane w próżni i muszą uwzględniać istniejące uwarunkowania zarówno na poziomie regionalnym, jak również na poziomie krajowym i międzynarodowym. Szczególny nacisk został położony na nowe uwarunkowania europejskie rozwoju regionu oraz jego gospodarki morskiej. Dążenie województwa oraz Polski do osiągnięcia postawionych sobie celów warunkowane będzie, bowiem priorytetami, zadaniami i regułami Unii Europejskiej, a także zobowiązaniami wynikającymi z potrzeb obronności Państwa, w tym członkostwa w NATO.

Główne cele dokumentu to:

- Utworzenie Śródkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego
- Poprawa konkurencyjności portów poprzez inwestycje i zmiany w strukturze organizacyjno-prawnej
- Stworzenie zrównoważonego, dostępnego i zintegrowanego systemu transportowego w województwie zachodniopomorskim
- Zdynamizowanie rozwoju małych portów morskich zachodniopomorskiego wybrzeża
- Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej stoczni zachodniopomorskich na światowym rynku budowy i remontów statków
- Usprawnienie systemu transportu morskiego
- Zwiększenie udziału żeglugi śródlądowej w obsłudze portów morskich
- Prowadzenie badań rozwojowych w obszarze gospodarki morskiej
- Kształcenie i wychowywanie wysokowyzyskowanej kadry dla potrzeb gospodarki morskiej
- Ochrona brzegów morskich i wód Morza Bałtyckiego
- Monitoring środowiska morskiego i przybrzeżnego
- Edukacja ekologiczna i promocja ekoturystyki
- Promocja wizerunku województwa zachodniopomorskiego jako obszaru turystyki morskiej
- Dostosowanie infrastruktury turystycznej oraz oferty do rosnących wymagań turystów
- Ochrona zasobów rybnych Morza Bałtyckiego
- Poprawa efektywności sektora rybołówstwa oraz podniesienie konkurencyjności polskiego przetwórstwa rybnego
- Stworzenie systemu zarządzania obszarami morskimi w zakresie eksploatacji zasobów wód i dna morskiego
- Zabezpieczenie odpowiednich warunków wykorzystywania zasobów Morza Bałtyckiego stosownie do zasad zrównoważonego rozwoju

Przedmiotowa Strategia w wielu aspektach jest zgodna ze SRGM WZ, w obszarach takich jak: usprawnienie informacji turystycznej, kształtowania środowiska i infrastruktury, zwiększenie dostępności turystycznej regionu.

Dokumenty krajowe

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013

Dokument określa obszary i sposoby wykorzystania przyznanych Polsce środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności. Jego celem nadrzędnym jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Będzie on osiąganym poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,

- Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Powiązania Strategii z NSRO przejawiają się w takich obszarach jak: kształtowanie kadr, rozwój edukacyjnej funkcji regionu, kształtowanie infrastruktury turystycznej i środowiska, zwiększenie dostępności turystycznej regionu oraz współpraca ponad lokalną i ponad regionalną.

Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015

Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007 – 2015 (SRK), przyjęta przez Radę Ministrów w końcu listopada 2006 r., jest obecnie podstawowym dokumentem strategicznym *określającym cele i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić*. Uchwalono ją przyjmując, że będzie to dokument nadrzędny, określający wieloletnią wizję strategicznego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, stanowiący punkt odniesienia zarówno dla innych strategii i programów rządowych, jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

W SRK wyznaczono szereg priorytetów, spośród których wszystkie wpisują się w zamierzenia Strategii. Priorytetami strategicznymi SRK są:

- Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki,
- Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej,
- Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości,
- Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa,
- Rozwój obszarów wiejskich,
- Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Strategia w wielu płaszczyznach wykazuje powiązania z SRK, takich jak rozwój kadr i wzrost zatrudnienia, kształtowanie infrastruktury turystycznej i zwiększenie dostępności regionu.

Kierunki Rozwoju Turystyki do 2015 roku

Punktem wyjścia dla opracowania Kierunków rozwoju turystyki do 2015 roku było wyznaczenie obszarów priorytetowych i kierunków rozwoju kształtujących charakter turystyki.

„Kierunki...” są dokumentem o wysokim poziomie kompleksowości. Tematyka dokumentu skoncentrowana jest na:

- diagnozie sytuacji wyjściowej,
- określeniu podstaw aksjologicznych (misja, cel nadrzędny, obszary priorytetowe, cele operacyjne i działania),
- wprowadzeniu rozwiązań strategicznych (działania w oparciu o analizę SWOT).

Szczegółowa diagnoza stanu polskiej turystyki, zestawiona z trendami światowymi i europejskimi, doprowadziła do określenia priorytetowych obszarów wzmacniania dynamiki i harmonijnego rozwoju turystyki obejmujących:

- produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności,
- rozwój zasobów ludzkich na rzecz rozwoju turystyki,
- wsparcie marketingowe,
- kształtowanie przestrzeni turystycznej.

Cele Strategii w zdecydowanej większości pokrywają się z celami dokumentu pn. Kierunki Rozwoju Turystyki do 2015 roku, który jest dokumentem wyjściowym dla przygotowywania regionalnych strategii turystyki.

Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025

Realizacja Polityki ma sprawić, że do 2025 roku system transportowy Polski będzie spełniał warunki stawiane systemem transportu krajów wysoko rozwiniętych i będzie w stanie zapewnić polskiemu i obcym użytkownikom oczekiwany poziom mobilności oraz usługi transportowe wysokiej jakości przy równoczesnym spełnieniu wymogów ochrony środowiska. Jej głównym celem jest poprawa jakości systemu transportowego i jego rozbudowa zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju jako jednego z kluczowych czynników decydujących o warunkach życia mieszkańców i o rozwoju gospodarczym kraju i regionów. Cel ten ma zostać osiągnięty przez cele szczegółowe:

- poprawę dostępności transportowej i jakości transportu (jako czynnika poprawy warunków życia i usuwania barier rozwojowych gospodarki),
- poprawę efektywności funkcjonowania systemu transportowego,
- poprawę bezpieczeństwa prowadzącą do radykalnej redukcji liczby wypadków i ograniczenia ich skutków oraz, w rozumieniu społecznym, do poprawy bezpieczeństwa osobistego użytkowników transportu i ochrony ładunków,
- ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko i warunki życia.

Cele Strategii wpisują się w cele Polityki w aspekcie zwiększenia dostępności turystycznej regionu oraz współpracy ponad lokalnej i ponadregionalnej.

Strategia Rozwoju Transportu na lata 2007-2013

Strategia Rozwoju Transportu (SRT) wyznacza cele rozwojowe sektora transportu w latach 2007-2013 oraz zakres działań przygotowawczych, które muszą zostać zakończone do 2007 roku. SRT ma charakter zintegrowany i określa cele rozwojowe dla całego sektora transportu (wszystkie gałęzie transportu tj. drogowy, kolejowy, morski, lotniczy)

Cele strategii rozwoju transportu na lata 2007-2013 są następujące:

- Nowoczesna sieć transportowa,
- Nowoczesny rynek transportowy,
- Integracja terytorialna i gałęziowa,
- Bezpieczeństwo i troska o środowisko.

Cele Strategii są zgodne z celami Strategii Rozwoju Transportu w obszarach zwiększenia dostępności turystycznej regionu oraz współpracy ponadlokalnej i ponadregionalnej.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) jest największym w historii UE programem operacyjnym. Wielkość środków unijnych zaangażowanych w jego realizację to prawie 28 mld euro. Środki te pochodzą z Funduszu Spójności (FS) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Budżet całego programu, łącznie z wkładem krajowym, wynosi 37,6 mld euro. Program, zaakceptowany przez Komisję Europejską 7 grudnia 2007 r., jest jednym z instrumentów służących realizacji Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013. Celem programu Infrastruktura i Środowisko jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

W POIiŚ wyznaczono szereg priorytetów, spośród których wiele wpisuje się w założenia Strategii: rozwój edukacji, kształtowanie środowiska i infrastruktury, zwiększenie dostępności województwa oraz współpraca ponadlokalna i ponadregionalna.

Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016

Polityka Ekologiczna Państwa zakłada realizację szeregu celów, których wdrażanie ma w pozytywny sposób oddziaływać na środowisko:

- Stałe podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
- Zwiększenie liczby osób podejmujących świadome decyzje konsumenckie, uwzględniające konieczność ochrony zasobów przyrodniczych,
- Tworzenie płaszczyzny współpracy z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi oraz wspieranie aktywności tych organizacji,
- Zahamowanie strat różnorodności biologicznej na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym i ponadgatunkowym (ekosystemów i krajobrazu),
- Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej,
- Ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe,
- Wzrost powierzchni terenów przekazywanych do rekultywacji,
- Poszukiwanie i wykorzystywanie substytutów zasobów nieodnawialnych,
- Ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych, a także w trakcie eksploatacji złóż kopalin,
- Optymalizacja wykorzystania i zrównoważone użytkowanie zasobów kopalin i wód podziemnych,
- Ochrona głównych zbiorników wód podziemnych, które stanowią główne/strategiczne źródło zaopatrzenia ludności w wodę,

- Zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego kraju,
- Wzrost efektywności wykorzystania surowców, w tym zasobów wodnych w gospodarce,
- Zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki, zmniejszenie w 2014 roku zużycia energii na jednostkę PKB o 15% w stosunku do 2005 roku,
- Zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- Zwiększenie udziału energii z OZE w strukturze zużycia nośników pierwotnych do 10%,
- Dalsze zwiększenie udziału biopaliw w odniesieniu do paliw używanych w transporcie,
- Dążenie do zapewnienia dobrego stanu (jakościowego i ilościowego) wód w Polsce,
- Efektywna ochrona przed powodzią i suszą,
- Integracja gospodarki wodnej z gospodarką leśną poprzez planowanie przestrzenne,
- Konsekwentna realizacja "Programu dla Odry - 2006".

Cele Polityki są zgodne z celami Strategii dotyczącymi: wspierania rozwoju edukacji, kształtowania środowiska oraz zwiększania dostępności turystycznej regionu.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) jest dokumentem określającym cele i strategię działania podmiotów publicznych w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Projekt wyznacza cele rozwoju regionalnego i określa miejsce w ich realizacji polityki regionalnej oraz innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu, takich jak polityka wobec obszarów wiejskich i polityka miejska. Celem strategicznym polityki regionalnej jest umożliwienie jak najszerszego wykorzystania przez regiony ich potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju - kreowania wzrostu, zatrudnienia i spójności terytorialnej w Polsce w długim horyzoncie.

Jednocześnie KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
- Budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych,
- Usprawnianie procesów planowania i realizacji polityk publicznych mających wpływ terytorialny.

Strategia wpisuje się w założenia KSRR celami takimi, jak: kreowanie markowych produktów turystycznych, kształtowanie kadr, rozwój edukacji, kształtowanie infrastruktury turystycznej, zwiększanie dostępności regionu i współpraca ponadregionalna i ponadlokalna.

Dokumenty Unijne

Strategia Lizbońska

Strategia Lizbońska przedstawia jako cel strategiczny doprowadzenie zjednoczonej Europy do sukcesu gospodarczego, poprzez stworzenie na jej terenie najbardziej dynamicznego i konkurencyjnego regionu gospodarczego. Pierwotnie Strategia Lizbońska, w swojej wersji z 2000 roku, jako obszary oddziaływania wskazywała:

- innowacyjność,
- liberalizację,
- przedsiębiorczość,
- spójność społeczną.

Obecnie obowiązująca *Odnowiona Strategia Lizbońska* przyjęta w 2005 r., jako swoje filary definiuje obecnie cztery polityki horyzontalne odnoszące się do zagadnień:

- społeczeństwa informacyjnego,
- innowacyjności,
- równości szans,
- zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Strategia Lizbońska w sposób generalny wskazuje na konieczność spełniania wymogów ochrony środowiska, jako warunku realizacji strategicznego celu budowy spójnego i bezpiecznego, także pod względem środowiskowym, obszaru gospodarczego na kontynencie europejskim. Oznacza to m.in. konieczność ograniczania presji ze wszystkich sektorów gospodarczych, w tym z sektora komunalnego na ekosystemy wodne. W tym kontekście Strategia wpisuje się w doktrynę określoną w tej jednej z najważniejszych horyzontalnych Strategii unijnych.

Strategia wykazuje powiązania ze Strategią Lizbońską w zakresie usprawnienia informacji turystycznej, kształtowania infrastruktury turystycznej i zwiększenia dostępności regionu.

Szósty Program Działań na Rzecz Środowiska

Z punktu oceny zgodności zapisów Strategii ze strategicznymi dokumentami, istotne znaczenie ma również przyjęty w 2001 roku Szósty Program Działań na Rzecz Środowiska „Środowisko 2010: Nasza Przyszłość, Nasz wybór”, który eksponuje kwestie: „... zmian klimatycznych, zmian środowiska naturalnego, ochrony różnorodności biologicznej, ochrony zdrowia, wykorzystanie zasobów naturalnych, zagospodarowania odpadów ...”, wyznaczając cele w dziedzinach:

- użytkowania zasobów,
- konsumpcji i integrowania działań na rzecz ochrony środowiska,
- promocji recyklingu surowców i odzysku odpadów,
- zmniejszania zagrożeń dla zdrowia człowieka poprzez:
 - zmniejszanie zanieczyszczenia wody, powietrza i gleb,
 - redukcję hałasu,
 - promocję recyklingu surowców i odzysku odpadów,
- dostępu do informacji.

Program Działań na Rzecz Środowiska wyznacza również cele w dziedzinie ustawodawstwa, dostępu do informacji, użytkowania zasobów, konsumpcji i integrowania działań na rzecz ochrony środowiska, nakazując między innymi ustabilizowanie poziomu emisji gazów cieplarnianych, ochronę i odtwarzanie systemów naturalnych, ochronę gatunków zagrożonych oraz dalsze zmniejszanie zagrożeń dla zdrowia człowieka.

Szósty Program Działań określa także instrumenty, których wdrożenie i stosowanie powinno przyczynić się do osiągnięcia postawionych celów. Wyróżnia się cztery główne grupy tych narzędzi:

- instrumenty prawne, które będą systematycznie wprowadzane i których stosowanie powinno wymóc na wszystkich użytkownikach środowiska pożądaný stan jego ochrony,
- instrumenty rynkowe, takie jak narzędzia ekonomiczne (opłaty, subwencje, kreowanie rynków etc.), instrumenty fiskalne (podatki ekologiczne i ulgi podatkowe) oraz dobrowolne porozumienia rządu z podmiotami gospodarczymi,
- horyzontalne instrumenty wspomagające, takie jak: badania naukowe, edukacja ekologiczna, poprawa pozyskiwania i wykorzystania danych o środowisku, planowanie sektorowe i przestrzenne,
- finansowe instrumenty wspomagające, takie jak fundusze strukturalne i fundusz spójności, rozwinięcie instrumentu finansowego Wspólnoty na rzecz środowiska (LIFE), specjalne programy wspierania małych i średnich przedsiębiorstw, programy wspierania rozwoju odnawialnych źródeł energii i jej efektywnego wykorzystania itd.

Zadania wynikające z Szóstego Programu Działań na rzecz środowiska znalazły swoje odzwierciedlenie w Strategii w obszarach: kształtowania infrastruktury turystycznej i zwiększenia dostępności turystycznej regionu.

6 Określenie, analiza i ocena istniejącego stanu środowiska, zasobów kulturalnych i kulturowych województwa zachodniopomorskiego

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 Ustawy OOS pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust. 2 wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt 1 ppkt a) konieczność zawarcia w Prognozie określenia, analizy i oceny „istniejącego stanu środowiska (...)”.

Województwo zachodniopomorskie położone jest w północno-zachodniej części Polski nad Morzem Bałtyckim. Graniczy z województwami pomorskim, wielkopolskim i lubuskim, od zachodu sąsiaduje z Niemcami. Zajmuje powierzchnię 22 902 km², dzieli się na 21 powiatów i 114 gmin, a jego stolicą jest Szczecin. Województwo zamieszkuje 1 693 tys. mieszkańców. Lesistość województwa wynosi około 36%, a ponad 43% jego powierzchni stanowią obszary o różnym stopniu ochrony. Region ma charakter rolniczo-przemysłowy, powierzchnia użytków rolnych wynosi ok. 975 365 tys. ha. Podstawową gałęzią przemysłu do niedawna był przemysł stoczniowy. Istotnymi dziedzinami są: przemysł chemiczny, przetwórstwo rolno-spożywcze, przemysł drzewny i produkcja energii elektrycznej. Położenie geograficzne województwa sprzyja rozwojowi gospodarstwu regionu ze względu na sąsiedowanie z Niemcami oraz położenie na skrzyżowaniu ważnych szlaków transportowych (w tym morskich) na osi wschód-zachód i północ-południe.

6.1 Klimat

Najważniejszymi czynnikami klimatotwórczymi województwa są: szerokość geograficzna (położenie pomiędzy równoleżnikami 52°37' a 54°33') oraz wyniesienie obszaru nad poziom morza. Klimat województwa zachodniopomorskiego cechuje duża zmienność i różnorodność. Taki stan rzeczy jest wynikiem ścierania się klimatu morskiego z klimatem lądowym oraz wpływu czynników lokalnych na kształtowanie się zjawisk pogodowych. Duża liczba zbiorników wodnych i lesistość wpływają na wysoką wilgotność powietrza. Średnia roczna temperatura wynosi 9,6°C, a średnia roczna wysokość opadów 550-700 mm.

Północna i zachodnia część województwa charakteryzuje się małą amplitudą roczną, sezonową i dzienną temperatur powietrza, dużą wilgotnością i wietrznością, krótkim okresem występowania zimy, chłodniejszym latem i łagodną zimą, dużą wilgotnością powietrza i znaczną ilością opadów. Są to typowe cechy klimatu morskiego.

Im dalej od morza i w kierunku wschodnim pojawiają się cechy wskazujące na klimat kontynentalny: wyższe temperatury latem i niższe zimą, dłuższa zima z zalegającą pokrywą śnieżną, wyraźne zaznaczone pory roku, znaczne amplitudy temperatur w ciągu dnia.

W obrębie poszczególnych obszarów województwa zachodniopomorskiego występuje duża zmienność klimatu – mikroklimat, która wynika ze zróżnicowania środowiska geograficznego: położenie w pobliżu morza, jezior, rzek, ukształtowanie terenu, wysokość nad poziomem morza, nachylenie terenu, różnice wysokości względnych, pokrycie terenu roślinnością, rzeźba terenu.

6.2 Morfologia terenu

Rzeźba terenu województwa zachodniopomorskiego ma pochodzenie młodo glacialne, co przejawia się przede wszystkim w dużym zróżnicowaniu powierzchni terenu. Znajdująca się na północy część nadmorska jest położona najniżej pod względem hipsometrii i cechuje się małym zróżnicowaniem. Na obszarze tym znajdują się mało zróżnicowane tereny wysoczyzn morenowych i denno morenowych poprzecinane dolinami rzek o przebiegu południkowym. Dominujące wysokości nie przekraczają tu 40 m n.p.m. Występują tu również piaszczyste mierzaje utworzone przez działalność morza.

Region Pobrzeża Południowo-bałtyckiego leży w zachodniej części województwa, obejmuje okolice Szczecina z obszarem estuarium Odry i szczyty wzniesień morenowe (Wzgórza Warszawskie i Bukowe). W okolicach aglomeracji szczecińskiej usytuowane są obszary wzniesień czołowo morenowych, których kumulacje znajdują się powyżej 140 m n.p.m. W powstaniu tych struktur miały także udział ruchy glacictektoniczne związane z naciskiem lodu na podłoże. W południowej części Pobrzeży leży Nizina Wełtyńska i Pyrzycka, są to słabo zróżnicowane pozostałości zastoiska wód roztopowych.

Najbardziej zróżnicowany obszar województwa stanowi region Pojezierzy, leżący w południowej jego części. Jest to strefa czołowo morenowa i wysoczyznowa, co przekłada się na duże zróżnicowanie hipsometrii, duże wysokości względne wzniesień, duża ilość zagłębień. Teren wysoczyzny jest często przecinany rynnami glacialnymi, które stanowią współczesne osie dolin rzecznych. Jest to jeden z najatrakcyjniejszych turystycznie regionów kraju.

6.3 Wody powierzchniowe

Województwo zachodniopomorskie obejmuje swoim zasięgiem regiony wodne: Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego, Warty oraz region wodny Uecker. Na terenie województwa znajdują się znaczne zasoby wód powierzchniowych: dolny odcinek rzeki Odry wraz z odpływami, rzeki Przymorza, Zalew Szczeciński oraz około 1650 jezior o powierzchni powyżej 1 ha. Około 57% powierzchni województwa położone jest w obrębie zlewni Odry. Systemy rzeczne są młode, płyną dolinami dawnych rzek polodowcowych, rynnami glacialnymi i dolinami sandrowymi. Łączna długość cieków w

granicach województwa zachodniopomorskiego wyznaczona na podstawie Komputerowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski wynosi 30,2 tys. km, zaś średnia gęstość sieci rzecznej wynosi 1,32 km/km².

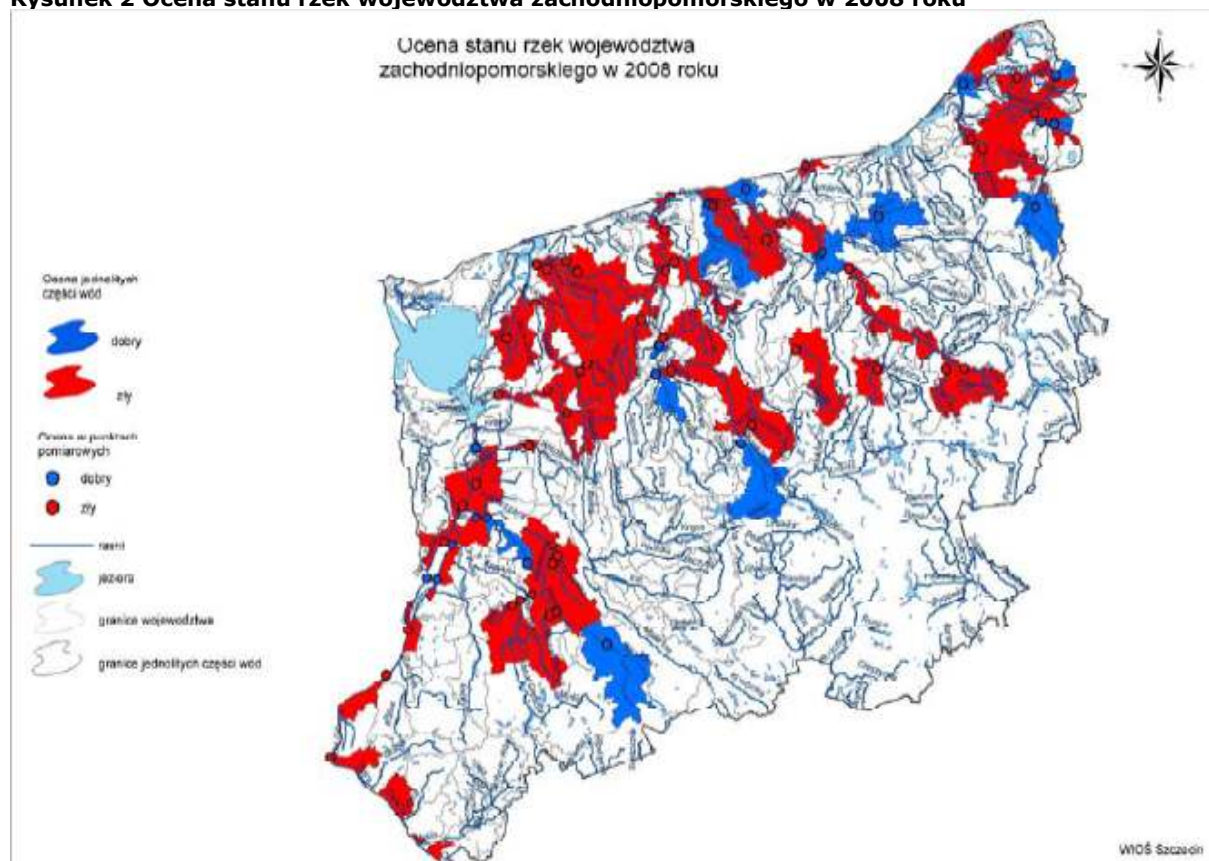
Na stan jakości wód powierzchniowych decydujący wpływ ma działalność antropogeniczna prowadzona na obszarze zlewni. Zagrożeniami, które mogą w znaczącym stopniu wpływać na jakość wód powierzchniowych w województwie są:

- Pobór wód – pod względem zużycia wody wśród województw zachodniopomorskie jest na trzecim miejscu. 90% zapotrzebowania na wodę pokrywane jest przez ujmowane wody z rzek i jezior,
- Ścieki przemysłowe i komunalne – 95% ścieków wytworzonych w województwie to ścieki przemysłowe, z czego 97,3% to wody chłodnicze, umownie czyste,
- Zanieczyszczenia obszarowe – są to zanieczyszczenia trafiające do środowiska wodnego z wodami opadowymi z terenów zurbanizowanych, z obszarów nieposiadających kanalizacji miejskiej, zanieczyszczenia z działalności rolniczej.

Klasyfikacja wód przeprowadzana jest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych. Rozporządzenie wymaga przeprowadzenia oceny stanu ekologicznego, elementów fizykochemicznych, stanu chemicznego i stanu jakości wód, ocenia się je na podstawie wartości granicznych dołączonych do rozporządzenia. Ocenę końcową stanu wód określa się jako dobrą lub złą i jest to wynikiem analizy wymienionych czynników.

W 2008 roku w województwie zachodniopomorskim przeprowadzono ocenę jakości wód w 69 punktach pomiarowych. Ostatecznie stan wód w 21 punktach pomiarowych określono jako dobry, w pozostałych 48 punktach ten stan oceniono jako zły. Na złą ocenę końcową wód wpłynęła głównie zła ocena elementów fizykochemicznych w 45 punktach, w 3 punktach zła ocena dla substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz w 12 punktach zła ocena elementów biologicznych.

Rysunek 2 Ocena stanu rzek województwa zachodniopomorskiego w 2008 roku

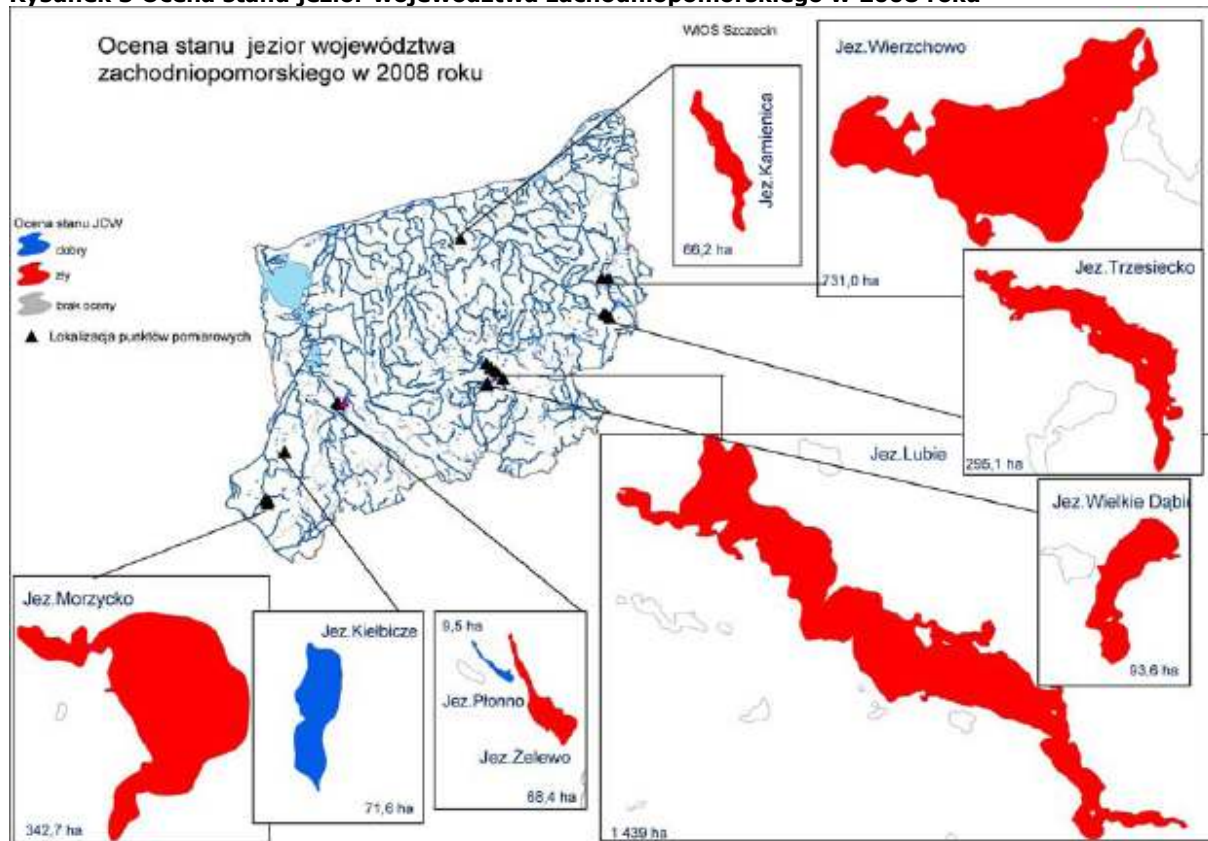
Źródło: WIOŚ Szczecin

W 2008 roku w województwie zachodniopomorskim przeprowadzono badania 11 jezior. Klasyfikację według wspomnianego wyżej rozporządzenia przeprowadzono dla 9. Jeziora poddane klasyfikacji to:

- Morzycko – zły stan, na podstawie oceny stanu ekologicznego
- Wierzchowo – zły stan, na podstawie oceny stanu ekologicznego

- Wielkie Dąbie – zły stan, na podstawie oceny stanu ekologicznego
- Kamienica – zły stan
- Trzeciecko – zły stan
- Żelewo – zły stan
- Kiełbicze – dobry stan
- Płonno – dobry stan

Rysunek 3 Ocena stanu jezior województwa zachodniopomorskiego w 2008 roku

Źródło: WIOŚ Szczecin

Wykorzystania zasobów wodnych rzek województwa ograniczane jest przez wysokie stężenia związków fosforu i azotu oraz procesy eutrofizacji. Wieloletnie badania monitoringowe wykazują tendencję spadkową stężeń zanieczyszczeń warunkujących jakość wód rzecznych. Jednak poprawa ta następuje powoli i nie powoduje znaczących zmian w klasyfikacji wód. Spowodowane jest to niewystarczającym uporządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej oraz dopływem zanieczyszczeń obszarowych.

6.4 Wody podziemne

Zasoby wód podziemnych w województwie zachodniopomorskim są znaczne, występują głównie w utworach czwartorzędowych (piaskach, żwirach, glinach) na głębokości od kilkunastu do 50 m, w mniejszym stopniu także w osadach trzeciorzędowych (o stropie na głębokości 50-100 m i miąższości do 10 m), kredowych i starszych. Zasoby eksploatacyjne województwa ocenia się na 1,5 tys. hm³, w jego obrębie znajduje się 11 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, które stanowią główne źródło zaopatrzenia w wodę pitną. Największe zasoby występują w części środkowej i południowej, w miejscach, gdzie z powodu mniejszego zaludnienia oraz braku większych miast nie są wykorzystywane. Zasoby podziemne przeznaczone są głównie na zaopatrzenie ludności w wodę pitną jak również wykorzystuje się je w gałęziach przemysłu, gdzie proces technologiczny wymaga wysokiej jakości wód – spożywczy i farmaceutyczny. Około 10% potrzeb województwa pokrywanych jest przez wody podziemne. Użytkowe poziomy województwa są zasilane głównie przez infiltrację i prowadzą wody zwykłe o mineralizacji ogólnej nieprzekraczającej 1g/dm³.

Główny wpływ na kształtowanie się jakości wód podziemnych mają związki azotu, żelaza i manganu, a w strefie nadmorskiej chlorków. Związki azotu przedostają się do środowiska hydrogeologicznego poprzez zanieczyszczenia rolnicze, bytowe i komunalne. Dzieje się tak dlatego, że wody gruntowe zalegają dosyć płytko i są niedostatecznie izolowane, przez co migracja zanieczyszczeń w głąb warstwy wodonośnej nie jest utrudniona. Zanieczyszczenie związkami żelaza i manganu jest wynikiem szeregu procesów przyrodniczych i geologicznych. Ponadto bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na chemizm wód podziemnych jest infiltracja wód słonych Morza Bałtyckiego do wód

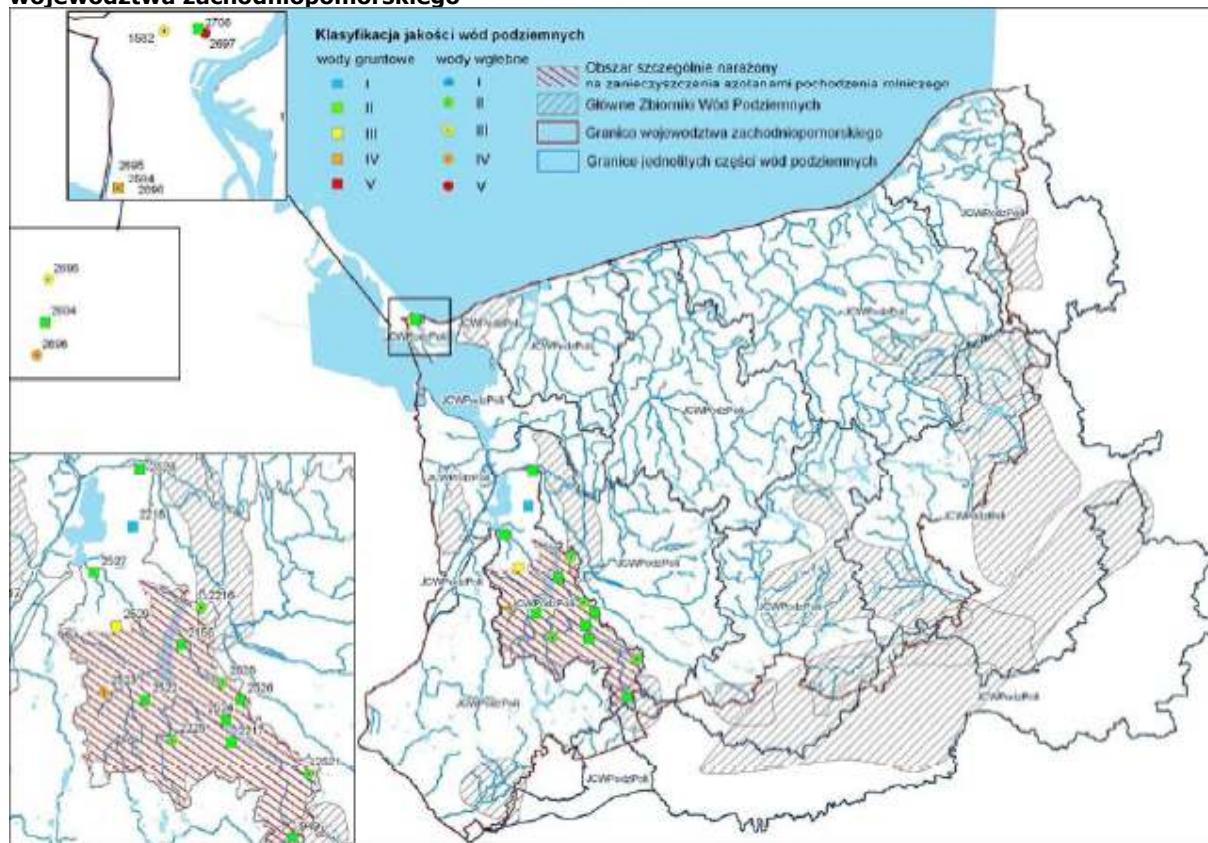
podziemnych powodująca ich zasolenie. Proces ten dodatkowo potęgowany jest nadmierną eksploatacją wód podziemnych przez człowieka.

W 2008 roku wykonano badania w 21 punktach (11 – wody gruntowe, 10 – wody wgłębne) w ramach monitoringu operacyjnego. Wody bardzo dobrej jakości (klasa I) odnotowano w 1 punkcie, a wody dobrej jakości (klasa II) – w 14 punktach, natomiast wody zadowalającej jakości (III klasa) stwierdzono w 3 punktach. Wody niezadowalającej jakości (klasa IV), wskazujące na wyraźne oddziaływania antropogeniczne, stwierdzono w miejscowości Bielice, gdzie w wodach wgłębnych odnotowano wysokie zawartości potasu oraz w Świnoujściu, gdzie w wodach wgłębnych odnotowano wysokie zawartości jonów chlorkowych i sodowych (zasolenie wód) oraz azotynów i boru. Wody złej jakości (klasa V), wystąpiły w Świnoujściu, gdzie oprócz zasolenia i podwyższonej zawartości żelaza stwierdzono ponadnormatywne zawartości amoniaku, azotynów, fluorów, manganu, magnezu, wapnia i selenu.

Tabela 2 Wyniki klasyfikacji wód podziemnych w województwie zachodniopomorskim w 2008 roku

Typy wód podziemnych	Liczba opróbowanych punktów	Klasa jakości wód podziemnych				
		Liczebność wyników w klasie				
		I	II	III	IV	V
Gruntowe	11	1	9	1	0	0
Wgłębne	10	0	5	2	2	1
Łącznie	21	1	14	3	2	1

Tabela 3 Lokalizacja punktów pomiarowych monitoringu operacyjnego wód podziemnych na obszarze województwa zachodniopomorskiego

Źródło WIOŚ Szczecin

6.5 Gleby

Na obszarze Pomorza rozwijały się głównie gleby autogeniczne, które mają dobrze rozwinięty profil powiązany z czynnikami biologicznymi i klimatycznymi determinującymi ich powstanie. Zdecydowana większość obszaru województwa pokryta jest glebami bielicowymi, brunatnymi i rdzawymi. Na obszarach zastoiskowych, pobagiennych wytworzyły się żyzne czarne ziemie.

Założenia Państwowego Monitoringu Środowiska mówią, że badania właściwości gleb wykonywane mają być w cyklach co 5 lat, natomiast jeden pełen cykl badawczy realizowany jest w okresie trzyletnim. W województwie zachodniopomorskim takie badania wykonywane były w latach 1995-1997, 2000-2002, 2005-2007. Wyznacza się w

nich około 40 parametrów fizykochemicznych, w tym: kadm, miedź, nikiel, ołów, cynk i WWA (wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne).

Gleby w punktach badawczych to głównie gleby brunatne (B, Bw, Bk) oraz czarne ziemie (D, Dz). Pod względem bonitacyjnym badane gleby to w większości grunty dobrej jakości (klasa IIIa i IIIb) i średniej jakości (klasa IVa i IVb). Badane grunty zaliczone zostały do kompleksów pszennych, żytnich lub zbożowo-pastewnych ze względu na klasyfikację przydatności rolniczej. Poziomy orno-próchnicze cechowały się różną zwięzłością i składem granulometrycznym w granicach od piasku luźnego do iltów.

Tabela 4 Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych gleby

Klasa	Grunty orne		Użytki zielone	
	Powierzchnia w ha	Udział %	Powierzchnia w ha	Udział %
II	9270	1,1	470	0,2
III a	60550	6,9	29595	12,4
III b	142765	16,2		
IV a	267989	30,4	125838	52,8
IV b	178948	20,3		
V	163348	18,5	65863	27,6
VI	57844	6,6	16664	7,0
Razem	880714	100	238430	100

Badania metali ciężkich wskazały, że zawartość kadmu, miedzi, ołowiu, niklu i cynku w glebach była niska (w okolicach 0), co odpowiada wartościom naturalnym występujących w glebach.

Zawartości wielopierścieniowych węglowodórów aromatycznych określone w trakcie badań wskazują, że w 4 punktach obserwacyjnych określono gleby niezanieczyszczone (0° i 1°). W pozostałych 5 punktach stwierdzono występowanie gleb zanieczyszczonych w niskim i średnim stopniu (2° i 3°). Na terenach o takim zanieczyszczeniu istnieje możliwość skażenia uprawianych roślin przez związki WWA. Na glebach o 2 stopniu zanieczyszczenia konieczne jest ograniczenie uprawy roślin do produkcji żywności o niskiej zawartości substancji szkodliwych, przeznaczonej dla dzieci i niemowląt. Na terenach o stopniu zanieczyszczenia 3 zalecane jest ograniczenie wykorzystywania tych obszarów jako miejsce wypasu zwierząt i produkcji siana.

6.6 Kopaliny

Województwo zachodniopomorskie ma dość urozmaicone zasoby kopalin w obrębie swojego obszaru. Dotyczy to zarówno kopalin podstawowych jak i pospolitych.

Kopaliny podstawowe:

- Gaz ziemny, zasoby ok. 17 mld m³,
- Ropa naftowa, zasoby ok. 10,5 mln Mg,
- Węgiel brunatny, zasoby 470 tys. Mg,
- Rudy żelaza, zasoby 8,1 mln Mg,
- Wody lecznicze,
- Wody termalne,
- Torfy borowinowe, zasoby ok. 4161 tys. Mg.

Kopaliny pospolite:

- Wapienie i margle, zasoby ok. 168 mln Mg,
- Kreda jeziorna,
- Surowce ilaste,
- Piaski:
 - Szklarskie,
 - Formierskie,
 - Do produkcji cegły wapienno – piaskowej i betonów komórkowych.
- Kruszywa naturalne, zasoby ok. 540 mln Mg,
- Torfy.

6.7 Powietrze atmosferyczne

Województwo zachodniopomorskie cechuje się średnim poziomem zanieczyszczeń powietrza. Na większej przestrzeni województwa (w szczególności obszar północny i wschodni) stężenia są niskie i nie stwierdza się przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu. Największe punktowe źródła energii znajdują się w części zachodniej, a co za tym idzie rejestruje się tu zwiększone stężenia. Niezwykle istotnym problemem są zanieczyszczenia pyłowe, których podwyższone stężenia rejestruje się w Szczecinie.

Ze względu na źródła zanieczyszczeń można podzielić je na:

- Punktowe – procesy z energetycznego spalania paliw oraz z przemysłowych procesów technologicznych, odprowadzających substancje do powietrza emitorem (kominem) w sposób zorganizowany,
- Powierzchniowe – emisje związane z ogrzewaniem mieszkań w sektorze komunalno-bytowym, tzw. emisja powierzchniowa,
- Liniowe – emisje ze źródeł ruchomych związanych z transportem pojazdów samochodowych i paliwami, tzw. emisja liniowa.

Ponadto odczuwalny wpływ na jakość powietrza na danym obszarze mają także emisje napływowe z sąsiednich obszarów, w tym przypadku z przygranicznych terenów Niemiec (Brandenburgia i Meklemburgia).

W województwie zachodniopomorskim i całej Polsce ocena jakości powietrza przeprowadzana jest od 2002 roku. Zanieczyszczenia, które podlegały ocenie w 2008 roku to: SO₂, NO₂, NO_x, CO, C₆H₆, PM₁₀, Pb, ozon oraz zanieczyszczenia zawarte w pyłe P10: As, Cd, Ni, B(α)P. Ocena prowadzona jest z podziałem na strefy, których w województwie zachodniopomorskim jest 17. Dla badań ozonu przyjmuje się 2 strefy: Aglomerację Szczecińską i strefę zachodniopomorską.

Pomimo obserwowanego spadku emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł przemysłowych, w oddziaływaniu na jakość powietrza w województwie wciąż rośnie znaczenie emisji powierzchniowej z sektora komunalno - bytowego oraz emisji liniowej z transportu samochodowego. Na całym obszarze województwa rejestrowane są niskie stężenia: SO₂, NO_x, C₆H₆ oraz Pb, CO, As, Cd, Ni w pyłe PM₁₀. Na obszarach dużych miast, szczególnie w Aglomeracji Szczecińskiej, w rejonach oddziaływania transportu samochodowego i emisji powierzchniowej, rejestrowane są wysokie stężenia dwutlenku azotu. W sezonie letnim występują wysokie stężenia ozonu przyziemnego (ozon troposferyczny). Spośród wszystkich objętych obowiązkową oceną zanieczyszczeń, największy problem stanowią zanieczyszczenia pyłowe, przede wszystkim drobne cząstki pyłu zawieszzonego PM₁₀ oraz zawarty w tym pyłe benzo(a)piren. W emisji tych zanieczyszczeń do powietrza największym udziałem ma emisja powierzchniowa pochodząca z ogrzewania mieszkań.

Według Głównego Urzędu Statystycznego emisje zanieczyszczeń w latach 2000-2007 wykazywały tendencją spadkową. Emisja zanieczyszczeń pyłowych zmniejszyła się o 27,3%, w tym ze spalania paliw o około 34%. Emisje gazowe zmniejszyły się o około 40%, największa redukcja wystąpiła dla SO₂ i (50%) i tlenu węgla (41%). Największy spadek emisji gazowych przypadł na lata 2003-2005, w 2006 roku nastąpił nieznaczny wzrost emisji spowodowany zwiększonym zapotrzebowaniem na ciepło. Emisja CO₂ w 2007 roku była zbliżona do tej z 2000 roku. Zmniejszenie emisji ze źródeł punktowych spowodowane było głównie proekologicznymi inwestycjami ostatnich lat w sektorze energetycznym, a wśród nich:

- wymiana elektrofiltrów – ograniczenie emisji pyłu,
- budowa instalacji odsiarczania spalin na blokach energetycznych w PGE ZEDO – dalsze ograniczenie emisji SO₂,
- instalacja palników niskoemisyjnych – ograniczenie emisji NO₂,

Ponadto Szczecińska Energetyka Ciepła zmodernizowała kotłownię gazowe, przez co w znacznym stopniu ograniczono emisję pyłowych i gazowych zanieczyszczeń – SO₂ o 99%, NO₂ o 76% oraz pyłu o prawie 100%.

W ostatnich latach systematycznie zwiększają się emisje powierzchniowe i liniowe. Emisja powierzchniowa ma największy udział we wprowadzaniu zanieczyszczeń: pyłu i SO₂. Emisja liniowa przoduje w produkcji tlenu węgla i tlenków azotu.

Ważnym aspektem w jakości powietrza jest ozon. Znajdujący się w troposferze jest zanieczyszczeniem, wchodzi w skład smogu fotochemicznego, może powodować kłopoty zdrowotne u dzieci i starszych ludzi, jak również uszkadzać aparaty szparkowe rośliny. Wysokie stężenia odnotowuje się w okresach wiosennych i letnich. Pomiary wykonywane były na 2 stanowiskach: miejskim w Szczecinie i pozamiejskim w Widuchowej. Pomiary stężeń ozonu w latach 2003-2008 wykazują tendencje wzrostowe i przekraczają poziom docelowy, przez to strefa zachodniopolska uzyskała ocenę klasy C, co oznacza obowiązek podjęcia działań na rzecz poprawy powietrza – ograniczenie prekursorów ozonu: tlenków azotu i lotnych związków organicznych. Pod względem ochrony roślin wartości docelowe nie zostały

przekroczone i strefa uzyskała klasę A. Ponadto przekroczony został poziom docelowy dla bezno(a)pirenu w strefach: Aglomeracji Szczecińskiej, mieście Koszalinie, powiecie gryfińskim oraz powiecie szczecineckim, co zaowocowało przyznaniem klasy C dla tych stref. Przekroczenia dla ozonu i bezno(a)pirenu oznaczają obowiązek przygotowania przez Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego programu ochrony powietrza (POP).

6.8 Gospodarka wodno-ściekowa

W województwie zachodniopomorskim pobór wód na potrzeby gospodarki narodowej i ludności jest wysoki, według danych GUS w 2008 roku wyniósł 1708,3 hm³, co daje trzecie miejsce w kraju. Największy udział w wykorzystaniu wód ma przemysł (głównie energetyczny) – 93%, zaopatrzenie gospodarki komunalnej to około 6%, a pozostałe 1% wykorzystywane jest na potrzeby rolnictwa i leśnictwa. Głównym zaopatrzeniem w wodę są źródła powierzchniowe – ponad 90%. Zasoby wód podziemnych przeznaczane są przede wszystkim na zaopatrzenie ludności w dobrej jakości wodę pitną. Na przestrzeni kilku lat spadło zużycie wody na cele gospodarcze.

Wraz ze zmniejszeniem poboru wody zmniejszyła się ilość wytwarzanych ścieków. Ponad 90% odprowadzanych ścieków stanowią umownie czyste wody pochłonicze. W 2007 około 85% objętości ścieków było w różnym stopniu oczyszczane, a od 2000 roku ilość ścieków wymagających oczyszczenia stopniowo się zmniejsza, podobnie jak wolumen ścieków nieoczyszczanych. Zmianie ulega także sposób oczyszczania, mechaniczne i biologiczne metody zastępowane są przez procesy oczyszczenia z podwyższonym usuwaniem biogenów. Oczyszczalnie komunalne obsługują 60% mieszkańców województwa (ok. 70% ludności miejskiej i 40% ludności wiejskiej). W województwie w 2007 roku działało 288 oczyszczalni ścieków komunalnych, z czego 26 mechanicznych, 201 biologicznych, 61 biologicznych z usuwaniem biogenów. Eksploatowane oczyszczalnie komunalne różnią się stanem technicznym, stosowanymi technologiami i skutecznością oczyszczania.

Do istotnych problemów komunalnej gospodarki wodno-ściekowej należy niewystarczający stopień skanalizowania miast, brak odprowadzenia ścieków z obszarów wiejskich oraz niedostateczny stopień oczyszczania ścieków komunalnych.

Tabela 5 Charakterystyka komunalnych oczyszczalni ścieków działających w województwie zachodniopomorskim w 2007 roku

Oczyszczalnie komunalne	Liczba	Przepustowość [m ³ /doba]	Roczna ilość ścieków [dm ³]
Ogółem	288	438449	52906
Mechaniczne	26	42241	5890
Biologiczne	201	103836	11967
Z usuwaniem biogenów	61	292372	35049

6.9 Gospodarka odpadami

Obszar województwa jest zróżnicowany pod względem wytwarzania odpadów. Najwięcej ich powstaje na terenach przemysłowych zachodniej części, w powiatach: polickim, gryfińskim, stargardzkim i mieście Szczecin. W 2008 roku wytworzono 6,6 mln ton odpadów z sektora gospodarczego z wyłączeniem odpadów komunalnych. Najwięcej odpadów produkuje przemysł chemiczny, stoczniowy, cukrowniczy, hutniczy, energetyka i gospodarka komunalna. Łącznie z wymienionych powiatów pochodzi 80% wszystkich odpadów województwa, przy czym ok. 60% z powiatu polickiego – zakłady Chemiczne „Police” SA.

Charakterystycznym odpadem dla zakładów „Police” SA są fosfogipsy (31%) i szlamy z regeneracji wymienników jonitowych (18,7%). Ponadto znaczną ilość wytwarzanych w województwie odpadów stanowią odpady z elektrowni i innych zakładów energetycznych spalania paliw (12%) oraz odpady z przetwórstwa drewna (8,4%). Poza nimi wytwarzane są także odpady: z procesów termicznych, przetwórstwa drewna, produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury, odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa, przetwórstwa żywności oraz osady z zakładowych i komunalnych oczyszczalni ścieków. Odpady niebezpieczne stanowią około 1,8% wytworzonych odpadów, a ich głównym źródłem jest przemysł chemiczny.

Najważniejszymi grupami odpadów niebezpiecznych są: kwas siarkowy i siarkawy (67%), oleje odpadowe (11%). Ponadto na łączną sumę odpadów niebezpiecznych składają się także odpady różne (4,9%), osady chemiczne oczyszczalni ścieków (3,8%) oraz odpady medyczne (1,1%). Od 2000 roku obserwuje się zmniejszenie ilości składowanych odpadów przy jednoczesnym braku poprawy ich zagospodarowania, co jest tendencją niepokojącą.

Najważniejsze odpady województwa – fosfogipsy są w całości deponowane na składowisku, gdyż ich wykorzystanie jest niezwykle trudne. Szlamy z regeneracji wymienników jonitowych są zaś w 100% unieszkodliwiane. Odpady gospodarcze są unieszkodliwiane poprzez składowanie w około 40%. Większość jest deponowana na składowiskach zakładów Police, PGE ZEDO, ZWiK w Szczecinie. Pozostała część trafia na składowiska komunalne. Pod koniec 2007 roku funkcjonowało 7 składowisk przyjmujących odpady z sektora gospodarczego. Odpady komunalne są unieszkodliwiane głównie przez deponowanie na składowiskach. Udział selektywnie zebranych odpadów zwiększa się, w 2007 roku wyniósł 4,8%. Stare, niespełniające wymogów składowiska są sukcesywnie zamykane, a nowe, odpowiednio

przystosowane i oddawane do eksploatacji. Pod koniec 2007 w województwie zachodniopomorskim było 47 eksploatowanych składowisk, a na 5 z nich funkcjonują instalacje do wykorzystania biogazu.

6.10 Klimat akustyczny

Klimat akustyczny województwa zachodniopomorskiego oceniany jest jako zadowalający na tle innych województw. Najważniejszym i dominującym źródłem hałasu w województwie zachodniopomorskim jest ruch drogowy, a składają się na niego natężenie ruchu i struktura strumienia pojazdów, płynność ruchu i organizacja ruchu. Sieć dróg krajowych w województwie to około 1030 km, na których natężenie ruchu wynosi od 1,5 tys. do ponad 18 tys. pojazdów na dobę. Inne źródła hałasu to hałas kolejowy (ruszanie, jazda i zatrzymywanie się tramwajów o natężeniu uzależnionym od stanu torowisk i pojazdów), przemysłowy (zakłady drzewne, kamieniarskie, zakłady materiałów budowlanych).

W 2005 roku Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, przeprowadziła pomiary hałasu na drogach krajowych województwa zachodniopomorskiego w 26 przekrojach. Wykazały one, że na terenach zabudowy mieszkaniowej podlegającej ochronie przed hałasem, zlokalizowanej w bezpośrednim sąsiedztwie dróg krajowych, przy braku odpowiednich zabezpieczeń akustycznych (np. ekrany akustyczne), występują znaczne przekroczenia poziomu dopuszczalnego dźwięku zarówno w porze dziennej, jak i nocnej. Pomiary hałasu wykonane w Szczecinie wskazują poważne zagrożenia hałasem drogowym dużych obszarów miasta zlokalizowanych głównie wzdłuż głównych tras komunikacyjnych. Pogorszenie klimatu akustycznego występuje też na terenach przemysłowych.

W 2008 roku skontrolowano 43 obiekty przemysłowe, a przekroczenia hałasu odnotowano w 18. Przeprowadzone kontrole wykazały, że przekroczenia poziomów dopuszczalnych często dotyczą małych zakładów, o lokalnym oddziaływaniu akustycznym. Zakłady, na które nałożono obowiązek ograniczenia emisji hałasu podejmowały działania skutecznie ograniczające emitowany do środowiska hałas.

Największym problemem jest wzmożona uciążliwość hałasu na terenach w pobliżu dróg, dlatego ważną kwestią jest poprawa stanu nawierzchni dróg, zwiększenie zabezpieczeń przed ponadnormatywnym hałasem oraz budowa obwodnic dla miast najbardziej zagrożonych hałasem. Zdecydowanie największym zagrożeniem ze strony hałasu podlega miasto Szczecin.

6.11 Promieniowanie elektromagnetyczne

Zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska należy wykonywać badania kontrolne pól elektromagnetycznych. Ochrona przed takim promieniowaniem polega na: utrzymaniu poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych poziomów lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszenie poziomów pól elektromagnetycznych lub co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane. Dopuszczalne poziomy PEM określa odpowiednie rozporządzenie Ministra Środowiska.

W 2008 roku przeprowadzono pierwsze badania z trzyletniego punktu pomiarowego poziomu pól elektromagnetycznych. Badaniu poddano 38 punktów, dla: centralnych dzielnic miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys. (14 pomiarów), pozostałych miast (13 pomiarów) oraz terenów wiejskich (8 pomiarów). W roku 2008 nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych, są one znacznie niższe od tych określonych w rozporządzeniu. Jedynym w bezpośrednim sąsiedztwie linii wysokiego napięcia Krajnik – Glinki występują obszary pod zabudowę mieszkaniową, na których zostały przekroczone wartości dopuszczalne.

Dynamicznie zwiększająca się ilość źródeł promieniowania elektromagnetycznego jest niemożliwa do wyeliminowania, możliwe jest jedynie ograniczenie jego oddziaływania przez odpowiednie działania techniczne i administracyjne.

6.12 Obszary chronione

Województwo zachodniopomorskie w obrębie swych granic posiada wiele walorów przyrodniczych, które objęte są szeregiem różnych form ochrony przyrody. Powierzchnia obszarów objęta krajowym systemem ochrony wynosi 474 tys. ha, co daje ponad 20% powierzchni województwa. Wraz z obszarami Natura 2000 powierzchnia ta daje 992 tys. ha – 43% powierzchni. Województwo zachodniopomorskie jest jednym z najwyższej sklasyfikowanych pod względem liczby i udziału powierzchniowego wyznaczonych ostoi ptasich i siedliskowych. Należy pamiętać, że w przyszłości można się spodziewać wytyczenia kolejnych obszarów chronionych w województwie.

Obszary chronione województwa zachodniopomorskiego:

- Parki narodowe:
 - Woliński Park Narodowy,
 - Drawieński Park Narodowy,
- Parki krajobrazowe:
 - Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy,
 - Cedyński Park Krajobrazowy,
 - Drawski Park Krajobrazowy,
 - Iński Park Krajobrazowy,
 - Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry,

- Park Krajobrazowy Ujście Warty,
- Szczeciński Park Krajobrazowy "Puszcza Bukowa".
- Rezerваты przyrody: 102 obszary o łącznej powierzchni 12 481 ha, w tym Rezerwat „Świdwie”, który jako jedyny obszar uzyskał status o znaczeniu międzynarodowym (chroniony Konwencją Ramsarską),
- Obszary chronionego krajobrazu – 21 obszarów o łącznej powierzchni 328 574 ha,
- Obszary Natura 2000:
 - obszary specjalnej ochrony ptaków - 21 obszarów istniejących i potencjalnych o łącznej powierzchni 675 898 ha, z wyłączeniem Zatoki Pomorskiej
 - specjalne obszary ochrony siedlisk - 62 obszary o łącznej powierzchni 418 799 ha, z wyłączeniem Zatoki Pomorskiej.

Na szczególną uwagę zasługuje rezerwat „Jezioro Świdwie” (w programie Natura 2000 PLB320006). Jest to unikalny w skali europejskiej rezerwat ptactwa wodnego i błotnego. Leży na północnym zachodzie województwa zachodniopomorskiego w powiecie polickim, na południowym krańcu Puszczy Wkrzańskiej. Obejmuje jezioro Świdwie i podmokłe tereny wokół niego (bagna, torfowiska niskie i trzcinowiska). Jest to miejsce bytowania ponad 200 gatunków ptaków, głównym celem istnienia rezerwatu jest zabezpieczenie terenów lęgowych żurawia oraz ostoi innych gatunków ptaków wodno-błotnych, pełni też rolę miejsca odpoczynku i żerowania dla ptaków w czasie ich migracji, zimowania oraz pierzowiska. Ze względu na uznane wartości przyrodnicze, różnorodność środowisk oraz bogactwo flory i fauny, obiekt ten 26 maja 1984 r. został wpisany, jako jeden z ośmiu polskich rezerwatów, na listę obiektów Konwencji Ramsar obejmującą obszary wodne i podmokłe o międzynarodowym znaczeniu dla ptactwa wodnego.

6.13 Zasoby przyrodnicze

Województwo zachodniopomorskie jest bardzo bogate i silnie zróżnicowane przyrodniczo. Lasy zajmują powierzchnię 823 tys. ha, co stanowi 36% powierzchni województwa (przy średniej krajowej wynoszącej 28,9%), daje to 4 miejsce w kraju. Większość obszarów zalesionych znajduje się w części południowej i wschodniej. Szczególnie wartościowe przyrodniczo i gospodarczo kompleksy leśne to: Puszcza Goleniowska, Bukowa, Piaskowa, Barlinecka, Wkrzańska i Wałecka. Większe kompleksy tworzą także lasy koszalińsko – białogardzkie oraz człuchowsko – szczecineckie.

Bogata fauna jest silnie powiązana z występującą szatą roślinną – lasami, łąkami, torfowiskami i dużymi rozlewiskami wodnymi będącymi siedliskiem dla rodzimych i migrujących gatunków ptaków. Szczególne znaczenie ma korytarz Odry, ponieważ wytycza szlaki migracji ptaków, przez co jest korytarzem ekologicznym rangi europejskiej. Najważniejszym gatunkiem spośród objętych ochroną jest Żubr (59 sztuk), ponadto licznie występują także inne osobniki jak: bobry, wilki, wydry i borsuki. Na terenie województwa występuje ponad 200 gatunków ptaków, w tym bocian biały, bielik, dudek i kormoran czarny. Istnieją tu bardzo dobre warunki do rozwoju fauny, ale są także zagrożenia – nadmierna populacja lisów zagrażająca ptakom i zającom i ekspansja gatunków obcych (norka amerykańska).

6.14 Zasoby i dziedzictwo kulturowe

W krajobrazie kulturowym województwa zachodniopomorskiego wyróżnia się mikroregiony o specyficznych cechach morfogenetycznych i o odrębnym ukształtowaniu kulturowym. Część północna należała do Księstwa Pomorskiego, południowa do Nowej Marchii, a powiat wałecki i gmina Czaplunek do historycznej Wielkopolski. Te historyczne podziały nadal są czytelne we współczesnym krajobrazie, m.in. poprzez zróżnicowanie form układów osadniczych, form budownictwa, czy stosowanych materiałów budowlanych.

Możemy wyróżnić szereg elementów dziedzictwa kulturowego decydujących o cechach krajobrazu zachodniopomorskiego:

- **Tereny średniowieczne miast.** Większość miast posiada średniowieczne metryki z XIII-XV wieku. Tereny te mogą być pozostałościami po centralnym rynku z ratuszem, kościele miejskim, czy też regularnych kwartałach z zabudową mieszczańską. Znajdują się one np. w Szczecinie, Kamieniu Pomorskim, Stargardzie Szczecińskim. W Regionie można wyróżnić 59 układów staromiejskich o walorach zabytkowych.
- **Średniowieczne systemy obronne.** Są to pozostałości murów obwodowych z budowlami obronnymi. Miejscowości, gdzie znajdują się takie systemy to np. Moryń, Maszewo, Mieszkowice, Pyrzyce.
- **Architektura sakralna.** Większość takich budowli jest wpisanych do rejestru zabytków, znajdują się one między innymi w Gryfinie, Moryniu, Szczecinie, Stargardzie Szczecińskim, Krupach, czy Czaplunku. Do rejestru zabytków wpisanych jest około 770 budowli sakralnych.
- **Zamki.** W województwie zachowały się średniowieczne i renesansowe zamki między innymi w Szczecinie, Darłowie, Pęzinie, Szczecinku. Do rejestru zabytków wpisanych jest 23 zamków.
- **Założenia rezydencjalne.** Są to dwory i pałace w otoczeniu zabudowań folwarcznych, stanowią nieodłączny krajobraz wielu wsi. Można je zaobserwować w Świerznie, Stolcu, Strzmielu. W województwie znajduje się około 660 pałaców i dworców.
- **Cmentarze.** Do XIX wieku wokół kościołów sytuowane były cmentarze, po XIX wieku sytuowano je poza zabudowaniami. Najefektywniejszą nekropolią województwa jest Cmentarz Centralny w Szczecinie.

- **Nowożytnie założenia urbanistyczne.** Są to głównie dzielnice miast i osiedla powstałe w XIX i XX w. Takie obszary znajdują się w Szczecinie, Stargardzie Szczecińskim i Koszalinie.
- **Układy ruralistyczne.** Są to licznie zachowane wsie o metryce średniowiecznej, o czytelnych układach lokacyjnych placowych i ulicowych, z zabudową zagrodową z XIX w.
- **Architektura uzdrowiskowa.** Są to zespoły zabudowy kurortowej według wzorów architektury szwajcarskiej i niemieckiej. Można je obserwować w Świnoujściu, Międzyzdrojach, czy Rewalu.
- **Nowożytnie fortyfikacje.** Są to budowle obronne powstałe w XVII-XVIII wieku, takie jak forty w Świnoujściu, fortyfikacje w Kołobrzegu, czy jaz na Piławie.
- **Zabytki techniki.** Należą do nich stocznie, latarnie morskie, obiekty hydrotechniczne, elektrownie wodne, obiekty komunikacyjne, układy drożne. Do rejestru zabytków wpisano 89 takich obiektów.
- **Relikty osadnictwa pradziejowego.** Są to przede wszystkim relikty związane z miejscem zamieszkania bądź pochówku. Takich stanowisk wpisanych do rejestru zabytków jest 370.

Szczególnym rodzajem ewidencji zasobów kulturowych jest Program Ministerstwa Kultury – Archeologiczne Zdjęcie Polski. Zawiera mapy i opisy stanowisk archeologicznych stwierdzonych w powierzchniowych badaniach archeologicznych, obejmujących prawie 90% powierzchni województwa zachodniopomorskiego. W zasobie ewidencyjnym AZP znajduje się 35 tysięcy stanowisk.

6.15 Zidentyfikowane problemy ochrony środowiska, istotne z punktu widzenia realizacji Strategii

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 Ustawy OOŚ pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust. 2 wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt 2 ppkt c) konieczność zawarcia w Prognozie określenia, analizy i oceny „istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody”.

Zidentyfikowane problemy ochrony środowiska, istotne z punktu widzenia realizacji Strategii:

1. Brak planów ochrony dla wyznaczonych obszarów sieci Natura 2000, co uniemożliwia prowadzenie monitoringu pod kątem zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków, planowanie i wprowadzenie działań ochronnych oraz wprowadzanie właściwych zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin.
2. Koliduje pomiędzy celami ochrony obszarów Natura 2000 i celami społeczno – gospodarczymi, w tym rozwojem niektórych form turystyki.
3. Bogactwo przyrodnicze obszaru województwa zachodniopomorskiego praktycznie wyklucza możliwość realizacji inwestycji liniowych (dróg i linii kolejowych) w sposób nie ingerujący w cenne tereny objęte krajowym systemem obszarów chronionych oraz obszary Natura 2000. Z uwagi na ograniczoną możliwość wariantowania przebiegu dróg, zwłaszcza autostrad oraz dróg ekspresowych stanowiących element większego, wzajemnie powiązanego systemu (w celu przeciwdziałania zidentyfikowanemu problemowi należy przewidzieć konieczność przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej).
4. Dominującym źródłem hałasu w województwie zachodniopomorskim jest ruch drogowy. Hałas powodowany przez transport samochodowy jest odczuwalny na dużej powierzchni i w znacznej odległości od źródła hałasu. W zasięgu terenów zagrożonych ponadnormatywnym poziomem hałasu znajdują się obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary przyrodniczo – cenne.
5. Geomorfologiczne skutki antropopresji wynikające między innymi z nadmiernej presji turystycznej w obrębie terenów pasa nadmorskiego wpływają niekorzystnie na rozwój wydm nadmorskich - zabudowa usługowa i osadnictwo zmieniające rzeźbę wydm, przyspieszające ich erozję i hamujące przyrost. Skutkami antropopresji brzegu są: zanik pokrywy naturalnej roślinności na wydmach i ich przedpolu, wzrost udziału roślin synantropijnych, hamowanie procesów eolicznych akumulacji na wydmach, wzmocnienie erozji wydm: rozwiewanie, osuwiska, zanieczyszczenia plaż i wydm odpadami³.
6. Przekraczanie pojemności rekreacyjnej plaż w sezonie turystycznym w głównych miejscowościach turystycznych regionu, w których koncentruje się ruch turystyczny, skutkujące zajmowaniem plaż coraz dalej położonych od centrum tych miejscowości, dotąd słabo przekształconych antropogenicznie.
7. Konflikt interesów pomiędzy potrzebą zachowania naturalnego stanu brzegu: krajobrazu i istniejących geosystemów, a ochroną zainwestowanego zaplecza wydm. W efekcie stale rozwijanych funkcji turystycznych wybrzeża, brzegi są zabudowane nie tylko na zapleczu ale i coraz częściej zabudowa pojawia się na grzbiecie wydmy przedniej oraz na plaży. W związku ze wzrostem poziomu morza i podnoszeniem poziomu wód gruntowych zabudowa ta jest coraz bardziej zagrożona. Stosowane coraz liczniejsze zabiegi ochronne brzegu

³ Badania dotyczące tego problemu środowiskowego prowadzone są m. inn. przez Zakład Geomorfologii Morskiej, Instytut Nauk o Morzu, Uniwersytet Szczeciński i omówione zostały szerzej w dalszej części tekstu.

powodują tylko dalsze nieprzewidywalne przemiany środowiska i kolejne zagrożenia związane ze stabilnością brzegu wydmowego.

8. Rozwój infrastruktury okołoturystycznej w postaci np. dostosowanego do potrzeb zaplecza parkingowego, zaplecza sanitarnego itp., nienadążający za potrzebami stale rosnącego ruchu turystycznego.
9. Przeznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową, bezpośrednio sąsiadujących z ciągami komunikacyjnymi o dużym natężeniu ruchu, bez uprzedniego zabezpieczenia przed wysokimi poziomami hałasu.
10. Niedostateczne uzbrojenie terenów np. w zakresie sieci kanalizacji sanitarnych ograniczające możliwości funkcjonowania zagospodarowania turystycznego
11. Eutrofizacja stanowiąca podstawowy problem ochrony wód jeziornych na Pomorzu Zachodnim. Urbanizacja, uprzemysłowienie, intensywne rolnictwo na obszarze zlewni, punktowe źródła zanieczyszczeń, a także znaczny rozwój turystyki, przy niedostatku skutecznych metod ochrony wód, wpływają na nadmierne obciążenia ich fosforem i azotem,
12. Intensywny rozwój zagospodarowania turystycznego i wypoczynkowego, generujący ruch turystyczny, który zlokalizowany w miejscach o wysokich walorach przyrodniczych może naruszać wymogi ich ochrony, prowadzić do przekroczenia chłonności środowiska, skutkiem czego jest zastępowanie bogatych i różnorodnych ekosystemów przez prostsze i uboższe pod względem gatunkowym, genetycznym i krajobrazowym.
13. Wysokie stężenia tlenków azotu oraz ozonu spowodowane transportem samochodowym.
14. Wysokie stężenie pyłu zawieszonego PM10 powodowane niską emisją pochodzącą z ogrzewania mieszkań skumulowaną z emisją pochodzącą ze spalin samochodowych (np. w przypadku gospodarstw agroturystycznych).
Przekroczenie poziomów docelowych określonych dla benzo(a)pirenu (BaP) w czterech strefach województwa zachodniopomorskiego: Aglomeracji Szczecińskiej, miasta Koszalin, powiatu gryfińskiego i szczecineckiego oraz wynikająca z tego konieczność wdrożenia programów ochrony powietrza zapewniających osiągnięcie poziomów docelowych BaP za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych do 2013 r.,
15. Spadek bioróżnorodności w wyniku między innymi: rozwoju wielkoobszarowych form rolnictwa, rozwoju infrastruktury, przemysłu usług i turystyki, wzrostu antropopresji na skutek postępującej urbanizacji i rosnącej mobilności, nieprawidłowych rozwiązań w zakresie gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami, uszkodzenia drzewostanów zanieczyszczeniami przemysłowymi, występujące głównie w zachodniej części województwa.⁴
16. Pojemność ekologiczna ekosystemów leśno – jeziornych w aspekcie udostępniania ich szerszemu gronu turystów. Turystyka wodna i nadwodna stanowi źródło różnego rodzaju presji (oddziaływań fizycznych, chemicznych i biologicznych) zarówno na same jeziora jak i ekotony leśno – jeziorne. Działania te mają charakter stały i jednokierunkowy, zmierzając do nadmiernej eutrofizacji jezior i ubożenia ekosystemów leśnych lub stopniowego zaniku formacji leśnej w strefie buforowej jezior.⁵
17. Duży pobór wody dla województwa w skali kraju, który może zwiększyć się poprzez zwiększenie liczby turystów odwiedzających Region (planowane oraz istniejące przepustowości oczyszczalni ścieków w Regionie są niewykorzystywane, więc w tym zakresie istnieje pewien margines bezpieczeństwa).

⁴ Problem zmniejszania się bioróżnorodności zidentyfikowany został, jako najistotniejszy dla Województwa Zachodniopomorskiego w opracowaniu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu aktualizacji strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020” z lipca 2009 r. (rozdział 5.3 str. 51). W skali całego kraju badania na ten temat prowadzone są także przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach oraz Instytut Ekonomiki, Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie: prace badawcze w zakresie wyznaczenia obszarów HNV.

⁵ J. Skłodowski „Oddziaływanie turystyki wodnej na ekosystemy leśno – jeziorne”. Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo – Leśnej R.II Zeszt 4 (23) 2009

7 Ocena oddziaływania na środowisko realizacji działań w obszarach priorytetowych Strategii

Założyć należy, że przy realizacji każdego z działań wyznaczonych w ramach celów operacyjnych przypisanych do pięciu obszarów priorytetowych Strategii zaznaczać się będzie, w mniejszym lub większym stopniu, oddziaływanie na środowisko. Może być ono zarówno pozytywne, jak i negatywne. W przypadku dokumentów strategicznych obejmujących zasięgiem projektowanych zamierzeń duże obszary prognozowanie opierać się musi na dużym stopniu ogólności. Wynika to nie tylko z powodu znacznego skomplikowania i różnorodności zakładanych działań, ale również z braku możliwości stwierdzenia czasokresu realizacji możliwych inwestycji oraz ich precyzyjnej lub nawet ogólnie zarysowanej lokalizacji. Strategia rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 r. może zostać zrealizowana w pełni lub tylko fragmentarycznie. Zależy to od wielu czynników zewnętrznych, w tym prawnych, finansowych, sytuacji rynkowej oraz uwarunkowań ekonomicznych, itp.

Każde z działań zaproponowanych w Strategii wywierać będzie odmienny wpływ na środowisko, w zależności od sposobu jego realizacji, funkcjonowania, czasu trwania i lokalizacji. Wpływy te będą występowały zarówno na obszarze realizacji poszczególnych przedsięwzięć, jak i poza nimi.

Fizyczne zmiany środowiska obejmować będą bezpośrednie usunięcie roślinności oraz towarzyszące temu oddziaływania na faunę i florę, stworzenie barier dla przemieszczania się gatunków oraz bezpośrednie przekształcenia siedlisk, wpływające najczęściej z utraty powierzchni na rzecz różnego rodzaju infrastruktury. W przypadku, gdy inwestycja zaplanowana do realizacji w ramach Strategii będzie przebiegać w obszarach cennych przyrodniczo i będzie mogła na ten obszar oddziaływać znacząco niekorzystnie – należy bezwzględnie wprowadzić kompensacje przyrodniczą.

Tworzenie barier migracyjnych wywierać może wpływ na przemieszczanie się wielu gatunków lądowych. Obok oddziaływań o ograniczonym zasięgu i często mogącej wystąpić dużej intensywności (jak np. uszczelnianie ciągów zabudowy, zabudowa rekreacyjna brzegów zbiorników wodnych, zabudowa pasa wydm nadmorskich), wskazane jako niezbędne przedsięwzięcia liniowe: realizacja dróg dojazdowych, budowa autostrad i dróg szybkiego ruchu, a także wzrost natężenia ruchu wywołany rozwojem turystyki, prowadzić będą do przerwania lub osłabienia ciągłości korytarzy ekologicznych.

Skutki chemiczne będą dotyczyły zmian w poziomie miogenów, wprowadzania węglowodorów i zmian odczynu pH.

Specyfika turystyki, w porównaniu z innymi rodzajami działalności gospodarczej, polega na szczególnym sposobie korzystania z jednego z trzech podstawowych czynników wytwórczych, jakim oprócz pracy i kapitału jest środowisko przyrodnicze. Tworzy miejsca pracy, zapewnia dobrobyt, ale powoduje również zmiany społeczne i środowiskowe.

Rozwój turystyki będzie się wiązał z napływem na teren województwa dużej, aczkolwiek trudnej do określenia ilości osób. Zgodnie z zasadą przeczności prognozować należy, że rozwój turystyczny województwa zachodniopomorskiego nie pozostanie bez wpływu na stan środowiska na jego obszarze. Zasięg zmian jest trudny do określenia na obecnym etapie. Typy potencjalnych oddziaływań, które prawdopodobnie będą mieć wpływ na elementy środowiska przyrodniczego wrażliwe na zmiany obejmują:

- obciążenie zasobów wodnych - przemysł turystyczny uznawany jest za szczególnie wodochłonny, woda używana będzie dla potrzeb gastronomii, pensjonatów i innych miejsc zakwaterowania, basenów, pól golfowych, a także do osobistego użytku turystów,
- zużycie energii niezbędnej w dużych ilościach dla obsługi ruchu turystycznego,
- zmiany w krajobrazie wynikające z wprowadzania nowej infrastruktury: budynków, dróg, sieci napowietrznych, punktów widokowych, obiektów małej architektury, reklam, usuwania roślinności, ale także będące skutkiem estetyzacji otoczenia, modernizacji obiektów połączonej z nadaniem lepszej formy architektonicznej i in.,
- degradacja powierzchni ziemi i zmiany przypowierzchniowych struktur geologicznych, zmiany te nieodrodnice towarzyszą procesom inwestycyjnym,
- zabór przestrzeni – np. pod nowe miejsca parkingowe,
- zanieczyszczenia wód na skutek nieprawidłowych rozwiązań gospodarki wodno – ściekowej,
- wytwarzanie odpadów – wywołane pobytem ludzi oraz eksploatacją obiektów technicznych,
- zanieczyszczenia powietrza – w głównej mierze komunikacyjne, związane z rozwojem infrastruktury transportowej i wzrostem ruchu turystycznego,
- wzrost zagrożenia hałasem, w głównej mierze pochodzenia komunikacyjnego, ale także wynikającego z pobytu ludzi,
- oddziaływanie na faunę i florę oraz różnorodność biologiczną – zmniejszenie powierzchni siedlisk, zakłócenia w funkcjonowaniu gatunków, fragmentacja siedlisk lub populacji gatunków.

Przedsięwzięcia nie mogą być rozpatrywane w oderwaniu od obszaru, w którym będą realizowane. Część z zaproponowanych działań rozgrywać się będzie prawdopodobnie w obrębie terenów objętych różnymi formami ochrony obszarowej, w tym siecią Natura 2000. Dla precyzyjnego rozpoznania elementów wrażliwych z punktu widzenia ochrony środowiska bardzo ważne są informacje o zasobach przyrodniczych obszaru, a w przypadku obszarów objętych ochroną, ustanowione cele ochrony.

W przypadku obszarów podlegających ochronie pełne rozpoznanie wszystkich potencjalnych skutków produktów i projektów zawartych w Strategii, które mogą być znaczące dla obszaru, możliwe jest jedynie w oparciu o informacje dotyczące konkretnego terenu, przede wszystkim: struktury i funkcji oraz roli poszczególnych walorów przyrodniczych, roli obszaru wewnątrz regionu biogeograficznego, reprezentatywności i stanu ochrony siedlisk o priorytetowym i niepriorytetowym znaczeniu, wielkości populacji, stopnia izolacji oraz stanu ochrony gatunków (z załącznika II dyrektywy siedliskowej i załącznika I dyrektywy ptasiej) występujących na danym obszarze.

Wielkość i rodzaj wpływu zależy od specyficznych cech i warunków środowiskowych obszaru, którego dotyczy działanie, a w przypadku obszaru podlegającego ochronie, ze szczególnym uwzględnieniem celów ochrony obszaru.

Przy obecnym stanie wiedzy dotyczącej zakresu działań i ich zasięgu obszarowego istnieje duża niepewność odnośnie możliwości wystąpienia znaczącego oddziaływania wynikającego z realizacji Strategii na środowisko. Zgodnie z zasadą ostrożności należy więc przyjąć, że realizacja działań zawartych w Strategii może prawdopodobnie w niektórych przypadkach powodować istotne negatywne oddziaływanie. Prawdopodobieństwo to dotyczy zarówno przedsięwzięć zlokalizowanych w obrębie obszarów chronionych, jak i poza nimi. Niektóre z działań, winny być rozpatrywane jako aktywność stanowiąca obciążenie dla środowiska, zlokalizowana wprawdzie poza obszarami chronionymi, ale mogąca na nie znacząco oddziaływać. Mniejsze prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnego oddziaływania dotyczy zdarzeń, które rozgrywać się będą w przestrzeni miejskiej na terenach silnie zurbanizowanych.

Zgodnie z zapisami Prognozy oddziaływania na środowisko projektu strategii rozwoju turystyki na lata 2007-2013 sporządzonej na zlecenie Departamentu Turystyki Ministerstwa Gospodarki i Pracy przez Instytut na rzecz Ekorozwoju korzystanie z przestrzeni przez turystykę powinno opierać się na następujących zasadach:

- na obszarach szczególnie cennych (wraz z otulinami), zwłaszcza parków narodowych, rezerwatów przyrody i w części obszarów stanowiących sieć Natura 2000 turystyka winna być podporządkowana ochronie przyrody i różnorodności biologicznej,
- na obszarach zwłaszcza parków krajobrazowych turystyka oraz ochrona przyrody i krajobrazu powinny być traktowane równoprawnie, na drodze poszukiwania kompromisu pomiędzy potrzebami rozwoju i zachowania przyrody,
- na pozostałych obszarach – zwłaszcza obszarach chronionego krajobrazu, rozwój turystyki może odbywać się w sposób swobodny.

Wszelkie podejmowane działania dotyczące kształtowania przestrzeni powinny być oceniane z punktu widzenia spełniania tych zasad, w tym z punktu widzenia zagrożeń dla środowiska i społeczności lokalnych żyjących w tej przestrzeni na co dzień.

W związku z tym, że Strategia rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku nie wskazuje konkretnych lokalizacji inwestycji, nie różnicuje terenów województwa pod kątem reżimów ochronnych w aspekcie projektowanych działań. Cel pośredni wyznaczony w ramach Obszaru priorytetowego I zakłada równoważenie dysproporcji czasowych i przestrzennych w rozwoju funkcji turystycznych województwa, a tym samym równomierne rozmieszczenie atrakcji turystycznych na całym przedmiotowym obszarze. Będzie się to wiązało bezpośrednio z presją na możliwość dostępności turystycznej nawet obszarów unikatowych, które dla zachowania swojej wartości objęte zostały ochroną prawną. W ocenie osób sporządzających Prognozę zamiar udostępnienia atrakcyjnych terenów na obszarze województwa, w tym obszarów o najwyższych reżimach ochrony, może wpłynąć negatywnie na uwzględnianie potrzeb ochrony przyrody w rozwoju markowych produktów turystycznych. Może też utrudnić realizację wyznaczonych celów ochrony tych obszarów. Zgodnie z zasadą przezorności w przypadku braku istnienia precyzyjnych zapisów ocenianego dokumentu, w tym przypadku braku zapisu o wyłączeniu z obszaru realizacji poszczególnych działań strategicznych terenów o najwyższych reżimach ochrony, należy przy ocenie wpływu realizacji dokumentu brać pod uwagę możliwy do wystąpienia wariant najmniej korzystny dla środowiska.

Zwiększająca się presja na środowisko przyrodnicze w wyniku wzrostu mobilności i docierania masowej turystyki do nowych obszarów, w tym chronionych, wymagać będzie zaproponowania przeciwdziałań. Zagospodarowywanie terenów ważnych dla turystyki będzie bezpośrednio skutkowało zachodzeniem negatywnych zmian w przyrodzie ożywionej i nieożywionej. Działania na terenach o wysokich walorach przyrodniczych powinny być realizowane z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody, zwłaszcza zachowania właściwych proporcji pomiędzy ich udostępnianiem dla celów turystycznych, a zasadami ochrony przyrody, a przy ich planowaniu uwzględniane kryteria środowiskowe.

Ponadto autorzy Prognozy pragną zwrócić uwagę na kwestię związaną z szerokokorozumianą efektywnością energetyczną oraz zapotrzebowaniem na energię. Należy przypuszczać, iż wdrożenie zapisów Strategii wpłynie będzie na zwiększenie ilości turystów wizytujących Region. Warto także w tym miejscu podkreślić, iż przygotowywane w minionych kilkunastu latach prognozy zapotrzebowania na energię (w skali kraju) zakładają wzrost zapotrzebowania na energię finalną i pierwotną, w perspektywie horyzontu lat 2020-2025. Należałoby zatem rozgraniczyć te dwie kwestie tj. wpływ zwiększonej liczby turystów w regionie na zapotrzebowanie energii oraz globalny wzrost zapotrzebowania na energię spowodowany naturalnymi procesami cywilizacyjnymi.

W tym aspekcie należy także podkreślić, iż prawdopodobnie wzrost zamożności gospodarstw domowych (w tym turystów) będzie skutkowało szybkim podniesieniem poziomu wyposażenia gospodarstw w dobra generujące wzrost konsumpcji energii (wentylacja i klimatyzacja, automatyzacja gospodarstwa domowego, wzrost wykorzystania usług multimedialnych, itp.). Należy także domniemywać, iż ogólny wzrost dostępności dóbr generujących wzrost zapotrzebowania na energię przekładał się będzie na wymagania turystów stawiane w odniesieniu do miejsc, w których

zdecydują się oni spędzać czas w Regionie. Dlatego też tak ważne jest odpowiednie przygotowywanie infrastruktury około turystycznej przez podmioty obsługujące turystów w Regionie.

W Strategii nie zróżnicowano dostępności terenów objętych różnymi formami ochrony w zależności do rodzaju projektowanych przedsięwzięć i skali ich potencjalnego oddziaływania na środowisko. Wynika to być może ze strategicznego charakteru opracowania i związanego z tym pewnego stopnia jego ogólności. Jako generalną zasadę należałoby jednak przyjąć, iż rozwój turystyki winien być zgodny z zasadami rozwoju trwałego. Przyjęcie takiej zasady generalnie wykluczać powinno możliwość lokalizacji oraz realizacji w obszarach szczególnie cennych szeregu przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, a tym samym wyeliminować szereg zagrożeń i oddziaływań na środowisko. W stosunku do przedsięwzięć mogących potencjalnie zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, oddziaływania takie, zgodnie z wymogami obowiązującego prawa, będą każdorazowo przedmiotem oceny właściwych organów. Przyjęcie takiej zasady pozwoliłoby na uzyskanie harmonii między ochroną a gospodarczym wykorzystaniem kompleksowo ujmowanych wartości terenów chronionych. W przypadku parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu gospodarowanie w przestrzeni powinno następować w nawiązaniu do przenikających się i warunkujących wzajemnie procesów przyrodniczych i kulturowych, których odzwierciedleniem jest krajobraz.

Z uwagi na strategiczny charakter ocenianego dokumentu nie jest możliwe pełne rozpoznanie wszystkich potencjalnych skutków przedsięwzięcia, które mogą być istotne dla obszarów podlegających ochronie. Możliwe do przewidzenia oddziaływanie na obszary chronione zawarto w ocenie poszczególnych celów operacyjnych, działań i zadań.

Turystyka jest wyróżniającą się formą rekreacji, która polega na czynnym wypoczynku poza miejscem stałego zamieszkania. Istotą turystyki jest podróżowanie, wiąże się ona bowiem ze zmianą miejsca pobytu. Wpływ tego czynnika na środowisko może być zróżnicowany, zależny od sposobów podróżowania. Wybór środków transportu determinuje mniejszą lub większą jego uciążliwość dla środowiska. W tym aspekcie w strategii założono pewne działania mające minimalizować konieczność korzystania z indywidualnych środków transportu, w tym: polepszenie dostępności kolejowej z innymi obszarami kraju, budowa terminalu autokarowego w Szczecinie. Jednocześnie wprowadzono do Strategii zapisy dotyczące poprawy dostępności komunikacyjnej, obejmujące: poprawę jakości dróg, rozwój infrastruktury komunikacyjnej, modernizację dróg dojazdowych umożliwiających dostęp do konkretnych atrakcji turystycznych.

Rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej powoduje zagrożenia przyrodnicze na dużą skalę, nieporównywalną w skutkach z żadną inną obecnie występującą formą antropopresji. Szkodliwość oddziaływania dróg i linii kolejowych wynika głównie z bezpośredniego niszczenia siedlisk oraz tworzenia barier ekologicznych, powodujących zaburzenia naturalnych procesów, istotnych przede wszystkim dla dziko żyjącej fauny. Ze względu na liniowy charakter inwestycje transportowe powodują liczne konflikty z obszarami siedliskowymi i korytarzami ekologicznymi, stanowią ponadto silną ingerencję w krajobraz. Należy podkreślić, iż realizacja infrastruktury komunikacyjnej nie będzie odbywała się wyłącznie na potrzeby rozwoju branży turystycznej. Jest to gałąź, która jest rozwijana w ramach różnych innych strategii regionalnych.

Rozwój turystyki determinowany jest przez wiele czynników. Zasadniczy element podaży turystycznej stanowią naturalne walory, niezbędne są jednak również odpowiednie uwarunkowania techniczne obszaru. Realizacja Strategii rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku, poprzez zwiększenie liczby turystów wypoczywających na terenie województwa może w istotnej mierze przyczynić się do nasilenia istniejących już obecnie problemów infrastrukturalnych. Jeśli natomiast rozwój turystyki będzie odbywał się z uwzględnieniem hierarchicznego sposobu rozwiązywania problemów infrastrukturalnych: intensyfikacji działań na rzecz rozwoju sieci kanalizacyjnej, wodociągowej, budowy nowoczesnych, przyjaznych dla środowiska oczyszczalni ścieków itp., może spowodować poprawę obecnej sytuacji, poprzez zaspokojenie potrzeb w tym względzie, a przez to zabezpieczyć środowisko przyrodnicze przed negatywnymi skutkami projektowanych w strategii działań. W zależności od przyjętego sposobu realizacji, oddziaływanie strategii na środowisko może mieć zatem charakter zarówno pozytywny, jak i negatywny.

W przypadku przygotowywania projektów planów ochrony dla rezerwatów przyrody należy wykonać zgodnie z wytycznymi zawartymi w: art. 20 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.) i rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005r. w sprawie sporządzenia projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz.U. Nr 94, poz. 794). Plan ochrony dla rezerwatu przyrody w części pokrywającej się z obszarem Natura 2000 powinien uwzględniać zapis rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. z 2010 r. Nr 64 poz. 401). Ponadto w projektach planów ochronny powinny znajdować się propozycje: szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych oraz miejsc udostępnionych w celach edukacyjnych i rekreacyjnych z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody. Na podstawie stwierdzonych zagrożeń (w oparciu o identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych) w projektach planów powinny być sformułowane wytyczne, umożliwiające zachowanie celu ochrony, w formie tabelarycznej, z podaniem zagrożeń, sposobów eliminacji tych zagrożeń i powierzchni objętych danymi zabiegami.

7.1 Obszar priorytetowy I – Rozwój Markowych Produktów Turystycznych

Obszar priorytetowy I obejmuje osiągnięcie celu pośredniego jakim jest: „Równoważenie dysproporcji czasowych i przestrzennych w rozwoju funkcji turystycznych województwa”.

W oparciu o przeprowadzoną analizę potencjału turystycznego województwa zachodniopomorskiego oraz trendy panujące w turystyce Strategia wskazuje cztery typy turystyki oraz związane z nimi obszary produktowe, które charakteryzują się największymi szansami rozwojowymi. Założono w niej możliwość realizacji celu pośredniego wyznaczonego w ramach I obszaru priorytetowego, poprzez równoległe dążenia w zakresie rozwoju strategicznych typów turystyki, do których zaliczono:

- turystykę aktywną i specjalistyczną
- turystykę wodną
- turystykę uzdrowską i zdrowotną
- turystykę miejską i kulturową.

Funkcję wspomagającą rozwój gospodarki turystycznej pełnić mają natomiast: turystyka tranzytowa, turystyka biznesowa i handlowa, turystyka młodzieżowa oraz agroturystyka.

Działania służące realizacji I obszaru priorytetowego obejmować mają rozwój wyżej wymienionych strategicznych typów turystyki, który następować ma w oparciu o:

- istniejący już zorganizowany i zagospodarowany potencjał włączony do oferty turystycznej, w tym między innymi: sieć szlaków rowerowych województwa skupionych wokół Europejskiego Szlaku Turystycznego E-10, oznakowane istniejące szlaki piesze o długości 2930 km, ośrodki jeździeckie, sieć portów, marin i przystani, istniejącą infrastrukturę specjalistyczną uzdrowską i zdrowotną, rozwój tradycyjnych miejscowości uzdrowskich, funkcjonującą sieć szlaków historycznych,
- poszerzanie oferty turystycznej województwa poprzez między innymi: wytyczanie nowych szlaków turystycznych (pieszych, konnych i rowerowych), budowę centrów wypoczynkowo – treningowych oraz specjalistycznych obiektów wypoczynku zimowego, rozwój sieci portów w ramach Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego i Odrzańskiego Szlaku Wodnego, nowotworzoną infrastrukturę uzdrowską, powstawanie nowych miejscowości uzdrowskich – Trzcińsko Zdrój, rozwój segmentu SPA, Wellnes, rozwój farm zdrowia i urody.

Kierunkom tym odpowiadają sformułowane dwa cele operacyjne, wraz z przyporządkowanymi im działaniami i zadaniami.

W Strategii nie sprecyzowano kompletnej listy projektów, które miałyby być realizowane w ramach I obszaru priorytetowego. Wskazuje ona jedynie założenia o charakterze ogólnym, jakie winny zostać przyjęte w procesie rozwoju markowych produktów turystycznych regionu. Rozwój turystyki województwa zachodniopomorskiego, zgodnie z przyjętymi w Strategii założeniami, następować ma w oparciu o tworzenie konkretnych markowych produktów turystycznych wokół dominujących obecnie, a także postrzeganych jako przyszłościowe form turystyki. Działania podejmowane w ramach tego priorytetu obejmować będą zarówno działania inwestycyjne, jak i wszelkie inne ukierunkowane na budowę konkurencyjnych markowych produktów turystycznych.

Pozytywny wpływ realizacji Priorytetu I może przypuszczalnie wystąpić:

- w postaci oddziaływań bezpośrednich poprzez:
 - działania w zakresie ładu przestrzennego i estetyki krajobrazu,
 - rozwój usług, pod warunkiem spełniania przez nie standardów ochrony środowiska,
 - rozwój złożonych produktów turystycznych, zespalających atrakcje, bazę turystyczną, usługi, infrastrukturę komunikacyjną, markę, informacje,
- w postaci oddziaływań pośrednich poprzez:
 - wzrost świadomości dotyczącej unikalnych walorów przyrodniczych, stanowiących jedną z podstaw oferty turystycznej regionu,
 - wzrost troski o konieczność zachowania tych walorów w przyszłości,
 - dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu,
 - możliwość czerpania zadowolenia z piękna krajobrazu oraz bogactwa przyrody, zarówno przez turystów, jak i mieszkańców województwa zachodniopomorskiego,
 - konieczność dbałości o stan środowiska naturalnego, która stanowi szansę trwałego zachowania przyrodniczych walorów regionu, a zatem życia i wypoczynku w czystym i przyjaznym człowiekowi środowisku,
- w postaci oddziaływań długofalowych, skumulowanych poprzez:
 - poprawę poziomu i jakości życia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego, w tym stanu środowiska, jaka nastąpi w wyniku wzrostu poziomu dochodów czerpanych z turystyki,
 - wzrost możliwości zatrudnienia w sektorze usług związanych z turystyką, a tym samym spadek poziomu bezrobocia.

Negatywny wpływ realizacji Priorytetu I może przypuszczalnie wystąpić:

- w postaci oddziaływań bezpośrednich poprzez:
 - zainwestowanie terenów dotąd otwartych, o zachowanym wysokim stopniu naturalności, w wyniku dążenia do rozwoju funkcji turystycznej na obszarach pojeziernych oraz poza istniejącymi obecnie centrami turystycznymi – jako skutek realizacji celu pośredniego w zakresie równoważenia dysproporcji przestrzennych w rozwoju funkcji turystycznych województwa,
 - postępującą urbanizację na terenie województwa, w tym wzrost presji inwestycyjnej w terenach zlokalizowanych w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo, w wyniku między innymi zakładanego: rozwoju bazy noclegowej na obszarach cennych przyrodniczo, budowy obiektów sportowych wraz infrastrukturą towarzyszącą na terenach i w otulinach parków krajobrazowych itp. (opisywanemu wzrostowi presji inwestycyjnej, należy przeciwstawiać poprawiający się stan istniejących obiektów związanych z ochroną środowiska np. sieci wod-kan),
 - (pomimo już istniejącej bogatej oferty zarówno Lasów Państwowych jak i Parków Narodowych) wzrost antropopresji na terenach cennych z przyrodniczego punktu widzenia w wyniku m. in. wyznaczania nowych tras i szlaków rowerowych, konnych i pieszych, tworzenia oferty turystycznej parków narodowych i krajobrazowych,
 - fragmentację obszarów przyrodniczo cennych na skutek wyznaczania nowych szlaków, realizacji dróg dojazdowych do atrakcji turystycznych itp.,
 - mogące lokalnie wstąpić negatywne oddziaływania na stan siedlisk i gatunków objętych ochroną,
- w postaci oddziaływań pośrednich poprzez:
 - zajęcie przestrzeni związane z realizacją infrastruktury, w tym infrastruktury komunikacyjnej, bazy noclegowej, gastronomicznej,
 - wzrost zużycia surowców, materiałów i energii,
 - wzrost emisji zanieczyszczeń, w tym komunikacyjnych,
 - wzrost ilości wytwarzanych na terenie województwa odpadów (również oprócz strumienia powstających odpadów, bardzo ważnym jest sposób postępowania z odpadami z punktu widzenia niekorzystnego oddziaływania na środowisko),
 - wzrost ilości wytwarzanych na terenie województwa ścieków (należy w tym miejscu raz jeszcze podkreślić niedociążenie obecnie funkcjonujących oczyszczalni ścieków w Regionie),
 - lokalnie: pogorszenie klimatu akustycznego (w odniesieniu do wybranych form turystyki np. turystyka samochodowa, intensyfikacja turystów dojeżdżających do ośrodków wypoczynkowych),
- w postaci oddziaływań długofalowych, skumulowanych poprzez:
 - lokalnie: wzrost emisji gazów cieplarnianych.

Cel operacyjny I.1 – Kreowanie i wdrażanie markowych produktów turystycznych identyfikujących unikatowe i osobliwe cechy regionu

W ramach tego celu w strategii wyznaczono dwa działania, których celem jest stworzenie wzorców postępowania i współpracy, co skutkowało by rozwijaniem kreatywności osób wchodzących w skład branży turystycznej, a także usprawniło by wdrażanie zgłaszanych przez te osoby pomysłów na markowe produkty turystyczne regionu. Działaniami tymi są:

- upowszechnianie wiedzy i informacji na temat powstawania konkurencyjnych produktów turystycznych (Działanie I.1.1),
- wspieranie procesu powstawania lokalnych i regionalnych markowych produktów turystycznych (Działanie I.1.2).

Ich realizacja polegać będzie na upowszechnianiu wiedzy dotyczącej istoty markowych produktów turystycznych, poprzez organizację szkoleń, warsztatów, a także wydawanie i rozpowszechnianie informatora zawierającego wiadomości dotyczące zarządzania produktami turystycznymi. Wspieranie procesu powstawania produktów polegać ma na opracowaniu i dystrybucji formularzy zgłoszeniowych, zbieraniu i ocenie wniosków.

Brak jest silnych bezpośrednich związków wyżej opisanego celu operacyjnego i działań w ramach niego wyznaczonych, ze środowiskiem przyrodniczym. Wobec powyższego nie przewiduje się, by jego realizacja mogła wywierać znaczące oddziaływanie na środowisko. Należy jednak zaznaczyć, iż pożądanym byłoby, aby proces upowszechniania wiedzy dotyczącej istoty markowych produktów turystycznych oraz wsparcie powstawania produktów, uwzględniały wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju w turystyce.

Zgodnie z założeniami Celu operacyjnego I.1 na etapie wdrażania zgłaszanych przez przedstawicieli branży turystycznej pomysłów na markowe produkty turystyczne, szczególnym wsparciem mają zostać objęte projekty realizujące cel pośredni Strategii: „Równoważenie dysproporcji czasowych i przestrzennych w rozwoju funkcji turystycznych województwa...”. Zdaniem opracowujących niniejszą prognozę, podczas organizacji szkoleń, warsztatów, a także w treściach wydawanego i rozpowszechnianego informatora dotyczącego zarządzania produktami turystycznymi, należy zawrzeć informacje dotyczące potrzeby zachowania cennych walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu. Jednym z filarów, na którym oparty zostać ma turystyczny rozwój województwa

zachodniopomorskiego są unikalne zasoby przyrodnicze. Utrata tych walorów, poprzez np. zanieczyszczenie środowiska lub niekorzystne zmiany w krajobrazie, stanowić będzie barierę rozwoju produktów turystycznych w ramach określonych w Strategii typów strategicznych. Uwzględnienie wymogów ochrony środowiska, w celu zachowania jego dobrego stanu, wymaga w niektórych przypadkach wprowadzenia pewnych ograniczeń rozwoju turystyki: ograniczeń niektórych kierunków rozwoju w obrębie niektórych terenów. Z poczucia odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe wypływać może w praktyce podporządkowanie rozwoju branży turystycznej obowiązkowi ochrony zasobów przyrodniczych i gospodarowania nimi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Działania takie wynikać wówczas będą ze świadomości wartości przyrody i funkcji ekologicznych podtrzymujących trwałość walorów turystycznych.

Realizacja wyżej wymienionych działań może zatem wywrzeć pozytywny wpływ na środowisko. Stanie się tak jednak jedynie w przypadku, gdy do zakresu programów szkoleniowych włączona zostanie wiedza dotycząca znaczenia środowiska przyrodniczego, jako podstawy rozwoju turystyki: rozumianego jako walor, a jednocześnie, w niektórych przypadkach, także jako bariera rozwoju, wynikająca z konieczności jego ochrony. Zapisy Strategii nie odnoszą się do tej kwestii. Brak wiedzy na temat środowiskowych uwarunkowań tworzenia markowych produktów turystyki oraz brak zrozumienia wagi tej tematyki przez kadry pracujące w sektorze turystyki i kreujące te produkty skutkować może w dłuższej perspektywie czasu negatywnymi efektami ich działań i doprowadzić do przekroczenia chłonności przyrodniczej terenów przeznaczanych do rozwoju funkcji turystycznych i ich zdolności do regeneracji.

Cel operacyjny I.2 – Budowa i rozwój kompleksowych markowych produktów turystycznych wokół typów turystyki

Działanie I.2.1 – Budowa i rozwój produktów turystyki aktywnej i specjalistycznej

Zadanie I.2.1.1 - Budowa i rozwój produktów turystyki rowerowej

Szlaki sieci komunikacyjnej specjalnej, do której zaliczane są między innymi drogi i ścieżki rowerowe, a także rowerowe szlaki turystyczne, tworzone są z myślą o potrzebach ruchu turystycznego, dlatego też zlokalizowane są w miejscach o dużej koncentracji turystycznej, na trasach turystyki kwalifikowanej, na szlakach powiązanych z celami tejże turystyki, na terenach chronionych (np. parków narodowych, krajobrazowych), czyli tam, gdzie ruch turystyczny może występować.

Wśród obszarów szczególnie predestynowanych do rozwoju turystyki rowerowej w dokumencie będącym przedmiotem niniejszej oceny wskazano: pas nadmorski, pas pojezierzy, tereny wokół Zalewu Szczecińskiego i Kamieńskiego, tereny wzdłuż Odry oraz Wolin i Uznam. Istniejące na terenie województwa zachodniopomorskiego szlaki rowerowe mają, zgodnie z założeniami Strategii, zostać połączone w spójną sieć pozwalającą na swobodne przemieszczanie się turysty wewnątrz województwa oraz zapewniającą ciągłość trasy. Zgodnie z zapisami Strategii produkt turystyki rowerowej funkcjonować ma w oparciu o rozwój subproduktów w ramach międzynarodowych, ogólnopolskich i regionalnych szlaków, w tym między innymi Międzynarodowego Nadmorskiego Szlaku Kolarskiego R-10 oraz międzynarodowego szlaku rowerowego wokół Zalewu Szczecińskiego R-66, wchodzących w skład europejskiej sieci długodystansowych szlaków rowerowych EuroVelo, zainicjowanej przez Europejską Federację Cyklistów. Realizowany ma być ponadto poprzez rozwój sieci szlaków lokalnych.

Na sposób budowania tras komunikacyjnych, jak również zasad korzystania z nich mają wpływ potrzeby oraz wymagania turystyczne. W związku z tym szlaki komunikacyjne mogą być tak zlokalizowane, aby zarówno umożliwiały widok na krajobraz, przebiegały w pobliżu miejsc szczególnie atrakcyjnych pod względem turystycznym, jak i wkomponowane były w rzeźbę terenu, nie naruszały krajobrazu i charakterystycznych jego elementów. Ważnym aspektem wytyczania ścieżek rowerowych jest także zaopatrzenie w pobocza postojowe w punktach o najlepszej panoramie, oraz miejsc do wypoczynku – w ławki, stoły itp. Poza tym należy zwrócić uwagę na bezpieczeństwo turystów korzystających ze ścieżek rowerowych oraz na miejsca kolizyjne z trasami komunikacji kołowej i kolejowej. (m.in. Zalewski i Buliński 2000).

Wytyczne dotyczące kształtowania tego elementu infrastruktury komunikacyjnej w kontekście planowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego można odnaleźć m.in. w koncepcji Międzynarodowych Tras Rowerowych w Województwie Zachodniopomorskim (2002 r.) Wśród zasad planowania turystycznych dróg rowerowych koncepcja ta wymienia między innymi prowadzenie trasy poprzez miejsca szczególnie atrakcyjne, przy możliwie jak największym wykorzystaniu dawnych, obecnie nieużytkowanych nasypów i tras kolejowych, a także wałów przeciwpowodziowych kanałów i rzek.

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo o ruchu drogowym, ruch rowerowy realizowany jest dzięki trasom rowerowym, ścieżkom rowerowym – drogom rowerowym (ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym. Dz. U 1997 nr 98, poz. 602 z późniejszymi zmianami). Ścieżka jest to wydzielony pas z przeznaczeniem dla ruchu rowerowego. W kodeksie drogowym ścieżka rowerowa będąca częścią drogi publicznej przeznaczona do ruchu rowerów jednośladowych i oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi nazwana jest drogą dla rowerów. Ścieżek i dróg rowerowych nie można utożsamiać ze szlakami turystycznymi, których wytyczaniem zajmuje się Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze. Zgodnie z wytycznymi PTTK szlaki turystyczne powinny umożliwiać dotarcie do najciekawszych punktów topograficznych i obiektów krajoznawczych: widokowych, przyrodniczych, architektonicznych i archeologicznych. Szlaki powinny prowadzić istniejącymi ścieżkami i drogami o nieutwardzonej nawierzchni, a gdy zachodzi konieczność zachowania ciągłości szlaku, odcinek taki po drodze utwardzonej nie powinien być dłuższy niż 5 km.

W Strategii zawarto działania dotyczące zarówno dróg rowerowych, jaki i turystycznych szlaków rowerowych. W pierwszym przypadku mają być one ukierunkowane na budowę sieci dróg i mostów rowerowych, remonty nawierzchni dróg już istniejących, w drugim na tworzenie nowych szlaków i łączenie w spójną sieć już istniejących.

Założenia dotyczące wytyczania nowych tras rowerowych zawarte zostały w uzupełnieniu do Koncepcji Międzynarodowych Tras Rowerowych w Województwie Zachodniopomorskim (2002 r.). Z punktu widzenia niniejszej prognozy za najistotniejsze z nich uznać należy:

- wykorzystanie istniejącej sieci dróg lokalnych,
- utrzymanie nawierzchni gruntowej tras wyznaczonych w obrębie terenów leśnych,
- działania inwestycyjne obejmujące: budowę ścieżki, stabilizowanie i utwardzanie podłoża gruntowego, przebudowę nieczynnych linii kolejowych.

Istnienie tras rowerowych sprzyja rozwojowi turystyki rowerowej oraz zachęca do częstszego podróżowania rowerem zamiast samochodem: do szkoły, pracy, na zakupy czy dla relaksu. Rozwój turystyki rowerowej uznaje się za zgodny z zasadami ekorozwoju, promuje bowiem alternatywne środki transportu i stwarza możliwość wyboru aktywnej formy wypoczynku oraz niezmotywowanej formy przemieszczania się. W związku z powyższym uznać należy, iż realizacja Zadania I.2.1.1: Budowa i rozwój produktów turystyki rowerowej niesie ze sobą duży potencjał oddziaływań o charakterze pozytywnym. Za najistotniejsze z punktu widzenia opracowywanego dokumentu uznać należy:

- bardziej równomierne rozłożenie ruchu turystycznego na terenie całego obszaru województwa, poprzez wypromowanie mniej znanych turystycznie regionów, co skutkować będzie odciążeniem cennych pod względem przyrodniczym obszarów nadmorskich. W wyniku realizacji tego działania zwiększeniu ulegnie jednak jednocześnie presja na tereny dotąd nie odkryte dla celów turystyki, w tym obszary chronione,
- kształtowanie proekologicznych postaw mieszkańców i turystów w zakresie wyboru środka transportu,
- wywieranie pozytywnego wpływu na gospodarowanie przestrzenią, wprowadzanie ładu przestrzennego, promowanie dbałości o krajobraz kulturowy i estetykę miast i wsi,
- poprawę stanu technicznego istniejącej infrastruktury, z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska,
- poprawę poziomu bezpieczeństwa ruchu, poprzez dostosowanie istniejących oraz realizowanych ścieżek i dróg rowerowych do wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43 poz. 430) z późniejszymi zmianami oraz prowadzenie tras rowerowych z ominięciem dróg o dużym natężeniu ruchu,
- wzrost poziomu życia mieszkańców czerpiących dochody z turystyki, skutkujący wzrostem świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym potrzeby zachowania cennych walorów przyrodniczych regionu.

Za korzystne z punktu widzenia ochrony środowiska uznać należy ponadto założenie dotyczące realizacji dróg, ścieżek oraz szlaków rowerowych w oparciu o istniejącą sieć dróg lokalnych, a także wykorzystanie do celów prowadzenia tych tras, tam gdzie to możliwe, nieczynnych tras kolejowych. W tym drugim przypadku działanie to może zyskać dodatkowo wymiar rewitalizacji środowiska naturalnego i uczynienia z terenów, które utraciły swoją funkcję (nasypów, torowisk itp.) atrakcji turystycznych. Jego pozytywny wpływ może zostać rozszerzony ponadto poprzez adaptowanie budynków kolejowych - często zaniedbanych i nieużytkowanych obiektów, do pełnienia nowych funkcji związanych z turystyką.

Zgodnie z założeniami przyjętymi w Strategii, turystyka rowerowa zaliczona została do najbardziej przyszłościowej z dziedzin turystyki aktywnej. Spodziewać się należy, iż realizacja zadań strategicznych w zakresie rozwoju tego produktu spowoduje istotne zwiększenie liczby osób korzystających z tej formy aktywnego wypoczynku, a zatem wzrost obciążenia tras rowerowych i antropopresji na terenach do nich przyległych. Z uwagi na lokalizację istniejących oraz projektowanych tras rowerowych, oceniając wpływ realizacji tego zadania na środowisko, należy brać pod uwagę jego oddziaływanie na tereny o szczególnych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych, w tym tereny objęte różnymi formami ochrony prawnej. Należą do nich:

Tabela 6 Tereny objęte ochroną, przez które przebiegają i przebiegać będą szlaki rowerowe

Nazwa szlaku	Obszary objęte ochroną oraz inne przyrodniczo cenne, przez które przebiega szlak
Trasa nadmorska - Międzynarodowy Nadmorski Szlak Kolarski R10	Woliński Park Narodowy
Świnoujście - Międzyzdroje - Wisiełka - Dziwnów - Łukęcin - Pobierowo - Rewal - Niechorze - Trzebiatów - Mrzeżyno - Dźwirzyno - Kołobrzeg - Ustronie Morskie - Sarbinowo - Mielno - Łazy - Dąbki - Darłowo - Rusinowo - Jarosławiec - Łącko - Marszewo	PLH320019 Wolin i Uznam PLH320018 Ujście Odry i Zalew Szczeciński PLH320017 Trzebiatowsko - Kołobrzegi Pas Nadmorski PLB320010 Wybrzeże Trzebiatowskie PLB990003 Zatoka Pomorska PLH320041 Jezioro Bukowo PLH320059 Jezioro Kopań

<p><u>Międzynarodowy szlak rowerowy wokół Zalewu Szczecińskiego R-66</u> Świnoujście - Warpnica - Wolin - Sierosław - Kamień Pomorski - Reclaw - Czarnocin - Stępnica - Goleniów - Lubczyna - Szczecin - Police - Trzebież - Warnołęka - Nowe Warpno</p>	<p>Woliński Park Narodowy PLH320019 Wolin i Uznam PLB320012 Puszcza Goleniowska PLH320013 Ostoja Goleniowska PLB320003 Dolina Dolnej Odry PLB320009 Zalew Szczeciński</p>
<p><u>Trasa tysiąca jezior</u> Osinów - Cedynia - Moryń - Narost - Trzcianko - Myślibórz - Lipiany - Barlinek - Pełczyce - Choszczno - Wapnica - Dobrzany - Ińsko - Węgorzyno - Drawsko Pomorskie - Złocieniec - Połczyn Zdrój - Stare Drawsko - Czaplinek - Łubowo - Borne Sulinowo - Szczecinek - Spore - Białe Bórze</p>	<p>Cedyński Park Krajobrazowy PLH320037 Dolna Odra PLB320003 Dolina Dolnej Odry PLH320055 Wzgórza Moryńskie PLB320017 Ostoja Cedyńska PLB320015 Ostoja Witnicko – Dębnińska PLH320014 Pojezierze Myśliborskie PLH320006 Dolina Płoni i Jezioro Miedwie Iński Park Krajobrazowy PLH320067 Pojezierze Ińskie PLB320008 Ostoja Ińska PLH320002 Brzeźnicka Węgorza PLH320039 Jeziora Czaplineckie PLB320019 Ostoja Drawska PLH320025 Dolina Piławy</p>
<p><u>Trasa Nadodrzańska</u> Szczecin - Gryfino - Widuchowa - Krajnik Dolny - Gozdowice - Namysłów</p>	<p>PLH320037 Dolna Odra PLB320003 Dolina Dolnej Odry Cedyński Park Krajobrazowy</p>
<p><u>Szlak Solny Dorzecza Parsęty</u></p>	<p>PLH320007 Dorzecze Parsęty</p>
<p><u>Szlak kolarski Zielona Odra ZS-10Z</u></p>	<p>PLH320037 Dolna Odra PLB320003 Dolina Dolnej Odry</p>

Wśród najistotniejszych potencjalnie negatywnych skutków realizacji Zadania I.2.1.1 rozpatrywać należy (zgodnie z zasadą przezorności⁶) wszelkie oddziaływania wynikające ze zwiększenia penetracji terenów objętych różnymi formami ochrony prawnej (wskazanych w tabeli). Należy brać także pod uwagę możliwość wpływu na stan zachowania siedlisk i gatunków, jaki wywierają będą przedsięwzięcia związane z rozwojem usług towarzyszących turystyce rowerowej, zlokalizowane wprawdzie poza zasięgiem obszarów chronionych, ale mogące na nie oddziaływać.

Przewidywanie prawdopodobnych wpływów realizacji Zadania I.2.1.1 na obszary chronione może być trudne, ponieważ składniki tworzące strukturę i ekologiczne funkcje obszaru są dynamiczne i trudne do pomiaru. W oparciu o zapisy podlegającego niniejszej ocenie dokumentu strategicznego nie jest możliwa identyfikacja wszystkich poszczególnych rodzajów oddziaływań, w tym wpływów pośrednich i bezpośrednich, oddziaływań krótko i długoterminowych, oddziaływań wynikających z budowy, eksploatacji i likwidacji oraz wpływów izolowanych, wzajemnych i skumulowanych. Nie mniej jednak oceniając potencjalny wpływ realizacji tego zadania na środowisko przyrodnicze należy zwrócić uwagę na możliwość wystąpienia negatywnych aspektów w postaci:

⁶ **Zasada przezorności**, stosowana powszechnie w polityce ekologicznej krajów rozwiniętych, przewiduje, że rozwiązywanie pojawiających się problemów powinno następować po "bezpiecznej stronie", tj. że odpowiednie działania powinny być podejmowane już wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania, a nie dopiero wtedy, gdy istnieje pełne tego naukowe potwierdzenie. Pozwala to unikać zaniechań wynikających z czasochłonnych badań, braku środków lub zachowawczego działania odpowiedzialnych osób bądź instytucji. Związana z nią zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska zakłada, że stosowanie zasad prewencji i przezorności powinno być ukierunkowane na wysoki i bezpieczny dla zdrowia ludzkiego poziom ochrony środowiska.

- penetrowania siedlisk przez ludzi, płoszenia ptaków, niszczenia ich gniazd, co ma znaczenie zwłaszcza w przypadku ostoi ptasich - obszarów specjalnej ochrony,
- niszczenia i wydeptywania siedlisk przez turystów,
- wzrostu poziomu emitowanego hałasu wzdłuż turystycznych szlaków rowerowych związanego z pobytem ludzi, co może mieć bezpośredni wpływ na płoszenie zwierząt i zakłócanie ich rytmu lęgowego, co istotne jest zwłaszcza w przypadku, gdy szlak prowadzony będzie przez obszar ostoi zwierząt,
- tworzenia sztucznych barier ekologicznych dla przemieszczania się fauny w wyniku wzrostu liczby turystycznych szlaków rowerowych, co może wywołać fragmentację siedlisk, proporcjonalną do gęstości szlaków. Ma to szczególne znaczenie w przypadku lokalizacji szlaku w obrębie korytarzy migracyjnych zwierząt,
- zanieczyszczania i zaśmiecania terenu, zwłaszcza w zlokalizowanych wzdłuż szlaku miejscach chwilowego odpoczynku, w przypadku braku dbałości o zabezpieczenie pojemników do gromadzenia odpadów oraz ich wywozu dostosowanego do potrzeb,
- zabudowy miejsc atrakcyjnych krajobrazowo, w wyniku realizacji infrastruktury okołoturystycznej: bazy gastronomicznej i noclegowej, miejsc chwilowego odpoczynku,
- niszczenia siedlisk przez zabudowę,
- eutrofizacji zbiorników wodnych, w przypadku lokalizowania infrastruktury okołoturystycznej w ich pobliżu, przy braku jednoczesnej realizacji infrastruktury zapewniającej właściwą gospodarkę wodno-ściekową.

Oddziaływania te, mogą, choć nie muszą wystąpić. Ich zakres i nasilenie zależny będzie w głównej mierze od terenów, w obrębie których realizowane będzie Zadanie I.2.1.1, konkretnej lokalizacji oraz zakresu prowadzonych działań inwestycyjnych, a także nasilenia ruchu turystycznego.

Działania zaproponowane w Strategii związane z wprowadzaniem systemów identyfikacji wizualnej tras, oznakowaniem atrakcji, tworzeniem miejsc do chwilowego odpoczynku i serwisowania sprzętu, wydawnictwami wspierającymi (mapami, przewodnikami itp.) uznać należy za pożądane. Sprzyjać one będą kanalizowaniu ruchu turystycznego, co stanowi jedną z form łagodzenia wpływu obecności turystów na środowisko przyrodnicze.

Zadanie I.2.1.2 - Budowa i rozwój produktów turystyki pieszej

Zgodnie z założeniami przyjętymi w Strategii budowa i rozwój markowych produktów turystyki pieszej planowana jest w obrębie malowniczych terenów pojeziernych, bogatych pod względem przyrodniczym obszarów wiejskich oraz ciekawych pod względem kulturowym historycznych miasteczek Pomorza. Wśród obszarów o szczególnych predyspozycjach do rozwoju turystyki pieszej wymieniono między innymi objęte ochroną:

- Woliński Park Narodowy,
- Drawieński Park Narodowy,
- Barlinecko – Gorzowski Park Krajobrazowy,
- Cedyński Park Krajobrazowy,
- Drawski Park Krajobrazowy,
- Iński Park Krajobrazowy,
- Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry,
- Szczeciński Park Krajobrazowy,

a także inne tereny przyrodniczo – cenne, jak:

- pas nadmorski,
- tereny wokół Zalewu Szczecińskiego,
- tereny wzdłuż rzeki Odry.

Większość wyżej wymienionych terenów stanowi jednocześnie obszary specjalnej ochrony oraz specjalne obszary ochrony wyznaczone w ramach sieci Natura 2000, w tym np.: PLH320019 Wolin i Uznam, PLH320037 Dolna Odra, PLB320003 Dolina Dolnej Odry, PLH320067 Pojezierze Ińskie, PLB320008 Ostoja Ińska, PLH320018 Ujście Odry i Zalew Szczeciński, PLB990003 Zatoka Pomorska, PLH320017 Trzebiatowsko – Kołobrzeski Pas Nadmorski.

Ocena wpływu Zadania I.2.1.2 - Budowa i rozwój produktów turystyki pieszej nie jest jednoznaczna. Może on być zarówno pozytywny, jak i negatywny. Szlaki turystyczne, z punktu widzenia turystyki pieszej, są jednym z najistotniejszych elementów zagospodarowania turystycznego. Stanowią niejednokrotnie szkielet komunikacyjny obszarów chronionych, decydują o możliwościach udostępniania atrakcji turystycznych, wśród których walory krajobrazowe pełnią szczególną rolę (M. Rogowski 2009). Jednocześnie wyznaczanie nowych szlaków pieszych wiąże się ze zmianami w krajobrazie, przede wszystkim zaś udostępnienie terenu poprzez zapewnienie możliwości dojścia, powodować może zniszczenia siedlisk roślin i zwierząt, niepokojenie zwierząt, a nawet przekroczenia pojemności ekologicznej miejsc udostępnionych i ich zdolności do regeneracji.

Szczególnie istotnego znaczenia oddziaływania te nabierają w przypadku lokalizacji szlaków pieszych w obrębie terenów objętych ochroną prawną, zwłaszcza w przypadku Wolińskiego Parku Narodowego oraz Drawieńskiego Parku Narodowego, a także specjalnych obszarów ochrony wyznaczonych w ramach sieci Natura 2000. Podstawowym celem działalności parków narodowych jest ochrona naturalnych ekosystemów wraz z wszystkimi bytującymi w nich organizmami roślinnymi i zwierzęcymi oraz grzybami. Nie mniej również ważną ich statutową funkcją jest odpowiednie udostępnianie tych terenów do celów edukacyjnych i turystycznych. Specjalne obszary ochrony ustanowione zostały natomiast dla zachowania cennych siedlisk oraz gatunków z nimi związanych we właściwym stanie ochrony. Zagrożenia związane z lokalizowaniem turystycznych szlaków pieszych w obrębie tych terenów, a także ze zwiększeniem uczęszczania szlaków już istniejących dotyczą zarówno zakłóceń w funkcjonowaniu fauny (podobnie jak w przypadku szlaków rowerowych), jak również wpływu na siedliska przyrodnicze.

Budowa i rozbudowa szlaków turystycznych bezpośrednio sprzyja wkraczaniu zarówno ekspansywnych gatunków flory naczyniowej jak i kształtowaniu ugrupowań roślinności synantropijnej, które kolonizują miejsca antropogenicznie odkształcone w naturalnych płatach fitocenoz i ich siedliskach życiowych. W efekcie nasilających się procesów degradacyjnych lub ich permanentnego trwania następuje, w zależności od specyfiki i intensywności wpływu czynników antropopresyjnych, bardziej lub mniej zaawansowane zjawisko odkształcenia składu naturalnej szaty roślinnej określane zjawiskiem antropogenizacji biotopów/siedlisk oraz synantropizacji szaty roślinnej. Intensywność eksploatacji szlaków turystycznych może prowadzić do przekroczenia możliwości samoregeneracji zarówno niszczonej szaty roślinnej, jak i jej naturalnych siedlisk życiowych.

Szlaki turystyczne – intensywnie i permanentnie uczęszczane stanowią miejsca rozprzestrzeniania się ekspansywnych gatunków synantropijnych rodzimego pochodzenia (apofitów), a także gatunków obcego pochodzenia (antropofitów), w tym inwazyjnych (kenofitów). Również sama budowa szlaków, a także ich remonty, mogą być źródłem zawlekania roślin synantropijnych, co następuje np. podczas wwożenia na teren chroniony materiałów obcego pochodzenia, np. piasku.

Intensywny ruch turystyczny wpływa na udeptywanie profilów glebowych zakłócając właściwości powietrzne i wodne, prowadząc do zniszczenia stropowej części profilu glebowego oraz zaburzeń aż do skały macierzystej. W wyniku udeptywania gleby pozbawionej już roślinności dochodzi do zamykania porów w glebie, co powoduje całkowite uniemożliwienie wsiąkania wód opadowych.

Negatywne oddziaływania związane z intensywną turystyką pieszą ulegają nasileniu w przypadku zaniechania bieżącej konserwacji szlaków, wiążą się wówczas również z nasilonym wydeptywaniem terenów przyległych do szlaków. Zatłoczone szlaki szybko zwiększają szerokość, turyści omijając zatory, przeszkody, uszkodzenia podłoża, błoto lub wymijając się nawzajem wydeptywają kolejne nowe ścieżki wzdłuż oznakowania szlaku. Szlak stopniowo się poszerza, środkowa część ścieżki jest zwykle nieuczęszczana, ale silnie zerodowana nie może się zregenerować.

Z dużą intensywnością ruchu turystycznego związane jest również kształtowanie się w obrębie szlaków antropogenicznych zbiorowisk dywanowych. Powstają one na otwartych przestrzeniach nieleśnych lub w miejscach, gdzie drzewostan posiada bardzo małe zwarcie koron drzew. Kształtowanie i rozwój takich zbiorowisk determinowane jest intensywnym wydeptywaniem. W aspekcie zakładanych w Strategii koniecznych inwestycji infrastrukturalnych przewidywać należy, iż miejscami predysponowanymi do występowania tego zjawiska będą projektowane miejsca postojowe, wyposażone w stoły i wiaty.

Istnieje wyraźna korelacja pomiędzy intensywnością permanentnego ruchu turystycznego, a zakresem i specyfiką zmian degradacyjnych zachodzących w płatach naturalnej roślinności i jej siedliskach życiowych, zwłaszcza w strefach przylegających do szlaków. W związku z powyższym uznać należy, iż w przypadku najcenniejszych obszarów o unikatowych walorach przyrody pierwszeństwo przed innymi formami użytkowania, w tym także udostępnianiem turystycznym, winna mieć ochrona tych walorów.

Realizacja Zadania I.2.1.2. Budowa i rozwój produktów turystyki pieszej w obrębie bogatych pod względem przyrodniczym obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego może natomiast wiązać się z szeregiem pozytywnych oddziaływań o charakterze pośrednim. Obszary te prawdopodobnie będą pokrywały się z obszarami, które zostaną wyznaczone w ramach wdrażania Projektu Europejskiej Agencji Środowiska oraz Joint Research Centre o nazwie High Nature Value farmland (HNV) w Polsce. Projekt ten ma na celu inwentaryzację cennych obszarów przyrodniczych wykorzystywanych rolniczo oraz ochronę naturalnego dziedzictwa związanego z tradycyjnym krajobrazem rolniczym oraz zachowanie różnorodności biologicznej.

Zgodnie z opracowanym na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi raportem merytorycznym pod nazwą „Wstępna koncepcja wyznaczenia na obszarach wiejskich Polski obszarów o wysokich walorach przyrodniczych (HNV) oraz opracowanie dla nich programu monitoringu” z listopada 2009, rolnicze obszary HNV winny spełniać trzy podstawowe kryteria:

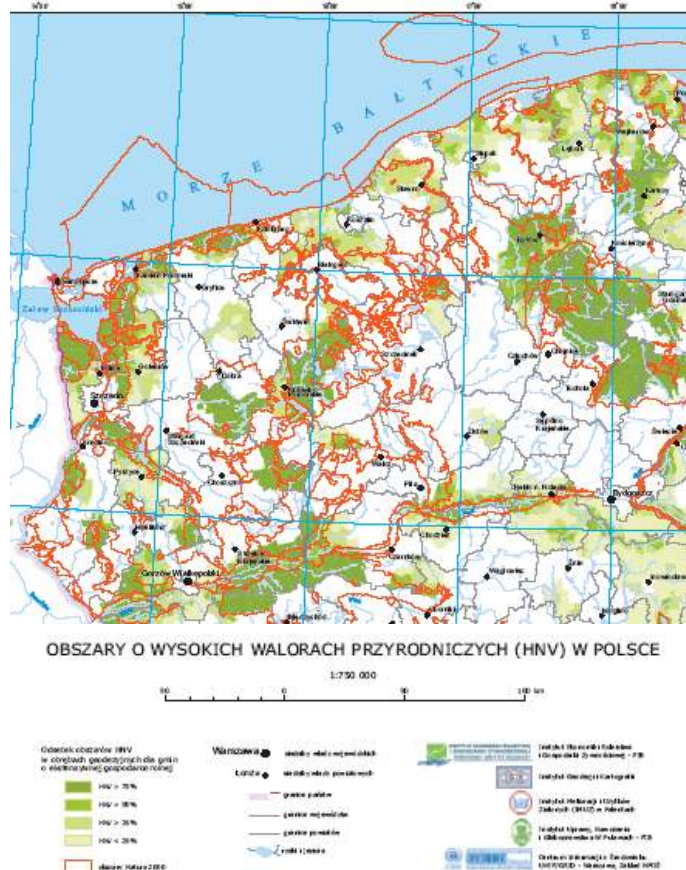
- 1) niewielkiej intensywności prowadzonej gospodarki rolnej (umiarkowane lub małe stosowanie maszyn rolniczych, nawozów i środków ochrony roślin, umiarkowane pogłowie wypasane go bydła, itp.),
- 2) występowania półnaturalnej szaty roślinnej (np. łąk kośnych, półnaturalnych pastwisk, a także takich elementów jak sady, ugory i nieużytki, miedze, zakrzaczenia, w tym żywopłoty, zadrzewienia śródpolne, drobne ciek, zbiorniki wodne, tereny podmokłe, itp. elementy krajobrazu rolniczego, oferujące dużą liczbę niszy ekologicznych dla wielu cennych gatunków);

- 3) wysokiego stopnia mozaikowości struktury krajobrazu (występowania obok siebie różnorodnych form pokrycia terenu oraz wydzieli charakteryzujących się odmiennymi sposobami użytkowania/gospodarowania).

Poprawa efektywności i wydajności działalności rolniczej, zgodnie z ogólnymi tendencjami, odbywa się poprzez jego intensyfikację. Struktury obszarowe gospodarstw rolnych w województwie zachodniopomorskim (obszary postpegeerowskie) predysponują ją potencjalnie do zwiększania intensywności produkcji rolniczej. Intensyfikacja rolnictwa oraz innych form działalności gospodarczej na obszarach wiejskich nie sprzyja jednak zachowaniu tego dziedzictwa, powoduje zmniejszenie ilości cennych seminaturalnych siedlisk oraz gatunków roślin i ptaków związanych z tymi siedliskami. Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych na obszarach rolniczych jest ważnym elementem w ochronie i powstrzymaniu utraty różnorodności biologicznej. W Polsce wyznaczenie obszarów HNV jest na etapie projektu, którego realizacja nastąpi prawdopodobnie w latach 2010 – 2012. Jednocześnie prowadzone są rozważania na temat możliwości wdrożenia w Polsce instrumentów rynkowych, które mogą pomóc w finansowaniu polityki ochrony różnorodności biologicznej. Wskazuje się w nich, iż skuteczną alternatywą dla intensywnych form o bardzo negatywnych skutkach dla bioróżnorodności, może być zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych, generujące zyski dla zainwestowanych kapitałów. Dzięki rozwojowi turystyki, jak również produkcji i sprzedaży miejscowych produktów, znacząco zwiększają się szanse zatrudnienia w obrębie obszarów rolniczych, zwłaszcza położonych w sąsiedztwie obszarów Natura 2000. Alternatywne źródła dochodu w stosunku do czerpanych jedynie z rolnictwa przemawiać będą za utrzymaniem tradycyjnych form gospodarowania, a tym samym mogą spowolnić bądź zahamować niekorzystny z przyrodniczego punktu widzenia proces intensyfikacji rolnictwa. Postrzegana w tym aspekcie realizacja Zadania I.2.1.2. Budowa i rozwój produktów turystyki pieszej w obrębie bogatych pod względem przyrodniczym obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego może być jednym z narzędzi służących zapewnieniu ochrony naturalnego dziedzictwa związanego z tradycyjnym krajobrazem rolniczym i różnorodnością biologiczną.

Wyznaczone wg jednej z przyjętych metod badawczych obszary HNV

Rysunek 4 Obszary o wysokich walorach przyrodniczych w województwie zachodniopomorskim

źródło: „Wstępna koncepcja wyznaczenia na obszarach wiejskich Polski obszarów o wysokich walorach przyrodniczych (HNV) oraz opracowanie dla nich programu monitoringu” 2009

Jeszcze inną kategorię szlaków stanowią szlaki i trasy edukacyjno – turystyczne po zasobach dziedzictwa kulturowego. W Strategii założono tworzenie markowych produktów turystyki pieszej w oparciu o ciekawe pod względem kulturowym historyczne miasteczka pomorskie. Szlaki te wyznaczane są zazwyczaj w terenach zurbanizowanych i stąd brak jest silnego związku tego rodzaju działań ze zmianami stanu środowiska. Pozytywny aspekt wyznaczania szlaków

dziedzictwa wiąże się z podejmowaniem działań zmierzających do należytego utrzymania znajdujących się na nich obiektów zabytkowych oraz z współfinansowaniem prac konserwatorskich obiektów pozostających w złym stanie, co jest niezbędnym czynnikiem podniesienia konkurencyjności oferty turystyki tematycznej.

Zadanie I.2.1.3 - Budowa i rozwój produktów turystyki specjalistycznej

Realizacja tego zadania opierać się ma na rozwoju turystyki konnej, wędkarstwa, golfa, myślistwa, a także turystyki sportowej i ekoturystyki. Działanie to przyczynić się ma do wydłużenia sezonu turystycznego województwa zachodniopomorskiego.

Wśród obszarów szczególnie predestynowanych do rozwoju turystyki konnej wskazano w Strategii: Pojezierze Drawskie oraz obszary, w obrębie których wyznaczono szlaki konne w „Projekcie Głównych Szlaków Konnych w Województwie Zachodniopomorskim” z 2005 r.

Rysunek 5 Szlak konny Pojezierza Drawskiego

Szlak konny Pojezierza Drawskiego rozpoczyna się w dzielnicy Łobza - Świętoborcu, a kończy w Białym Borze. Biegnie z zachodu na wschód, przez niezwykle zróżnicowany polodowcowy obszar Pojezierza Drawskiego, nasycony wzniesieniami moreny czołowej, przecinanymi licznymi dolinami rzek, strumieniami i jeziorami. Przebiega przez północną część Drawskiego Parku Krajobrazowego oraz przez obszary objęte ochroną w ramach sieci Natura 2000: PLB320019 Ostoja Drawska, PLH320049 Dorzecze Regi, PLH320007 Dorzecze Parsęty, PLH320039 Jeziora Czaplineckie, PLH320025 Dolina Pilawy.

Źródło: www.naszslaku.zachodniopomorskie.pl

Zgodnie z opracowanym na zlecenie Regionalnego Biura Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego „Programem Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim. Trasy Konne” (2005 r.) projektowane szlaki konne prowadzone są przez obszary o wysokich walorach przyrodniczych, w tym położone w obrębie Obszarów Natura 2000, parków narodowych oraz parków krajobrazowych.

Tabela 7 Tereny objęte ochroną, przez które przebiegają i przebiegać będą szlaki rowerowe

Nazwa szlaku	Obszary objęte ochroną oraz inne przyrodniczo cenne, przez które przebiega szlak
<p><u>Szlak konny Templariuszy</u> (Szczecin – Wełtyń – Cedynia – Moryń – Bielin) posiada charakter międzynarodowy dzięki połączeniom z Niemcami przez Gryfino i Osinów Dolny</p>	<p>Szczeciński Park Krajobrazowy Puszcza Bukowa PLH320020 Wzgórza Bukowe Cedyński Park Krajobrazowy PLB320017 Ostoja Cedyńska PLH320037 Dolna Odra PLB320003 Dolina Dolnej Odry PLH320050 Dolina Tywy</p>
<p><u>Szlak konny Pierwszej Warszawskiej Samodzielnej Brygady Kawalerii</u> (Drawieński Park Narodowy – Łobiesz – Trzebiatów – Mrzeżyno)</p>	<p>Drawieński Park Narodowy kompleksy leśne w okolicach Kalisza Pomorskiego PLB320016 Lasy Puszczy nad Drawą PLB320019 Ostoja Drawska PLB320008 Ostoja Ińska PLH320017 Trzebiatowsko – Kołobrzski Pas Nadmorski</p>

	PLB320010 Wybrzeże Trzebiatowskie
<u>Szlak konny im. Porucznika kawalerii Zbigniewa Janaszka</u> (Szczecin – Maciejewo – Łobez – Biały Bór)	Puszcza Bukowa PLH320020 Wzgórza Bukowe Puszcza Goleniowska Iński Park Krajobrazowy PLB320008 Ostoja Ińska PLH320049 Dorzecze Regi Drawieński Park Krajobrazowy PLB320019 Ostoja Drawska PLH320039 Jeziora Czaplineckie PLH320007 Dorzecze Parsęty
<u>Szlak konny im. rotmistrza Marka Roszczyńskiego</u> (Biały Bór – Polanów – Jarosławiec)	PLB320019 Ostoja Drawska PLH320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli PLH320003 Dolina Grabowej PLH220038 Dolina Wieprzy i Studnicy,
<u>Szlak konny 12 Pułku Ułanów Podolskich</u> (Bielin – Bierzwnik – Tłuczno – Sypniewo – Borne Sulinowo – Biały Bór)	Cedyński Park Krajobrazowy Puszczę Piaskową PLB320015 Ostoja Witnicko – Dębnińska Barlinecko - Gorzowski Park Krajobrazowy PLB080001 Puszcza Barlinecka PLH080071 Ostoja Barlinecka PLH320044 Lasy Bierzwnickie Drawieński Park Krajobrazowy PLB320016 Lasy Puszczy nad Drawą PLB300012 Puszcza na Gwdą PLH320025 Dolina Pilawy
<u>Szlak konny księcia Bolesława Krzywoustego</u> (Szczecin – Komarowo – Buk – Wolin – Jagienki)	Puszcza Goleniowska PLB320003 Dolina Dolnej Odry PLH320013 Ostoja Goleniowska Woliński Park Narodowy PLH320019 Wolin i Uznam PLB32002 Delta Świny

Pomimo przebiegu projektowanych oraz istniejących szlaków konnych przez tak liczne oraz różnorodne pod względem przyrodniczym, a także statusu ochrony obszarowej tereny, nie prognozuje się aby sama realizacja zadania w zakresie tworzenia markowego produktu turystyki w oparciu o turystykę konną mogła w sposób znaczący oddziaływać na środowisko przyrodnicze. Szlaki konne wyznaczane są w większości trasami istniejących dróg leśnych i gruntowych. W Strategii założono, iż bazę noclegową dla tej formy turystyki oraz niezbędną infrastrukturę mogącą obsłużyć jeźdźca i konia stanowić będą gospodarstwa agroturystyczne i pensjonaty położone w obrębie obszarów wiejskich. Wśród niezbędnych inwestycji warunkujących realizację tego zadania wskazano ponadto na tworzenie miejsc postojowych na szlakach, wyposażonych w paśniki i wodopoje dla koni, a także dbałość o utrzymanie istniejących szlaków konnych. W ocenie sporządzających niniejszą prognozę przyjęcie takich założeń i ich konsekwentne wdrażanie na etapie realizacji poszczególnych projektów winno w pewnym stopniu zabezpieczać środowisko przyrodnicze. Nie mniej jednak uznać należy, iż rozwój tej formy rekreacji na dużą skalę powodować może oddziaływanie o charakterze negatywnym. Będą one dotyczyły wzrostu antropopresji w obrębie terenów przyległych do szlaków, wydeptywania siedlisk roślin i zwierząt, płoszenia zwierząt, zanieczyszczenia terenu, zakłóceń w przemieszczaniu się zwierząt, penetracji terenu. W wyniku popularyzacji jazdy konnej może następować również wzrost nacisków na zarządców lasów w zakresie tworzenia nowych tras hippicznych.

W strategii nie wskazano konkretnych miejsc predestynowanych do realizacji działań w zakresie sportów wędkarskich. Markowe produkty turystyki specjalistycznej w zakresie wędkarstwa rozwijane mają być w oparciu o rzeki, obszary pojezierne, morze Bałtyckie oraz inne akweny Regionu. Skala oraz rodzaj oddziaływania tego zadania na środowisko przyrodnicze jest na obecnym etapie trudna do przewidzenia. Będzie ono zależne od skali popularności sportów wędkarskich oraz miejsc ich uprawiania – konkretnych akwenów. Zgodnie z zasadą przezorności przyjąć należy, że miejscem rozgrywania działań w tym zakresie mogą stać się tereny i zbiorniki wodne, które ze względu na posiadane walory przyrodnicze objęte zostały zasięgiem sieci Natura 2000, natomiast nie obowiązują w ich obrębie inne formy ochrony prawnej, np.:

- przymorskie rzeki o podgórnym charakterze i ich tereny źródłkowe w obszarze PLH220038 Dolina Wieprzy i Studnicy, stanowiące ważne siedliska ryb łososiowatych,
- jeziora lobeliowe objęte ochroną w ramach obszaru Natura 2000 PLH320001 Bobolickie Jeziora Lobeliowe,
- rzeka Parsęta wraz z jej licznymi dopływami, charakteryzująca się najlepszymi w Polsce warunkami do tarła łososi (a także innych ryb łososiowatych: troci wędrownej, pstrąga potokowego i lipienia), które zapewniają utrzymanie naturalnej populacji tego gatunku w naszym kraju, objęta ochroną w ramach obszaru Natura PLH320007 Dorzecze Parsęty,
- lagunowe jeziora przymorskie w obszarze PLH320017 Trzebiatowsko-Kołobrzeskim Pasiu Nadmorskim
- jeziora Będzin, Chłop, Tchórzyno, Sitno, Świdno, Grodzkie, Łubie wraz z otaczającymi je torfowiskami, położone w zasięgu PLH320014 Pojezierze Myśluborskie,

a także: PLH320004 Dolina Iny koło Recza, PLH320005 Dolina Krąpieli, PLH320006 Dolina Płoni i Jezioro Miedwie, PLH320009 Jeziora Szczecineckie, PLH320011 Jezioro Wielki Bytyń, PLH320018 Ujście Odry i Zalew Szczeciński, PLH320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli, PLH320025 Dolina Piławy, PLH990002 Ostoja na Zatoce Pomorskiej.

Wynikające z realizacji zadania I.2.1.3 - Budowa i rozwój produktów turystyki specjalistycznej w zakresie wędkarstwa potencjalne zagrożenia dla przedmiotu ochrony wyżej wymienionych obszarów, a także dla wszystkich innych cennych pod względem przyrodniczym akwenów województwa, mogą obejmować między innymi:

- eutrofizację wód i ich zanieczyszczanie, będące skutkiem nieuporządkowanej gospodarki wodno-ściekowej w miejscach rekreacyjnych w obrębie zlewni, wynikające z braku odpowiedniej infrastruktury, co uznać należy za szczególnie groźne dla zachowania jezior lobeliowych wraz z roślinnością izoetydów⁷,
- zaśmiecanie terenu, składowanie odpadów w strefie brzegowej,
- budowanie wszelkiego rodzaju przegród na rzekach utrudniających migrację ryb, bez wyposażenia ich w bardzo dobrze działające przepławki, co jest szczególnie istotne w przypadku troci wędrownej, pstrąga potokowego i lipienia, certy i węgorza pochodzenia naturalnego,
- pobór wód źródłkowych na cele związane z budową stawów rybnych (m.in. dla hodowli pstrąga),
- hodowlę ryb łososiowatych na obszarach źródłkowych,
- zarybianie jezior lobeliowych,
- hodowlę ryb w jeziorach - stosowanie w jeziorach sadzowego chowu ryb, prowadzące w krótkim czasie do zwiększenia ładunku zanieczyszczeń organicznych i wzrostu trofii jezior⁸,
- kłusownictwo ryb łososiowatych,
- nadmierną eksploatację populacji innych gatunków ryb,
- wszelkie inne przejawy nieprawidłowości w gospodarce rybackiej,
- nadmierną presję turystyczną wynikającą ze wzrostu działalności sportowo – rekreacyjnej,
- niepokojenie i płoszenie ptaków związanych ze środowiskiem wodnym.

Również budowa i użytkowanie stawów rybnych stwarza pewne zagrożenia dla środowiska. Zgodnie z informacjami zawartymi w publikacji „Natura 2000, a gospodarka wodna”⁹ należą do nich przede wszystkim:

- zmiana geomorfologiczna łóżyska rzeki,
- obniżenie jakości fizyczno – chemicznej i biologicznej wód rzeki,
- wzrost mętności i deficytu tlenu wód,
- utrata korzystnych siedlisk dla gatunków wodnej i przybrzeżnej flory i fauny,
- przenikanie gatunków obcych ryb do naturalnych ekosystemów,
- tworzenie barier dla wędrówek ryb i innych organizmów wodnych,

⁷ Kubiak J., Tórz A. Eutrofizacja. Podstawowe problemy wód jeziornych na Pomorzu Zachodnim. Akademia Rolnicza w Szczecinie. Słupskie Prace Biologiczne 2. 2005
jezior

⁸ Gil F.M., Natura 2000 i akwakultura. Ministerstwo Środowiska. Warszawa 2009

⁹ Kowalczyk P., Nieznański P., Stańko R., Mas F.M, Sanz M.B., Natura 2000, a gospodarka wodna. Ministerstwo Środowiska. Warszawa 2009

- fragmentacja populacji ryb, nawet gatunków uważanych za osiadłe – ryzyko ograniczenia różnorodności genetycznej subpopulacji, w tym aspekcie należy brać pod uwagę oddziaływanie łączne z innymi piętrzeniami i przegrodami na cieku.

Oprócz wyżej wymienionych wpływów o charakterze niekorzystnym dla środowiska, potencjalne oddziaływanie realizacji strategii w przedmiotowym zakresie może być związane ze wzrostem presji turystyczno – rekreacyjnej. Wraz z rozwojem wędkarstwa jako markowego produktu turystycznego zwiększeniu uleg może presja inwestycyjna dotycząca zabudowy brzegów jezior, co z kolei może w niektórych przypadkach stanowić przyczynę ubożenia przyrodniczego i krajobrazowego terenu. Zabudowa rekreacyjna brzegów jezior utrudnia także rozród i migrację zwierzętom związanym z terenami wodnymi i wodno-błotnymi, jest też przyczyną niszczenia ich siedlisk.

Wobec powyższego uznać należy, że szczególnie istotne przy wdrażaniu projektów związanych z realizacją tego zadania, przyznaniu priorytetów ochronie zasobów przyrodniczych, w tym uwzględnianie wymogów ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, których ochrona jest celem utworzenia obszarów Natura 2000.

Zgodnie z zapisami Strategii cały obszar województwa jest predestynowany do rozwoju golfa. Markowe produkty turystyczne mają być tworzone w nawiązaniu do istniejących pól golfowych w Binowie, Kołczewie, Choszcznie. Realizacja komunalnych pól golfowych planowana jest natomiast w Kołbaskowie, Postominie oraz w okolicach Koszalina. W Strategii nie zawarto konkretnych wskazań co do lokalizacji projektowanych pól golfowych w terenie. Przyjąć jednak należy, z uwagi na specyfikę tej formy rekreacji, która jest ściśle związana z krajobrazem i środowiskiem, że pola golfowe zakładane będą poza miejscowościami, w pewnym oddaleniu od terenów zabudowy. Wszystkie trzy wskazane w Strategii miejscowości predestynowane do rozwoju golfa położone są w stosunkowo bliskim sąsiedztwie obszarów Natura 2000, są to:

Tabela 8 Obszary Natura 2000 leżące w pobliżu miejscowości predystynowanych do utworzenia pól golfowych

miejsowość	odległość od granicy obszaru Natura 2000	nazwa obszaru Natura 2000
Kołbaskowo	2 km	PLB320003 Dolina Dolnej Odry
Postomino	5 km	PLH220024 Przymorskie Błota
	4 km	PLH220038 Dolina Wieprzy i Studnicy
Koszalin	3 km	PLH320062 Bukowy Las Górki

Zgodnie z zasadą ostrożności należy brać pod uwagę, iż podane w tabeli odległości od obszaru chronionego, mogą w rzeczywistości, w zależności od konkretnej lokalizacji przedsięwzięć, być mniejsze.

Pola golfowe są obiektami wielkoobszarowymi. Ich tworzenie, a następnie użytkowanie nie pozostaje bez wpływu na środowisko przyrodnicze. W aspekcie bliskiego sąsiedztwa wyżej wskazanych obszarów chronionych należy rozpatrywać zagrożenie, jakie te inwestycje mogą stanowić dla przedmiotu ochrony, dla którego zachowania obszary te zostały powołane. Zgodnie z informacjami zawartymi w standardowych formularzach danych, potencjalne zagrożenia związane z budową pól golfowych stanowić mogą:

Tabela 9 Potencjalne zagrożenia pól golfowych dla obszarów Natura 2000

dla ostoi ptasiej PLB320003 Dolina Dolnej Odry	- zanieczyszczenia wód produktami pochodzenia rolniczego
dla ochrony wartościowych zbiorowisk torfowiskowych PLH220024 Przymorskie Błota	- melioracje bagien, zanieczyszczenia wód, eutrofizacja
dla zachowania jezior lobeliowych i dystroficznych zbiorników wodnych PLH220038 Dolina Wieprzy i Studnicy	- pobór wód źródłkowych oraz nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa w obrębie zlewni
dla ochrony kompleksów leśnych z łągami jesionowymi w typie siedliska 91F0 PLH320062 Bukowy Las Górki	- zmiana stosunków wodnych, w tym przesuszanie wilgotnych lasów oraz urbanizacja terenów przyległych

Oceniając skalę i zasięg potencjalnych oddziaływań związanych z realizacją Zadania I.2.1.3 w zakresie tworzenia markowych produktów turystyki specjalistycznej związanych z golfem, należy brać pod uwagę zarówno ingerencję w krajobraz, jaki i wpływ wywierany na środowisko przyrodnicze.

Wpływ obiektów golfowych na krajobraz może być, choć nie musi, znaczący. W dużej mierze będzie to zależne od sposobu ich zaprojektowania. Pola golfowe, poprzez fakt zajmowania dużych obszarów, stanowią same w sobie wycinek krajobrazu. Pole golfowe tworzone jest na obszarze wielkości około 50-60 ha, przy czym 25-40% powierzchni

obiektu wyłączony jest z działalności golfowej. Dlatego tereny te mogą w znaczący sposób przyczynić się do ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu. Podczas przekształcania terenu dla celów realizacji pola golfowego: modelowania terenu i makroniwelacji, transformacji podlega również wizualny krajobraz. Poszczególne elementy pola, dzięki którym obiekt spełnia funkcje rekreacyjne i techniczne, powinny zostać dopasowane charakterem do otaczającego krajobrazu. Współczesna architektura pól golfowych dąży do wykorzystywania naturalnych warunków i elementów krajobrazu dla potrzeb rekreacji. Naturalnie występujące wzniesienia, pagórki, strumienie, skały itp. wykorzystywane są jako elementy obiektu golfowego.

Pola golfowe mogą stanowić formę ochrony cennego krajobrazu przed urbanizacją. Z drugiej jednak strony ich realizacja wiązać się może z szeregiem ingerencji w krajobraz o charakterze negatywnym, w tym np.:

- wprowadzaniem do środowiska i krajobrazu gatunków drzew introdukowanych,
- wprowadzaniem rodzimych gatunków drzew i krzewów, które nie występują w lokalnym środowisku,
- niedopasowaniem projektowanych elementów do charakteru otaczającego krajobrazu,
- usuwaniem drzew,
- rozwojem urbanizacji na terenach przyległych do pól golfowych.

Z uwagi na zakładaną w Strategii lokalizację pól golfowych w sąsiedztwie obszarów cennych pod względem przyrodniczym, za szczególnie istotne uznać należy potencjalne zagrożenia dla środowiska, będące skutkiem działalności golfowej. Należą do nich:

- zanieczyszczanie wód gruntowych przez nawozy i pestycydy,
- spływ chemikaliów mogący stanowić przyczynę śnięcia ryb w pobliskich ciekach wodnych,
- obniżenie poziomu wód gruntowych pociągające za sobą zmiany struktury ekologicznej roślinności, a nawet wysychanie zbiorników wodnych,
- zużywanie zasobów wód mogące powodować zakłócenia w stosunkach wodnych obszaru,
- niewłaściwe użytkowanie środków chemicznych,
- usuwanie krzewów i liści z obszarów leśnych,
- koszenie trawy przed zakończeniem okresu lęgowego ptaków,
- zagrożenia dla płazów związane z utrzymaniem green'ów - wymagających bardzo niskiego koszenia,
- zubożenie lokalnej bioróżnorodności.

Szereg wyżej wymienionych oddziaływań o charakterze negatywnym może zostać złagodzonych poprzez zastosowanie pozytywnych praktyk w kształtowaniu i ochronie krajobrazu i środowiska przyrodniczego na etapie projektowania, wykonywania, a przede wszystkim zarządzania i eksploatacji obiektów golfowych. Możliwe do zastosowania kierunki pozytywnych działań zmierzających do przeciwdziałania zagrożeniom dla krajobrazu i środowiska zawarto w rozdziale 8. niniejszej prognozy.

Jako miejsca predestynowane do rozwoju turystyki łowieckiej wskazano tereny parków krajobrazowych, w tym w szczególności Cedyńskiego Parku Krajobrazowego, a także tereny położone w trójkącie Biały Bór – Bobolice – Polanów. Inwestycje mające wspierać rozwój turystyki łowieckiej obejmować mają jedynie rozwój bazy noclegowej o odpowiednim standardzie. W związku z powyższym prognozować należy, iż realizacja tego zamierzenia będzie wiązała się z oddziaływaniami na środowisko wynikającymi z rekreacji pobytowej i wzrostu penetracji terenu.

Cechą właściwą stanu siedliska przyrodniczego powinna być dynamiczna równowaga zachodzących w nim procesów ekologicznych. W odniesieniu do leśnych zbiorowisk przyrodniczych ideałem byłaby równowaga pomiędzy bazą żerową, roślinożercami i mięsożercami. Z uwagi na fragmentację kompleksów leśnych oraz liczne inne czynniki jest ona w praktyce trudna do osiągnięcia. W przypadku większości siedlisk leśnych równowaga ta jest zakłócona w wyniku nadmiernego przegęszczenia zwierząt łownych. Tam, gdzie nie ma drapieżników regulujących stan zwierząt łownych, dochodzi do istotnych szkód powodowanych w lesie przez sarny, daniela, jelenie, dziki czy też łosie. W tym aspekcie rozwój łowiectwa należy uznać za pożądany.

Rozwój łowiectwa będzie przyczyną penetrowania siedlisk, płoszenia zwierząt, w tym ptaków. Prowadzony na dużą skalę lub w niekontrolowany sposób może doprowadzić do istotnego zmniejszenia populacji zwierząt łownych. Za celowe uznać należy rozważenie wprowadzenia limitowania liczby osób uprawiających łowiectwo - do grup o określonej wielkości oraz limitowania ilości zwierząt przeznaczonych do odstrzału - do granic bezpiecznych dla zachowania ich populacji.

Jednym ze sposobów ochrony w obszarach Natura 2000 może być powstrzymanie się od polowań w pewnych miejscach i utrzymanie ich jako „stref spokoju” i ostoi zwierzyny tam, gdzie np. może mieć ona kluczowe znaczenie dla funkcjonowania pewnych siedlisk przyrodniczych. Lokalne ograniczenie polowania powinno również dotyczyć miejsc ostoi ptaków lub innych gatunków, o ile polowanie powodowałoby ich znaczące niepokojenie.

Należy ponadto zwrócić uwagę, że działania myśliwych nie ograniczają się tylko do polowań. Pozytywnym aspektem działań Polskiego Związku Łowieckiego mogą być efekty restytucji chronionych gatunków zwierząt takich jak głuszec czy cietrzew, stanowiąc przykład ochrony gatunkowej, ale też powiązania jej z ochroną siedlisk przyrodniczych.

Rozwój ekoturystyki postrzegany jest w Strategii jako wiodący produkt turystyki aktywnej na obszarach cennych pod względem przyrodniczym. Miejscem tworzenia markowych produktów w zakresie ekoturystyki mają być tereny Drawieńskiego oraz Wolińskiego Parku Narodowego, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, obszary

pojezierne, obszary nadmorskie cechujące się niskim stopniem zagospodarowania oraz doliny rzeczne. Istotą ekoturystyki jest integracja działalności turystycznej z celami ochrony przyrody. Trzy najważniejsze cechy ekoturystyki wyróżniające ją spośród innych form podróżowania:

- jest formą aktywnego i dogłębnego zwiedzania obszarów o wybitnych walorach przyrodniczych i kulturowych,
- strzeże harmonii ekosystemów przyrodniczych i odrębności kulturowej lokalnych społeczności,
- dostarcza środków finansowych skutecznej ochronie wartości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz przynosi realne korzyści ekonomiczno – społeczne ludności miejscowej (D. Zaręba 2008).

Zgodnie z wyżej wymienionymi zasadami ten rodzaj turystyki sprzyja ochronie środowiska naturalnego oraz kulturowego regionów. Postrzegany jest jako rdzeń koncepcji turystyki zrównoważonej i adresowany do osób o dużej świadomości ekologicznej i wrażliwości przyrodniczej. W świetle powyższego wskazanie ekoturystyki jako predestynowanej do rozwoju na terenie województwa formy aktywności uznać należy za korzystne.

Rozwijanie aktywności turystycznych związanych z bezpośrednim kontaktem turysty z przyrodą w obrębie obszarów przyrodniczo cennych pozwoli na poznawanie, podziwianie i czerpanie przyjemności z piękna krajobrazu naturalnego, ciszy i spokoju. Niezbędne jest jednak dostosowanie wielkości ruchu turystycznego do chłonności turystycznej terenu oraz preferowanie małej skali rozwoju w odniesieniu zarówno do grup uczestników ruchu, jak również bazy i urzędzeń turystycznych.

Turystyka sportowa rozwijana ma być w oparciu o istniejące tereny rekreacyjno – treningowe oraz bazę obiektów sportowych zlokalizowanych w miejscowościach nadmorskich, a także w dużych i średnich miastach województwa wyposażonych w odpowiednie zaplecze infrastruktury sportowej. Rozwój turystyki sportowej następować ma w oparciu o rozwój bazy sportowej, turystycznej oraz infrastruktury towarzyszącej. W Strategii założono budowę obiektów sportowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, budowę centrów wypoczynkowo – treningowych wraz z zapleczem noclegowym i rekreacyjnym oraz budowę specjalistycznych obiektów wypoczynku zimowego. Dokument podlegający niniejszej ocenie, ze względu na swój strategiczny charakter, nie wskazuje konkretnych miejsc lokalizacji wyżej wymienionych inwestycji. Przedsięwzięcia nie mogą być analizowane w oderwaniu od obszaru stanowiącego potencjalne miejsca ich realizacji, stąd trudność w ocenie oddziaływania, jakie wynikać mogą z realizacji zadania polegającego na tworzeniu markowych produktów turystyki sportowej. Zakładać należy iż nowe obiekty infrastruktury sportowej będą projektowane, a następnie realizowane, z uwzględnieniem najnowszych rozwiązań technologicznych i technicznych, uwzględniających potrzeby ochrony środowiska. Wybór poszczególnych projektów do realizacji winien odbywać się z premiowaniem infrastruktury proekologicznej, która może oddziaływać wzmacniająco na ochronę przyrody, jej zasobów i krajobrazu.

Za istotny uznać należy ponadto aspekt konsumpcji przestrzeni na cele turystyczne. Nagromadzenie dużej ilości infrastruktury turystycznej, zwłaszcza o przeskalowanej kubaturze, może prowadzić do zakłóceń krajobrazu wielkogabarytowymi formami przestrzennymi, co odgrywa wielką rolę w procesie percepcji krajobrazu.

Realizacja obiektów sportowych, tras treningowych, centrów wypoczynkowo – treningowych, boisk sportowych itp. będzie każdorazowo wiązała się z uciążliwościami charakterystycznymi dla procesu budowlanego, jak np.: z zajęciem terenu, przekształceniami przypowierzchniowych warstw gleby, emisją hałasu, powstawaniem odpadów, poborem surowców. Oddziaływania fazy eksploatacji zależne będą od rodzaju przedsięwzięcia i zastosowanych technologii.

Zagrożenia dla środowiska związane z turystyką sportową mogą ulec nasileniu w przypadku realizacji omawianego zadania w obrębie obszarów popularnych, masowo odwiedzanych przez turystów, w tym w obrębie wskazanych w Strategii jako predestynowane, terenów popularnych miejscowości nadmorskich. W takich miejscach może dochodzić do sytuacji przekroczenia poziomu dopuszczalnego obciążenia turystycznego, chłonności naturalnej oraz pojemności turystycznej. Chłonność naturalna odnosi się do środowiska przyrodniczego i oznacza maksymalną liczbę turystów, która może przebywać na danym obszarze i nie powodować w nim ujemnych skutków. Pojemność przyrodnicza odnosi się natomiast do infrastruktury turystycznej i oznacza maksymalną liczbę turystów, jaka w określonym czasie może korzystać z infrastruktury turystycznej, nie powodując przy tym obniżenia jej jakości i zakresu usług oraz nie zakłócając życia społeczno – ekonomicznego w regionie. Za niezwykle istotny uważa się zatem wybór przyszłych lokalizacji projektów w dostosowaniu do rzeczywistej pojemności turystycznej terenów, z uwzględnieniem chłonności środowiska i jego zdolności do regeneracji.

Oprócz wyżej opisanych specyficznych oddziaływań związanych z realizacją poszczególnych zadań w ramach Działania I.2.1 Budowa i rozwój produktów turystyki aktywnej i specjalistycznej przewidywać należy również wystąpienie grupy oddziaływań związanych z samą rozbudową infrastruktury okołoturystycznej. Wszystkie ujęte w Działaniu I.2.1 zadania problemowe dotyczące rozwoju markowych produktów turystycznych wymagać będą realizacji bazy noclegowej dostosowanej charakterem oraz standardem do specyfiki poszczególnych aktywności, w tym: stanic rowerowych, kwater agroturystycznych, hoteli 1 i 2 – gwiazdkowych, pensjonatów, schronisk, campingów, pól namiotowych, chaterek noclegowych, bazy noclegowej wraz z infrastrukturą stwarzającą możliwość przenocowania i nakarmienia konia itp.

Rozwój infrastruktury turystycznej postrzegany jest jako jedna z najważniejszych stref konfliktowych pomiędzy rozwojem turystyki a ochroną środowiska przyrodniczego. W ocenianym dokumencie strategicznym problem ten potraktowany został jedynie hasłowo, poprzez wymienienie niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych (z pominięciem sugerowanych miejsc ich lokalizacji) oraz określenie czynników krytycznych, warunkujących osiągnięcie przewagi konkurencyjnej poszczególnych produktów turystyki. Wskazane w Strategii jako niezbędne działania inwestycyjne ukierunkowane zostały w głównej mierze na postawione cele oraz przewidywane korzyści wynikające z ich realizacji, z

pominięciem zagrożeń dla środowiska oraz propozycji ich ograniczenia bądź eliminacji. Niejasna pozostaje ich lokalizacja, jednak nie wykluczono, iż będą to tereny o wybitnych walorach przyrodniczych, o zachowanym wysokim stopniu naturalności, w tym objęte różnymi formami ochrony obszarowej. Wobec powyższego, zgodnie z zasadą ostrożności przyjąć należy, iż szereg zaproponowanych działań w zakresie rozwoju infrastruktury może nie spełniać kryterium zgodności z zasadami rozwoju zrównoważonego. Uzasadnione obawy budzić może zwłaszcza realizacja infrastruktury turystycznej, w tym bazy noclegowej, na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo, lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

Zagospodarowanie turystyczne kształtuje warunki wypoczynku i rekreacji, jest ono efektem działalności ukierunkowanej bezpośrednio lub pośrednio na obsługę ruchu turystycznego. W obrębie obszarów chronionych i innych cennych przyrodniczo zagospodarowanie turystyczne obejmuje zarówno techniczne jak i socjalno – ekonomiczne oraz organizacyjno – prawne elementy. Na infrastrukturę techniczną składa się tzw. materialna baza turystyki czyli zespół specjalistycznych urządzeń i obiektów oraz podaż infrastruktury ogólnej, niezależnej od występowania na danym terenie zjawiska turystyki (Gaworecki 2000).

Hasłowe potraktowanie opisu poszczególnych działań inwestycyjnych w znacznym stopniu utrudnia ocenę rozwiązań przyjętych w Strategii. W ocenie sporządzających prognozę uważa się, że infrastruktura turystyczna co do zasady pozostaje w konflikcie z regułami ochrony przyrody, które akceptują działalność człowieka w jak najmniejszym stopniu. Dlatego na najcenniejszych przyrodniczo obszarach zagospodarowanie turystyczne jest dość słabo rozwinięte, co stanowi jeden z elementów tzw. oporu środowiska przyrodniczego. Odpowiednie zagospodarowanie turystyczne powinno mieć cel:

- zgodne z zasadami ekorozwoju wykorzystanie walorów przyrodniczych,
- uniemożliwienie degradacji przez racjonalne rozprowadzenie potoku turystów,
- zapewnienie właściwego kontaktu z naturą,
- odpowiednią intensyfikację ruchu turystycznego,
- uatrakcyjnienie poszczególnych miejsc,
- zagwarantowanie zdobycia profitów finansowych dla lokalnej społeczności (Poskrobko 2005).

Wszelkie działania na terenie obszarów objętych różnymi formami ochrony prawnej uwzględniać winny ustanowione cele ochrony. Rozwój cywilizacji technicznej pozostaje niejednokrotnie w sprzeczności z ochroną dzikiej przyrody. Inwestycje mogą wywierać negatywne oddziaływania na przedmiot ochrony (siedliska, gatunki lub krajobraz), dla których zachowanie obszar chroniony został ustanowiony.

Jednostki urbanistyczne położone na obszarach chronionych posiadają szczególny charakter funkcjonalno – przestrzenny. Z jednej strony – atrakcyjność krajobrazu, ponadprzeciętne warunki sozologiczne oraz możliwość spontanicznego korzystania z zasobów środowiska są czynnikami budującymi pozytywny wizerunek miejsca, stymulują procesy osadnicze oraz wywołują aktywność gospodarczą, z drugiej strony uwarunkowania formalne, prawno – administracyjne oraz finansowe wynikające bezpośrednio albo pośrednio z formy ochrony przyrody modyfikują standardowy sposób gospodarowania na takim obszarze. Wymuszają one stosowanie szczególnych rozwiązań technicznych, urbanistycznych i architektonicznych, które, choć uzasadnione racjonalnie wymaganiami ochrony przyrody i krajobrazu, mogą budzić sprzeciw inwestorów, z racji konieczności zwiększenia kosztów realizacji przedsięwzięć. Uwarunkowania te pozwalają na eliminację części inwestycji z racji rodzaju lub skali, albo możliwych niekorzystnych oddziaływań na środowisko. Obszary chronione i cenne przyrodniczo predestynowane są do pełnienia funkcji wypoczynkowych, jednakże nie każda forma rekreacji i turystyki, ze względu na możliwości recepcyjne środowiska przyrodniczego, może być w ich obrębie wprowadzona.

Działanie I.2.1 Budowa i rozwój produktów turystyki aktywnej i specjalistycznej przewiduje poza wyżej wymienionymi elementami infrastruktury realizację specyficznych obiektów usług związanych z poszczególnymi formami rekreacji: wypożyczalni sprzętu rowerowego i miejsc jego serwisowania, infrastruktury kąpielisk jeziornych, itp. W przypadku rodzajów aktywności związanych z przemieszczaniem się w obrębie wyznaczonych szlaków turystyki: rowerowej, pieszej i konnej, jako działania niezbędne wskazano ponadto realizację miejsc postojowych wyposażonych np. w: elementy małej architektury jak wiaty, stoły, sanitariaty, stojaki rowerowe, ujęcia wody pitnej, pańniki i wodopoje dla koni. Baza turystyczna na terenach cennych przyrodniczo obejmować ma również wieże i platformy widokowe, pomosty, „szałasy podglądacza”, natomiast elementy zagospodarowania łowisk i terenów w bezpośrednim ich sąsiedztwie - pomosty, szałasy i chatki dla wędkarzy, miejsce na ognisko i grill. Zagrożenia dla środowiska wynikające z realizacji wyżej wymienionych zaproponowanych rozwiązań rozpatrywać należy w głównej mierze w zakresie ingerencji w krajobraz. Miejsmem realizacji części zaproponowanych działań np. wież lub platform widokowych będą prawdopodobnie punkty topograficzne wyniesione w terenie, z których układ wizualny obszaru widzenia dla obserwatora jest szeroki i daleki. Podstawowym problemem w ocenie sporządzających prognozę będzie w tym przypadku umiejętność harmonijnego wpisania powstających obiektów w krajobraz, poprzez dbałość o formę, styl, dobór materiałowy. Tylko staranny dobór realizowanych projektów może zabezpieczyć krajobraz przed długotrwałą utratą jego wartości.

Oddziaływanie na środowisko wynikające z realizacji miejsc postojowych na szlakach pieszych, konnych i rowerowych może zaznaczyć się ponadto w wyniku braku prowadzenia odpowiedniej gospodarki odpadami. Źródłem powstawania odpadów będzie pobyt ludzi korzystających z szałasów i wiat oraz prawdopodobnie towarzysząca im mała gastronomia. Nawet w przypadku przyjęcia założenia dotyczącego wyposażenia miejsc postojowych oraz punktów widokowych w odpowiednią ilość koszy, nie można wykluczyć zaśmiecania terenu, zwłaszcza w sytuacji braku regularnego

zorganizowanego wywozu odpadów do miejsc ich utylizacji. Szczególnie narażone na to zjawisko mogą być lokalizowane w pobliżu lasów i rzek tzw. „zielone parkingi”.

Ponadto autorzy Prognozy pragną zwrócić uwagę na jeszcze jedną dość kluczową sprawę związaną z gospodarką odpadami w Regionie. Otóż, rozwój agroturystyki może przyczyniać się do powstawania przydrożnych wysypisk śmieci.

Zgodnie z art. 70 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r (Dz. U. z 2001 r. Nr 62 poz. 628) ust. 3: Kto w miejscach na ten cel nieprzeznaczonych magazynuje lub składowe odpady podlega karze aresztu albo grzywny (postępowanie takie jest przestępstwem przeciwko środowisku). Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553) wyraźnie wskazuje (zgodnie z art. 183. § 1), iż: Kto wbrew przepisom składowe, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób lub spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

W związku z powyższym należy prowadzić kampanie uświadamiające (w ramach np. Działań Marketingowych Strategii, czy w trakcie szkoleń) o uwarunkowaniach związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami. Ponadto z punktu widzenia umiejscowienia województwa zachodniopomorskiego zgodnie z art. 183 KK § 3. w ramach Kampanii Uświadamiających Społeczeństwo należy podkreślać, iż: Karze określonej w § 1 przytoczonego artykułu karze podlega ten, kto wbrew przepisom przywozi odpady z zagranicy lub wywozi odpady za granicę. Warto nadmienić, iż karze takiej podlega także ten, kto wbrew obowiązkom dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1, 2 i 4 art. 183 KK.

Ponadto resort środowiska zgodnie z wymogami stawianymi przez UE, będzie zobligowany do zaostrzenia przepisów kodeksu karnego. Ostrzejsze sankcje przewiduje się, gdy następstwem zanieczyszczenia środowiska będzie ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka lub poważne zatrucie środowiska (wówczas sprawca ma podlegać karze 12 lat więzienia). Zmienia się filozofia podejścia do przestępstw przeciw środowisku naturalnemu. Wobec powyższego zmianie powinien też ulec model zarządzania i obsługi ruchu turystycznego, którego naturalną konsekwencją jest powstawanie odpadów w Regionie. Do tej pory rocznie za przestępstwa przeciw środowisku karano w skali całego kraju zaledwie ok. 50 – 60 osób (najczęściej grzywnami). Nigdy nie zajmował się tymi wyrokami Sąd Najwyższy, co jest dowodem na to, iż orzekane kary były niskie, wobec czego skazani nie odwoływali się od nich. Właściwe postępowanie z odpadami powinno wynikać z wewnętrznej świadomości osób odpowiedzialnych za przyjmowanie ruchu turystycznego w Regionie, które dodatkowo kształtowane będzie uwarunkowaniami prawnymi.

Działanie I.2.2 – Budowa i rozwój produktów markowych turystyki wodnej

Realizacja tego działania bazować ma na zróżnicowaniu i bogactwie rodzajów akwenów i cieków wodnych Regionu. Wśród obszarów o szczególnych predyspozycjach do implementacji markowych produktów turystyki wodnej w Strategii wymieniono:

- miejscowości nadmorskie,
- tereny położone w sąsiedztwie jezior przybrzeżnych: Jamno, Bukowo, Kopań, Wicko, Koprowo i in.
- miejscowości położone wzdłuż rzek: Odry, Iny, Drawy, Parsęty, Piławy, Regi i in.,
- otoczenie jeziora Dąbie, Zalewu Szczecińskiego i Kamieńskiego,
- tereny położone w sąsiedztwie jezior Pojezierza Ińskiego, Drawskiego, Myśliborskiego, Wałęckiego.

W Strategii określono szereg czynników krytycznych, które zdaniem jej autorów warunkują osiągnięcie przewagi konkurencyjnej produktów turystyki wodnej. Z punktu widzenia niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko za najistotniejsze z nich uznaje się:

- 1) regulacje stanu wód rzek województwa zachodniopomorskiego, w tym Odry,
- 2) stworzenie szlaku wodnego łączącego pojezierza, optymalnie dostosowanego dla jachtingu,
- 3) rozwój szlaków wodnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- 4) wykształcenie się i rozwój miejscowości o charakterze centrów obsługi ruchu turystyki wodnej: w Barlinku, Widuchowej, Drawsku Pomorskim, Dąbkach, Niechorzu, Czaplunku, Gryfinie, Szczecinku, Trzebieży, Stępnicy.

Realizacja tego działania strategicznego będzie wiązała się z koniecznością przeprowadzenia szeregu inwestycji o charakterze infrastrukturalnym, w większości realizowanych w obrębie szczególnie wrażliwego na ingerencje środowiska wodnego, jak i na styku środowisk: wodnego i lądowego. Strategia nie precyzuje w zasadzie zakresu poszczególnych zamierzeń inwestycyjnych, zarysowuje jedynie ogólnie ich umiejscowienie oraz charakter. Niejasnym pozostaje szereg kwestii dotyczących np. budowy portów, marin i przystani wodnych – w zakresie ich lokalizacji i skali. Zasięgu projektowanych zmian w portach morskich w Dźwirzynie, Świnoujściu, Kołobrzegu, Dąbkach. Nie sprecyzowano na czym polegać ma zadanie dotyczące szlaków na rzekach Parsęcie, Inie, Drawie, Pilawie i Redzie, co obejmować będzie proponowane zagospodarowanie turystyczne Kanału Jamneńskiego i Jeziora Jamno.

Wobec tak ogólnikowego potraktowania tematu, istnieje istotna trudność w prognozowaniu potencjalnych oddziaływań zamierzenia na środowisko przyrodnicze. Ocena wpływu realizacji Działania I.2.2 przeprowadzona może być wyłącznie na dużym poziomie uogólnienia, odpowiadającym szczegółowości rozwiązań proponowanych w Strategii.

Zapisy Strategii nie odnoszą się w żaden sposób do wartości przyrodniczych obszarów wskazanych jako predestynowane do rozwoju turystyki wodnej oraz potrzeby ich zachowania.

Prognozuje się, iż najistotniejsze problemy środowiskowe, które potencjalnie mogą zaistnieć lub ulec wzmocnieniu w wyniku realizacji Działania I.2.2 związane będą prawdopodobnie z:

- wprowadzaniem ruchu turystycznego na tereny dolin rzecznych, pojezierzy oraz jezior przybrzeżnych, o zachowanym wysokim stopniu naturalności, co powodować może wzrost eutrofizacji wód oraz szereg innych oddziaływań o charakterze negatywnym wynikającym ze wzrostu poziomu antropopresji,
- rozbudową infrastruktury wzdłuż nabrzeży miejscowości położonych nad wodą, co może skutkować wzrostem antropopresji w środowisku wydm nadmorskich,
- działaniami inwestycyjnymi związanymi z budową rozbudową oraz rozwojem sieci portów, marin i przystani, realizowanymi na styku środowiska wodnego oraz lądowego.

Pierwsza z poruszanych powyżej kwestii dotyczyć będzie, w przypadku wdrożenia Strategii, dolin rzecznych Iny, Drawy, Parsęty, Piławy i Regi, terenów jezior położonych w obrębie pojezierzy Ińskiego, Drawskiego, Myśliborskiego i Wałeckiego, oraz jezior strefy przybrzeżnej Bałtyku: Jamno, Bukowo, Kopań, Wicko, Koprowo. Tereny te, o unikalnej wartości przyrodniczej i krajobrazowej, objęte są różnymi formami ochrony prawnej, a mianowicie:

- doliny rzeczne: PLH320004 Dolina Iny koło Rzecza, PLB320008 Ostoja Ińska, PLH320007 Dolina Parsęty, PLH320023 Jezioro Łubie i Dolina Drawy, PLH320025 Dolina Piławy,
- pojezierza: PLH320014 Pojezierze Myśliborskie, PLH320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej, PLB320019 Ostoja Drawska,
- jeziora strefy przybrzeżnej: PLH320017 Trzebiatowsko - Kołobrzeski Pas Nadmorski, PLB320010 Wybrzeże Trzebiatowskie, PLH320041 Jezioro Bukowo, PLB990003 Przybrzeżne Wody Bałtyku.

Strategia nie precyzuje jakie formy turystyki aktywnej związanej z wodą rozwijane będą na poszczególnych akwenach. W dokumencie tym nie uwzględniono priorytetu ochrony obszarów o szczególnie cennych wartościach przyrodniczych. Realizacja usług turystycznych w ich obrębie, np. sportów motorowodnych, intensywnej turystyki kajakowej, żeglarstwa w skali niedostosowanej do pojemności przyrodniczej środowiska i jego zdolności do regeneracji może pozostawać w sprzeczności z wyznaczonymi celami ochrony, bądź negatywnie na te cele oddziaływać. Oddziaływania te mogą kumulować się z będącymi skutkiem rozwoju infrastruktury okołoturystycznej w otoczeniu akwenów.

Wśród potencjalnych oddziaływań o charakterze negatywnym, jakie mogą, ale nie muszą wystąpić w efekcie aktywności prowadzonej na lądzie jak i na wodzie, wymienić należy w głównej mierze nadmierną eutrofizację jezior oraz stopniowy zanik formacji roślinnych stanowiących otoczenie akwenów. Oba te procesy wpływają na siebie wzajemnie i mogą działać synergistycznie. Wycinka drzew, zadeptywanie i niszczenie roślinności na brzegu, oraz pasa trzcin i innych roślin wodnych, oznacza usunięcie strefy buforowej jeziora lub rzeki, co potęguje przy każdym spływie powierzchniowym jego eutrofizację. Zanieczyszczenia, które wprost z jachtów, kajaków itp. dostają się do wody, również nadmiernie wzbogacają wody jezior i rzek. Do tego należy dodać różne trucizny, które akumulują się nie tylko w strefie dennej jezior, ale i w organizmach żywych, eliminując mniej odporne gatunki. W poniższej tabeli wskazano najistotniejsze czynniki presji związanej z turystyką wodną na ekosystemy wodne.

Tabela 10 Czynniki presji turystyki na ekosystemy wodne

Czynniki presji turystyki na ekosystemy wodne:						
				Oddziaływania fizyczne:	Oddziaływania chemiczne:	Oddziaływania biologiczne:
				Oddziaływanie w strefie pelagialnej jeziora)	<ul style="list-style-type: none"> • powstawanie fal rozchodzących się i osiagających brzegi jeziora lub rzeki, • powstawanie turbulencji, powodujących erozję dna, • cięcie śrubą napędową wszystkiego, co dostaje się w jej zasięg, • wrywanie bądź ścianie roślin wodnych wiosłem lub śrubą, • tratowanie roślin kadłubem, • płoszenie zwierząt w wyniku oddziaływania dźwięku i widoku przemieszczającej się łodzi. 	<ul style="list-style-type: none"> • zanieczyszczenia wód związkami azotu i fosforu, węglowodorami, chlorem, metalami, fekaliami, • będąca skutkiem zanieczyszczenia redukcja składu gatunkowego bezkręgowców, • napęd łodzi silnikami 2-suwowymi, z których większość jest przestarzała, wiąże się z emisją do wody od 10 do 20% mieszanki paliwowo-olejowej, • skażenia chemiczne powstające w wyniku rozlania paliwa i oleju podczas tankowania, będące źródłem: węglowodorów, czterotlenku ołowiu, dwuchloroetanu, bromku etylenu, cynku, tlenku siarki, fosforu, fenoli itp., • spalanie paliwa i wpływ oleju smarującego są źródłem produktów toksycznych dla ryb i bezkręgowców wodnych, • wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne akumulują się w wodzie i w osadach, dlatego osady stają się „ujściem” dla WWA, • mycie pokładów jachtów, przy użyciu środków chemicznych.

S t r e f a e k o t o n u l e ś n o - j e z i o r n e g o (s t r e f a b r z e g o w a i l i t o r a l n a)	<ul style="list-style-type: none"> • falowanie eroduje brzegi, wypłukuje glebę spomiędzy korzeni drzew, które podmyte przewracają się do wody, • wypłukiwanie gleby, prowadzi do zmętnienia wody i jej eutrofizacji, • falowanie przyczynia się do zaniku makrofitów wynurzonych i pływających, • falowanie i turbulencje przemieszczają osady denne; uruchamianie osadów dennych następuje również na skutek tarcia dna łodzi, kotwiczenia, oraz w skutek wchodzenia do wody, • erozje dna wywołane pracą śrub napędowych motorówek, • niszczenie roślin płytko zakorzenionych, niszczenie makrofitów wynurzonych, np. pasa trzciny pospolitej, a tym samym usunięcie biologicznego filtra, pochłaniającego 80-90% materii spływającej wraz z wodą do jeziora, • uszkodzenia brzegów powstające w wyniku cumowania, spacerów, wędkowania, obozowania, itp. działania takie ułatwiają inwazję pospolitych gatunków roślin, • działania inżynierskie: transformacja brzegów, umacnianie, niwelacja brzegów, • wydeptywanie ścieżek wzdłuż brzegu jeziora, • wyrąb drzew, wydeptywanie runa i krzewinek, palenie ognisk prowadzące do zmniejszenia kwasowości leśnej gleby, • pozostawianie na brzegu odpadów. 	<ul style="list-style-type: none"> • zanieczyszczenia wylwane do wody bezpośrednio z łodzi, z pomostów, z brzegu a także rozlewane na brzegu, • dodatkowy ładunek związków chemicznych dostarczany przez osoby kąpiące się, myjące się w jeziorze oraz zmywające naczynia. 	<ul style="list-style-type: none"> • częste i intensywne falowanie może wpływać na redukcję wymiarów roślin, np. kwiaty grążela żółtego w takich warunkach są mniejsze, • falowanie niszczy gniazda ptaków budowane na powierzchni wody, • zanieczyszczenie wody prowadzi od redukcji bogactwa gatunkowego fauny wodnej, • fizyczne przekształcanie brzegów ułatwia inwazję pospolitych gatunków, • introdukcja obcych gatunków murawowych oraz gatunków nitrofilnych, • zanik mniej odpornych gatunków, • płoszenie zwierząt, ginięcie bezkręgowców lądowych, • nielegalny wyrąb drzew, zbiór gałęzi i chrustu na ognisko, prowadzi do zubożenia zasobów materii w ekosystemie lądowym.
--	---	--	--

Tabela opracowana na podstawie: Skłodowski J. Oddziaływanie turystyki wodnej na ekosystemy leśno jeziorne. Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej R. 11. Zeszyt 4 (23) / 2009

Zakładany w Strategii rozwój infrastruktury turystycznej wzdłuż miejskich nabrzeży w miastach położonych nad wodą, w tym między innymi Szczecinie, Gryfinie, Świnoujściu i Kołobrzegu, będzie prowadzić prawdopodobnie do kumulacji licznych czynników antropogenicznych w środowisku nadmorskim. Należą do nich: osadnictwo, gospodarka i transport morski, turystyka, a także prowadzone działania ochronne brzegu. Największe nasilenie zjawiska antropopresji na środowisko występuje w rejonach silnie zurbanizowanych. W ich obrębie zmianom podlega cały naturalny krajobraz, poprzez zmiany rzeźby terenu, przemiany zachodzące w środowisku glebowym, zmiany składu roślinności lub jej eliminację, zmiany stosunków hydrologicznych. Antropopresja obok sztormów postrzegana jest jako główny czynnik niszczący środowisko wydm nadmorskich.

W niniejszej prognozie ocena wpływu rozwoju infrastruktury turystycznej wzdłuż miejskich nabrzeży oparta została między innymi o wyniki badań prowadzonych przez p. Tomasza Łabuz w Zakładzie Geomorfologii Morskiej, Instytucie Nauk o Morzu na Uniwersytecie Szczecińskim. Prowadzone prace badawcze dotyczyły zarówno antropopresji w

środowisku wydmy nadmorskich w Kołobrzegu (Łabuz. T. 2003), jak i antropopresji na nadmorskich wydmach mierzei Bramy Świny (Łabuz. T. 2002), czyli na odcinku obejmującym brzeg Świnoujścia. Obie te miejscowości, obok Szczecina i Gryfina, wskazano w Strategii jako miejsca niezbędnych działań inwestycyjnych celem rozwoju turystyki wodnej. Zgodnie z wyżej wymienionymi opracowaniami największe zmiany w środowisku wydmy powodowane są szybko rozbudowującą się infrastrukturą turystyczno – rekreacyjną, lokalizowaną w miejscach najbardziej atrakcyjnych z punktu widzenia turystyki, tj. w bezpośrednim sąsiedztwie brzegu, na grzbietach wydmy nadmorskich. Duża popularność turystyczna tych miejscowości sprzyja nowym inwestycjom budowlanym lokalizowanym na wydmach. Należy spodziewać się, iż efektem realizacji zaproponowanego działania będzie dalsza urbanizacja tych terenów. Rozwój infrastruktury nieodłącznie związany jest ze wzrostem antropopresji, która w środowisku wydmy przejawia się przede wszystkim zmianami rzeźby i roślinności. Duże zmiany szaty roślinnej obserwowane są zwłaszcza w rejonie portów morskich.

Obecność obiektów, w tym w głównej mierze związanych z obsługą ruchu turystycznego, może prowadzić do całkowitego przekształcenia i zaniku naturalnych wydmy nadmorskich. Zgodnie z przytoczonymi powyżej badaniami ma to już obecnie miejsce w rejonie Kołobrzegu, na wschód od ujścia rzeki Parsęty. Zupełnemu zniszczeniu uległ również grzbiet wydmy nadmorskiej we wschodniej części miasta Kołobrzeg, czego przyczyną jest abrazja, a także przekształcenia antropogeniczne. Również w rejonie Świnoujścia zabudowa turystyczna i osadnictwo zmienia rzeźbę wydmy, przyspiesza ich erozję i hamuje przyrost.

W efekcie stale rozwijanych funkcji turystycznych wybrzeża, brzegi są zabudowane nie tylko na zapleczu, ale i coraz częściej zabudowa pojawia się na grzbiecie wydmy przedniej oraz na plaży. W związku ze wzrostem poziomu morza i podnoszeniem poziomu wód gruntowych zabudowa ta jest coraz bardziej zagrożona. Stosowane coraz liczniejsze zabiegi ochronne brzegu powodują tylko dalsze nieprzewidywalne przemiany środowiska i kolejne zagrożenia związane ze stabilnością brzegu wydmy. Nawet ochrona wydmy polegająca na nasadzeniach roślinności wydmy może powodować niekorzystne oddziaływania w zakresie zmian składu gatunkowego roślin – wprowadzane sztucznie gatunki wypierają bowiem i tak nieliczne gatunki pierwotne.

Dalszy rozwój infrastruktury turystycznej wzdłuż miejskich nabrzeży należy więc uznać za niekorzystny z punktu widzenia ochrony środowiska przyrodniczego, choć zapewne nieunikniony. Działania te winny być jednak prowadzone z uwzględnieniem potrzeby ochrony przed zainwestowaniem odcinków plaż i wydmy niezmiennych dotąd antropogenicznie. Rozwój turystyki, wobec ograniczonej pojemności rekreacyjnej nadmorskich miejscowości turystycznych, zmusza wypoczywających do zajmowania plaż coraz dalej położonych od centrów turystyki, co pociąga presję na ich zagospodarowanie.

Zamierzenia inwestycyjne związane z budową, rozbudową oraz rozwojem sieci portów, marin i przystani mogą mieścić w sobie duży potencjał oddziaływań o charakterze pozytywnym. Stanie się tak jedynie wówczas, gdy przy wdrażaniu poszczególnych projektów uwzględnione zostaną potrzeby ochrony środowiska przyrodniczego, zastosowane zostaną rozwiązania proekologiczne w zakresie wprowadzania nowej infrastruktury zabezpieczającej środowisko przed obciążeniami wynikającymi z ruchu turystycznego, lub poprawy stanu infrastruktury istniejącej. Przykładem tego typu działań może być dostosowanie portów nie tylko do cumowania, ale i opróżniania toalet chemicznych, oraz przejmowania odpadów (najlepiej segregowanych) od załóg jachtów. W chwili obecnej pojawiające się nowoczesne rozwiązania sanitarne na jachtach – tzw. zbiorniki morskie, wyprzedzają niestety w znacznym stopniu rozwój infrastruktury w portach, w których brakuje odpowiednich urządzeń do opróżniania tych zbiorników, co oznacza, że jedynym sposobem opróżnienia zbiornika jest wylanie jego zawartości wprost do wody.

Pomimo braku wyraźnych wskazań w tekście Strategii należy przyjąć, iż inwestycje wytypowane jako konieczne dla rozwoju markowych produktów turystyki wodnej będą po części spójne z opracowanym przez Stowarzyszenie POMOST – Instytut Gospodarki Morskiej w Szczecinie na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego „Programem rozwoju infrastruktury portów i przystani żeglarskich województwa zachodniopomorskiego w regionie Odry, Zalewu Szczecińskiego i wybrzeża Morza Bałtyckiego” z 2008 r. Program ten obejmuje swoim zasięgiem między innymi przedsięwzięcia, które mają być realizowane w ramach projektu Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego, mającego stanowić wiodący produkt turystyki wodnej obszaru Zalewu Szczecińskiego i Wybrzeża Bałtyku. Realizacja projektu obejmuje budowę infrastruktury sieci portów i przystani jachtowych w otoczeniu Zalewu Szczecińskiego, w Szczecinie oraz na wybrzeżu Bałtyku.

- wywieranie pozytywnego wpływu na gospodarowanie przestrzenią,
- wprowadzanie ładu przestrzennego poprzez tworzenie i modernizację infrastruktury kulturalnej,
- modernizację i budowę pijalni wód i parków zdrojowych,
- rewaloryzację zabytkowych parków w Świnoujściu i Połczynie Zdroju.

Modernizacja zdekapitalizowanej bazy wczasowej w kierunku sanatoryjno – wczasowej lub rehabilitacyjno - wczasowej może być postrzegana jako działanie skutkujące korzystnymi zmianami jakości krajobrazu. Pozytywnym wymiarem tego działania może być również wpływ na poziom i jakość życia turystów – kuracjuszy. Może ono wpłynąć na wygodę pobytu, kształtować dogodne warunki do wypoczynku oraz regeneracji zdrowia, stwarzając możliwość poznawania regionu, uczestniczenia w lokalnej i regionalnej kulturze. Drugi, nie mniej istotny, aspekt pozytywnego wpływu poprawy istniejącego stanu bazy wczasowej związany będzie ze spodziewaną poprawą efektywności energetycznej remontowanych budynków oraz wprowadzaniem w nich rozwiązań chroniących zasoby środowiska np. zmniejszających zużycie wody i energii.

Rozwój miejscowości uzdrowiskowych musi uwzględniać konieczność wdrożenia odpowiedniej infrastruktury oraz rozwiązań w zakresie istniejących problemów ochrony środowiska – systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków, właściwej gospodarki odpadami, eliminacji źródeł emisji zanieczyszczeń.

Oceniając wpływ, jaki wywierać będzie na środowisko realizacja tego działania, należy ponadto brać pod uwagę całoroczne funkcjonowanie obiektów uzdrowiskowych. Całoroczne funkcjonowanie uzdrowisk naraża w pewnym stopniu środowisko nadmorskie na stałą presję turystyczną.

Działanie I.2.4 – Budowa i rozwój produktów markowych turystyki miejskiej i kulturowej

Działanie to ukierunkowane zostało na wykorzystanie walorów kulturowych Regionu. Ma być realizowane w oparciu o sieć miasteczek historycznych o zachowanej zabytkowej zabudowie: miasta pasa nadmorskiego, pasa pojezierzy, oraz inne liczne miejscowości, jak: Wolin, Kamień Pomorski, Trzebiatów, Cedynia, Barlinek, Wałcz, Szczecinek.

Podobnie jak w przypadku Działania I.2.3 nie przewiduje się, aby realizacja zamierzeń strategicznych w tym zakresie mogła w sposób istotny oddziaływać na środowisko przyrodnicze. Będą one rozgrywane w przestrzeni miejskiej, wobec czego brak jest silnego związku wynikającego z wdrożenia Działania I.2.4 z ewentualnymi zmianami stanu środowiska.

Oddziaływanie pozytywne dotyczyć będzie dziedzictwa kultury, w postaci ochrony środowiska naturalnego powiązanego przestrzennie z założeniami urbanistycznymi i ruralistycznymi oraz zespołami architektonicznymi. Będzie ono skutkiem realizacji zakładanych inwestycji w zakresie:

- renowacji obiektów zabytkowych,
- renowacji i turystycznym zagospodarowaniu zabytkowych rynków,
- poprawie stanu zieleni miejskiej.

Realizacja Działania I.2.4 mogłaby spowodować szerszą niż dotychczas popularyzację idei ochrony dziedzictwa kulturowego Regionu, będącego dobrem wspólnym, którego zachowanie zależy od postawy całego społeczeństwa.

W zakresie rozwoju i modernizacji bazy noclegowej i gastronomicznej, sieci obiektów kulturalnych oraz budowy i modernizacji centrów informacji turystycznej działanie to zyskać może również pozytywny wymiar poprawy estetyki miejscowości, w przypadku wprowadzenia standardów w zakresie spójności architektonicznej nowoprojektowanych obiektów z krajobrazem naturalnym i kulturowym regionu.

Działanie I.2.5 – Budowa i rozwój produktów markowych turystyki wypoczynkowej i rekreacyjnej, w tym turystyki wiejskiej

Działanie to obejmuje bardzo szeroki zakres zamierzeń, które wspólnie tworzyć mają kompleksową ofertę produktową turystyki wypoczynkowej i rekreacyjnej. Zgodnie z założeniami Strategii wszystkie te różnorodne zamierzenia dotyczyć mają kontaktu z wodą postrzeganą jako rdzeń produktu turystycznego. Miejscami realizacji tego działania wobec powyższego mają stać się tereny wybrzeża Bałtyku oraz tereny pojezierzy.

Działanie obejmuje zarówno rozwój istniejących już ośrodków wypoczynkowych, głównie kąpieliskowych w pasie nadmorskim, jak i rozwój form turystyki wiejskiej wypoczynkowej na obszarach pozamiejskich: agro-, eko- i ekoagroturystyki. W strategii nie wskazano, które z wymienionych jako konieczne do budowy produktów turystyki wypoczynkowej i rekreacyjnej zadań realizowane mają być w pasie nadmorskim, a które na terenach pojezierzy.

Dla potrzeb niniejszej prognozy przyjęto założenie, iż w pierwszym przypadku w obszarze produktowym turystyki wypoczynkowej i rekreacyjnej będą mieściły się zadania dotyczące:

- poprawy estetyki infrastruktury noclegowej i gastronomicznej miejscowości wypoczynkowych,
- poprawy bezpieczeństwa kąpielisk i ich standaryzacji,
- tworzenia i rozwoju infrastruktury sportowej, tworzenie aquaparków i parków tematycznych,
- tworzenia infrastruktury na styku woda – ląd: mola, pomosty itp.,
- zagospodarowania kąpielisk i przystosowania ich do obsługi osób niepełnosprawnych,
- tworzenia infrastruktury kultury i obiektów rekreacyjnych.

Większość z tych zamierzeń dotyczy inwestycji w środowisku już silnie przekształconym antropogenicznie, poddanym, przynajmniej sezonowo, silnej presji ze strony turystyki.

W przypadku realizacji nowych obiektów w przestrzeni miejskiej nie prognozuje się wystąpienia oddziaływań o charakterze negatywnym w stopniu znaczącym dla środowiska. Twierdzenie to autorzy prognozy opierają na przyjętym założeniu dotyczącym wdrażania nowoczesnych i prośrodowiskowych rozwiązań w przypadku nowo realizowanych obiektów.

Należy jednak brać pod uwagę, iż infrastruktura turystyczna realizowana jest często w bezpośrednim sąsiedztwie brzegu, który to obszar postrzegany jest jako najbardziej atrakcyjny. Ze względu na ograniczoną powierzchnię łądu w pasie brzegowym współczesny rozwój nadmorskich miejscowości turystycznych odbywa się często kosztem naturalnych obszarów nadmorskich, w tym zaplecza wydm. To z kolei wymusza potrzebę ochrony infrastruktury przed niszczącymi wybrzeże sztormami, poprzez budowę różnorodnych obiektów hydrotechnicznych. Obiekty te stanowią dodatkowy czynnik antropogeniczny zmieniający rzeźbę, roślinność i naturalne procesy brzegowe.

Wzrost antropopresji jest czynnikiem prowadzącym do zaniku funkcji turystycznych.

Zgodnie z opracowaniem *Środowisko, krajobraz i dynamika brzegu wydmowego w Polsce* autorstwa dr Tomasz A. Łabuz przejawem dużego stopnia antropopresji w terenach nadmorskich jest:

Tabela 11 Przejawy dużego stopnia antropopresji na terenach nadmorskich

<ul style="list-style-type: none"> • w zakresie roślinności: 	<ul style="list-style-type: none"> ○ zanik naturalnej roślinności, ○ pojawienie się dużej liczby obcych dla wydm gatunków, sadzonych lub rozsiewających się,
<ul style="list-style-type: none"> • w zakresie obecności ludzi: 	<ul style="list-style-type: none"> ○ bardzo duża ilość turystów na plaży, zapleczu wydm i na samych wydmach,
<ul style="list-style-type: none"> • w zakresie działań ochronnych przed abrazją i rozwiewaniem: 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ochrona brzegu w postaci opasek (tetrapody, bloki skalne),
<ul style="list-style-type: none"> • w zakresie zabudowy turystycznej: 	<ul style="list-style-type: none"> ○ całkowita zabudowa zaplecza wydm, ○ budynki na wale wydmowym, ○ promenady i deptaki na wale, ○ obiekty infrastruktury pojawiające się także na plaży – zjeżdżalnie wodne, budki usługowe itp.

Zgodnie z wyżej wskazanym opracowaniem do miejscowości w obrębie których stwierdzono już obecnie duży stopień antropopresji pasa nadmorskiego należą: Mielno, Sarbinowo, Kołobrzeg, Niechorze, Dziwnów, zjawisko to występuje natomiast punktowo w miejscowościach Łazy, Unieście oraz w rejonie hotelu Amber w Międzyzdrojach.

Wobec powyższego prognozuje się, iż negatywny wpływ realizacji Działania I.2.5 związany będzie z dalszym wzrostem stopnia antropopresji w strefie brzegowej Bałtyku i może przypuszczalnie wystąpić:

- w postaci oddziaływań bezpośrednich:
 - jako presja na przekształcanie i zabudowę wydm nadmorskich,
 - jako nadmierna komercjalizacja produktów turystycznych, bazujących na terenach o wysokich walorach przyrodniczych oraz o dużym stopniu wrażliwości ekosystemów, co może prowadzić w stosunkowo krótkim czasie do przekroczenia chłonności przyrodniczej terenu i jego zdolności do regeneracji,
 - w przypadku niedostosowania istniejącej bazy turystycznej do zwiększonej liczby turystów, a zwłaszcza braku wyposażenia ich w nowoczesną infrastrukturę (np. kanalizację, zaplecze parkingowe wyposażone w system wstępnego podczyszczenia wód opadowych, systemy zbierania i unieszkodliwiania odpadów itp.) zwiększy się ich poziom uciążliwości dla środowiska,
- w postaci oddziaływań pośrednich:
 - komercjalizacja produktów turystycznych przez podmioty prywatne i organizacje pozarządowe ukierunkowana może zostać na maksymalizację zysków, co odbywać się może ze szkodą dla środowiska,
- w postaci oddziaływań długofalowych, skumulowanych:
 - istniejące obiekty turystyczne mogą być wyposażone w przestarzałą infrastrukturę. Ich uciążliwość dla środowiska, w przypadku braku modernizacji urządzeń i obiektów, będzie narastać w miarę upływu czasu oraz zwiększania się liczby użytkowników.

Pozytywny wpływ realizacji Działania I.2.5 może przypuszczalnie wystąpić:

- w postaci oddziaływań bezpośrednich poprzez:
 - poprawę jakości bazy turystycznej w aspekcie spełniania wymogów ochrony środowiska,
 - intensyfikację działań na rzecz realizacji sieci infrastruktury – np. sieci kanalizacji sanitarnej.

Działanie dotyczące rozwoju obszarów turystycznych pasa pojezierzy ukierunkowane zostało na osiągnięciu celu jakim jest aktywizacja ludności terenów dotkniętych marginalizacją. W tym zakresie mieć się mają zadania związane z:

- standaryzacją bazy noclegowej gospodarstw agroturystycznych,
- budową i rozwojem sieci gospodarstw agroturystycznych o spójnym charakterze oferty oraz poziomie jakości.

Rozwój agroturystyki stanowić może narzędzie restrukturyzacji i rozwoju gospodarki. Wywierać może bezpośredni wpływ na rozwój obszarów wiejskich jako terenów zagrożonych marginalizacją i innymi jej negatywnymi następstwami. Wśród ogólnych funkcji agroturystyki, a nawet szerszego zjawiska, jakim jest turystyka wiejska, wymieniane są funkcje środowiskowe, ekonomiczne i społeczne, w tym do najistotniejszych zaliczane są:

- dochodotwórcza (dodatkowy dochód dla rolników i gminy) i redystrybucyjna (transfer dochodu z miast na wieś),
- dywersyfikacji działalności ekonomicznej na wsi i w gospodarstwie rolnym,
- zatrzymanie lub spowolnienie odpływu ludności wiejskiej,
- tworzenie nowych form kontaktów, poszerzanie wiedzy o kulturze itp.,
- estetyzacja wsi. (Kozak. M 2006).

Z punktu widzenia osób korzystających z tej formy wypoczynku do funkcji kluczowych agroturystyki (turystyki wiejskiej) należy możliwość odpoczynku w ciszy i spokoju, w kontakcie z przyrodą, możliwość bezpośredniego kontaktu z kulturą wiejską, poznania rodzin rolniczych, autentyczność kontaktu, ograniczona skala przedsięwzięcia turystycznego, możliwość zapoznania się z funkcjonowaniem gospodarstwa rolnego, korzystania z innych usług takich jak: wędkarstwo, grzybobranie, jazdy konne itp. Turystyka wiejska i agroturystyka przyczyniają się do poprawy sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych, poprawy struktury gospodarczej obszarów wiejskich, aktywizują ludność wiejską, podnoszą strukturę dostępnych kwalifikacji, kształtują nowe postawy.

Agroturystyka przyczynia się do restrukturyzacji rolnictwa i wsi, zachowując wiele elementów tradycyjnego życia wiejskiego, umożliwiając gościom zapoznanie się z kulturą kształtowaną pod wpływem rolnictwa i naturalnego rytmu życia.

Obszary pojezierzy województwa zachodniopomorskiego posiadają optymalne warunki do rozwoju tej formy turystyki. Istnieją one wówczas, gdy wysokiej jakości ofercie gospodarstwa towarzyszy atrakcyjność turystyczna regionu, rozumiana zarówno jako walory przyrodnicze i kulturowe, jak i bazująca na lokalnych i regionalnych produktach turystycznych.

W świetle powyższego uznać należy, iż Działanie I.2.5 w zakresie dotyczącym rozwoju obszarów turystycznych pasa pojezierzy mieć w sobie szereg oddziaływań o charakterze pozytywnym. Może ono uświadamiać mieszkańcom tych terenów wartość krajobrazu kulturowego, a przez to potrzebę jego ochrony. Stymulować będzie poprawę warunków życia oraz rozwój gospodarczy niewielkich miejscowości. Działanie to może ponadto przyczyniać się do prawidłowego procesu socjalizacji młodzieży w miejscowościach turystycznych oraz skłaniać ją do zapoznania się i kultywowania kultury własnego regionu.

W pozytywnym wymiarze realizacja zamierzeń może przynieść efekt:

- w postaci oddziaływań bezpośrednich poprzez:
 - poprawę jakości bazy agroturystycznej w aspekcie spełniania wymogów ochrony środowiska,
 - łatwiejszą, szybszą i tańszą realizację sieci infrastruktury w przypadku skupionych w niedalekiej odległości gospodarstw agroturystycznych, w stosunku do rozproszonego typu zabudowy,
 - zwiększenie możliwości zatrudnienia i uzyskiwania dochodów w terenach wiejskich o wysokiej stopie bezrobocia, o aktywizację obszarów wiejskich i ukierunkowanie ich rozwoju, w oparciu o bogactwo walorów przyrodniczych, krajobrazowych i lokalnych tradycji, na czerpanie dochodów z wielu pozarolniczych źródeł.
- w postaci oddziaływań pośrednich poprzez:
 - utrzymanie tradycyjnych metod gospodarowania związanych z agroturystyką, jako alternatywy dla obciążającej środowisko intensyfikacji działalności rolniczej,
 - wzrost zainteresowania historią i kulturą regionu dzięki aktywnym formom zwiedzania muzeów i skansenów.
- w postaci oddziaływań długofalowych, skumulowanych:
 - poprawa jakości życia na obszarach wiejskich.

O możliwości aktywizacji turystycznej jakiegoś obszaru decydują nie tylko jego walory, zagospodarowanie turystyczne i dostępność komunikacyjna, ale także świadomość mieszkańców o atrakcyjności otaczającego krajobrazu i ich udział w jego ochronie. Wzrost tej świadomości wśród społeczności lokalnej jest podstawowym warunkiem zachowania atrakcyjności wizualnej krajobrazu kulturowego i tożsamości danego regionu. Odpowiednia polityka regionalna i rozsądne gospodarowanie przestrzenią stwarzają dodatkowo szansę na promocję miejscowości turystycznych na zewnątrz, a co za tym idzie, rozwój turystyki.

Z działaniem tym mogą być również związane pewne oddziaływania o charakterze negatywnym. Nie należy wprawdzie przewidywać, aby rozwój turystyki wiejskiej wypoczynkowej: agro-, eko- i ekoagroturystyki zaowocował ruchem turystycznym na skalę masową, nie mniej jednak należy wziąć pod uwagę wzrost poziomu antropopresji, jaką spowoduje ono w regionach dotąd nieodkrytych dla turystyki, w tym prawdopodobnie również szczególnie cennych z przyrodniczego punktu widzenia obszarach o zachowanym wysokim stopniu naturalności.

Rozwój markowych produktów turystyki wiejskiej będzie związany z innymi działaniami niniejszej Strategii, w tym głównie z budową markowych produktów turystyki specjalistycznej w zakresie turystyki konnej, wędkarstwa, a także turystyki pieszej i rowerowej. Oddziaływania wynikające ze wszystkich tych rodzajów aktywności mogą kumulować się, i choć każde postrzegane z osobna nie powinno wywierać znaczącego oddziaływania na środowisko, należy brać pod uwagę możliwość przekroczenia, w obrębie niektórych szczególnie wrażliwych obszarów, pojemności środowiska, a w następstwie zachodzenia w nim zmian o charakterze nieodwracalnym.

Wobec powyższego negatywny wpływ realizacji Działania I.2.5 może przypuszczalnie wystąpić:

- w postaci oddziaływań pośrednich:
 - zwiększenie atrakcyjności oferty gospodarstw agroturystycznych i bazy noclegowej w obszarach wiejskich spowoduje napływ większej ilości turystów, co w przypadku braku wyposażenia terenów w odpowiednią infrastrukturę, spowoduje obciążenia dla środowiska, np. wprowadzanie do wód i gleb nieoczyszczonych ścieków w terenach nie posiadających systemu kanalizacji sanitarnej,
 - w wyniku zwiększenia ilości turystów nastąpi wzrost antropopresji na przyległe tereny otwarte.

Działanie I.2.6 – Budowa i rozwój produktów markowych skupionych wokół innych typów turystyki

Działanie to mieści w sobie dwa zadania, cechujące się pokaźnym potencjałem rozwojowym gospodarki w Regionie. Należą do nich rozwój markowych produktów turystyki tranzytowej oraz rozwój produktów turystyki biznesowej i handlowej.

Zadanie I.2.6.1 – Rozwój produktów markowych turystyki tranzytowej

Produkt ten tworzony ma być w oparciu o składniki turystyki kulturowej, specjalistycznej (golfa), aktywnej i zdrowotnej. Jego oddziaływanie na środowisko wynikać będzie jedynie ze zwiększenia liczby osób korzystających z wyżej wymienionych produktów turystycznych.

W ramach przedmiotowego zadania Strategia wskazuje na konieczność realizacji następujących inwestycji infrastrukturalnych:

- poprawa jakości dróg,
- rozbudowa infrastruktury noclegowej i gastronomicznej,
- rozbudowa sieci parków rozrywki,
- rozbudowa oferty SPA i wellness,
- budowa terminalu autokarowego w Szczecinie.

Zadanie I.2.6.1 zapewnić ma poprawę dostępności turystycznej regionu. Nie przewiduje się jednak, by samo w sobie mogło generować wzrost natężenia ruchu pojazdów na obszarze województwa zachodniopomorskiego, a jedynie ewentualnie jego przesunięcie z głównych szlaków tranzytowych na pobliskie tereny, będące miejscem lokalizacji atrakcji turystycznych. Kwestie związane z wpływem na środowisko realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych przewidzianych w ramach tego zadania zostały już podjęte w niniejszym rozdziale prognozy, będą to bowiem zamierzenia tożsame z wchodzącymi w skład poprzednio omówionych działań.

Zaznaczyć również należy, iż realizacja autostrad i dróg ekspresowych na terenie województwa oraz modernizacja i rozbudowa dróg istniejących następować będzie niezależnie od realizacji Strategii rozwoju turystyki województwa zachodniopomorskiego. Wspieranie działań zmierzających do modernizacji i rozbudowy infrastruktury transportowej celem poprawienia dostępności zewnętrznej i spójności wewnętrznej województwa zachodniopomorskiego, stanowi jeden z celów założonych w Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2008 – 2012.

Zadanie I.2.6.2 – Rozwój produktów turystyki biznesowej i handlowej

Realizacja tego zadania w świetle zapisów zawartych w podlegającej niniejszej ocenie Strategii może wywierać zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania na środowisko. Będą one zależne od sposobu realizacji inwestycji, w tym zarówno od miejsca lokalizacji nowych obiektów, sposobu ich budowy, modernizacji i wyposażenia, a także od zakresu i celu organizowanych w nich imprez.

Za konieczne inwestycje infrastrukturalne w ramach realizacji tego zadania w Strategii wskazano:

- utworzenie centrów targowo – kongresowych w Szczecinie i Koszalinie,
- przystosowanie obiektów uzdrowiskowych do roli obiektów kongresowo – konferencyjnych,
- rozbudowę oferty SPA i wellness,
- przystosowanie zdewastowanych założeń pałacowo – dworskich do roli obsługi klientów biznesowych,

a także inwestycje związane z poprawą dostępności regionu:

- budowę autostrady i dróg ekspresowych,
- budowę i rozwój istniejących pasażerskich portów lotniczych i portów morskich,
- poprawę jakości dróg.

Projekty realizowane w ramach tego działania mają promować region, a także kraj poprzez organizowanie targów, kongresów, konferencji, szkoleń, spotkań biznesowych, imprez międzynarodowych dla firm działających w Basenie Morza Bałtyckiego.

Z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju i wymogów ochrony środowiska przyrodniczego, a zwłaszcza potrzeby ochrony wysokich wartości ekologicznych i walorów turystycznych Województwa Zachodniopomorskiego wybór dla głównych miast regionu: Szczecina i Koszalina funkcji ośrodków biznesowych ocenia się jako korzystny.

Wpływ realizacji Zadania I.2.6.2 – Rozwój produktów turystyki biznesowej i handlowej na przyrodę ożywioną, w tym na obszary cenne przyrodniczo, uzależniony będzie od miejsca lokalizacji nowych obiektów targowo – kongresowych. Budowa infrastruktury tego typu w przestrzeni miejskiej Szczecina i Koszalina nie będzie miała silnego związku z ewentualnymi zmianami stanu środowiska w zakresie przyrody ożywionej oraz ze zrównoważonym gospodarowaniem zasobami przyrody, ochroną walorów przyrodniczych, w tym obszarów Natura 2000 i krajobrazowych. Nie można jednak wykluczyć, iż nowe obiekty będą realizowane również na terenach, gdzie może to powodować konflikty z potrzebami zachowania i ochrony walorów przyrodniczych. Obserwowany jest obecnie silny trend lokalizacji ośrodków konferencyjnych, ośrodków spotkań biznesowych, czy też ośrodków SPA i wellness na terenach atrakcyjnych przyrodniczo, wrażliwych na zakłócenia równowagi przyrodniczej, czasem położonych w bliskim sąsiedztwie miast. W takim przypadku zadanie to mogłoby powodować oddziaływania negatywne.

Pozytywny wpływ inwestycji realizowanych w ramach Zadania I.2.6.2 wystąpi natomiast w przypadku wykorzystania dla celów targowo – kongresowych oraz kongresowo – konferencyjnych istniejącej zabudowy, co sprzyjać będzie modernizacji często zaniedbanych, nieużytkowanych obiektów. Szczególnym przypadkiem takiej sytuacji będzie adaptacja zabytkowych założeń pałacowo – dworskich na potrzeby współczesne i nadanie im nowej funkcji związanej z obsługą klientów biznesowych. Prace adaptacyjne dotyczą przystosowania zabytku do innego użytkowania niż jego pierwotne przeznaczenie. Adaptacja nie może być jednak dokonywana kosztem zmniejszenia wartości zabytkowej obiektu.

W ocenianym dokumencie Strategicznym brak jest w zasadzie jakichkolwiek odniesień do zasad zrównoważonego rozwoju, w tym do preferowania stosowania proekologicznych technologii w realizacji inwestycji. Pozytywna ocena oddziaływań wywoływanych przez wdrażanie projektów w ramach Zadania I.2.6.2 wynika z przyjętego a priori przez autorów prognozy założenia, że planowane inwestycje z zakresu modernizacji i budowy infrastruktury targowo – kongresowej i kongresowo – konferencyjnej prowadzić będą do upowszechniania stosowania prośrodowiskowych technologii, promowania zarządzania prośrodowiskowego, będą sprzyjać efektywności energetycznej, zmniejszaniu zużycia materiałów i surowców oraz tworzyć miejsca pracy. Nie można jednak jednoznacznie przesądzać, że tak się stanie. Zgodnie z zasadą przeczności należy więc uwzględnić możliwość pojawienia się w tym zakresie szeregu potencjalnych istotnych negatywnych oddziaływań: o charakterze bezpośrednim – związanych z procesem budowy, rozbudowy i modernizacji istniejącej bazy oraz pośrednich skutków negatywnych dla środowiska, które występować będą najczęściej w dalszej perspektywie czasowej i związane będą z ich funkcjonowaniem. Te negatywne oddziaływania będą miały miejsce w przypadku braku uwzględnienia wymagań ochrony środowiska na etapie realizacji i eksploatacji planowanych obiektów infrastruktury.

Kongresom, konferencjom, targom, wystawom i spotkaniom biznesowym towarzyszy zarówno dojazd zorganizowany, jak i przyjazd uczestników własnymi środkami transportu. Należy więc zakładać, iż budowie centrów targowo – kongresowych towarzyszyć będzie budowa parkingów. Będzie to związane z zajmowaniem przestrzeni, ograniczaniem infiltracji wód opadowych do gruntu, wpływami zanieczyszczeń z parkingów do gleb i wód podziemnych.

Z działaniami dotyczącymi poprawy dostępności regionu mogą być związane pewne zagrożenia wynikające ze słabości systemu planowania przestrzennego. Ułatwienie mobilności mieszkańców, poprzez poprawę stanu dróg oraz realizację dróg ekspresowych, spowoduje możliwość szybkiego docierania do centrów miast z terenów podmiejskich. Może stanowić to przyczynę niekontrolowanego rozprzestrzeniania się obszarów zurbanizowanych na tereny podmiejskie i biologicznie czynne na obrzeżach metropolii Szczecina oraz miasta Koszalin. W efekcie działanie to prowadzić może do zajmowania nowych terenów pod budownictwo, do utraty gleb, a także zwiększać potrzeby transportowe.

Ocena oddziaływania priorytetu

Życie i zdrowie ludzi

Realizacja działań zawartych w priorytecie niesie ze sobą szereg pozytywnych oddziaływań dla życia i zdrowia ludzi. Będą one dotyczyły zarówno osób wypoczywających na terenie województwa zachodniopomorskiego, jak i jego stałych mieszkańców. Dla wypoczywających realizacja Strategii spowoduje lepsze możliwości korzystania z atrakcji turystycznych, poprawę warunków pobytowych, poprawę bezpieczeństwa, lepsze możliwości aktywnego wypoczynku. W zakresie rozwoju produktów markowych turystyki wiejskiej, eko- i agroturystyki zapewni możliwość czerpania zadowolenia z odpoczynku w pięknym, słabo przekształconym krajobrazie. Dla mieszkańców województwa stworzy miejsca pracy, poprzez równoważenie dysproporcji czasowych wydłuży możliwość zatrudnienia w przypadku pracy sezonowej, polepszy warunki życia w zakresie dostępności dóbr i poprawy możliwości komunikacji.

Oddziaływania negatywne, jakie prawdopodobnie wystąpią, będą związane ze wzrostem ilości przebywających okresowo na terenie województwa osób. Należy spodziewać się, iż głównie w sezonie letnim, w większym stopniu odczuwalny będzie hałas komunikacyjny – powodowany przede wszystkim przemieszczaniem się turystów, dostawą zwiększonej ilości towarów, itp., do środowiska emitowana będzie większa ilość związanych z nim zanieczyszczeń. W przypadku miejscowości obciążonych nadmiernym ruchem turystycznym, przekraczającym poziom pojemności turystycznej, może okresowo pogorszyć się komfort życia ich stałych mieszkańców. Uciążliwości związane będą również z fazą realizacji poszczególnych inwestycji, w tym przypadku będą one odczuwane głównie przez najbliższe otoczenie. Będą one związane ponadnormatywnym hałasem generowanym przez pracę sprzętu budowlanego, dowóz i rozładunek materiałów, zapyleniem, wibracjami itp.

Tabela 12 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu I

Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • stworzenie lepszych możliwości wypoczynku i regeneracji sił (pośrednie), • udostępnienie terenów dotąd nieodkrytych dla turystyki stworzy możliwość wypoczynku w czystym, nieprzekształconym środowisku (pośrednie), • wdrożenie markowych produktów turystyki: rowerowej, konnej, specjalistycznej pozwoli na wybór aktywnych form wypoczynku skutkujących poprawą kondycji fizycznej (pośrednie), a także promowaniem aktywnego zdrowego trybu życia (pośrednie), • poprawa jakości bazy turystycznej wpłynie na poprawę warunków wypoczynku (pośrednie), • modernizacja obiektów uzdrowiskowych i towarzyszącej im infrastruktury i otoczenia (rewaloryzacja parków zdrojowych) może skutkować lepszymi efektami w zakresie poprawy stanu zdrowia kuracjuszy (pośrednie), • poprawa bezpieczeństwa w zakresie komunikacji, uprawiania różnych form turystyki aktywnej (pośrednie). 	<ul style="list-style-type: none"> • okresowo występujące pogorszenie parametrów jakości powietrza głównie w wyniku zanieczyszczeń komunikacyjnych (pośrednie), • okresowo występujące pogorszenie klimatu akustycznego na skutek zwiększenia ilości pojazdów poruszających się po drogach województwa oraz generowanego pobitem ludzi (pośrednie), • zabór terenów związanych z nowymi inwestycjami: zmniejszenie powierzchni biologicznie czynnej, usuwanie zieleni pod inwestycje skutkować mogą zmianami mikroklimatu, a przez to oddziaływać na jakość życia (pośrednie).

Powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny

Pozytywny wymiar realizacji Priorytetu I w zakresie jakości powietrza i klimatu akustycznego wynikać będzie przede wszystkim z zakładanej poprawy stanu dróg. Nawierzchnie będące w dobrym stanie technicznym, wykonane np. z asfaltobetonu, generują mniejszy hałas przy poruszaniu się pojazdów na styku ich powierzchni z kołem pojazdu. Poprawa stanu dróg skutkować będzie również eliminacją lub ograniczeniem konieczności wykonywania manewrów w zakresie hamowania i rozpędzania pojazdów, które wiążą się z większą emisją spalin i hałasu niż w przypadku jazdy płynnej. Te pozytywne efekty poprawy stanu dróg mogą jednak zostać zniesione poprzez zwiększenie liczby pojazdów poruszających się po drodze, np. na skutek przejmowania ruchu z dróg o gorszej jakości.

Rozwój markowych produktów turystyki rowerowej, budowa ścieżek i szlaków rowerowych, przyczynić się może do popularyzacji tej formy transportu również poza wypoczynkiem turystycznym i wyboru roweru jako sposobu przemieszczania się na krótkich odcinkach w codziennych potrzebach, zarówno wśród turystów, jak i mieszkańców. Może to odnieść pozytywny skutek w zakresie zmniejszenia emisji spalin i hałasu komunikacyjnego.

Realizacja nowych obiektów turystycznych, w ocenie sporządzających prognozę, w niewielkim tylko stopniu wpłynie na pogorszenie parametrów jakości powietrza wynikającego ze zwiększonego zapotrzebowania na energię. W większości obiekty te mają charakter sezonowy, eksploatowane są tylko latem, a w związku z tym nie wszystkie nawet wyposażone są w systemy ogrzewania budynków. Działania w zakresie budynków już istniejących, np. obiektów uzdrowiskowych, będą prawdopodobnie związane z ich termomodernizacją i poprawą efektywności energetycznej.

Tabela 13 Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu I

Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> zmiana stylu życia w zakresie wyboru roweru jako środka transportu (pośrednie), modernizacja dróg (pośrednie), poprawa efektywności energetycznej budynków – modernizacja zdekapitalizowanej bazy sanatoryjno – wczasowej i rehabilitacyjno – wczasowej (pośrednie). 	<ul style="list-style-type: none"> wynikające z rozwoju turystyki zwiększenie ilości samochodów poruszających się po drogach województwa w sezonie wypoczynkowym (bezpośrednie), pogorszenie klimatu akustycznego w terenach wzmoczonego ruchu turystycznego – hałas generowany pobytem ludzi (pośrednie), zwiększenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery spowodowane wzrostem zapotrzebowania na energię (pośrednie).

Oddziaływanie na stan gleb i powierzchni ziemi

Przeznaczanie nowych terenów pod inwestycje wiąże się z nieuniknioną koniecznością przekształceń powierzchni ziemi w ich obrębie. Wszelkie procesy inwestycyjne związane z realizacją działań i zadań strategicznych: budowa infrastruktury okołoturystycznej, budowa obiektów kubaturowych i ich zaplecza parkingowego, a także budowa ścieżek rowerowych pociągną za sobą nieuniknione przekształcenia wynikające z zajęcia powierzchni pod zabudowę. Remonty i modernizacje dróg, budowa dróg dojazdowych będą wiązały się z poborem surowców naturalnych, głównie kruszyw. Należy uznać, iż są to oddziaływania o charakterze nieodwracalnym.

Wpływ na stan gleb będą ponadto wywierać zanieczyszczenia, zwłaszcza w przypadku nieprawidłowości w zakresie gospodarki wodno – ściekowej poszczególnych obiektów lub składowania odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych. Wpływ realizacji Strategii w tym zakresie nie jest jednoznaczny, będzie on zależny od wyposażania terenów przeznaczonych na cele związane z turystyką w niezbędną infrastrukturę, zwłaszcza zbiorcze systemy kanalizacji sanitarnej oraz sposobu postępowania z odpadami.

Lokalnie wystąpią oddziaływania związane ze spływem wód opadowych i roztopowych wynikające ze wzrostu powierzchni utwardzonych i dachowych.

Tabela 14 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu I

Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> realizacja Strategii może przyczynić się do zdynamizowania procesów w zakresie wyposażania terenów w niezbędną infrastrukturę zabezpieczającą środowisko gruntowo- wodne – realizacja gminnych systemów kanalizacji, oczyszczalni ścieków, zakładów utylizacji odpadów (pośrednie). 	<ul style="list-style-type: none"> trwała utrata terenu przeznaczanego pod inwestycje (pośrednie), zmiany chemiczne i fizyczne zachodzące w gruntach wynikające z przekształceń powierzchni ziemi (pośrednie), przekształcenia powierzchni ziemi związane z wyznaczaniem nowych szlaków pieszych, rowerowych i konnych (pośrednie), zmiany ukształtowania terenu w wyniku makroniwelacji oraz modelowania terenów podczas budowy pól golfowych (pośrednie), możliwe skażenie gleb w przypadku nieprawidłowej gospodarki ściekowej (pośrednie).

Wody powierzchniowe i podziemne

Realizacja Strategii związana będzie z napływem większej ilości turystów na teren województwa, a przez to ze zwiększonym w jego obrębie poborem zasobów wód podziemnych. Będą one zużywane w związku z obsługą ruchu turystycznego, do celów bytowych, ale również w związku z niektórymi formami wypoczynku – np. do nawadniania pól golfowych. Ponadto wpływ realizacji Strategii na wody podziemne może wystąpić w przypadku nieprawidłowości w składowaniu odpadów.

Wiele z zaproponowanych w ramach Priorytetu I Strategii działań związanych będzie z rozwijaniem markowych produktów turystycznych w oparciu o istniejące na terenie województwa wody powierzchniowe: wody Bałtyku, jeziora, Zalew Szczeciński i rzeki. Oddziaływanie tych przedsięwzięć na stan i jakość wód będzie przeważnie negatywne. Wynikać ono będzie zarówno z samego wzrostu antropopresji, jak i ze specyficznych wpływów związanych z różnymi formami aktywności turystycznej (scharakteryzowanych w przypadku oceny poszczególnych działań Strategii). Zwłaszcza realizacja w pobliżu cieków wodnych obiektów turystycznych związanych z pobytem ludzi (pól kempingowych, pensjonatów, gastronomii itp.), w przypadku braku infrastruktury związanej z odprowadzaniem ścieków, stanowić może istotne zagrożenie dla wód powierzchniowych. Również usuwanie roślinności w strefie

przybrzeżnej, często towarzyszące zagospodarowaniu turystycznemu terenów nadwodnych, pośrednio, ale w sposób istotny przyczynić się może do pogorszenia stanu jakości wód, wiąże się z usunięciem strefy buforowej i przedostawaniem się spływów powierzchniowych bezpośrednio do wód.

Istotne ingerencje w środowisko wodne i ekosystemy z nim związane wystąpić mogą ponadto w przypadku pogłębiania cieków wodnych celem umożliwienia żeglugi, łączenia jezior w systemy umożliwiające swobodne przemieszczanie się, realizacji portów, przystani i marin.

Tabela 15 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu I

Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> możliwa poprawa stanu wód w przypadku powiązania rozwoju turystycznego terenów z budową zbiorczych systemów kanalizacyjnych, co istotnie ogranicza zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych azotanami (pośrednie), możliwa poprawa racjonalności wykorzystania zasobów wodnych poprzez wprowadzanie na etapie zakładanej modernizacji istniejącej bazy turystycznej (np. budynków sanatoryjno – wypoczynkowych) rozwiązań w zakresie zmniejszenia zużycia wody (pośrednie). 	<ul style="list-style-type: none"> wynikające z ingerencji w systemy wodne podczas prac inwestycyjnych prowadzonych zarówno bezpośrednio w środowisku wodnym, na styku środowisk wodnego i lądowego, a także w środowisku lądowym na skutek przerywania warstw wodonośnych (bezpośrednie), wynikające ze zwiększonego poboru zasobów wód podziemnych (bezpośrednie), związane z zanieczyszczeniami środowiska wodnego na skutek wzrostu antropopresji – w wyniku realizacji produktów markowych turystyki związanej z wodą (bezpośrednie) – możliwy wzrost substancji toksycznych i ekotoksycznych mogący prowadzić do utraty siedlisk wodnej i przybrzeżnej flory i fauny, możliwe obniżenie jakości biologicznej wód w rzekach i jeziorach (pośrednie), wzrost zagrożenia jezior eutrofizacją (pośrednie), utrata przez rzeki zdolności samooczyszczania (pośrednie).

Przyroda ożywiona

Wpływ realizacji Strategii na przyrodę ożywioną będzie w dużej mierze zdeterminowany lokalizacją poszczególnych inwestycji, a także wyborem terenów, w obrębie których rozwijane będą poszczególne markowe produkty turystyczne. Generalnie przyjąć należy, iż szczególnie istotne znaczenie na przyrodę ożywioną będzie miała realizacja działań w terenach o wysokiej wartości przyrodniczej, o zachowanym wysokim stopniu naturalności. Należy brać pod uwagę, iż część z działań objętych Strategią może pozostawać w sprzeczności z celami ochrony przyrody. Zakres tych oddziaływań będzie różny, zależny przede wszystkim od odporności ekosystemów na degradację, rodzaju wprowadzanej funkcji oraz ilości korzystających z niej osób. Realizacja działań strategicznych może wywierać wpływ na siedliska przyrodnicze oraz na ich typowe gatunki – rozmieszczenie i liczebność populacji. Będzie ona związana z zaborem terenu - likwidacją siedlisk lub ograniczeniem ich powierzchni, wprowadzaniem barier migracyjnych, pogorszeniem jakości siedlisk na skutek emisji zanieczyszczeń, pogorszeniem jakości lub zmniejszeniem bazy pokarmowej.

Rozwój pewnych form turystyki np. łowiectwa, wędkarstwa, turystyki pieszej może być związany z niekontrolowaną penetracją terenu, płoszeniem zwierząt, wydeptywaniem lub niszczeniem roślin itp.

Tabela 16 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu I

Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> rewaloryzacja założeń parkowych przy obiektach zdrojowych (pośrednie), dbałość o poprawę estetyki miejscowości turystycznych w tym wprowadzanie zieleni lub poprawę jej stanu (pośrednie). 	<ul style="list-style-type: none"> wzrost antropopresji spowodowany wdrażaniem markowych produktów turystyki, zwłaszcza w terenach dotąd nie odkrytych dla turystyki (bezpośrednie), zabór terenu, likwidacja siedlisk, fragmentacja przestrzeni na skutek przeznaczania terenów na cele inwestycyjne (bezpośrednie), możliwy negatywny wpływ na przedmiot i cele ochrony w przypadku turystycznego wykorzystania terenów objętych różnymi formami ochrony (pośrednie), przerywanie ciągów migracyjnych poprzez wyznaczanie nowych szlaków turystyki konnej, rowerowej i pieszej, a także budowę dróg umożliwiającą dojazd do atrakcji turystycznych (bezpośrednie),

- możliwość przekroczenia w obrębie niektórych terenów na skutek zwiększenia ilości odwiedzających je turystów chłonności przyrodniczej i zdolności do regeneracji, co skutkować będzie trwałymi zmianami w ekosystemach (pośrednie).

7.2 Obszar priorytetowy II – Rozwój Zasobów Ludzkich

Drugim obszarem priorytetowym wspieranym w ramach Strategii jest Rozwój Zasobów Ludzkich (zwany dalej RZL). Zapisy niniejszego rozdziału nie powinny być bagatelizowane z punktu widzenia ich potencjalnego wpływu na środowisko. Pomimo stosunkowo „nie inwestycyjnego” charakteru działań przewidzianych do realizacji w ramach obszaru priorytetowego RZL, należy uwzględnić szerszy kontekst jego wdrażania – w tym m.in. oddziaływania pośrednie. Autorzy Strategii dostrzegają duży potencjał do kreowania oraz stymulowania rozwoju turystycznego województwa poprzez działania w zakresie RZL. Zasoby ludzkie wymieniane są jako jeden z kluczowych czynników, który może przyczynić się do kształtowania atrakcyjnych produktów turystycznych. Jak już wielokrotnie podkreślano w ramach niniejszej prognozy, województwo zachodniopomorskie posiada duży potencjał zasobów wewnętrznych (atrakcyjna lokalizacja geograficzna, dostęp do morza, bliskość granic Państwa, zabytki i in.). Jednakże pełne i świadome kształtowanie przestrzeni turystycznej w województwie w oparciu o funkcjonujące zasoby endogeniczne (wylistowane powyżej) – bez uwzględnienia zasobów ludzkich jest praktycznie niemożliwe.

Realizacja wymienionych w Strategii działań w zakresie Rozwoju Zasobów Ludzkich może wywrzeć pozytywny wpływ na środowisko, jedynie jednak w przypadku, gdy do zakresu programów szkoleniowych włączona zostanie wiedza dotycząca znaczenia środowiska przyrodniczego, jako podstawy rozwoju turystyki: rozumianego jako walor, a jednocześnie, w niektórych przypadkach, także jako bariera rozwoju wynikająca z konieczności jego ochrony. Zapisy Strategii nie odnoszą się jednoznacznie do tej kwestii. Brak wiedzy na temat środowiskowych uwarunkowań rozwoju turystyki oraz brak zrozumienia wagi tej tematyki przez kadry zarządzające oraz pracujące w sektorze turystyki skutkować może w dłuższej perspektywie czasu negatywnymi efektami ich działań i doprowadzić do przekroczenia chłonności przyrodniczej terenów i ich zdolności do regeneracji.

Proces kształcenia i doskonalenia zawodowego w zakresie Rozwoju Zasobów Ludzkich powinien zostać zintegrowany z uświadamianiem kadrom zatrudnionym w sferze usług turystycznych znaczenia wartości środowiska przyrodniczego, a przez to potrzeby jego ochrony we wspieraniu rozwoju branży turystycznej. Kluczowym filarem, na którym oparty ma być turystyczny rozwój Regionu, są unikalne zasoby przyrodnicze. Utrata bądź pogorszenie kondycji przyrodniczej tych walorów, poprzez np. zanieczyszczenie środowiska lub niekorzystne zmiany w krajobrazie, stanowić będzie barierę rozwoju produktów turystycznych. Uwzględnienie i respektowanie aktualnych wymogów ochrony środowiska, w celu zachowania jego dobrego stanu, wymaga w niektórych przypadkach wprowadzenia pewnych odgórnych/systemowych ograniczeń rozwoju turystyki: ograniczeń wybranych kierunków rozwoju w obrębie wrażliwych terenów. Z poczucia odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe wypływać może w praktyce podporządkowanie rozwoju branży turystycznej obowiązkomu ochrony zasobów przyrodniczych i gospodarowania nimi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Działania takie wynikać będą ze świadomości wartości zasobów przyrodniczych Regionu i funkcji ekologicznych podtrzymujących trwałość walorów turystycznych.

Elementem istotnym ze środowiskowego punktu widzenia jest zamysł autorów Strategii odnośnie planów „komercjalizacji regionu turystycznego” poprzez zaangażowanie RZL oraz potencjałów wewnętrznych województwa. W tym zakresie należałoby doprecyzować termin komercjalizacji – gdyż może on być interpretowany jako niekorzystny i stwarzający zagrożenie dla środowiska naturalnego województwa. Komercjalizacja może odnosić się do różnych dziedzin ludzkiej aktywności, polegającej na wykreowaniu produktu (usługi turystycznej), stanowiącego przedmiot handlu z założeniem i podporządkowaniem jego upowszechniania w celu osiągnięcia maksymalnego zysku finansowego. Powyższe założenie może stać w jawnej sprzeczności z celami i istotą zadnień związanych z ochroną środowiska. Tworzenie z usług turystycznych produktu strictly komercyjnego – udostępnianego i ukierunkowanego w celu generowania zysku finansowego nie powinno być ani pośrednim, ani bezpośrednim celem Strategii. Pełne dostosowanie produktu turystycznego do wymagań odbiorcy (tj. turysty), który w „komercyjnym” układzie funkcjonuje jako klient, niesłoby za sobą poważne ryzyko środowiskowe związane z marginalizacją zagadnień na rzecz ochrony środowiska kosztem próby maksymalizowania zysku finansowego. Z przedstawionej powyżej interpretacji zapisu Strategii, komercjalizacja powinna być postrzegana jako zjawisko negatywne. W związku z czym, autorzy Prognozy rekomendują doprecyzowanie powyżej zidentyfikowanego zjawiska oraz przeformułowanie jego zapisu zgodnie z rozdziałem niniejszej prognozy pn. „Propozycje modyfikacji strategii”.

Odpowiednie integrowanie zasobów ludzkich w system zarządzania wszystkimi płaszczyznami komponentów turystycznych pozwala na wytworzenie oferty odpowiednio atrakcyjnej, należyście zarządzanej oraz uwzględniającej uwarunkowania zasobów środowiskowych Regionu. Czynnikiem dodatkowo stymulującym powyższe zagadnienia są odpowiednio prowadzone działania promocyjne, pozwalające na zagwarantowanie sukcesu we wdrażaniu przedsięwzięć turystycznych wskazanych w Strategii (zagadnieniom tym został poświęcony rozdział nr 7.3 Wsparcie marketingowe niniejszej Prognozy).

Autorzy Strategii identyfikują tereny „sąsiadujące” z województwem zachodniopomorskim takie jak:

- kraje skandynawskie,
- Niemcy,
- województwa: wielkopolskie, lubuskie oraz pomorskie,

jako potencjalnych konkurentów w „wyścigu o zainteresowanie i przyciąganie turysty”. W związku z powyższym wskazuje się w Strategii na konieczność prowadzenia analiz rynku, badań konkurencji, potrzeb turysty oraz działań na rzecz kreowania i promowania nowych produktów i ofert turystycznych. W celu osiągnięcia powyższych założeń, muszą one być przygotowywane, wdrażane oraz nadzorowane przez kadry turystyczne o odpowiednich kompetencjach merytorycznych (w tym także osoby posiadające szeroko rozumianą „świadomość środowiska naturalnego”). W tym miejscu autorzy Prognozy pragną zwrócić uwagę na konieczność uwzględnienia zagadnień związanych z ochroną

środowiska w procesie kształcenia nowych kadr dla obsługi ruchu turystycznego oraz personelu już pracującego w tej branży. Powyższe założenia pozwolą w pełni wpisać się w zamierzenia Strategii odnośnie planów zagwarantowania jakości oferty turystycznej województwa zachodniopomorskiego, która bezpośrednio będzie wpływać na wzrost konkurencyjności Regionu w odniesieniu do terenów z nim sąsiadujących.

Strategia identyfikuje dwa źródła – ośrodki miejskie, które można rozpatrywać w kategorii głównych ośrodków akademickich Regionu. Tymi centrami są Szczecin oraz Koszalin – na terenie których obecnie funkcjonują uczelnie wyższe oferujące możliwość kształcenia w kierunku związanym z szerokokorozumianą edukacją turystyczną. Autorzy Prognozy wstępnie zidentyfikowali główne kierunki kształcenia, na których poruszana jest tematyka turystyczna, w celu zasygnalizowania możliwości współpracy zainteresowanym i kompetentnym podmiotom w zakresie konstruowania odpowiednich programów edukacyjnych (również uwzględniających wszystkie komponenty środowiska naturalnego). Dodatkowo poprzez zmianę stylu czcionki (podkreślenie oraz pogrubienie) wskazano na kierunki, w których możliwość ingerowania w jakość procesu edukacji (w tym z zakresu uwzględniania w nich aspektów przyrodniczych) osób mających w przyszłości świadczyć usługi na rynku turystycznym jest największa.

- Koszalin
 - Bałtycka Wyższa Szkoła Humanistyczna¹⁰

Studia podyplomowe: „Administrowanie turystyką w UE”

Celem studiów jest zaprezentowanie słuchaczom aktualnych problemów oraz trendów funkcjonujących w sektorze turystyki międzynarodowej. Studia obejmują aspekty organizacyjne, rynkowe, jak również gospodarcze. Kierunek studiów pozwoli zapoznać się słuchaczom z metodami administrowania instytucjami rekreacji i turystyki oraz pozwoli zdobyć profesjonalne kwalifikacje menadżerskie w tym zakresie. Wybrane zagadnienia objęte programem studiów dotyczą m.in.:

Tabela 17 Wybrane zagadnienia objęte programem studiów

• Podstawy turystyki	• <u>Organizacja turystyki w Polsce i UE</u>	• Umowy w turystyce
• Podstawy hotelarstwa	• <u>Agroturystyka</u>	• System motywacji i kontroli pracy
• <u>Marketing, promocja usług turystycznych</u>	• <u>Finansowanie działalności turystycznej. Fundusze UE</u>	• Zasoby turystyczne Polski Północno - Zachodniej
• Etyka	• <u>Zarządzanie personelem</u>	• Prawo pracy
• Prawo w turystyce i hotelarstwie	• Podstawy psychologii	• Zamówienia publiczne
• Komunikacja interpersonalna	• BHP w turystyce	• Seminarium dyplomowe

- Szczecin
 - Uniwersytet Szczeciński¹¹

Tabela 18 Studia na Wydziale Nauk o Ziemi

Wydział Nauk o Ziemi	
kierunek: Turystyka i rekreacja	
1	studia stacjonarne I-ego stopnia
2	studia stacjonarne II-ego stopnia
3	studia niestacjonarne (zaoczne) I-ego stopnia
4	studia niestacjonarne (zaoczne) II-ego stopnia

Tabela 19 Studia na Wydziale Zarządzania i Ekonomiki Usług (Menedżer turystyki)

Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług	
kierunek: Turystyka i rekreacja specjalność: Menedżer turystyki	
1	studia stacjonarne I-ego stopnia
2	studia niestacjonarne (zaoczne) I-ego stopnia

¹⁰ www.bwsh.edu.pl

¹¹ www.us.szc.pl

Tabela 20 Studia na wydziale Zarządzania i Ekonomiki Usług (Biznes turystyczny)

Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług	
kierunek: Turystyka i rekreacja, specjalność: Biznes turystyczny	
1	studia stacjonarne II-ego stopnia
2	studia niestacjonarne (zaoczne) II-ego stopnia

Tabela 21 Studia na Wydziale Nauk Przyrodniczych

Wydział Nauk Przyrodniczych	
kierunek: Turystyka i rekreacja, specjalność: Animator rekreacji ruchowej i ekoturystyki	
1	studia stacjonarne I-ego stopnia
2	studia niestacjonarne (zaoczne) I-ego stopnia

Tabela 22 Studia na wydziale Zarządzania i Ekonomiki Usług (Zdrowotne podstawy turystyki i rekreacji)

Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług	
kierunek: Turystyka i rekreacja, specjalność: Zdrowotne podstawy turystyki i rekreacji	
1	studia stacjonarne II-ego stopnia
2	studia niestacjonarne (zaoczne) II-ego stopnia

- o Wyższa Szkoła Humanistyczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Szczecinie¹²

Kierunek studiów: Edukacja turystyczno-krajoznawcza

Studiujący zapoznają się z teorią i metodyką turystyki i rekreacji, organizacją, techniką i ekonomiką przedsiębiorstw turystycznych, podstawami prawa w turystyce, metodami i technikami obsługi ruchu turystycznego w krajach Unii Europejskiej, podstawami hotelarstwa. W programie nauki kładzie się też duży nacisk na znajomość języków obcych.

Integralną częścią kształcenia specjalistycznego jest obowiązek ukończenia dwóch kursów kompetencyjnych:

- kursu pilotów wycieczek zagranicznych (na 2. roku),
- kursu przewodnika miejskiego lub terenowego (na 2. i 3. roku).

- o Wyższa Szkoła Ekonomiczno Turystyczna¹³

Kierunek: "Turystyka i rekreacja" – specjalność usługi turystyczne:

Tabela 23 Przedmioty na kierunku Turystyka i rekreacja, specjalność usługi turystyczne

Przedmioty kształcenia ogólnego:	Przedmioty specjalnościowe:	Przedmioty specjalizacyjne
<ul style="list-style-type: none"> • Jezyk angielski • Jezyk niemiecki • podstawy informatyki 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomorze Zachodnie w zintegrowanej Europie • Podstawy hotelarstwa i gastronomii • Systemy informatyczne i informacyjne w turystyce 	Przedmioty specjalizacyjne turystyka krajowa i zagraniczna: <ul style="list-style-type: none"> • Organizacja i zarządzanie przedsiębiorstwem hotelarsko-turystycznym • Ruch turystyczny krajowy i zagraniczny • Bezpieczeństwo i ochrona pracy
Przedmioty podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> • Historia kultury i sztuki • Ekonomia • Organizacja i zarządzanie • Fizjologia człowieka • Psychologia 	<ul style="list-style-type: none"> • Protokół dyplomatyczny i etykieta zachowań • Organizacja turystyki • Geografia turystyki Europy i świata • Obsługa ruchu turystycznego • Organizacja i technika usług hotelarskich 	turystyka morska i śródlądowa: <ul style="list-style-type: none"> • Organizacja i zarządzanie turystyką morską i śródlądową • Hotelarstwo i gastronomia okrętowa • Bezpieczeństwo i ochrona

¹² www.wshtwp.pl

¹³ www.wset.pl

<ul style="list-style-type: none"> • Ekologia 	<ul style="list-style-type: none"> • Żywnienie człowieka 	pracy agroturystyka: <ul style="list-style-type: none"> • Organizacja i zarządzanie obiektem agroturystycznym • Żywnienie w obiekcie agroturystycznym • Bezpieczeństwo i ochrona pracy turystyka zdrowotna: <ul style="list-style-type: none"> • Opieka nad turystą niepełnosprawnym • Turystyka i rekreacja uzdrowskowa • Bezpieczeństwo i ochrona pracy
Przedmioty kierunkowe:	<ul style="list-style-type: none"> • Technologia żywności 	
<ul style="list-style-type: none"> • Obozy i turystyka kwalifikowana 		
<ul style="list-style-type: none"> • Prawo w turystyce i rekreacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Język angielski specjalistyczny 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomia turystyki i rekreacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Język rosyjski specjalistyczny 	
<ul style="list-style-type: none"> • Marketing usług turystycznych i rekreacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Język francuski specjalistyczny 	
<ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • Język niemiecki specjalistyczny 	
<ul style="list-style-type: none"> • Podstawy turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • Turystyka morska i śródlądowa 	
<ul style="list-style-type: none"> • Teoria i metodyka rekreacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Rachunkowość w przedsiębiorstwie turystycznym 	
<ul style="list-style-type: none"> • Rekreacja ruchowa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura i rekreacja 	
<ul style="list-style-type: none"> • Metody i techniki obsługi ruchu turystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjazdy studyjne 	
<ul style="list-style-type: none"> • Historia kultury i sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> • Higiena i bezpieczeństwo podróznego 	

- Wyższa Szkoła Integracji Europejskiej¹⁴

Kierunek: „Stosunki Międzynarodowe” ze specjalnością zawodową Euroturystyka

Uczelnia oferuje możliwość podjęcia studiów podyplomowych na kierunkach: Menedżer turystyki w Unii Europejskiej oraz Menedżer turystyki i hotelarstwa. Poniżej zestawione zostały przedmioty objęte programem nauczania w ramach specjalności Euroturystyka:

Tabela 24 Przedmioty na kierunku Stosunki Międzynarodowe, specjalność Euroturystyka

<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomia turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • Informatyka 	<ul style="list-style-type: none"> • Przewozy turystyczne
<ul style="list-style-type: none"> • Geografia turystyczna Europy i Świata 	<ul style="list-style-type: none"> • Europejski rynek usług turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawy hotelarstwa
<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • Obsługa ruchu turystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • Zasoby turystyczne Polski Północno - Zachodniej
<ul style="list-style-type: none"> • Marketing usług turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Logistyka usług turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Turystyka międzynarodowa
<ul style="list-style-type: none"> • Zarządzanie kadrami w turystyce 	<ul style="list-style-type: none"> • Prawo w turystyce 	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie do wejścia na rynek pracy
<ul style="list-style-type: none"> • E-turystyka 	<ul style="list-style-type: none"> • Agroturystyka 	<ul style="list-style-type: none"> • Seminarium dyplomowe
<ul style="list-style-type: none"> • Jakość usług turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Touroperatorstwo 	<ul style="list-style-type: none"> • Krajoznawstwo
<ul style="list-style-type: none"> • Prawo pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Etyka i kultura w biznesie 	

Podsumowując powyższe zestawienia odnośnie profilu oferty edukacyjnej szkół wyższych należy stwierdzić, iż zawiera ona odpowiednie komponenty, w oparciu o które możliwe jest wykształcenie kadr o odpowiedniej świadomości ekologicznej. Niemniej jednak w tym elemencie należy uwzględnić saldo migracji osób kształconych w branży turystycznej nie tylko na poziomie województwa zachodniopomorskiego, ale także województw sąsiednich i pozostałych regionów kraju. Warty odnotowania jest fakt, iż sam program i jego zakres kierowany do słuchaczy/studentów nie może być jedynym wyznacznikiem uwzględniania zasad ochrony środowiska. Również niezwykle istotną jest jakość kierowanego przekazu (forma, treść oraz aktualność poruszanych zagadnień). Ważnym aspektem, na który autorzy prognozy pragną zwrócić uwagę, jest odpowiedni poziom nauczania języków obcych

¹⁴ www.wsie.pl

(głównie: angielski, niemiecki, rosyjski, francuski). Czynnikiem ten został uznany za istotny, ze względu na konieczność „transferu wiedzy” z zakresu m.in. ochrony środowiska na turystów obcojęzycznych odwiedzających Region.

Wartym podkreślenia jest fakt funkcjonowania projektu pn. "Wiarygodna Szkoła". W założeniu ma on pomóc maturzystom w wyborze takiej szkoły wyższej, która działa w oparciu o silne podstawy prawne, posiada odpowiednią bazę dydaktyczną, zapewnia komfortowe warunki studiowania, tworzy perspektywę dla przyszłej pracy zawodowej, pozwala realizować się słuchaczom poprzez pozadydaktyczne formy działalności (koła zainteresowań, organizacje studenckie, kluby sportowe, wydawnictwa uczelniane). W tym zakresie warto wskazać na możliwości autopromocji „pro środowiskowego” postrzegania uczelni i pośrednich szans na poprawę atrakcyjności poprzez odpowiednią ofertę edukacyjną.

Ważnym z punktu widzenia środowiskowych skutków oddziaływania Strategii wydaje się powinność wskazania docelowych typów miejsc pracy absolwentów, którzy ukończą odpowiednie kierunki o profilu „turystycznym”. Takie działanie pozwoli na pełniejsze dostosowanie programu nauczania oraz identyfikacji możliwości uwzględnienia i stosowania zasad ochrony środowiska w późniejszym kontakcie z „klientami”, tj. turystami użytkującymi m.in. zasoby przyrodnicze Regionu. Słusznym założeniem autorów Strategii jest plan uruchomienia procesów w zakresie współpracy pomiędzy głównymi podmiotami funkcjonującymi na rynku turystycznym oraz uczelniami wyższymi. Wydaje się jednak konieczne dookreślenie zakresu kompetencji partnerów oraz wstępna identyfikacja podmiotów, które byłyby zainteresowane współpracą.

Autorzy prognozy dokonali wstępnego określenia możliwości uzyskania zatrudnienia w zawodzie związanym z turystyką, wskazując na następujące stanowiska / miejsca wykonywania zawodu:

Tabela 25 Miejsca i stanowiska pracy związane turystyką

• Obiekty hotelarskie	• Obiekty atrakcji turystycznych (obiekty kultury, historyczne i in.)	• Obiekty agroturystyczne
• Obiekty gastronomiczne	• Obiekty uzdrowiskowe	• Ośrodki sportów (np. wodnych)
• Centra informacji turystycznej	• Przedsiębiorstwa żeglugi pasażerskiej (morskiej i śródlądowej)	• Ośrodki rekreacyjno-wypoczynkowe
• Prace administracyjne (działy informacyjne, informatyczne, finansowo-księgowe)	• Firmy spedycyjne i zarządzające transportem turystycznym	• Inne przedsiębiorstwa ściśle współpracujące z branżą turystyczną
• Organy administracji rządowej i samorządowej.	• Pilotaż wycieczek zagranicznych	• Przewodnictwo miejskie

W zakresie powyżej opisanych uwarunkowań ważnym jest stworzenie nowego trendu w przygotowaniu absolwentów do wejścia w życie zawodowe. Model taki powinien zawierać treści i metody przystosowane do potrzeb gospodarki opartej na wiedzy (GOW). Treści oraz program nauczania powinny być związane z uczeniem wytwarzania praktycznych umiejętności z zakresu branży turystycznej. Metody nauczania oraz program powinny uwzględniać potrzebę zagadnień z zakresu ochrony środowiska oraz ściślejszą współpracę pomiędzy światem biznesu, nauki i innych aktorów funkcjonujących na rynku turystycznym. Jako potencjalnych partnerów w/w modelu autorzy prognozy wskazują:

- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
- Radę Główną Szkolnictwa Wyższego.

W nawiązaniu do zapisów „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015” jakość zasobów ludzkich może stanowić jeden z kluczowych czynników rozwoju województwa, w ślad za potencjałem gospodarczym oraz korzystną lokalizacją przestrzenną. W miejscu tym należy podkreślić, iż świadome zarządzanie zasobami turystycznymi możliwe jest wyłącznie w oparciu o odpowiedni poziom edukacji kadr turystycznych funkcjonujących na rynku oraz uczestników ruchu turystycznego. W pierwszej kolejności kluczowym wydaje się być podejście, mówiące o konieczności zaangażowania specjalistów posiadających kwalifikacje do odpowiedniego kształtowania przestrzeni środowiska naturalnego na potrzeby obsługi turystyki w Regionie. W dalszej kolejności zagwarantowanie poszanowania zasad zrównoważonego rozwoju oraz umiejętnego wykreowania przestrzeni około turystycznej do zarządzania ruchem turystycznym odbywać się może wyłącznie poprzez angażowanie specjalistów z zakresu obsługi ruchu turystycznego posiadających interdyscyplinarną wiedzę m.in. z zakresu ochrony środowiska.

Skutkiem pośrednim wprowadzenia powyższego dwustopniowego podejścia może być wykreowanie efektu dodatkowego, polegającego na podniesieniu świadomości ekologicznej zarówno turystów wizytujących Region, jak i jego mieszkańców. Takie działanie może w konsekwencji prowadzić do zahamowania degradacji środowiska przyrodniczego lub nawet w niektórych przypadkach do jego poprawy. Ponadto rozwojowi gospodarczemu w oparciu m.in. o ofertę turystyczną Regionu towarzyszyć mogą zjawiska z zakresu rozwoju społecznego (aktywność samokształceniowa w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe).

W ramach Obszaru priorytetowego II – Rozwój Zasobów Ludzkich – zaplanowano do realizacji 3 cele operacyjne:

- Kształtowanie kadr dla obsługi ruchu turystycznego w Regionie,
- Kształtowanie turystyki społecznej,
- Rozwój edukacyjnej i integracyjnej turystyki w Regionie.

Jako Cel pośredni II-go obszaru priorytetowego Strategii wskazano *Przygotowanie wysoko wykwalifikowanych kadr dla turystyki w Regionie*. Poniżej zamieszczone zostały opisy prognozowanego oddziaływania na środowisko dla zamierzeń ujętych w w/w podrozdziałach Strategii.

Cel operacyjny II.1 – Kształtowanie kadr dla obsługi ruchu turystycznego w Regionie

Głównym zamierzeniem tego celu operacyjnego jest wykreowanie warunków do dwutorowego zarządzania docelową grupą odbiorców działań w nim wskazanych. Działania te adresowane są do silnie zróżnicowanego grona odbiorców. Generalnie można wyróżnić dwie grupy odbiorców:

- Osób rozpoczynających działalność w sektorze turystycznym,
- Osób obecnie funkcjonujących na rynku usług turystycznych.

Cel operacyjny zakłada również uzyskanie maksymalnej kompatybilności profilu wykształcenia kierunkowego w turystyce z potrzebami rynku turystycznego w Regionie. W tym celu rekomenduje się bieżące monitorowanie faktycznych potrzeb rynku turystycznego w zakresie zgłaszanego zapotrzebowania na fachowców w branży turystycznej o konkretnym profilu kierunkowym.

Działanie II.1.1 – Wdrożenie systemu szkoleń i warsztatów

Skierowanie szkoleń i warsztatów do różnych grup odbiorców, wymaga dostosowania programów w nich prezentowanych do zgłaszanych przez nich potrzeb w skorelowaniu z potrzebami rynku. Ponadto pożądanym jest, aby osoby uczestniczące w szkoleniach mogły przyswoić pewien zasób wiedzy także w odniesieniu do kwestii związanych z ochroną środowiska i rozwojem turystyki. Pierwsza grupa odbiorców szkoleń tj. osoby bezrobotne, mieszkające na obszarach zmarginalizowanych (tereny popegeerowskie i poprzemysłowe), pozostające długotrwale bez pracy oraz osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, z założenia nie dysponuje ugruntowaną wiedzą z zakresu wielopłaszczyznowych sposobów, możliwości oraz prawnych obowiązków ochrony środowiska. W tym zakresie osoby takie powinny być edukowane poprzez odpowiednio przygotowany merytorycznie program / szkolenia do funkcji jaką mają pełnić w przyszłym zawodzie związanym z obsługą ruchu turystycznego w Regionie.

W przypadku absolwentów szkół średnich i wyższych głównym zagrożeniem, jakie może wiązać się z ich przyszłym wprowadzeniem na rynek usług około turystycznych jest system edukacji, w jakim osoby te były kształcone. W związku z powyższym należy odpowiednio dobrać program szkoleń oraz warsztatów, tak by uzupełnić wiedzę absolwentów także w zakresie zagadnień związanych z ochroną środowiska.

Osoby podejmujące działalność gospodarczą w zakresie branży turystycznej (mikro / małe przedsiębiorstwa) powinny otrzymać możliwie najbardziej rozbudowaną informację nt. możliwości stosowania systemów ochrony środowiska. W trakcie szkoleń i warsztatów powinno się w odpowiedni sposób kształtować postawy pro-środowiskowe, w taki sposób, aby uczestnicy nabyli przeświadczenia o konieczności np. segregowania powstających odpadów, stosowania układów niskoemisyjnych czy oszczędzających zużycie wody/energii itp. Powyższy fakt jest szczególnie istotny w odniesieniu do gestorów bazy noclegowej, właścicieli obiektów gastronomicznych i handlowych.

W odniesieniu do szkoleń i warsztatów skierowanych do kadr zarządzających w sektorze prywatnym i publicznym należy uwypuklić, iż ograniczenie programu do podnoszenia wiedzy z zakresu marketingu turystycznego, podstaw kreowania i zarządzania produktami turystycznymi, zarządzania kadrami, finansami itp. może być niewystarczające. Osoby kończące te szkolenia powinny również posiadać przynajmniej ogólną wiedzę nt. umiejscowienia kontekstu przyrodniczo-środowiskowego w zarządzaniu sektorem turystycznym w Regionie. W takiej sytuacji w sposób ogólny powinny być formułowane ogólne wytyczne i zarządzenia (także z uwzględnieniem aspektów ochrony środowiska) związane z ukierunkowywaniem i obsługą ruchu turystycznego w Regionie.

Bardzo ważne ze środowiskowego punktu widzenia są szkolenia skierowane do personelu zaangażowanego w obsługę turysty. Osoby obsługujące turystę i kontaktujące się z nim bezpośrednio powinny dysponować odpowiednim katalogiem narzędzi umożliwiających wpływanie i kreowanie pożądaných postaw użytkowników produktów turystycznych w Regionie. Istotnym jest aby personel zaangażowany w obsługę turysty mógł przekazywać przynajmniej podstawowe informacje nt. sposobów zachowania czy możliwości korzystania z oferty turystycznej województwa – w tym także, w sposób zapewniający poszanowanie wszystkich komponentów środowiska naturalnego. W tym zakresie osoby kontaktujące się z turystą powinny posiadać znajomość języków obcych zapewniających możliwość komunikowania się z odbiorcą oferty turystycznej. Ponadto kontakt ten powinien być wspomagany przez odpowiedniej treści broszury i informacje (w wersji wielojęzycznej) kierowane i udostępniane turystom (więcej na ten temat w rozdziale 7.3 Wsparcie Marketingowe).

Wszystkie powyższe zalecenia powinny być również automatycznie zastosowane w odniesieniu do: „obecnych i przyszłych kadr Lokalnych Organizacji Turystycznych”, „obecnych i przyszłej kadr informatorów turystycznych”, a także w pewnym stopniu do „kadr służb mundurowych”.

Pewien poziom świadomości odnośnie istniejących produktów turystycznych oraz ich wrażliwości przyrodniczej na działalność okoturystyczną powinien być przeniesiony poprzez szkolenia/warsztaty na kadry branż para

turystycznych, mających częsty kontakt z odwiedzającymi i turystami (pracownicy sklepów w miejscowościach turystycznych, stacji benzynowych i in.).

Działanie II.1.2 – Utworzenie „Instytutu Kształcenia Kadr Turystycznych (dalej: IKKT)

W działaniu tym zapisana została możliwość utworzenia IKKT, jako jednostki szkoleniowej o ponadlokalnym charakterze. W kontekście możliwych oddziaływań na środowisko należy doprecyzować sposób i miejsce funkcjonowania w/w podmiotu (czy funkcjonować będzie w oparciu o nowotworzony budynek, czy w oparciu o adaptację już istniejących pomieszczeń). Istotnym jest skwantyfikowanie ilości osób, która uczestniczyć będzie w działalności IKKT – w celu odpowiedniego zaprojektowania / zaadoptowania istniejącej infrastruktury towarzyszącej (parkingi, sieci wodociągowa, kanalizacyjna, ciepłownicza, stan techniczny budynku itp.). Biorąc pod uwagę obowiązujące wymogi z zakresu ochrony środowiska, prawdopodobieństwo znaczącego oddziaływania na środowisko IKKT wydaje się być pomijalne. Jednakże należy zapewnić i nadzorować proces tworzenia i późniejszej eksploatacji IKKT, w celu zweryfikowania powyższego założenia. Godnym podkreślenia jest fakt zamiaru zainicjowania współpracy z województwem pomorskim. Może to być ważny element w zakresie transferu dobrych praktyk w zarządzaniu produktami turystycznymi – z tytułu stosunkowo zbliżonych warunków przyrodniczo-środowiskowych (pojezierza, lasy, morze).

Działanie II.1.3 – Monitorowanie efektywności kształcenia w turystyce

Prowadzenie monitoringu efektywności kształcenia w sposób zarysowany w Strategii powinno dostarczać informacji dotyczących szerokiego katalogu czynników i elementów związanych z jej wdrażaniem. W system monitoringu powinny zostać zaimplementowane zagadnienia i wskaźniki umożliwiające weryfikację uwzględniania procedur ochrony środowiska (w tym weryfikowanie stopnia świadomości ekologicznej wśród odbiorców procesu edukacyjnego, jakości oraz aktualności oferty edukacyjnej – uwzględniającej zagadnienia ochrony środowiska itp.).

System weryfikacji popularności określonych miejsc pracy w sektorze usług turystycznych powinien być pierwszym elementem systemu zarządzania produktami turystycznymi w regionie. Informacje z tego poziomu powinny być przekazywane do analizy przez odpowiednie komórki i podmioty zajmujące się kreowaniem wizji oraz strategii turystycznej w Regionie. Należy domniemywać, iż ukierunkowanie strumienia osób poddanych procesowi edukacyjnemu w konkretne branże i sektory turystyczne (np. obszary nadmorskie) będzie powodowane wzrostem częstotliwości oraz intensywności użytkowania „produktów” przez turystów. Dlatego też, informacje z systemu monitorowania powinny umożliwiać podejmowanie odpowiednich decyzji strategicznych do zarządzania produktami turystycznymi, w celu ich lepszego dostosowania do zmieniających się potrzeb turystów oraz w celu ich należytego zabezpieczenia przed możliwym niekorzystnym wpływem na środowisko.

Działanie II.1.4 – Rozwój systemu staży zawodowych

Koncepcja przedstawiona w Strategii polegająca na zaimplementowaniu systemu staży zawodowych w tok kształcenia kierunkowego w turystyce jest niezwykle trafnym założeniem. W uzależnieniu od potrzeb oraz profilu osób szkolonych/edukowanych należy wesprzeć nakreślony w Strategii model wdrażania staży zawodowych. Zdaniem autorów Prognozy powinien on umożliwiać uczestnictwo w stażach/zajęciach w firmach zajmujących się świadczeniem usług na rzecz ochrony środowiska (zajmujących się m.in. ograniczaniem emisji, racjonalizowaniem materiałochłonności, stosowaniem OZE).

Cel operacyjny II.2 – Kształtowanie turystyki społecznej

Autorzy Strategii dostrzegają istotną rolę, jaką pełni turystyka w zakresie kształtowania i wpływania na rozwój postaw społecznych (w tym tych dotyczących wartości krajoznawczych, przyrodniczych oraz kulturowych). Realizacja działań w zakresie wspierania istniejących oraz tworzenia nowych kadr obsługujących ruch turystyczny może w sposób pozytywny wpływać na środowisko naturalne. Należy jednakże działania te odpowiednio planować i zarządzać nimi. Nakreślenie ram oraz zasad użytkowania istniejących zasobów przyrodniczych Regionu w połączeniu z włączeniem społeczności lokalnych (kluby społeczne, towarzystwa, organizacje turystyczne) może stanowić cenną wartość dodaną w zarządzaniu zasobami środowiska naturalnego Regionu.

Działanie II.2.1 – Wychowanie dla turystyki

Przedmiotowe działanie należy ocenić jako niezbędne z punktu widzenia konieczności wytworzenia nowoczesnego produktu turystycznego i jego zarządzania w Regionie. Należy kształtować wśród dzieci i młodzieży zachowania i poziom świadomości w zakresie możliwości oraz pożądaných sposobów użytkowania przestrzeni turystycznej (w tym także środowiska naturalnego) powinny zapoczątkować w przyjmowanych przez odbiorców „wychowania dla turystyki” postaw w przyszłości. W pewien sposób „wychowanie dla turystyki” może stymulować przyszły popyt na poszczególne produkty turystyczne Regionu. To właśnie poprzez nakład pracy podejmowany przez animatorów turystyki, nauczycieli, członków towarzystw turystycznych oraz osoby prowadzące kluby/koła turystyczne możliwe jest wpływanie na dzieci i młodzież. Prezentacja rozmaitych form aktywności turystycznej wraz z odpowiednim „instruktorem” korzystania z nich pozwoli aktywizować dzieci i młodzież w pożądaný sposób – zgodny z zasadami rozwoju zrównoważonego. Postulowane w ramach Działania organizowanie systemów szkoleń i kursów mających na celu ukierunkowanie kadr kreujących turystykę dla dzieci i młodzieży powinny uwzględniać (tematycznie) podstawy zasad ochrony środowiska. W trakcie szkoleń/kursów ich odbiorcy i uczestnicy powinni być edukowani w zakresie poszczególnych produktów turystycznych, za których późniejsze „użytkowanie” i upowszechnianie wśród turystów będą odpowiedzialni. Ponadto

powyższe zadania edukacyjne powinny być wsparte i uzupełnione o wiedzę z zakresu szerokokorozumianej sytuacji środowiska naturalnego („kondycji przyrodniczej”) obszaru. Ma to za zadanie identyfikację cennych i wrażliwych przyrodniczo obszarów, tak by móc odpowiednio wkomponować produkt turystyczny i zasady jego użytkowania w panujące i sąsiadujące z nim środowisko naturalne.

Źródłem szerokiego katalogu oddziaływań na środowisko w ramach tego Działania prawdopodobnie będą różne nośniki i narzędzia wspierające wytwarzanie materiałów edukacyjnych i pomocniczych (np. płyty CD/DVD, broszury i inne publikacje). W celu osiągnięcia zakładanych celów Działania, należy wszelkie interwencje w zakresie prowadzonych szkoleń dostosować do potrzeb oraz możliwości (wiek i świadomość odbiorcy) przyswajania wiedzy przez dzieci i młodzież (różne treści, rozmaite formy prezentacji itp.).

Prowadzenie imprez i konkursów mających na celu zainteresowanie dzieci i młodzieży walorami turystyczno-przyrodniczymi regionu powinno być również prowadzone w sposób przemyślany, odpowiednio skoordynowany i dobrze wypromowany. Tylko wówczas możliwe będzie wykreowanie, rozwój oraz późniejsze utrzymanie i użytkowanie szerokiego katalogu produktów turystyki (w tym turystyki młodzieżowej) zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju (integracja funkcji edukacyjnej z potrzebami użytkowników).

Wszelkie działania edukacyjne wraz z imprezami plenerowymi powinny mieć zapewnioną odpowiednią infrastrukturę towarzyszącą, umożliwiającą minimalizowanie niekorzystnego wpływu na środowisko.

Działanie II.2.2 – Kształtowanie społecznych kadr ruchu turystycznego

W ramach „Kształtowania społecznych kadr ruchu turystycznego” przewidziany jest szereg szkoleń skierowanych do liderów i członków organizacji oraz stowarzyszeń pozarządowych – statutowo zajmujących się działaniami z zakresu turystyki. Osoby te często mogą stanowić cenne narzędzie transferu wiedzy na poziom społeczności lokalnych – podmiotów funkcjonujących pośród kreowanych produktów turystycznych. Aktywizacja społeczności lokalnych w zakresie preferowanych form turystycznych Regionu oraz integrowanie w proces ich kształcenia wiedzy z zakresu ochrony środowiska może stanowić cenną wartość dodaną skutków realizacji strategii.

Cel operacyjny II.3 – Rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w Regionie

Trzeci cel operacyjny w ramach Priorytetu „Rozwój zasobów ludzkich” ukierunkowany jest na edukację oraz integrację środowisk funkcjonujących w branży okołoturystycznej. Cel ten jest swoistą pochodną oraz uzupełnieniem dwóch wcześniej opisanych celów. W odróżnieniu jednak od nich, w ramach celu „Rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w Regionie” wskazane zostały miejsca realizacji konkretnych zamierzeń w ramach zarządzania produktami turystycznymi w Regionie.

Działanie II.3.1 – Integracja dzieci i młodzieży wokół walorów turystycznych Regionu

W ramach działania przewidziano organizację szeregu imprez plenerowych w oparciu o walory przyrodnicze i antropogeniczne. W większości organizowane imprezy nie powinny wiązać się z trwałą ingerencją w zasoby przyrodnicze, zaś wszelkie oddziaływania powinny mieć charakter tymczasowy oraz niezbyt uciążliwy dla środowiska (przy odpowiednim zarządzaniu – zaplecze infrastruktury towarzyszącej). Organizacja rajdów pieszych wzdłuż wybrzeża morskiego (szlakiem latarni morskich), Fotosafari, zlotów tematycznych (młodych ornitologów), organizacja regat żeglarskich to interwencje z reguły sezonowe, zaś ich odpowiednie zarządzanie powinno zagwarantować osiągnięcie celu, jakim jest dążenie do zachowania i nie pogarszania istniejącego stanu środowiska naturalnego, przy równoczesnym maksymalizowaniu korzyści płynących z możliwości edukacji w oparciu o w/w interwencje.

W poniższej tabeli zestawione zostały poszczególne interwencje i zamierzenia planowane do realizacji na terenie województwa zachodniopomorskiego wraz z przyporządkowaniem im obszarów chronionych / lub wrażliwych, które mogą być receptorami oddziaływań przez nie wygenerowanych.

Tabela 26 Rodzaje zadań, ich lokalizacja i obszary chronione w obrębie planowanych prac

Lokalizacja	Rodzaj zadań	Obszary chronione
<ul style="list-style-type: none"> wybrzeże morskie (Szlakiem latarni morskich), Rezerwat Karsibór, Jezioro Dąbie, Zalew (Trzebież) Jezioro Drawsko, Jezioro Jamno, kąpieliska pojezierne i/lub morskie. 	<ul style="list-style-type: none"> organizacja obozów turystycznych, imprez plenerowych, organizacja pieszych rajdów, organizacja regat żeglarskich, organizacja innych zawodów „wodnych” na kąpieliskach. 	<ul style="list-style-type: none"> Natura 2000: Przybrzeżne Wody Bałtyku PLB990002 Jezioro Kopań PLH320059 Zatoka Pomorska PLB990003 Jezioro Bukowo PLH320041 Wybrzeże Trzebiatowskie PLB320010 Dorzecze Parsęty PLH320007 Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski PLH320017 Ostoja na Zatoce Pomorskiej PLH990002

Lokalizacja	Rodzaj zadań	Obszary chronione
		<ul style="list-style-type: none"> • Bagna Rozwarowskie PLB320001 • Delta Świny PLB320002 • Dorzecze Regi PLH320049 • Zalew Kamieński i Dziwna PLB320011 • Ostoja na Zatoce Pomorskiej PLH990002 • Wolin i Uznam PLH320019 • Ujście Odry i Zalew Szczeciński PLH320018 <p>• korytarze ekologiczne: Dolina Parsęty Północny, Gryfice Północny</p> <p>obszary wrażliwe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jez. Borek • Jez. Gościno • Jez. Liwia Łuża • Jez. Resko Przymorskie • Jez. Koprowo • Jez. Martwe • Jez. Czajcze • Jez. Domysłowskie • Jez. Kołczewo • Jez. Rabiąż • Jez. Warnowo • Jez. Wicko Małe • Jez. Wicko Wielkie • Jez. Wisełka • Jez. Żółwińskie • Jez. Świna • Cieśnina Dziwna • Cieśnina Świna

Działanie II.3.2 – Edukacja dzieci i młodzieży wokół walorów turystycznych Regionu

Przewidziane do realizacji w ramach działania obozy wędrowne i warsztaty tematyczne dla młodzieży powinny stworzyć możliwość zdobycia wiedzy interdyscyplinarnej. Oprócz przybliżania zagadnień z zakresu walorów turystycznych, historycznych i architektury należy przybliżać odbiorcom obozów/warsztatów zasoby środowiska naturalnego województwa. Brak jest wskazania konkretnych lokalizacji zamierzeń, w związku z powyższym nie jest możliwe odniesienie się do przestrzennego rozmieszczenia oraz przewidywanego oddziaływania na poszczególne obszary cenne przyrodniczo w Regionie. Jako dobrą praktykę planowanych działań należy wskazać Ośrodek Edukacji Ekologicznej „Brama na bagna”¹⁵. Utworzenie podobnych instytucji na terenie zachodniopomorskiego, mogłoby stanowić wartościowe narzędzie do prowadzenia zrównoważonej strategii turystycznej, uwzględniającej aspekt ekologiczny.

Poniżej autorzy prognozy pragną wskazać pożądane kierunki oraz sposoby i możliwości skonstruowania odpowiedniej oferty turystycznej dla dzieci i młodzieży, uwzględniającej zagadnienia związane z pogłębianiem u uczestników wiedzy i świadomości ekologicznej:

- Konstrukcja programów edukacyjnych powinna być zdywersyfikowana. W zależności od wieku osób uczestniczących w programie, ich poziomu wiedzy oraz oczekiwań. Szczegółowy program zajęć powinien być szczegółowo omówiony z opiekunem dzieci/młodzieży przez osoby, które później będą prowadziły z nimi zajęcia,
- Zajęcia, warsztaty i szkolenia dla dzieci powinny być prowadzone przez doświadczonych przewodników/wykładowców, tak aby sposobem i treścią swojego przekazu potrafili zainteresować odbiorców. Ponadto zajęcia powinny aktywnie angażować wszystkich uczestników,

¹⁵ www.osrodekedukacjiekologicznej.pl

- Sugeruje się utworzenie ścieżek dydaktycznych/przyrodniczych z informacjami nt. cennych obszarów (np. otuliny Parków Narodowych i innych cennych i atrakcyjnych obszarów). Należy je udostępniać w sposób nie powodujący znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko naturalne,
- Ważnym elementem wspomagającym zajęcia edukacyjne (zwłaszcza te o charakterze warsztatowym – tj. praktyczne, w terenie) powinny być różnego rodzaju pomoce dydaktyczne (np. zeszyty, materiały piśmienne, lornetki, lupy, mapy, filmy edukacyjne, zestawy do obserwacji fauny i flory itp.). W celu utrwalenia efektów oraz propagowania takich form edukacji, powinno się zadbać o atrakcyjne upominki (zwłaszcza dla najmłodszych uczestników). Sugeruje się także prowadzenie różnorodnych konkursów z nagrodami. Elementem spajającym wspólnie spędzony czas mogą być zajęcia integracyjne jak np. dyskoteka czy ognisko w miejscu do tego przystosowanym,
- Zajęcia o charakterze warsztatowym pozwolą uczestnikom lepiej przyjrzeć się otaczającej przyrodzie (śpiew ptaków, tropy zwierząt itp.). Dzieci i młodzież będą mogły obserwować i rozpoznawać charakterystyczne gatunki roślin i zwierząt, a także poznawać ich behavior,
- Ciekawym dodatkiem do prowadzonych warsztatów mogą być zajęcia plastyczno-techniczne: sporządzanie odlewów śladów zwierząt, wykonywanie figurek zwierząt np. z drewna czy gliny, zajęcia rysunku itp.,
- Z punktu widzenia ekologicznego uczestnicy warsztatów powinni zostać zaznajomieni ze sposobami i możliwościami chronienia fauny i flory,
- Z punktu widzenia kulturowego uczestnicy warsztatów powinni zostać zaznajomieni z uwarunkowaniami, w jakich funkcjonowali na odwiedzanych terenach ludzie w odległych/historycznych czasach (wizytacja skansenów, poznawanie zwyczajów, znaczenia przyrody np. cieków naturalnych dla funkcji i życia człowieka, zapoznanie z procesem produkcji papieru - fabryka papieru czerpanego, obecnie muzeum w Barlinku itp.),
- W trakcie zajęć uczestnicy powinni być zapoznawani z wyzwaniem Polski w zakresie konieczności spełnienia norm środowiskowych (gospodarowanie odpadami, gospodarowanie zasobami naturalnymi, gospodarka wodno-ściekowa itp.),
- Wśród uczestników zajęć dydaktycznych powinna być krzewiona wiedza o zdrowym i świadomym odżywianiu (produkty ekologiczne, oznakowania opakowań, zalety i wady produkcji, wpływ na zdrowie człowieka). Powyższe elementy powinny być łączone z degustacją produktów regionalnych,
- Uczestnicy zajęć powinni wynieść praktyczną wiedzę, którą mogliby zastosować bezpośrednio po powrocie do swoich domów (oszczędność wody, energii i innych mediów, gospodarowanie odpadami, unikanie używania jednorazowych opakowań itp.). Poprzez zabawę uczestnicy powinni wynieść wiedzę, która byłaby uniwersalna oraz łatwa do przekazania innym rówieśnikom,
- Jeśli to tylko możliwe, warsztaty terenowe należałoby łączyć z możliwością wizytacji obiektów wytwarzających energię w OZE (kolektory słoneczne, piece na biomasę, energię wiatrową itp.),
- Postuluje się wspieranie aktywnych form spędzania wolnego czasu – turystyki np. poprzez wycieczki piesze, rowerowe, spływy kajakowe itp.,

Nowotworzone i już funkcjonujące obiekty edukacji powinny skupiać w sobie cechy nowoczesnych, otwartych, dostępnych i atrakcyjnych obiektów, w połączeniu z poszanowaniem zasobów środowiska, możliwością obcowania z przyrodą, kultywowaniem zwyczajów regionalnych. Ośrodki takie powinny umożliwiać odbiorcom zajęć wyniesienie wiedzy nt. zalet i możliwości stosowania zrównoważonej konsumpcji.

Działanie II.3.3 – Integracja społeczności lokalnej wokół turystyki

W ramach działania wskazywane są różnorodne formy integrowania społeczności lokalnej wokół turystyki. Brak jest przestrzennego umiejscowienia tych zadań. Kluczowym założeniem tych zadań jest skupienie różnych środowisk wokół wspólnego obszaru zainteresowania (np. żeglarstwo, kajakarstwo, turystyka rowerowa, jeździectwo, sporty samochodowe, militaria itp.).

Ocena oddziaływania priorytetu

Opisywany priorytet „Rozwój zasobów ludzkich” jest ważnym z punktu widzenia możliwych oddziaływań na środowisko. Należy uwzględnić w tym aspekcie głównie oddziaływanie pośrednie, będące konsekwencją wdrożenia odpowiednich programów i systemów zarządzania personelem zasobów ludzkich. Oddziaływanie w czasie będzie w tym zakresie objawiało się opóźnioną reakcją. Należy jednak nadmienić, iż należycie zaprogramowane i wdrażane działania w zakresie Rozwoju zasobów ludzkich powinny cechować się pozytywnym oddziaływaniem na środowisko. Z zasady założenie to będzie słuszne np. gdy poprzez działania edukacyjne w sposób pośredni kształtowane będą postawy i zachowania zarówno osób obsługujących ruch turystyczny, jak i samych turystów w długim okresie czasu. Ponadto należy uwzględnić w tym elemencie kumulację znaczeń – polegającą na gromadzeniu wiedzy przez osoby uczestniczące w działaniach edukacyjnych i jej następne przekazywanie, upowszechnianie oraz stosowanie w odniesieniu do pozostałych użytkowników produktów turystycznych.

Słusznym założeniem jest kładzenie wzmożonego nacisku na kształcenie kadr turystycznych. Należy jednak pamiętać, iż nie mniej ważnym powinno być wpływanie na ostatecznych odbiorców usług – tj. turystów wizytujących Region. Autorzy Prognozy sugerują wskazywać w Strategii na znaczenie odpowiednio przygotowanej oferty turystycznej w kreowaniu świadomości ekologicznej odbiorcy turystycznego produktu/produktów. Odpowiednie przygotowanie kadr obsługujących ruch turystyczny w połączeniu z odpowiednio przemyślaną i przedstawioną ofertą turystyczną może wpływać na podniesienie świadomości ekologicznej turystów, przyczyniając się w ten sposób do podnoszenia jakości

środowiska w Regionie. Poprzez powyższe działanie, również turyści funkcjonujący w wykreowanym otoczeniu i produktach turystycznych powinni lepiej rozumieć skalę i zakres oferowanych usług oraz wpływających na nie czynników. Umiejętne zaangażowanie oraz wkomponowanie przez organizatora turysty w proces tworzenia i utrzymania produktu turystycznego, noszącego znamiona zrównoważonego rozwoju, może stanowić cenną wartość dodaną oferty turystycznej regionu. Należy bowiem pamiętać, iż w rozwój turystyki zaangażowany jest nie tylko jej organizator, ale także i konsument (czyt. turysta).

Życie i zdrowie ludzi

Rozwój Zasobów Ludzkich jako Priorytet Strategii, poprzez Działania w niej zapisane może oddziaływać na życie i zdrowie ludności. Co do zasady należy przyjąć, iż większość zamierzeń wylistowanych w strategii będzie miała charakter „miękki”. Z reguły dotyczą one formułowania programów edukacyjnych itp. działań. Nie są wskazywane konkretne zamierzenia infrastrukturalne. W takim przypadku, podczas procesu oceny należy uwzględniać efekty skumulowane oraz pośrednie realizacji zamierzeń. Zdaniem zespołu opracowującego Prognozę, oddziaływania na środowisko w ramach niniejszego Priorytetu powinny mieć w większości charakter pozytywny. Zidentyfikowane oddziaływania negatywne nie mają charakteru skrajnie negatywnych oddziaływań. Są to oddziaływania związane z postępowaniem cywilizacyjnym i rozwojem Gospodarki Opartej na Wiedzy. Mogą one w łatwy sposób być mitygowane i ograniczane poprzez odpowiednie gospodarowanie w przedsiębiorstwach wytwarzających materiały eksploatacyjne oraz ścisłe przestrzeganie obowiązujących przepisów ochrony środowiska (gospodarowanie odpadami itp.). W przypadku rozbudowy/modernizacji obiektów szkoleniowych, konferencyjnych i edukacyjnych należy zadbać o odpowiednie gospodarowanie zasobami (termoizolacja budynków, wymiana stolarki okiennej, technologie energo- i wodospzczędne itp.). Należy spodziewać się modernizacji obiektów (w tym dostosowywanie do osób niepełnosprawnych) użyteczności publicznej oraz podwyższonego ruchu turystycznego. Mogą wiązać się z tym standardowe oddziaływania, towarzyszące rozwojowi cywilizacyjnemu ludzkości.

Tabela 27 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu II

Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości oferty turystycznej oraz jej pełniejsze zintegrowanie z aktualnymi zasadami ochrony środowiska (bepośrednie) • Rozwój turystyki (bepośrednie) • Zwiększenie atrakcyjności województwa (pośrednie) • Zwiększenie atrakcyjności dla inwestorów (pośrednie) • Rozwój gospodarczy, m.in. wzrost zatrudnienia w branży turystycznej (pośrednie) • Zwiększenie bezpieczeństwa i doinformowania turysty poprzez lepszy system edukacyjny, który przekładać się będzie na jakość informacji o Regionie (bepośredni) • Prawdopodobna poprawa świadomości ekologicznej turystów oraz osób obsługujących ruch turystyczny w regionie (bepośrednie) 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zużycia materiałów, m.in. materiały edukacyjne – papier, płyty CD (pośrednie) • Wzrost materiałochłonności, m.in. poprzez szkolenia, konferencje – woda, elektryczność, papier (bepośrednie) • Wzrost ilości wytwarzanych odpadów (bepośrednie) • W przypadku rozbudowy zaplecza szkoleniowo-konferencyjno-edukacyjnego standardowe oddziaływania z zakresu budowy i eksploatacji obiektów użyteczności publicznej (bepośrednie) • Intensyfikacja połączeń transportowych i towarzyszące temu oddziaływania – emisje i zanieczyszczenia – spowodowane przemieszczaniem się uczestników (bepośrednie) • Wzrost natężenia ilości turystów wizytujących region – większe obciążenie środowiska i związane z nim uciążliwości (bepośrednie)

Powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny

Działania w zakresie Rozwoju zasobów ludzkich nie powinny powodować znaczących niekorzystnych oddziaływań na powietrze i klimat akustyczny. Oczywiście lokalnie i okresowo będą występowały pewne szkodliwe dla środowiska oddziaływania. Zwiększaniu wolumenu powstających zanieczyszczeń na skutek wzmożonego ruchu turystycznego powinno towarzyszyć odpowiednie dostosowanie systemów ochrony środowiska (systemy gospodarki odpadami, oczyszczania ścieków, modernizacja obiektów użyteczności turystycznej i edukacyjnej itp.). W sposób pośredni narażone będą obszary, na terenie których zaplanowane zostały działania szkoleniowe, imprezy plenerowe itp. Również należy rozważyć intensyfikację zużycia nośników energii w systemach wytwarzających energię elektryczną/ciepłą. Większy ruch turystyczny spowoduje lokalnie konieczność zaspokajania podwyższonego zapotrzebowania na podstawowe dobra cywilizacyjne (ciepło, elektryczność itp.). W sytuacji, gdy wytwarzanie w/w mediów następuje w starych układach o niskiej efektywności, wiązać się to może z niekorzystnym oddziaływaniem na środowisko. Również należy rozpatrzyć w tym elemencie wzrost intensywności połączeń komunikacyjnych i uciążliwości z nim związanych (hałas, emisja pyłów i innych zanieczyszczeń atmosfery). W ramach racjonalnego gospodarowania energią postuluje się m.in.:

- Oszczędne ustawianie temperatury grzejników,
- Krótkie i częste wietrzenie pomieszczeń w miejsce rzadszych i długotrwałych,
- Nie zasłanianie grzejników w pomieszczeniach,
- Ograniczenie zbędnego użytkowania ciepłej wody,
- Uważny dobór taryfy i mocy zamówionej do rzeczywistych potrzeb,
- Niekorzystanie z dodatkowych grzejników elektrycznych¹⁶.

Powyższe rekomendacje stanowią uzupełnienie Możliwych do zastosowania środków łagodzących oddziaływania planowanych zamierzeń Strategii. Odnosić je należy szczególnie do wszystkich pomieszczeń użytkowych, szczególnie zaś do tych, które są wykorzystywane na potrzeby wdrażania niniejszej Strategii (hotele, obiekty szkoleniowe, budynki JST i in.).

Tabela 28 Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu II
Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny

Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Przepuszczalna modernizacja układów – spowodowana koniecznością stosowania nowocześniejszych i bardziej efektywnych systemów wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej spowoduje zaspokojenie potrzeb przy mniejszym zużyciu paliw lub zaspokojenie większych potrzeb przy nie podnoszeniu emisji (pośrednie) 	<ul style="list-style-type: none"> • Emisje zanieczyszczeń i hałasu spowodowane zwiększonym ruchem turystycznym (pośrednie) oraz koniecznością zaspokajania potrzeb użytkowników produktów turystycznych • Uciążliwości i emisje powstałe podczas budowy/przebudowy/modernizacji obiektów użyteczności edukacyjnej (bezpośrednie)

Powierzchnia ziemi i środowisko gruntowe

Działania przewidziane do realizacji w ramach priorytetu Rozwój zasobów ludzkich podobnie jak w przypadku oddziaływań na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny nie powinny charakteryzować się silnie niekorzystnymi oddziaływaniami. Kluczowe zmiany w powierzchni ziemi i środowisku gruntowym mogą wystąpić w przypadku budowy/rozbudowy obiektów szkoleniowych/edukacyjnych (trwały zabór terenu). Jednakże nie powinny to być znaczne powierzchnie. Również niekorzystne oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe mogą się pojawić w przypadku organizacji imprez plenerowych.

Wzrost natężenia ruchu turystycznego może być bezpośrednią przyczyną degradacji powierzchni ziemi. Szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo odpady pozostawiane przez turystów mogą wywoływać negatywne skutki w środowisku gruntowym.

Tabela 29 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu II
Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe

Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Nie zidentyfikowano. 	<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja powierzchni ziemi poprzez wzmożony ruch turystyczny (pośrednie) • Trwale zajmowanie terenu na potrzeby rozbudowy infrastruktury szkoleniowej/edukacyjnej (bezpośrednie) • Zanieczyszczenie środowiska gruntowego przez odpady pozostawiane przez turystów (pośrednie)

Wody powierzchniowe i podziemne

Wzmożony ruch turystyczny będący wynikiem realizacji zapisów Strategii (w tym Priorytetu Rozwój Zasobów Ludzkich) może skutkować większą presją na wody powierzchniowe i podziemne województwa. Konieczne będzie zaspokojenie potrzeb turystów z zakresu zapotrzebowania na wodę (pitną i techniczną). Wzrost ilości powstających ścieków może stanowić poważne zagrożenie np. na obszarach wiejskich w agroturystyce przy niesprawnych lub nienależytych systemach gromadzenia, transportu i oczyszczania ścieków. Może też wzrosnąć liczba turystów korzystających z sieci rzecznej i jeziornej przyczyniając się do pogorszenia jakości tych wód poprzez odpady i zanieczyszczenia pozostawiane przez turystów. Masowa organizacja regat na jeziorach może w sposób negatywny wpłynąć na właściwości fizykochemiczne wód. Niekontrolowane wyrzucanie zanieczyszczeń przez uczestników regat może stanowić obciążenie ekologiczne systemów wodnych. Ponadto funkcjonowanie jachtów (motorowych i żaglowych) oraz innych jednostek pływających wypożyczanych/użytkowanych przez turystów może negatywnie wpływać na stan jezior (opróżnianie zanieczyszczeń bezpośrednio do wód). Pomimo aktywnej polityki edukacyjnej w zakresie ochrony środowiska, zmiany mentalności użytkowników produktów turystycznych mogą być procesem długotrwałym.

¹⁶ www.vattenfall.pl

Należy uwzględnić także ryzyko możliwości wystąpienia awarii w systemach gromadzenia, transportu i oczyszczania ścieków. Ważne jest stałe monitorowanie parametru wód zrzucanych z oczyszczalni do odbiorników (zmiany składu fizyko-chemicznego ścieków dopływających).

Szczególną uwagę należy zwrócić na ruch turystyczny w ośrodkach wypoczynkowych/domach letniskowych. W w/w miejscach gotowanie, pranie oraz mycie się bez należytego systemu ujmowania i gromadzenia ścieków bytowych może stanowić poważne obciążenie dla środowiska wodno-gruntowego.

Tabela 30 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu II

Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> Nie zidentyfikowano. 	<ul style="list-style-type: none"> Zanieczyszczenie wód powierzchniowych spowodowane zwiększoną eksploatacją turystyczną zbiorników rekreacyjnych i rzek (pośrednie), Wzrost ilości powstających ścieków i odpadów (bezpośrednie), Utrata przez rzeki i jeziora zdolności samooczyszczania (pośrednie), Możliwość niszczenia strefy ochronnej jezior i innych zbiorników wodnych (bezpośrednie).

Przyroda ożywiona

Organizacja zadań przewidzianych do realizacji w priorytecie Rozwój Zasobów Ludzkich nie będzie całkowicie obojętna dla różnych komponentów przyrody ożywionej. W trakcie organizacji różnych zamierzeń edukacyjno – szkoleniowych może dochodzić w sposób pośredni i bezpośredni do niekorzystnego wpływu na przyrodę ożywioną. Pośrednio oddziaływania te będą powstawały na skutek bezpośredniego wpływu zamierzeń z Rozwoju Zasobów Ludzkich na elementy przyrody nieożywionej (woda, powietrze i gleba). Naturalnymi odbiornikami w/w presji będzie zarówno środowisko roślin jak i zwierząt w nim funkcjonujących. Powyższe należy mieć szczególnie na uwadze w odniesieniu do możliwości powstania niekorzystnego wpływu na obszarach wrażliwych przyrodniczo.

Tabela 31 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu II

Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> Konstrukcja programów edukacyjnych (zajęcia warsztatowe, ścieżki dydaktyczne) w dłuższej perspektywie czasu powinny podnieść świadomość ekologiczną użytkowników produktów turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> Zanieczyszczenia i hałas wywoływane przez turystów oddziałują negatywnie na świat ożywiony, szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo (pośrednie), Płoszenie zwierząt przez turystów (pośrednie), Niszczenie środowisk przyrodniczych przez turystów (pośrednie), Ingerencja w siedliska zwierząt podczas realizacji działań z zakresu Rozwoju Zasobów Ludzkich.

7.3 Obszar priorytetowy III – Wsparcie Marketingowe

Działania marketingowe, które będą podejmowane zgodnie ze Strategią nie stoją w sprzeczności z wymaganiami ochrony środowiska. Jednak bardzo ważną kwestią jest wskazanie, że istnieje związek pomiędzy marketingiem prowadzonym w dziedzinie turystyki a ochroną środowiska naturalnego. Efekty badań rynkowych dotyczące branży opisywanej przez Strategię nie mogą być rozpatrywane w oderwaniu od analizy skutków środowiskowych, jakie mogą wywołać ewentualne decyzje podjęte na podstawie tych badań. Aby te decyzje były jak najbardziej zgodne ze środowiskiem naturalnym należy jego zasoby traktować, jako elementy rynku turystycznego mające swoją wartość, a informacje o nich powinny być elementem informacji turystycznej. Jest to o tyle istotne, że konsumenci usług turystycznych takich informacji będą oczekiwać. Wiąże się to z ciągle rosnącą świadomością ekologiczną turystów, zarówno krajowych, jak i zagranicznych, ale również z systemem wartości i regulacjami prawnymi, do których odwołują się kraje członkowskie Unii Europejskiej.

W takiej sytuacji niezbędne jest, przy okazji badań rynkowych i działań marketingowych, wprowadzenie marketingu ekologicznego. Marketing ekologiczny, zwany także ekomarketingiem, zielonym marketingiem, czy marketingiem środowiskowym, jest procesem zarządzania odpowiedzialnym za przewidywanie i zaspokajanie potrzeb konsumentów, który uwzględnia wymagania ochrony środowiska naturalnego. Zadaniem ekomarketingu jest przede wszystkim promowanie produktów przyjaznych dla środowiska, idei wykorzystania surowców wtórnych oraz rozwoju proekologicznych zakładów przemysłowych. Marketing ekologiczny wkracza także w strefę turystyki i rekreacji. Coraz bardziej modne stają się eko-plaże oznaczone znakiem Niebieskiej Flagi (ang. Blue Flag), czy ekohotele, gdzie stosuje się segregację odpadów, system oszczędzania energii, wody oraz używa produktów proekologicznych.

Cel operacyjny III.1 – Kooperacja w zakresie wspólnego marketingu Regionu

Działanie III.1.1. – Opracowanie zintegrowanego systemu promocji markowych produktów Województwa

Działanie zakłada kooperację prywatnych podmiotów gospodarujących w turystyce z Zachodniopomorską Regionalną Organizacją Turystyczną oraz Lokalnymi Organizacjami Turystycznymi w obszarach typów turystyki realizowanych przez te podmioty. Przejawiać się to będzie w uczestnictwie w targach międzynarodowych, wspólnej promocji internetowej i medialnej, członkostwie w organizacjach i stowarzyszeniach działających na korzyść danego typu turystyki. Ponadto istotną kwestią będzie stworzenie i wdrożenie tematycznych kampanii marketingowych skupionych wokół określonych typów turystyki. Wymienione zadania nie stoją w sprzeczności z założeniami zrównoważonego rozwoju oraz nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla ochrony środowiska. Jednak przy okazji organizowania akcji promocyjnych i działań marketingowych powinien być brany pod uwagę aspekt środowiskowy. Można to osiągnąć poprzez implementację wspomnianego już marketingu ekologicznego. Jednym z typów turystyki, jaki powinien być rozpatrywany jest właśnie turystyka ekologiczna, należy położyć nacisk na promowanie miejsc i produktów nie wpływających negatywnie na środowisko, takich jak ekohotele, czy eko-plaże jak i różnych form ochrony przyrody, takich jak parki narodowe, krajobrazowe i inne obszary cenne przyrodniczo. Powinno się jednak zwrócić uwagę, że szersze udostępnienie obszarów cennych przyrodniczo może, choć nie musi, spowodować nadmierną presję. Nieograniczona eksploatacja najcenniejszych terenów, bez podporządkowania się ograniczeniom wynikającym z potrzeb ochrony, może prowadzić do obniżenia prestiżu ochrony przyrody. Przeciwdziałanie takim zachowaniom klientów należy do organizatorów turystyki. Zalety i korzyści płynące z prośrodowiskowych rozwiązań powinny znaleźć odzwierciedlenie w kampaniach promocyjnych i reklamowych. Sugeruje się podejmowanie problematyki środowiskowej nie tylko w działaniach dotyczących strictly ekologicznych produktów, ale i przy okazji innych typów turystyki, z wyszczególnieniem ich środowiskowych aspektów.

Działanie III.1.2 – Kreowanie spójnego wizerunku turystycznego Regionu

Działanie zawiera zadania mające na celu komunikowanie na zewnątrz spójnego i zgodnego z rzeczywistością wizerunku turystycznego Regionu. Realizacja tego działania będzie odbywać się poprzez przygotowanie i dystrybucję prezentacji multimedialnych i filmów promocyjnych o Regionie, opracowanie jednolitej szaty graficznej dla wydawnictw promujących Region, aktywne zachęcanie podmiotów działających na rynku turystycznym do wykorzystywania logo województwa w swoich materiałach promocyjnych oraz podnoszenie świadomości turystycznej wśród społeczeństwa. Zadania te nie stoją w sprzeczności z ochroną środowiska, jednak przy tworzeniu spójnego obrazu województwa należy pamiętać o aspekcie środowiskowym i uczynić z niego jeden z kluczowych elementów Regionu. Wspomniane formy komunikowania można wykorzystać także do zwiększenia świadomości ekologicznej ludności, eksponując zasoby środowiskowe jako istotną wartość turystyczną.

Cel operacyjny III.2 – Usprawnienie systemu informacji turystycznej

Działanie III.2.1 – Budowa zintegrowanego analogowego systemu informacji turystycznej

Działanie III.2.2 – Budowa zintegrowanego cyfrowego systemu informacji turystycznej

Działanie III.2.3 – Stworzenie kompleksowej i nowoczesnej bazy informacyjnej o ofercie turystycznej Regionu

W ramach działań realizowane będą zadania mające na celu podniesienie jakości i dostępności informacji turystycznej w Regionie, rozwój i wprowadzanie nowoczesnych technologii do cyfrowego systemu informacji turystycznej oraz stworzenie systemu pozyskiwania, przetwarzania i aktualizacji danych o atrakcjach turystycznych Regionu. Zadania,

które są zaplanowane do realizacji tych działań to: budowa centrum zarządzania informacją turystyczną, rozwój sieci centrów i punktów informacji turystycznej w miejscowościach turystycznych, wprowadzenie systemów jakości usług informacji turystycznej, powołanie regionalnego forum informacji turystycznej, stworzenie polsko-niemieckich placówek informacji turystycznej, rozwój sieci elektronicznych kiosków informacji turystycznej, internetowy rozwój informacji turystycznej, wdrożenie nowych technologii wspierających dystrybucję informacji turystycznej. Wymienione zadania są bardzo istotnymi ze strategicznego punktu widzenia i wymagają poparcia. Dążenie do usprawnienia nie rodzi sytuacji kolizyjnych, a tworzenie zintegrowanego systemu informacji turystycznej oraz wprowadzanie nowych technologii do działań informacyjnych objawiać się może korzystnymi skutkami dla rozwoju turystyki i ochrony środowiska. Informacja turystyczna pozbawiona wartościowego przekazu o środowisku traci bowiem część swej wartości rynkowej, pomniejsza konkurencyjny wymiar rozwoju turystyki. Poprzez informowanie o zasobach środowiska, z których turystyka korzysta, można kreować potrzeby i postawy konsumentów, co bezpośrednio przekłada się na kształtowanie ich zachowań w stosunku do środowiska.

Ocena oddziaływania priorytetu

Życie i zdrowie ludzi

Działania związane ze wsparciem marketingowym mogą przekładać się na życie i zdrowie ludności. Bezpośrednim pozytywnym skutkiem prowadzenia kampanii marketingowej jest rozwój turystyki w województwie, a co za tym idzie rozwój gospodarczy. Ponadto zwiększa się przez to ogólna atrakcyjność województwa dla turysty z zewnątrz i potencjalnych inwestorów.

Tabela 32 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu III

Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> Rozwój turystyki (bezpośrednie), Zwiększenie atrakcyjności województwa (pośrednie), Zwiększenie atrakcyjności dla inwestorów (pośrednie), Rozwój gospodarczy (pośrednie), Zwiększenie bezpieczeństwa i doinformowania turysty poprzez lepszy system informacyjny (bezpośredni). 	<ul style="list-style-type: none"> Nie zidentyfikowano.

Powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny

Działania marketingowe mogą w pośredni sposób przekładać się na oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny. Wzmógł się ruch turystyczny, będący wynikiem kampanii, wskazuje, że większa ilość turystów odwiedza województwo i korzysta z własnych środków komunikacji oraz zwiększone jest zapotrzebowanie na energię, co przekłada się na emisję zanieczyszczeń i hałasu do środowiska.

Tabela 33 Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu III

Oddziaływania na powietrze atmosferyczne	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> Nie zidentyfikowano. 	<ul style="list-style-type: none"> Emisje zanieczyszczeń spowodowane zwiększonym ruchem turystycznym (pośrednie).
Oddziaływanie na klimat akustyczny	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> Nie zidentyfikowano. 	<ul style="list-style-type: none"> Emisja hałasu spowodowana zwiększonym ruchem turystycznym (pośrednie).

Powierzchnia ziemi i środowisko gruntowe

Działania promocyjne i marketingowe mogą zaowocować zwiększonym ruchem turystycznym Regionu, co dalej przełożyć się może na negatywne oddziaływanie na środowisko gruntowe i powierzchnię ziemi. Wzrost natężenia ruchu turystycznego może powodować degradację powierzchni, szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo, a odpady pozostawiane przez turystów mogą wywoływać negatywne skutki w środowisk gruntowym.

Tabela 34 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu III

Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> Nie zidentyfikowano. 	<ul style="list-style-type: none"> Degradacja powierzchni ziemi poprzez wzmógł się ruch turystyczny (pośrednie), Zanieczyszczenie środowiska gruntowego przez odpady pozostawiane przez turystów (pośrednie).

Wody powierzchniowe i podziemne

Wzmożony ruch turystyczny będący wynikiem kampanii marketingowych może skutkować większą presją na wody powierzchniowe województwa. Stanowią one niezaprzeczalne walory turystyczne Regionu i ich promocja będzie silna, dlatego też może wzrosnąć liczba turystów korzystających z sieci rzecznej i jezior przyczyniając się do pogorszenia jakości tych wód poprzez odpady i zanieczyszczenia pozostawiane przez turystów.

Tabela 35 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu III

Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> Nie zidentyfikowano. 	<ul style="list-style-type: none"> Zanieczyszczenie wód powierzchniowych spowodowane zwiększoną eksploatacją turystyczną zbiorników rekreacyjnych i rzek (pośrednie).

Przyroda ożywiona

Ruch turystyczny, szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo, nie pozostaje bez wpływu na świat przyrody ożywionej. Wzmożona turystyka może powodować powstawanie odpadów i emitowanie hałasu, co przekłada się na negatywny wpływ na środowisko naturalne. Niszczenie roślinności i płoszenie zwierząt mogą stanowić istotny problem na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo.

Tabela 36 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu III

Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> Nie zidentyfikowano. 	<ul style="list-style-type: none"> Zanieczyszczenia i hałas wywoływane przez turystów oddziałują negatywnie na świat ożywiony, szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo (pośrednie), Płoszenie zwierząt przez turystów (pośrednie), Niszczenie roślinności przez turystów (pośrednie).

7.4 Obszar priorytetowy IV – Kształtowanie Przestrzeni Turystycznej

Rozwijanie przestrzeni turystycznej jest ważnym czynnikiem wpływającym na konkurencyjność funkcji turystycznej Regionu. Przestrzeń turystyczna jest bardzo mocno powiązana ze środowiskiem naturalnym, dlatego jej ewentualne modyfikacje muszą następować zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju i z zachowaniem obszarów cennych przyrodniczo. Województwo zachodniopomorskie posiada długi, liczący 185 km odcinek wybrzeża morskiego, który jest niezwykle istotnym elementem turystycznym. Bogata sieć rzeczna i mnogość jezior także wpływają na atrakcyjność Regionu, co wraz z obszerną bazą miejsc noclegowych stanowi bardzo duży potencjał dla rozwoju turystyki. Jednak takie zasoby niosą za sobą także spore wyzwania i problemy, związane między innymi z zanikaniem i degradacją plaż, jak i niewystarczającym skomunikowaniem i dostępnością obszarów województwa. Dlatego niezbędne jest podjęcie kroków niwelujących te negatywne zjawiska, co może wiązać się z ingerencją w środowisko naturalne i powodować zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki ekologiczne.

Cel operacyjny IV.1 – Kształtowanie infrastruktury na styku środowiska woda/ląd

Działanie IV.1.1 – Kształtowanie plaż nadmorskich

Prace związane z Działaniem dotyczą ochrony pasa plaży, który stanowi kluczowy walor turystyczny Regionu. Będą one prowadzone zgodnie z Programem Ochrony Brzegów Morskich. Zakłada on: budowę, rozbudowę i utrzymywanie systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów nadmorskich, w tym usuwanie uszkodzeń w systemie zabezpieczenia przeciwpowodziowego brzegów morskich, zapewnienie stabilizacji linii brzegowej według stanu z 2000r. i zapobieganie zanikowi plaż, monitorowanie brzegów morskich, a także badania mające wskazać działania niezbędne do ratowania brzegów morskich. Zakłada się także modernizację kąpielisk nadmorskich poprzez zaopatrzenie w infrastrukturę sanitarną i elementy małej architektury oraz dostosowanie plaż do osób niepełnosprawnych.

Wymienione działania powinny mieć pozytywny skutek środowiskowy, ochrona brzegów będzie korzystnie wpływała na nadmorskie środowisko naturalne – zmniejszy lub powstrzyma degradację brzegu morskiego i zanik plaż, zniweluje zagrożenie powodziowe. Modernizacja infrastruktury sanitarnej wpłynie na zmniejszenie zanieczyszczenia na plażach. Jednak przy prowadzeniu prac należy zachować bezwzględną ostrożność, aby nie zaszkodzić obecnemu stanowi środowiska, tym bardziej, że część prac będzie wykonywanych na obszarach chronionych – obszarach Natura 2000, obszarach chronionego krajobrazu, czy terenach Wolińskiego Parku Narodowego. Ponadto planuje się stworzenie korytarza ekologicznego Przymorskiego Południowego Bałtyku biegnącego wzdłuż wybrzeża województwa zachodniopomorskiego.

W tabeli przedstawiono lokalizację i zadania na podstawie Programu Ochrony Brzegów Morskich wraz z obszarami chronionymi, na których, bądź z w pobliżu których będą realizowane.

Tabela 37 Rodzaje zadań, ich lokalizacja i obszary chronione w obrębie planowanych prac

Lokalizacja	Rodzaj zadań	Obszary chronione
Jarosławiec (km 253,8-256,5)	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	obszar chronionego krajobrazu
Mierzeja Jeziora Kopań (km 256,5-267,0)	Budowa umocnień brzegowych	obszar chronionego krajobrazu
Darlówek (km 267,0-270,6)	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	obszar chronionego krajobrazu
Mierzeja Jeziora Bukowo (km 278,0-287,5)	Budowa umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie	Natura 2000 – Jezioro Bukowo PLH320041, obszar chronionego krajobrazu
Mierzeja Jeziora Jamno (km 289,5-299,9)	Modernizacja umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie	obszar chronionego krajobrazu
Sarbinowo (km 305,3-309,5)	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	obszar chronionego krajobrazu
Ustronie Morskie (km 317,1-323,0)	Sztuczne zasilanie i budowa umocnień brzegowych	Natura 2000 - Trzebiatowsko-Kołbrzeski Pas Nadmorski PLH320017, obszar chronionego krajobrazu
Kołobrzeg (km 328,9-335,8)	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	Natura 2000 – Dorzecze Parsęty PLH320007, Trzebiatowsko-Kołbrzeski Pas Nadmorski PLH320017, obszar chronionego krajobrazu
Dźwirzyno (km 343,4-345,4)	Sztuczne zasilanie, modernizacja umocnień brzegowych	Natura 2000 – Trzebiatowsko-Kołbrzeski Pas Nadmorski PLH320017, Wybrzeże

		Trzebiatowskie PLB320010
Mrzeżyno (km 350,5-352,2)	Sztuczne zasilanie wraz z budowlami wspomagającymi	Natura 2000 – Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski PLH320017, Wybrzeże Trzebiatowskie PLB320010
Niechorze (km 366,0-368,3)	Modernizacja umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie	Natura 2000 – Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski PLH320017, Wybrzeże Trzebiatowskie PLB320010
Niechorze-Dziwnówek (km 368,3-385,4)	Sztuczne zasilanie w rejonach Śliwina, Rewala, Trzęsacza, Pustkowa i Pobierowa wraz z budową umocnień brzegowych	Natura 2000 – Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski PLH320017, Wybrzeże Trzebiatowskie PLB320010, Ujście Odry i Zalew Szczeciński PLH32001, Zalew Kamieński i Dziwna PLB320011
Mierzeja Dziwnowska (km 385,4-392,8)	Modernizacja umocnień brzegowych, sztuczne zasilanie	Natura 2000 – Ujście Odry i Zalew Szczeciński PLH32001, Zalew Kamieński i Dziwna PLB320011
Międzyzdroje (km 411,8-413,5)	Sztuczne zasilanie	Natura 2000 – Ostoja na Zatoce Pomorskiej PLH990002, Zatoka Pomorska PLB990003, Wolin i Uznam PLH320019, Delta Świny PLB320002, Woliński Park Narodowy

Istotną kwestią z punktu widzenia środowiskowego jest wprowadzanie nowych plaż do systemu Niebieskiej Flagi – Blue Flag. Jest to międzynarodowy dobrowolny program skupiający plaże i przystanie z całego świata prowadzony przez niezależną i niedochodową Fundację na rzecz Edukacji Ekologicznej (Foundation for Environmental Education – FEE). Program działa na rzecz zrównoważonego rozwoju na plażach poprzez ścisłe kryteria dotyczące jakości wody, edukacji ekologicznej, zarządzania środowiskiem i bezpieczeństwa. W województwie zachodniopomorskim funkcjonują już plaże i przystanie wpisane do tego programu. Ich listę przedstawia tabela.

Tabela 38 Lista plaż i przystani włączonych do programu Blue Flag

Kategoria	Umiejscowienie	Nazwa	Przystosowanie dla niepełnosprawnych
Przystań	Szczecin	Camping MARINA PTTK	TAK
Plaża	Kołobrzeg	Kołobrzeg – Plaża Zachodnia	TAK
Plaża	Trzebiatów	Mrzeżyno	TAK
Plaża	Gmina Rewal	Pobierowo	TAK
Plaża	Gmina Rewal	Pogorzelica	TAK
Przystań	Świnoujście	Przystań Jachtowa – Basen Północny	TAK
Plaża	Świnoujście	Świnoujście	TAK

Działanie IV.1.2 – Wsparcie infrastruktury żeglugi śródlądowej i morskiej

Działanie zakłada wzrost znaczenia transportu wodnego w województwie z wykorzystaniem Bałtyku, Zalewu Szczecińskiego, Odry i innych rzek. Widoczną wadą jest niewystarczająca infrastruktura obsługująca ten typ transportu. Zadania przewidziane w Strategii mające poprawić taki stan rzeczy to: uregulowanie stosunków wodnych w rzekach, tworzenie sieci uregulowanych połączeń pomiędzy zbiornikami wodnymi (połączenie jezior na pojezierzach Drawskim, Wałeckim i Myśliborskim), rozwój i modernizacja sieci przystani rzecznych o europejskim standardzie na rzekach Regionu (na Odrze, w Gryfinie), rozwój i modernizacja morskich przejść granicznych.

Transport śródlądowy powszechnie uważany jest za bezpieczny dla środowiska naturalnego. Za jego pro środowiskowymi cechami przemawia energooszczędność, mniejsza emisja zanieczyszczeń do atmosfery, mała emisja hałasu i odległość od miejsc zamieszkania ludności. Jednak nie można przyjąć, że w całym wymiarze transport ten nie oddziałuje na środowisko. Gęsta zabudowa na brzegach może pociągać za sobą niekorzystne efekty środowiskowe. Wraz ze wzrostem szybkości nurtu rzeki mogą stopniowo tracić zdolność do samooczyszczania, mogą następować zmiany stosunków wodnych w poziomach wód gruntowych, co przełożyć się może na nieodwracalne zmiany w

ekosystemach dolin rzecznych. Poprzez regulację rzek ogranicza się jej tereny zalewowe, co powoduje zanikanie obszarów cennych przyrodniczo. Istotnym elementem związanym z modernizacją koryt rzek przy dostosowywaniu ich pod żeglugę jest zwiększanie głębokości. Wymagania, jakie musi spełniać rzeka aby umożliwić transport to co najmniej 1,8 m głębokości, 12 m szerokości i 120 m długości śluzy. Należy odpowiednio przygotować zabezpieczone miejsca składowania pobranego z rzeki materiału, bądź już wcześniej zaplanować inne jego wykorzystanie. Transport rzeczny w znaczący sposób ogranicza populację ryb, a także wpływa negatywnie na ekosystem rzeczny, ingerując w fizyczne, biologiczne i chemiczne procesy w wodach rzecznych. Zaplanowane działania modernizacyjne będą wywierały presję na środowisko głównie podczas etapu budowy. Zwiększony ruch maszyn i pojazdów transportujących surowce, jak i wzmożony hałas, czy zwiększona emisja zanieczyszczeń mogą negatywnie oddziaływać na pobliską faunę. Pośrednim długofalowym oddziaływaniem może być wzmożony ruch rzeczny na zmodernizowanych odcinkach, który pociąga za sobą zanieczyszczenie i zmianę warunków chemiczno-biologicznych. Jednak skala tych oddziaływań będzie uzależniona od poziomu intensyfikacji transportu rzeczno. Warto mieć to na uwadze, zważywszy na to, że realizacja działania będzie miała miejsce na obszarach Natura 2000 oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

Część prac na pewno będzie wykonywana w dolinie rzeki Odry na bliżej niesprecyzowanych odcinkach z wyszczególnieniem obszaru Gryfina oraz w obrębie Zalewu Szczecińskiego. Odra jest w części nieuregulowaną rzeką, jedną z niewielu tak dzikich i pięknych w Europie, dlatego ważną kwestią jest rozważnie zaplanowana ingerencja w jej niezaprzeczalne walory naturalne i krajobrazowe. Wzdłuż doliny Odry proponowane jest utworzenie korytarzy ekologicznych: Rzeki Odry i Zalewu Szczecińskiego oraz Pradoliny Pomorskiej. Podczas prac modernizacyjnych roboty mogą być wykonywane na obszarach chronionych przedstawionych w tabeli.

Tabela 39 Obszary Natura 2000 znajdujące się w pobliżu realizacji możliwych zadań

Dolna Odra PLH32003
Dolina Dolnej Odry PLB320003
Ujście Odry i Zalew Szczeciński PLH320018
Szczeciński Park Krajobrazowy
Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Odry

Istotnym elementem działań będzie także łączenie jezior tworzących pojezierza Drawskie, Wałeckie i Myśliborskie. Ma to pozwolić na swobodne przemieszczanie się w ramach możliwie dużej ilości akwenów poszczególnych pojezierzy, zarówno kajakarzom jak i uprawiającym żeglarstwo jachtowe. W strategii nie występuje informacja o skali, rodzaju i dokładnym umiejscowieniu planowanych prac, można zatem założyć, że będą one zakładały budowę kanałów pomiędzy poszczególnymi jeziorami. Ważnym aspektem jest odpowiednie przygotowanie miejsc składowania gruntów z wykopów. Podczas prac mogą pojawić się niedogodności związane z ruchem maszyn budowlanych, wpływające na podwyższoną emisję zanieczyszczeń i hałasu, co szczególnie może mieć znaczenie na obszarach chronionych. Z powodu braku konkretnych lokalizacji przedstawiono obszary objęte różnymi formami przyrody, jakie mogą zostać poddane wpływowi związanemu z tymi działaniami.

Tabela 40 Obszary chronione na pojezierzach: Drawskim, Wałeckim i Myśliborskim mogące być narażone na skutek realizacji działania

Pojezierze Myśliborskie
Cedyński Park Krajobrazowy
Obszary chronionego krajobrazu
Dolna Odra PLH320037
Dolina Dolnej Odry PLB320003
Wzgórza Moryńskie PLH320055
Ostoja Cedyńska PLB320017
Gogolice-Kosa PLH320038
Ostoja Witnicko-Dębiańska PLB320015
Dolina Tywy PLH320050
Pojezierze Myśliborskie PLH320014
Jezioro Kozie PLH320010
Torfowisko Chłopiny PLH080004
Ostoja Barlinecka PLH080071
Puszcza Barlinecka PLB080001
Dolina Płoni i Jezioro Miedwie PLH32000
Las Baniewicki PLH320064

Dziczy Las PLH320060
Jezioro Miedwie i okolice PLB320005
Ostoja Barlinecka PLH080071
Puszcza Barlinecka PLB080001
Lasy Bierzwnickie PLH320044
Lasy Puszczy nad Drawą PLB320016
Pojezierze Drawskie
Drawski Park Krajobrazowy
Obszary chronionego krajobrazu – 3
Rezerваты przyrody – 12
Dorzecze Parsęty PLH320007
Ostoja Drawska PLB32001
Jeziora Szczecineckie PLH320009
Bagno i Jezioro Ciemino PLH320036
Jeziora Czaplineckie PLH320039
Dorzecze Regi PLH320049
Dorzecze Parsęty PLH320007
Jezioro Lubie i Dolina Drawy PLH320023
Dorzecze Regi PLH320049
Ostoja Ińska PLB320008
Pojezierze Wałeckie
Obszar chronionego krajobrazu – Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy
Jezioro Wielki Bytyń PLH320011
Puszcza nad Gwdą PLB300012
Dolina Rurzyca PLH300017
Ostoja Piłska PLH300045
Dolina Piławy PLH320025
Diabelskie Pustacie PLH320048
Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046
Lasy Puszczy nad Drawą PLB320016
Dolina Noteci PLH300004
Nadnoteckie Łęgi PLB300003

Połączenie jezior może przynieść za sobą zwiększenie zainteresowania turystyką żegludową, co przełoży się na większą liczbę jednostek pływających zanieczyszczających zbiorniki poprzez wprowadzanie ścieków wprost do jezior. Zaowocować to może zaburzeniem ich naturalnych warunków biologiczno-chemicznych, szczególnie na terenach objętych ochroną przyrody i wrażliwych przyrodniczo.

Działanie IV.1.3 – Wsparcie budowy infrastruktury turystyki wodnej i sportów wodnych

Zadania realizowane w obrębie działania mają na celu powstawanie i rozwój infrastruktury niezbędnej do obsługi żeglarstwa, kajakarstwa oraz wind- i kitesurfingu. Są to: rozwój sieci portów morskich i zalewowych o standardzie europejskim, rozwój sieci stanic wodnych (na rzekach Parsęta, Drawa, Rega), rozwój ośrodków szkoleniowych żeglarstwa (Centralny Ośrodek Żeglarski w Trzebieży), wspieranie ośrodków wind- i kitesurfingu, rozwój ośrodków specjalizujących się w wędkarstwie i nurkowaniu morskim, szczególnie w pasie środkowego wybrzeża, modernizacja i budowa szlaków wodnych, śluz oraz poprawa bezpieczeństwa żeglugi.

W Strategii brak jest szczegółowego umiejscowienia konkretnych inwestycji, jak i wyszczególnienia planowanych prac, wskazanych jest jedynie kilka lokalizacji, w których obrębie będą prowadzone. Wymieniono obszary chronione położone na sprecyzowanych obszarach oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Same działania związane z budową i usprawnieniem infrastruktury mogą powodować okresowe oddziaływania poprzez zwiększenie emisji zanieczyszczeń i hałasu w okresie budowy. Modernizacja szlaków wodnych pociąga za sobą podobne oddziaływania, jak przy wsparciu infrastruktury żeglugi morskiej: zmiana szybkości nurtu, zwiększenie zanieczyszczenia, zmiana stosunków wodnych,

zachwianie procesów biologiczno-chemicznych w rzece, problem ze składowaniem gruntów z pogłębiania. Ogólna modernizacja infrastruktury wodnej może przyczynić się do zwiększenia liczby turystów, co przełoży się może na większą presję na środowisko szczególnie odczuwalną na obszarach chronionych. Z drugiej strony rozbudowa i dostosowanie infrastruktury do standardów europejskich może spowodować, że przystanie zostaną wyposażone w odpowiednie instalacje do przyjmowania ścieków i odpadów z jednostek pływających, przez co nie będą one wprowadzane wprost do zbiorników.

Tabela 41 Obszary chronione w obrębie wskazanych lokalizacji realizacji działania

Rzeka Rega
Dorzecze Regi PLH320049
Ostoja Ińska PLB320008
Proponowany regionalny korytarz ekologiczny
Rzeka Drawa
Drawieński Park Narodowy
Jezioro Lubie i Dolina Drawy PLH320023
Ostoja Drawska PLB320019
Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046
Lasy Puszczy nad Drawą PLB320016
Rzeka Parsęta
Dorzecze Parsęty PLH320007
Ostoja Drawska PLB320019
Trzebież
Dorzecze Parsęty PLH320007
Ostoja Drawska PLB320019

Cel operacyjny IV.2 – Kształtowanie środowiska w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej

Działanie IV.2.1 – Innowacje na rzecz ekorozwoju w turystyce

Działanie ma za zadanie wspieranie wdrażania proekologicznych rozwiązań w procesach modernizacji i budowy bazy turystycznej. Zakłada nawiązanie technik budowy do tradycji regionalnej przy jednoczesnym wykorzystaniu nowoczesnych systemów grzewczych – pompy ciepłe, kolektory i panele słoneczne. Przyczyniać się to ma do propagowania turystyki przyjaznej środowisku.

Zadania zaplanowane w działaniu mają stricte prośrodowiskowy charakter, zachęcają do wykorzystywania rozwiązań przyjaznych środowisku i energooszczędnych, przez co mogą powodować miejscową poprawę jakości powietrza w wyniku zmniejszenia emisji zanieczyszczeń, jak i wpływać na zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów.

Działanie IV.2.2 – Rozwój sieci lądowych szlaków turystycznych

Działanie zakłada rozwój infrastruktury w zakresie tworzenia projektów liniowych, takich jak drogi rowerowe, szlaki turystyczne i szlaki turystyki konnej. Modernizowany będzie szlak systemu Eurovelo E10 oraz szlaki odchodzące od niego, stworzony zostanie także system bezpiecznych szlaków rowerowych łączących miejscowości nadmorskie. Ponadto w ramach działania dopracowana zostanie infrastruktura istniejących szlaków turystycznych oraz utworzone zostaną nowe szlaki turystyki konnej konieczne do poruszania się po Lasach Państwowych.

Zadania realizowane w ramach działania nie powinny powodować znaczących negatywnych skutków dla środowiska. Drogi rowerowe są małoinwazyjną dla środowiska formą infrastruktury transportowej, ich rozwój i modernizacja nie pociąga za sobą niebezpieczeństwa, a wręcz skutkować powinna pozytywnym oddziaływaniem na środowisko przez odciążenie transportu samochodowego na rzecz rowerowego. Podobnie jest ze szlakami turystyki konnej. Zadania związane z infrastrukturą szlaków turystycznych także nie powinny generować negatywnych skutków środowiskowych, jednak bardziej przystępne szlaki mogą przyciągać więcej turystów, przez co presja na środowisko może być większa, szczególnie na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo.

Działanie IV.2.3 – Wykorzystanie infrastruktury uzdrowisk dla potrzeb ruchu turystycznego

Działanie przewiduje wykreowanie produktów turystyki zdrowotnej, takich jak wypoczynek, rehabilitacja, regeneracja i profilaktyka zdrowotna. Ponadto planuje się wykorzystanie obiektów uzdrowiskowych do turystyki konferencyjno-kongresowej.

W Strategii nie wskazano szczegółowych zadań i prac, jakie będą przeprowadzane, aby osiągnąć założenia działania. Nie wskazano także jakich i ilu uzdrowisk działanie to będzie dotyczyło. Można założyć, że jego realizacja spowoduje

poprawę infrastruktury obiektów uzdrowiskowych, co przełoży się na lepszą ich dostępność, a co za tym idzie spowoduje większe zainteresowanie turystów. Może wystąpić zwiększona presja na środowisko spowodowana wzmożonym ruchem turystycznym, która przejawiać się będzie w zwiększonej produkcji odpadów, hałasie i miejscowo zwiększonej emisji zanieczyszczeń. Jednak jej skala uzależniona będzie głównie od lokalizacji uzdrowiska oraz obiektów ochrony środowiska położonych na terenie bądź w bezpośrednim sąsiedztwie uzdrowiska.

Z modernizacją istniejących obiektów infrastruktury turystycznej mogą wiązać się pozytywne oddziaływania. Istniejące przestarzałe obiekty zostaną zastąpione nowymi, mniej uciążliwymi dla środowiska, wprowadzenie rozwiązań energooszczędnych zredukuje zapotrzebowanie na ciepło i zmniejszy emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

Działanie IV.2.4 – Wykorzystanie turystyczne terenów i obiektów powojennych, popegeerowskich, pokolejowych i przemysłowych

W ramach działania przewiduje się zagospodarowanie terenów i obiektów, które zatraciły swoją pierwotną funkcję, a mogą zostać zaadoptowane na cele turystyczne. Tereny popegeerowskie można wykorzystać jako przestrzeń dla pól golfowych ze względu na stosunkowo niską cenę. Ponadto na cele turystyczne można przeznaczyć dawne fabryki, zakłady przemysłowe, magazyny, spichlerze, dworce, nieczynne linie kolejowe i inne obiekty techniki. Miejscowości, w których m.in. występują takie obiekty to: Police, Karlino, Białogard, Nowe Worowo, Niemica i Darłowo.

Wymienione obszary i obiekty najczęściej są zaniedbane i w złym stanie, przez co stanowią pewne zagrożenie dla środowiska naturalnego. Ich modernizacja i rekultywacja będzie miała pozytywny skutek nie tylko dla turystyki, ale i dla ochrony środowiska. Zostanie zatrzymana ich dalsza degradacja, a przystosowanie ich do funkcji turystycznej zapewni im stałe wykorzystanie, a co za tym idzie utrzymanie dobrego stanu. Jest to tym ważniejsze, jeśli obiekt znajduje się na obszarze chronionym. Obszary chronione w miejscowościach, w których planuje się prace modernizacyjne wskazano w tabeli.

Tabela 42 Obszary chronione w miejscowościach, w których nastąpi realizacja działania

Miejscowość	Obszary chronione
Karlino	Dolina Radwi, Chocieli i Chotli PLH320022
Białogard	Dorzecze Parsęty PLH320007
Nowe Worowo	Ostoja Drawska PLB320019, Drawski Park Krajobrazowy
Darłowo	Dolina Wieprzy i Studnicy PLH220038

Należy pamiętać, że choć działania modernizacyjne i rekultywacyjne są pozytywne ze względów środowiskowych, to jako pośrednie mogą spowodować zwiększoną presję na środowisko spowodowaną wzmożonym ruchem turystycznym. Ponadto powstawanie dużych obiektów, takich jak pola golfowe wiąże się z bezpośrednią i znaczną ingerencją w krajobraz. Kształtowanie powierzchni, nasypy i deniwelacje terenu nie pozostaną bez wpływu na krajobraz województwa.

Działanie IV.2.5 – Rozwój estetyki wsi, miejscowości nadmorskich, uzdrowisk

Celem Działania jest podniesienie estetyki wsi poprzez szereg działań zachęcających do dbałości o wygląd obejmieć i otoczenia we wsiach województwa. Planuje się określenie architektury i kolorystyki obiektów w nadmorskich miejscowościach wypoczynkowych, poprawę jakości małej architektury. W przypadku uzdrowisk ma zostać ujednoczony ich architektoniczny obraz, zwiększy się nacisk na pielęgnację zieleni miejskiej, szczególnie parków zdrojowych oraz zostaną wyznaczone strefy ciszy w związku z ustawą o uzdrowiskach.

Zamierzone działania nie będą miały dużego wpływu na środowisko, a jeżeli już taki wystąpi, to będzie on raczej pozytywny, bo dotyczyć będzie pielęgnacji zieleni miejskiej. Pozostałe zadania związane z poprawą estetyki są obojętne dla środowiska, mogą jednak wpływać na lepszy odbiór województwa przez ludność i turystów.

Cel operacyjny IV.3 – Kształtowanie jakości infrastruktury turystycznej

Działanie IV.3.1 – Ewidencja i standaryzacja infrastruktury turystycznej regionu

Działanie IV.3.2 – Wspieranie rozwoju regionalnych sieci turystycznych

Działania zakładają skatalogowanie i standaryzację bazy turystycznej Regionu - obiektów: restauracji i barów, gospodarstw i kwater agroturystycznych oraz innych obiektów świadczących usługi noclegowe. Przewiduje się następnie zastosowanie systemów rekomendacji dla najlepszych obiektów do korzystania ze specjalnie przygotowanych logo i haseł. Ponadto planowane jest wsparcie rozwoju bazy gastronomicznej i noclegowej Regionu, w szczególności dla systemów sieciowych nawiązujących do kultury regionalnej i wpływających na wizerunek Województwa.

Realizacja działań nie powinna w istotnym i odczuwalnym stopniu oddziaływać na środowisko naturalne. Jeśli jednak standaryzacja dotyczyłaby nie tylko stricte jakości usług w obiektach, ale i zastosowań konkretnych środków ochrony

środowiska i rozwiązań proekologicznych, wtedy wpływ takiego działania byłby zdecydowanie pozytywny. Dlatego warto rozważyć aspekt włączenia do standaryzacji kwestii środowiskowych.

Działanie IV.3.3 – Wdrożenie systemu wzorcowych rozwiązań infrastrukturalnych

W swoich założeniach działanie ma na celu opracowanie i udostępnienie na poziomie Regionu bazy modelowych projektów dotyczących infrastruktury turystycznej o wysokich walorach użytecznych i estetycznych. Planuje się w tym celu przeprowadzanie konkursów, zarówno dla studentów, jak i profesjonalnych architektów, na projekty obiektów takich jak: infrastruktura na szlakach i polach biwakowych (węzły sanitarne, ławki, wiaty), obiekty przydrożne (przystanki autobusowe), sezonowe punkty informacji turystycznej, kioski, infrastruktura przystani rzecznych, infrastruktura przystani jachtowych, muzea i galerie lokalne, wieże widokowe, obiekty w stanicach rowerowych i kajakowych, infrastruktura stref chronionych, w tym parków krajobrazowych i narodowych.

Działanie ma charakter ogólny i brak jest na tym etapie sprecyzowanych projektów, czy inwestycji. W założeniach mają powstawać nowe obiekty, które mogą oddziaływać na środowisko. Małe obiekty, jak kioski, czy przystanki autobusowe nie będą wywierały negatywnego wpływu na środowisko. Jednak większe inwestycje, w rodzaju infrastruktury przystani rzecznych i jachtowych, czy też nowopowstające budynki muzeów i galerii mogą już generować pewne oddziaływania, szczególnie na etapie budowy. Nowopowstałe obiekty mogą wywierać wpływ na krajobraz, będą to oddziaływania lokalne i związane głównie z większymi budynkami i obiektami infrastruktury, które będą wyróżniały się na tle terenu, takimi jak wieże widokowe, czy przystanie. Mniejsze obiekty nie będą w znaczącym stopniu kolidować z krajobrazem regionu. Powiązane one będą ze zwiększonym hałasem i emisją zanieczyszczeń z maszyn budowlanych. Skala tych oddziaływań będzie w dużej mierze uzależniona od umiejscowienia inwestycji i charakteru obszaru, na którym będzie realizowana. Szczególnie narażone na te oddziaływania są obszary cenne przyrodniczo i obszary chronione. Ponadto powstawanie nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury może powodować wzmocnienie ruchu turystycznego w tych rejonach, co przełoży się na zwiększoną presję na środowisko. Pozytywne ze względów środowiskowych może być zadanie polegające na tworzeniu nowej infrastruktury obszarów chronionych.

Bardzo istotną kwestią przy realizacji tego działania będzie umiejętność harmonijnego wpisania powstających obiektów w krajobraz, poprzez dbałość o formę, styl i dobór materiałowy. Jedynie staranny dobór realizowanych projektów może zabezpieczyć krajobraz przed długotrwałą uratą jego wartości.

Działanie IV.3.4 – Rozwój infrastruktury przystosowanej do obsługi konkretnego typu turysty

W ramach działania przewiduje się adaptację bazy noclegowej i towarzyszącej w sposób uwzględniający różne formy turystyki w Regionie. Będzie to baza o standardzie ekonomicznym, o jakości zbliżonej do hoteli dwugwiazdkowych, baza sezonowa w mniejszym stopniu nastawiona na komfort i wygodę – pola biwakowe, schroniska młodzieżowe. Ponadto planuje się podniesienie standardów obsługi turysty aktywnego w zakresie serwisu i wypożyczalni sprzętu turystycznego.

Strategia nie wskazuje dokładnie miejsca oraz skali zadań do realizacji w obrębie programu, trudno także twierdzić, czy w jego ramach będą powstawały nowe obiekty, czy też modernizowane będą już istniejące. Przy okazji powstawania nowych pól biwakowych można liczyć się ze stratą powierzchni, co za tym idzie ograniczeniem powierzchni biologicznie czynnej, podobnie jak przy zajmowaniu powierzchni przez nowe obiekty kubaturowe. Powstawanie odpowiednio przystosowanych obiektów turystycznych będzie wpływać na wzmocniony ruch turystyczny na obszarach objętych działaniem, co zaowocuje większą presją na środowisko ze strony turystów, a ponadto większe zapotrzebowanie na energię, wodę, a w rezultacie zwiększoną emisję zanieczyszczeń, ścieków i hałasu.

Cel operacyjny IV.4 – Zwiększanie dostępności turystycznej Regionu

Działanie IV.4.1 – Współpraca przy rozbudowie regionalnej infrastruktury ruchu lotniczego.

Działanie zakłada rozwój sieci lotniczej w celu przyciągnięcia turysty z dalekich rynków. Zadaniem, wskazanym w Strategii są: rozwój portu lotniczego w Goleniowie, uruchomienie lotniska w Zegrzu Pomorskim koło Koszalina. Ponadto w Strategii zapisano działania mające na celu adaptację istniejącej infrastruktury powojkowej do celów lotnictwa cywilnego. W dokumencie wskazano jako przykład lotnisko w Bagiczu, jednak na podstawie Strategii Rozwoju Sektora Transportu Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 można w tym zakresie wskazać także lotniska w miejscowościach: Chojna, Borne Sulinowo, Kluczewo i Szczecinek.

Ze względu na emisję zanieczyszczeń transport lotniczy jest w dużym stopniu uciążliwy dla środowiska. Samoloty emitują gazy bezpośrednio do górnej części troposfery i dolnej części stratosfery, gdzie mają one bezpośredni wpływ na skład atmosfery. Głównymi generowanymi substancjami są: CO₂, para wodna, tlenowe związki azotu i siarki. Zaburzenia powodowane przez te związki w połączeniu z koncentracją gazów cieplarnianych, mogą powodować zwiększone powstawanie chmur cirrusów, a w efekcie tego zmiany klimatyczne. Jedną z koncepcji ograniczenia wpływu lotnictwa na górne warstwy atmosfery był plan zmniejszenia pułapu lotów. Mogłoby to spowodować wzmocnione natężenie ruchu na jednym pułapie skutkujące zmniejszoną częstotliwością przewozów. Ponadto silniki większości samolotów są przystosowane do pracy na dużo większych pułapach, przez co ich efektywność po zmianie wysokości uległa by zmniejszeniu (wzrost zużycia paliwa). Coraz większa presja na środowisko będąca efektem transportu lotniczego zwróciła uwagę Parlamentu Europejskiego, który 8 lipca 2008 roku ostatecznie zatwierdził włączenie

lotnictwa do unijnego systemu handlu emisjami CO₂ w 2012 roku. System obejmie wszystkie linie lotnicze, których samoloty korzystają z lotnisk w którymkolwiek z krajów członkowskich. Oznacza to, że każdy przewoźnik otrzyma limit emisji CO₂, którego przekroczenie wymagać będzie dokupienia dodatkowych praw do emisji. Takie rozwiązanie przyczyniać się ma do inwestowania w prośrodowiskowe technologie.

Najważniejszym obiektem w rozwoju przemysłu lotniczego w Województwie Zachodniopomorskim jest Port Lotniczy Szczecin-Goleniów. Strategia wspomina o rozwoju portu w Goleniowie, a szczegółowe działania zostały przedstawione w innym dokumencie strategicznym – w Strategii Rozwoju Sektora Transportu Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Zapisane w nim planowane działania obejmują zwiększenie i utworzenie nowych połączeń lotniczych oraz ich intensyfikację, jak i modernizację infrastruktury lotniska. Będą się na nią składały m.in. rozbudowa płyty postojowej, remont i przedłużenie drogi startowej, zabudowa zespołu motelowego i budowa parkingu samochodowego. Ponadto w ramach poprawy dostępności przewiduje się modernizację drogi dojazdowej i połączenie linii kolejowej Goleniów-Kołobrzeg z terminalem pasażerskim. Działania te mogą oddziaływać na środowisko, poprzez wspomnianą wcześniej zwiększoną emisję gazów do atmosfery jak i poprzez wzrost poziomu hałasu spowodowanego intensyfikacją transportu. Jednak według zapisów SRST WZ opierających się na badaniach nawet 20-krotne zwiększenie ruchu lotniczego nie przekroczy dopuszczalnych poziomów hałasu w najbliższej zabudowie mieszkaniowej. Ponadto podczas modernizacyjnych prac budowlanych mogą wystąpić okresowe uciążliwości spowodowane zwiększonym hałasem, podwyższoną emisją zanieczyszczeń przez pojazdy budowlane i dyskomfort spowodowany natężonym ruchem pojazdów transportujących surowce z i na teren budowy. Port Lotniczy Szczecin-Goleniów leży około 1,8 km na południowy-zachód od obszaru Natura 2000 PLH320013 Ostoja Goleniowska. Teren ten obejmuje znaczną powierzchnię lasów gospodarczych iglastych i mieszanych, torfowiska oraz bagna i rzekę Gowiennicę. Obszar ten jest siedliskiem m.in. kilkunastu gatunków ptaków. W związku z tym może wystąpić negatywne oddziaływanie na ten obszar poprzez podwyższoną emisję zanieczyszczeń oraz zwiększony poziom hałasu. Pozytywną kwestią jest natomiast kierunek nalołów samolotów - NW i SE, co daje praktycznie równoległe usytuowanie względem obszaru Natura 2000, przez co oddziaływanie będzie odpowiednio mniejsze. Ponadto lotnisko znajduje się w obszarze korytarza ekologicznego „Nowogard Południowy”, przez co możliwe jest płoszenie migrujących zwierząt. W sąsiedztwie lotniska nie znajdują się parki narodowe ani krajobrazowe.

Innym lotniskiem, którego otwarcie będzie miało istotne znaczenie dla turystyki Regionu jest lotnisko w Zegrzu Pomorskim. Według SRST WZ będzie to pociągało za sobą szereg zadań inwestycyjnych na terenie lotniska, poprawę dostępności komunikacyjnej oraz rozwój siatki połączeń. Oddziaływania będą podobne jak w przypadku lotniska Szczecin-Goleniów, czyli emisja zanieczyszczeń, hałas, dyskomfort związany z pracami modernizacyjnymi. Lotnisko zlokalizowane jest około 1km na zachód od obszaru Natura 2000 PLH320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli. Obszar obejmuje, jak wskazuje nazwa, dolinę Radwi oraz jej największych dopływów Chocieli i Chotli. Teren zajmują głównie lasy iglaste, jak również liściaste i mieszane. Występują tu także jeziora, bagna i torfowiska. Obszar jest siedliskiem wielu gatunków zwierząt, m.in. wydry, nocka dużego i szeregu gatunków ptaków. Lotnisko dodatkowo leży na obszarze Korytarza Ekologicznego Puszcza Koszalińska. Na obszary te także może zostać wywarty negatywny wpływ włączając w to płoszenie zwierząt w korytarzu ekologicznym oraz pogorszenie warunków akustycznych i atmosferycznych. Decyzja o otwarciu lotniska jeszcze nie zapadła, firma Ove Arup & Partners International Limited przygotowuje studium wykonalności dla tego projektu oraz raport oddziaływania na środowisko. Dokumenty te na pewno odpowiedzą na szereg pytań dotyczących zasadności inwestycji i jej wpływu na środowisko.

Tabela 43 Obszary chronione w pobliżu lotnisk Szczecin-Goleniów i Zegrze Pomorskie

Port lotniczy	Obszary Natura 2000
Port Lotniczy Szczecin-Goleniów	PLH320013 Ostoja Goleniowska, Korytarz Ekologiczny Nowogard Południowy
Lotnisko w Zegrzu Pomorskim	PLH320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli, Korytarz Ekologiczny Puszcza Koszalińska

Strategia zakłada adaptację do lotnictwa cywilnego m.in. lotniska w Bagiczu. Według SRST WZ takimi działaniami ujęte zostaną także lotniska zlokalizowane w pobliżu miejscowości: Borne Sulinowo, Kluczewo, Chojna, Szczecinek. Lotniska te w przeszłości były miejscem stacjonowania jednostek armii sowieckiej i lokalizacji bazy paliw. Dlatego też wskazane obszary nierzadko są zdegradowane, co uniemożliwia im pełnienie innych funkcji. Zanieczyszczone zostało środowisko gruntowo-wodne, głównie produktami ropopochodnymi, gleby, rośliny, lasy i zbiorniki wód powierzchniowych. Wspomniane w SRST WZ prace rekultywacyjne są bardzo dobrym rozwiązaniem dla tych terenów i dużą szansą na poprawienie ich kondycji środowiskowej. W dalszej kolejności planuje się wykorzystanie i rozwój tych lotnisk na cele lotnictwa ogólnego: sportowo-turystyczne, sanitarne, przeciwpożarowe, ratownicze i biznesowe. Ponadto w miarę konieczności zostaną one wykorzystane do lotnictwa komunikacyjnego o zasięgu regionalnym. Prace remontowe i modernizacyjne, a potem wzmożona eksploatacja lotnisk mogą zaowocować presją na środowisko, przy czym na szczególnej uwadze należy mieć obszary chronione. Presja ta będzie w dużej mierze uzależniona od stopnia wykorzystania tych lotnisk i wykonywanych prac modernizacyjnych. Są to lotniska małe, z racji czego ich oddziaływanie na środowisko będzie odpowiednio mniejsze od wcześniej wymienianych dużych portów lotniczych. Obszary chronione występujące w bezpośrednim sąsiedztwie wymienionych lotnisk wskazano w tabeli.

Tabela 44 Obszary chronione w pobliżu lotnisk Borne Sulinowo, Bagicz, Kluczewo, Chojna i Szczecinek

Miejscowość	Obszary chronione
Borne Sulinowo	PLH 320025 Dolina Piławy
Bagicz	PLH 320017 Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski
Kluczewo	PLH 320006 Dolina Płoni i Jezioro Miedwie, PLB320005 Jezioro Miedwie i Okolice
Chojna	PLB 320017 Ostoja Cedyńska
Szczecinek	PLH 320048 Diabelskie Pustacie

Modernizacja, rozbudowa infrastruktury lotniczej oraz intensyfikacja istniejących i tworzenie nowych połączeń będzie się przekładała na większą presję na środowisko w takich aspektach, jak gospodarka odpadami i gospodarka wodno-ściekowa. Zwiększona liczba turystów zaowocuje większą ilością wytworzonych odpadów, większym zapotrzebowaniem na wodę i energię (co wpłynie na emisję zanieczyszczeń) oraz większą ilością odprowadzanych ścieków. Podobnie będzie w przypadku odpadów związanych z eksploatacją samolotów oraz urządzeń i instalacji naziemnych. Ważne jest, aby na etapach planowania mieć to na uwadze i odpowiednio przygotować infrastrukturę odpowiedzialną za te kwestie. Ponadto samoloty emitują promieniowanie elektromagnetyczne poprzez różnorakie urządzenia, takie jak radary pokładowe, wysokościomierze, radiostacje, co przy zwiększonej ilości lotów da zwiększone promieniowanie. Ze względu na fakt, że rozwój transportu lotniczego polegać będzie na rozbudowie, modernizacji i zwiększeniu dostępnych usług nie przewiduje się zmian w krajobrazie spowodowanych realizacją inwestycji. Nie pociągną one także potrzeby przeznaczenia na ten cele nowych obszarów po budowę.

Działanie IV.4.2 – Uwzględnienie potrzeb regionalnego rynku turystycznego przy modernizacji i rozbudowie infrastruktury transportowej

W ramach działania planuje się wyznaczenie regionalnych priorytetów modernizacji i budowy dróg oraz linii kolejowych oraz modernizację infrastruktury transportowej w portach i przystaniach morskich. Ważnym zapisem działania jest deklaracja każdorazowego prowadzenia badań nad uciążliwością proponowanych rozwiązań transportowych, które mają wskazywać rozwiązania najmniej uciążliwe dla środowiska.

Założeniem Strategii jest korzystny wpływ na rozwój turystyki, a uzasadnieniem rozwoju infrastruktury transportowej jest szereg korzyści społecznych i ekonomicznych, takich jak: uzyskanie dostępności dojazdu, zmniejszenie strat czasu i redukcja czasu podróży, zwiększenie przepustowości dróg, podwyższenie komfortu przemieszczania się, pobudzenie aktywności gospodarczej regionu. Należy także zwrócić uwagę, że lepsze wykorzystanie infrastruktury kolejowej, poprzez usprawnienie połączeń, zwiększenie ich liczby i modernizacja taboru kolejowego mogłoby wpłynąć na zmniejszenie obciążenia dróg ruchem samochodowym, co wpłynęłoby korzystnie na stan środowiska naturalnego.

W Strategii poza wskazaniem modernizacji drogi S 11 nie ma umiejscowienia konkretnych inwestycji w działaniu, czy też obszarów, na których będą realizowane zadania. Dlatego niniejsza prognoza przedstawi hipotetyczne i uogólnione oddziaływania, które mogą się pojawić przy wdrażaniu działania. Nie można także wskazać, poza wymienionym przypadkiem, obszarów chronionych potencjalnie zagrożonych negatywnym oddziaływaniem. Prognozuje się, że inwestycje mogą wywrzeć na środowisko zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ.

Działania związane z budową nowych dróg i autostrad wiązać się mogą ze szczególnie istotnym negatywnym oddziaływaniem na środowisko. Wynikało ono będzie szczególnie z kolizji systemu dróg z obszarami Natura 2000, rozumiane jako ich przecięcie lub bliższe (2,5 km) i dalsze sąsiedztwo (5 km) oraz realizacji inwestycji w obrębie, bądź w sąsiedztwie innych obszarów chronionych, lub cennych przyrodniczo. Zmiany w środowisku jakie mogą nastąpić poprzez realizację inwestycji dotyczą zajęcia i fragmentaryzacji terenu i zmiany pełnionej przez niego funkcji, będą miały charakter trwały i nieodwracalny.

Należy pamiętać, że inwestycje z zakresu infrastruktury transportowej będą realizowane niezależnie od Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego. Szczegółowe zapisy działań i inwestycji w tym zakresie znajdują się w Strategii Rozwoju Transportu Województwa Zachodniopomorskiego.

Tabela 45 Obszary Natura 2000 stanowiące potencjalne kolizje z drogą S 11

Obszary Natura 2000 stanowiące potencjalną kolizję z drogą S 11
Jeziora Szczecineckie PLH320009
Dolina Radwi, Chocieli i Chotli PLH320022
Bukowy Las Górki PLH320062

Transport drogowy

Inwestycje infrastruktury drogowej należą do inwestycji, które generują znaczną ilość oddziaływań na środowisko naturalne. Potencjalnie negatywne oddziaływania to:

- Trwała utrata terenu przeznaczanego pod inwestycje
- Zwiększenie poziomu hałasu i emisji zanieczyszczeń w sąsiedztwie nowych obiektów
- Fragmentacja przestrzeni, a w efekcie przerywanie połączeń przyrodniczych, tworzenie barier na trasach korytarzy migracyjnych
- Zwiększenie ilości ścieków spływających z utwardzonych dróg
- Degradacja siedlisk przyrodniczych
- Wzrost antropopresji na terenach przy drogach powodujący utratę powierzchni biologiczno czynnej
- W przypadku umiejscowienia w obrębie, bądź w pobliżu obszarów chronionych degradacja cennych przyrodniczo zasobów środowiskowych
- Zmiany stosunków wodnych związane z pracami modernizacyjnymi
- Nieodwracalne zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym
- Zmiany chemiczne i fizyczne w gruntach związane z przekształceniami powierzchni ziemi
- Zmiany lokalnego mikroklimatu
- Zwiększenie ruchu turystycznego, a co za tym idzie zwiększenie presji na środowisko, większe zapotrzebowanie na wodę, energię, wzrost ilości odpadów, ścieków i zanieczyszczeń

Prace związane z modernizacją infrastruktury drogowej mogą także generować szereg oddziaływań pozytywnych:

- Modernizacja nawierzchni spowoduje poprawę klimatu akustycznego i jakości powietrza
- Atuty związane z koniecznością przeprowadzania badań archeologicznych na terenach przeznaczonych pod drogę
- Zwiększenie bezpieczeństwa na drogach
- Przejęcie przez nowe połączenia ruchu ze stref wrażliwych na niekorzystne oddziaływania
- Zmniejszenie możliwości wystąpienia poważnych awarii
- Tunele, przepusty dla zwierząt ułatwią ich migrację
- Wyposażenie dróg w ścieżki rowerowe będzie sprzyjać rozwojowi przyjaznego dla środowiska transportu rowerowego

Transport kolejowy

Transport kolejowy może powodować szereg negatywnych skutków dla środowiska:

- Wzrost emisji hałasu i drgań na etapie budowy i eksploatacji
- Zwiększenie zanieczyszczenia powietrza i lokalne zmiany mikroklimatu
- Wzrost zanieczyszczenia terenów w sąsiedztwie linii kolejowych poprzez większą ilość powstających odpadów i ścieków
- Zwiększenie możliwości wystąpienia poważnej awarii poprzez intensyfikację połączeń
- Zmiany stosunków wodnych związane z pracami modernizacyjnymi
- Zagrożenie dla bioróżnorodności i wielkości populacji
- Fragmentacja przestrzeni
- Płoszenie zwierząt
- Tworzenie barier migracyjnych
- Zwiększenie ruchu turystycznego, a co za tym idzie zwiększenie presji na środowisko, większe zapotrzebowanie na wodę, energię, wzrost ilości odpadów, ścieków i zanieczyszczeń

Podobnie jak transport drogowy, transport kolejowy także może generować pozytywne oddziaływania:

- Zmniejszenie możliwości wypadków poprzez zastosowanie nowoczesnych rozwiązań technicznych
- Skrócenie czasu jazdy
- Poprawa komfortu podróży
- Zmniejszenie natężenia ruchu drogowego
- Zmniejszenie zużycia energii poprzez elektryfikację nowych linii i modernizację obiektów infrastruktury kolejowej
- Zmniejszenie emisji hałasu poprzez zastosowanie metod ograniczających drgania, budowę ekranów akustycznych
- Zmniejszenie zanieczyszczenia wód podziemnych i gruntów poprzez zastosowanie systemów drenażu i rowów
- Zmniejszenie śmiertelności zwierząt poprzez tworzenie przejść dla zwierząt i instalacji odstraszających

Infrastruktura portów i przystani morskich

Możliwy negatywny wpływ zadań związanych z modernizacją infrastruktury portów i przystani morskich:

- Emisja hałasu i drgań podczas budowy i eksploatacji
- Wzrost emisji zanieczyszczeń powietrza na etapie budowy
- Narażenie dennych ekosystemów morskich na skutek cumowania statków, palowania i pogłębiania zbiorników
- Wzrost możliwości wystąpienia poważnej awarii poprzez intensyfikację połączeń morskich
- Trwałe zajmowanie powierzchni ziemi, zabór terenów zajętych przez populacje roślin i zwierząt, ograniczanie powierzchni biologiczno czynnej, fragmentacja przestrzeni, tworzenie barier migracyjnych

- Płoszenie zwierząt
- Zmiany stosunków wodnych
- Okresowe zmiany warunków wodnych w miejscach prowadzenia prac pogłębieniowych
- Wzrost zanieczyszczenia wód
- Kolizje ptaków z nowotworzonymi obiektami portowymi

Pozytywnie działania powiązane z modernizacją infrastruktury portów i przystani morskich mogą oddziaływać poprzez:

- Poprawę bezpieczeństwa poprzez zastosowanie nowoczesnych rozwiązań technicznych
- Poprawę komfortu podróży
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska (powietrza, wód, gruntów) w odniesieniu do innych rodzajów transportu
- Bardziej ekologiczne formy ogrzewania obiektów infrastruktury portowej
- Konstrukcje infrastruktury nabrzeżnej stworzą miejsca do bytowania i rozmnażania się niektórych gatunków ryb

Działanie IV.4.3 – Wspomaganie proekologicznych rozwiązań transportowych w miejscowościach i obszarach o największym natężeniu ruchu turystycznego.

Działanie zakłada wprowadzanie systemowych rozwiązań transportowych zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, w szczególności na obszarach turystycznych i w miejscowościach, w których następuje sezonowa eskalacja ruchu turystycznego. Planuje się realizację tych założeń w szczególności w miejscowościach nadmorskich i kurortach, otulinach Parków Narodowych, obszarach cennych przyrodniczo, centrach dużych miast oraz terenach istotnych z turystycznego punktu widzenia. Strategia zakłada zaproponowanie alternatywy dla indywidualnego transportu zakładowego poprzez: proekologiczne sposoby przemieszczania się takie jak rowery, riksza, meleks, bryczki, zarządzanie strefami parkingowymi w oparciu o wyznaczenie stref ruchu z uwzględnieniem potrzeb ochrony cennych miejsc i obszarów oraz zachęty do proekologicznych zachowań transportowych.

Realizacja działania powinna przyczynić się do poprawy stanu środowiska i oddziaływać pozytywnie na jego komponenty. Poprzez zwiększenie udziału na rzecz proekologicznego sposobu przemieszczania się zmniejszeniu może ulec emisja zanieczyszczeń i hałasu, przez co mniej narażone będą obszary cenne przyrodniczo, a w miastach poprawi się jakość powietrza. Jedynym przewidywanym negatywnym skutkiem środowiskowym, jaki może wystąpić przy okazji realizacji tego działania jest zwiększenie presji na środowisko na obszarach chronionych cennych przyrodniczo poprzez wzrost ruchu turystycznego, a co za tym idzie potencjalna dewastacja środowiska, zwiększone generowanie odpadów, czy pogorszenie klimatu akustycznego tych obszarów.

Z racji braku sprecyzowania poszczególnych miejsc realizacji działań, przewiduje się, że obszary chronione, które mogą zostać dotknięte oddziaływaniem, zarówno pozytywnym, jak i negatywnym to m.in.: Woliński Park Narodowy, Drawieński Park Narodowy, Szczeciński Park Krajobrazowy oraz szereg obszarów chronionego krajobrazu i obszarów Natura 2000, których precyzyjne wskazanie jest trudne, z powodu ogólnego charakteru zadań wskazanych w działaniu.

Ocena oddziaływania priorytetu

Życie i zdrowie ludzi

Działania realizowane w obrębie obszaru priorytetowego IV – Kształtowanie przestrzeni turystycznej będą oddziaływały na życie i zdrowie ludzi. W sposób pozytywny przełoży się to na ogólny rozwój turystyczny i gospodarczy, zwiększenie atrakcyjności województwa, zarówno dla mieszkańców, turystów i potencjalnych inwestorów. Ponadto zwiększone zostanie bezpieczeństwo na plażach oraz na drogach poprzez modernizację infrastruktury, uporządkowany zostanie ład przestrzenny wielu miejscowości oraz podwyższona zostanie jakość usług związanych z turystyką. Propagowanie transportu rowerowego, turystyki konnej, czy powstawanie nowych szlaków turystycznych wpłynie na promowanie zdrowego trybu życia. Jednak działania w ramach obszaru nie będą powodować jedynie pozytywnych skutków dla ludzi. Poprzez modernizację infrastruktury transportowej nastąpi zwiększenie ruchu pojazdów, co zaowocuje pogorszeniem jakości powietrza i klimatu akustycznego, a w dłuższej perspektywie może przełożyć się na zmiany mikroklimatu. Zwiększony ruch turystyczny wymaga większego zapotrzebowania na energię i wodę, co wpływa na emisję zanieczyszczeń i ścieków.

Tabela 46 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu IV

Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój turystyki (bezpośrednie), • Zwiększenie atrakcyjności województwa (pośrednie), • Zwiększenie atrakcyjności dla inwestorów (pośrednie), • Rozwój gospodarczy (pośrednie), • Zwiększenie bezpieczeństwa na plażach nadmorskich (pośrednie), • Propagowanie zdrowego stylu życia poprzez wsparcie transportu rowerowego, turystyki konnej, czy tworzenie nowych szlaków turystycznych (pośrednie), 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogorszenie jakości powietrza i klimatu akustycznego (pośrednie), • Zmiany mikroklimatu (pośrednie), • Intensyfikacja połączeń transportowych – zwiększona możliwość

• Zwiększenie komfortu i bezpieczeństwa podróży poprzez modernizację infrastruktury transportowej (pośrednie), • Uporządkowanie ładu przestrzennego (bezpośrednie), • Podwyższenie jakości świadczonych usług z zakresu infrastruktury turystycznej (pośrednie), • Dostosowanie infrastruktury turystycznej do różnych typów turystów (pośrednie).	• występowania wypadków (pośrednie), • Zwiększenie zapotrzebowania na energię i wodę (pośrednie).

Powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny

Działania w obrębie omawianego obszaru będą w znaczny sposób wpływały na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny. Prognozuje się, że negatywny wpływ będzie dotyczył podwyższenia poziomu zanieczyszczenia i hałasu związanego ze zwiększoną eksploatacją dróg i lotnisk, także na etapie budowy. Ponadto może nastąpić podwyższenie emisji zanieczyszczeń do środowiska z powodu większego zapotrzebowania na energię spowodowane zwiększoną ilością turystów. Skutkiem prowadzonych działań może także być pogorszenie klimatu akustycznego w miejscach zintensyfikowanego ruchu turystycznego. Realizacja działań może dać pozytywne rezultaty w stosunku do stanu powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego. Prognozuje się, że na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń ze środków transportu wpłynie propagowanie transportu rowerowego i budowa ścieżek rowerowych. Modernizacja dróg wpłynie na zmniejszenie hałasu i drgań, a nowe połączenia odciążą obszary narażone na emisję zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego.

Tabela 47 Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu IV

Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń przez propagowanie transportu rowerowego oraz wprowadzenie bardziej ekologicznych form ogrzewania obiektów infrastruktury transportowej (pośrednie), • Zmniejszenie emisji drgań i hałasu przez modernizację infrastruktury transportowej (pośrednie), • Zmniejszenie hałasu poprzez budowę ekranów akustycznych przy drogach (pośrednie), • Przejęcie przez nowe połączenia ruchu ze stref bardziej wrażliwych na zanieczyszczenia (pośrednie). 	<ul style="list-style-type: none"> • Podwyższenie poziomu zanieczyszczenia powietrza i hałasu przy nowych odcinkach dróg na etapie budowy i eksploatacji (bezpośrednie), • Podwyższenie zanieczyszczenia powietrza i hałasu związane z otwarciem i modernizacją lotnisk (bezpośrednie), • Zwiększona emisja zanieczyszczeń do środowiska spowodowana wzrostem zapotrzebowania na energię (pośrednie), • Podniesienie poziomu hałasu w miejscach zintensyfikowanego ruchu turystycznego (pośrednie).

Oddziaływanie na stan gleb i powierzchni ziemi

Realizacja działań może spowodować szereg negatywnych skutków środowiskowych. Nastąpi bezpowrotna fragmentacja przestrzeni i trwała utrata terenu przeznaczanego pod inwestycje. W trakcie prac budowlanych mogą następować przekształcenia powierzchni ziemi, co skutkować może zmianami fizycznymi i chemicznymi w gruntach. Niektóre działania z zakresu transportu śródlądowego będą wymagały pogłębienia zbiorników, dlatego problemem może okazać się miejsce depozycji gruntów. Przy okazji powstawania nowych obiektów infrastrukturalnych mogą być wymagane różnego rodzaju odwodnienia, dlatego należy mieć na uwadze możliwość wystąpienia osiadań gruntu. Ponadto może nastąpić degradacja powierzchni ziemi i zanieczyszczenie środowiska gruntowego spowodowane przez wzmożony ruch turystyczny. Mogą także wystąpić pozytywne oddziaływania w obrębie obszaru priorytetowego. Działania zakładają utrzymywanie istniejących plaż i przeciwdziałanie ich degradacji oraz zmniejszanie zanieczyszczenia gruntów poprzez systemy drenaży budowanych na potrzeby nowopowstającej infrastruktury.

Tabela 48 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu IV

Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymywanie istniejących plaż i przeciwdziałanie ich degradacji (bezpośrednie), • Zmniejszenie 	<ul style="list-style-type: none"> • Fragmentacja przestrzeni (bezpośrednie), • Trwała utrata terenu przeznaczanego pod inwestycje (bezpośrednie), • Zmiany chemiczne i fizyczne w gruntach związane z przekształceniami powierzchni ziemi (pośrednie), • Degradacja powierzchni ziemi poprzez wzmożony ruch turystyczny

zanieczyszczenia gruntów poprzez system drenaży (pośrednie).	(pośrednie), <ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie środowiska gruntowego przez odpady pozostawiane przez turystów (pośrednie), • Problem depozycji gruntów (pośrednie), • Niebezpieczeństwo zaistnienia osiadań gruntu (pośrednie), • Zmiany w krajobrazie spowodowane powstawaniem wielkoobszarowych obiektów takich jak pola golfowe (bezpośrednie).
--	--

Wody powierzchniowe i podziemne

Realizacja działań obszaru priorytetowego nie pozostanie obojętna na stan wód powierzchniowych i podziemnych. W przeważającej większości będzie to powiązane z oddziaływaniem negatywnym. Przewiduje się zwiększenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych spowodowane pracami budowlanymi, intensyfikacją transportu rzeczno oraz zwiększoną eksploatacją zbiorników rekreacyjnych przez turystów. Przewiduje się, że wystąpią zadania, które będą wymagały działań z pogłębieniem, poszerzaniem i tworzeniem nowych połączeń pomiędzy zbiornikami. Mogą one powodować zaburzenia stosunków wodnych, zmiany prędkości nurtu, okresowe zmiany warunków wodnych, czy też wpływać na fizyczne, biologiczne i chemiczne procesy w rzekach. Podczas ingerencji w zbiorniki, jak i przy pracach budowlanych wymagających przeprowadzenia wstępnych odwodnień mogą pojawić się zmiany stosunków wodnych, przerywanie warstw wodonośnych, przerywanie połączeń hydraulicznych, czy też prawdopodobieństwo wystąpienia osiadań gruntu. Wzmoczony ruch turystyczny może dodatkowo generować zwiększone zapotrzebowanie na wodę. Z pozytywnych skutków należy wspomnieć zmniejszeniu ryzyka zanieczyszczeń wód poprzez zastosowanie systemów drenażowych i osadników.

Tabela 49 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu IV

Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie ryzyka zanieczyszczenia wód i gruntów poprzez zastosowanie systemu drenażu, rowów odprowadzających i osadników (bezpośrednie). 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych w trakcie prac budowlanych i poprzez intensyfikację transportu (bezpośrednie), • Zmiana stosunków wodnych (pośrednie), • Zmiana prędkości nurtu (pośrednie), • Wpływ na fizyczne, biologiczne i chemiczne procesy w rzece (pośrednie), • Przerywanie warstw wodonośnych (pośrednie), • Przerywanie połączeń hydraulicznych (pośrednie), • Możliwe osiadanie gruntu spowodowane odwodnieniem (pośrednie), • Okresowe zmiany warunków wodnych w miejscach prowadzenia prac pogłębieniowych (pośrednie), • Zwiększone zapotrzebowanie na wodę spowodowane intensyfikacją ruchu turystycznego (pośrednie), • Zanieczyszczenie wód powierzchniowych spowodowane zwiększoną eksploatacją turystyczną zbiorników rekreacyjnych i rzek (pośrednie), • Utrata przez rzeki zdolności samooczyszczania (pośrednie).

Przyroda ożywiona

Realizacja zamierzonych działań omawianego priorytetu będzie wywierała wpływ na środowisko przyrodnicze. Szczególnie zauważalne będą oddziaływania negatywne. Emisja zanieczyszczeń, hałasu, wibracji wpływa niekorzystnie na świat przyrody ożywionej, zarówno podczas prowadzenia konkretnych prac budowlanych, jak i eksploatacji nowych, czy zmodernizowanych obiektów. Podczas realizacji szeregu zadań nastąpić może ingerencja w siedliska naturalne zwierząt, fragmentacja przestrzeni, stworzenie barier migracyjnych, czy zmniejszenie powierzchni biologiczno-czynnej. Nastąpić może zagrożenie dla bioróżnorodności i wielkości populacji. Działania w zbiornikach wodnych mogą doprowadzić do ograniczenia populacji ryb i zmian warunków biologicznych w rzece. Intensyfikacja ruchu turystycznego na obszarach chronionych może zaowocować degradacją tych terenów, płoszeniem zwierząt i zniszczeniem roślinności. Dużym zagrożeniem dla roślinności i zwierząt jest ryzyko wystąpienia pożarów, które w zależności od skali, mogą wpływać na cały ekosystem i jego poszczególne elementy. Zagrożenie pożarowe wiąże się z nieostrożnością ludzi i naruszaniem przepisów przeciwpożarowych. Wiąże się to najczęściej z używaniem ognia w lesie poprzez palenie papierosów i wyrzucanie niedopałków, palenie ognisk, użytkowaniem grilli jak i pozostawianiem odpadów szklanych na łatwopalnej ściółce. Nowopowstałe obiekty portowe mogą powodować kolizje z ptakami. Długoterminowo mogą następować zmiany lokalnych mikroklimatów. Z pozytywnych skutków należy wymienić

zmniejszenie śmiertelności zwierząt poprzez tworzenie specjalnych przejść, tuneli i innych struktur dla zwierząt oraz stworzenie miejsc do bytowania i rozmnażania się ryb przy nowopowstałych konstrukcjach infrastruktury nabrzeżnej.

Tabela 50 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu IV

Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> Konstrukcje infrastruktury nabrzeżnej stworzą miejsca do bytowania i rozmnażania się ryb (pośrednie), Zmniejszenie śmiertelności zwierząt poprzez tworzenie przejść, tuneli, przepustów i instalacji odstraszaćcych dla zwierząt (pośrednie). 	<ul style="list-style-type: none"> Zanieczyszczenia, hałas, wibracje oddziałują niekorzystnie na świat ożywiony, zarówno w fazie budowy, jak i eksploatacji (pośrednie), Płoszenie zwierząt i niszczenie roślinności przez turystów (bezpośrednie), Ingerencja w siedliska zwierząt (bezpośrednie), Zagrożenia dla bioróżnorodności i wielkości populacji (bezpośrednie), Zmiana warunków biologicznych w rzece (pośrednie), Ograniczenie populacji ryb (pośrednie), Zmniejszenie powierzchni biologiczno-czynnej (pośrednie), Fragmentacja przestrzeni (pośrednie), Tworzenie barier migracyjnych (pośrednie), Kolizje ptaków z nowopowstałymi obiektami portowymi (pośrednie), Zmiany lokalnego klimatu (pośrednie), Zanik obszarów cennych przyrodniczo (pośrednie), Niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów spowodowanych przez człowieka (pośrednie), Dewastacja szaty roślinnej przez turystów (bezpośrednie).

7.5 Obszar priorytetowy V – Wsparcie Instytucjonalne i Budowa Systemów Rozwijających Turystykę

Ostatnim – piątym obszarem priorytetowym wskazanym w Strategii jest: Wsparcie Instytucjonalne i Budowa Systemów Rozwijających Turystykę. Celem pośrednim w/w obszarze priorytetowym jest stworzenie dogodnych warunków dla poprawy konkurencyjności sektora usług turystycznych w Regionie. Opisany obszar priorytetowy składa się z 5 Celów operacyjnych, w ramach których wyznaczono do realizacji 15 różnych Działań.

Poprawa konkurencyjności sektora usług turystycznych ma pośrednio wpływać na rozwój gospodarczy województwa zachodniopomorskiego. W związku z powyższymi założeniami, konieczna jest bieżąca współpraca szerokiego katalogu różnych podmiotów (sektora prywatnego, publicznego) w celu zagwarantowania możliwości harmonijnego i zrównoważonego rozwoju turystyki w Regionie. W ramach piątego obszaru priorytetowego Strategii planowany jest szeroki katalog interwencji z zakresu tworzenia i wspierania instytucji organizujących współpracę podmiotów turystycznych funkcjonujących w Regionie. Kluczowym założeniem interwencji wspierania rynku turystycznego w regionie są działania promujące oraz wspierające konkurencyjność branży (gwarantujące konkurencyjne zasady finansowania, wspierające działające na rynku przedsiębiorstwa).

Jako kluczowy element wpływający na możliwość należytego funkcjonowania i rozwoju turystyki wskazuje się w Strategii na konieczność umiejętnego diagnozowania oraz opisywania aktualnej sytuacji panującej w turystyce, jak również bieżącego monitorowania trendów w niej funkcjonujących. Umożliwi to świadome zarządzanie potencjałem turystycznym oraz trafniejsze ukierunkowywanie jego rozwoju w odpowiednie i pożądane dziedziny. Skutecznym narzędziem służącym do oceny efektywności działań podejmowanych przez podmioty turystyczne na rzecz implementacji działań inwestycyjnych i promocyjnych może i powinien być sprawnie działający system monitoringu. W ramach prowadzonego monitoringu/sprawozdawczości należałoby się zastanowić nad katalogiem wskaźników, które mogłyby być utworzone w celu dostarczania uszczegółowionych informacji na potrzeby analiz z dziedziny turystyki. Dobrze funkcjonujący system monitoringu pozwalałby na szybkie dostarczanie istotnych informacji, w oparciu o które można byłoby prowadzić analizy i szybko reagować na zachodzące zmiany w branży turystycznej.

Polityka samorządowa władz gminnych odgrywa pierwszorzędne znaczenie dla możliwości rozwoju branży turystycznej na danym terenie. Gminy dysponują odpowiednimi narzędziami i kompetencjami umożliwiającymi podejmowanie decyzji o realizacji strategii rozwoju i o kształcie przestrzennego zagospodarowania swojego obszaru działania. Na szczeblu gminnym politykę przestrzenną określają dwa dokumenty planistyczne. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stanowi dokument strategiczny sporządzany dla obszaru całej gminy, określający lokalne uwarunkowania i cele rozwoju oraz kierunki polityki przestrzennej. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem planistycznym stanowiącym prawo lokalne. Na potrzeby studium i MPZP sporządza się opracowanie ekofizjograficzne określające przyrodnicze uwarunkowania dla różnych form zagospodarowania przestrzennego oraz prognozy oddziaływania na środowisko. Politykę rozwoju gminy prowadzi się również na podstawie strategii rozwoju lokalnego, w której zawarte są podstawowe kierunki rozwoju gminy – cele strategiczne. Ustalenia zawarte w dokumentach kształtujących politykę przestrzenną mogą w istotny sposób wpływać na kształtowanie i funkcjonowanie przestrzeni turystycznej.

Jednym z zadań samorządu gminnego jest pobudzanie lokalnej społeczności do aktywnego kreowania rozwoju, zgodnie z lokalnymi potrzebami i możliwościami. Samorząd odgrywa kluczową rolę w edukacji i mobilizowaniu lokalnej społeczności.

W omawianej Strategii wskazano na konieczność zwiększenia siły oddziaływania organizacji pozarządowych, które już obecnie podejmują szereg inicjatyw dotyczących powstawania nowych produktów turystycznych, aktywnej promocji regionu i aktywizowania społeczności lokalnych.

Jako istotny problem branży turystycznej wskazano niewystarczający poziom współpracy przedsiębiorców działających w sektorze turystyki, co w praktyce uniemożliwia wprowadzanie na rynek zintegrowanych i kompleksowych produktów turystycznych.

Ważnym zagadnieniem zasygnalizowanym w Strategii jest zapis odnośnie dostosowywania skali, zakresu oraz miejsca wdrażania produktów turystycznych. W Strategii autorzy wspominają o ważnej roli w rozwoju oferty turystycznej związanej z jej „modyfikowaniem w zależności od zmieniających się potrzeb zgłaszanych przez rynek”. Zdaniem autorów Prognozy zapis ten jest wrażliwy ze środowiskowego punktu widzenia. Należyte sterowanie popytą w oparciu o wiedzę z systemu monitorowania może i powinno przyczynić się do zoptymalizowanego – nie zaś maksymalnego wykorzystania zasobów turystycznych. Nie można dopuścić, aby to wyłącznie konsument wpływał na kształtowanie polityki turystycznej Regionu. Należy oczywiście szanować i liczyć się z „zapotrzebowaniem rynkowym”, lecz w/w element należy w pierwszej kolejności konfrontować z długoterminową strategią rozwoju, odpowiednio zarządzaną i kształtowaną przez kompetentne i świadome zasobów przyrodniczych kadry.

Ponadto w ramach piątego obszaru priorytetowego planowane jest stworzenie silnego otoczenia instytucjonalnego wspierającego rozwój turystyki.

Jako kluczowy warunek rozwoju produktów turystycznych w Strategii wskazano współdziałanie trzech grup interesariuszy: władz samorządowych, branży turystycznej i organizacji pozarządowych. Zaproponowane w ramach tego priorytetu działania operacyjne oraz zadania w ich ramach mają za zadanie wytworzenie uwarunkowań, w których otoczenie instytucjonalne aktywnie wspierać będzie rozwój turystyki, w której wyżej wymienione grupy interesariuszy mając wspólne cele, będą podejmowały wspólne działania, co zapewnić ma poprawę efektywności ich działalności.

Instytucje i organizacje wspierające współpracę władz samorządowych, branży turystycznej i organizacji pozarządowych mają możliwość wywierania istotnego wpływu na kształt tworzonych produktów turystycznych, a także

ich należytego powiązania z ochroną środowiska i różnorodnością biologiczną. Założona w Strategii współpraca lokalnych organizacji związanych z branżą turystyczną oraz organizacji pozarządowych z władzami samorządowymi pozwala przypuszczać, że będą one realizowały działania zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju, w oparciu o podstawy prawne, w tym dotyczące ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu. Taka współpraca może eliminować szereg potencjalnych konfliktów lokalnych, wynikających z planowanego zainwestowania, już na wstępnym etapie podejmowanych działań.

Realizacja priorytetu może wywrzeć pozytywny wpływ na środowisko, przede wszystkim w postaci oddziaływań pośrednich. Atutem województwa zachodniopomorskiego jest dobry stan środowiska naturalnego, na którym opierać ma się rozwój turystyczny Regionu. W podejmowanych działaniach w ramach współpracy pomiędzy sektorem samorządowym, branżą turystyczną oraz organizacjami pozarządowymi, należy spodziewać się przywiązywania dużej wagi do promocji oraz zachowania tych walorów, co w rezultacie skutkować może wdrażaniem w życie działań opartych na zrównoważonym modelu rozwoju. Należy przy tym spodziewać się powstania presji na realizację inwestycji prośrodowiskowych, pozwalających na zachowanie cennych walorów przyrodniczych regionu (np. w gospodarstwach agroturystycznych).

Cel operacyjny V.1 – Wsparcie rozwoju systemów finansowania

W ramach opisywanego celu operacyjnego autorzy Strategii dostrzegają, jako zaczyn rozwoju gospodarki turystycznej regionu zewnętrzne źródła finansowania zamierzeń realizowanych w jej ramach. Jako podstawę takiego twierdzenia wskazuje się na dużą fragmentację podmiotów działających w gospodarce turystycznej Regionu, który łączony jest z sezonową aktywnością prowadzonych działań.

Jako jeden z czynników wpływających na rozwój branży turystycznej autorzy Strategii wskazali instrument finansowy w postaci Partnerstwa Publiczno Prywatnego (zwany dalej PPP). Zdaniem autorów Prognozy współpraca pomiędzy jednostkami administracji publicznej i samorządowej (administracji publicznej) a podmiotami prywatnymi w sferze usług publicznych w oparciu o PPP może nosić pewne znamiona możliwości wystąpienia konfliktu przyrodniczego (w sposób pogłębiony powyższa kwestia została opisana w ramach Działania V.1.2. – Rozwój finansowania w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego).

Działanie V.1.1 – Poprawa dostępu przedsiębiorstw turystycznych do kapitału

Pierwsze działanie wskazane w Strategii mające służyć realizacji celu, jakim jest Wspieranie Rozwoju Systemów Finansowania dedykowane jest kształtowaniu i rozwijaniu systemów gwarancji oraz funduszy pożyczkowych.

Ponadto w ramach działania przewiduje się utworzenie instrumentów umożliwiających efektywną obsługę inwestorów chcących ulokować nadwyżki finansowe z prowadzonej działalności gospodarczej w rozwój turystyki Regionu (kojarzenie potencjalnych inwestorów i podmiotów oczekujących wsparcia finansowego na konkretne inwestycje). Funkcję instytucji pośredniczącej w „kojarzeniu” partnerów powinien sprawować podmiot dysponujący dobrze wyszkolonymi kadrami, które umiejętnie kierować będą zrównoważonym rozwojem branży turystycznej regionu, nie dopuszczając do możliwości wystąpienia zagrożenia dla środowiska naturalnego z tytułu np. złej gospodarki zasobami, czy niewłaściwej lokalizacji przedsięwzięcia.

Należy nadmienić, iż ewentualne lokowanie środków finansowych w konkretne przedsięwzięcia powinno uwzględniać potencjalne skutki środowiskowe, jakie mogą zaistnieć w wyniku przyznania gwarancji finansowej/funduszu pożyczkowego w konkretnych uwarunkowaniach czasoprzestrzennych. Ponadto należy przypuszczać, iż katalog podmiotów zainteresowanych uzyskaniem wsparcia finansowego będzie przewyższał możliwości alokacji i zasobów. W związku z powyższym, należałoby rozważyć wprowadzenie kryteriów selekcji projektów, których realizacja będzie najmniej uciążliwa dla środowiska naturalnego.

Działanie V.1.2 – Rozwój finansowania w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego

Opisywany w ramach Działania rozwój instrumentu w postaci PPP jest trafnym i bardzo interesującym zamierzeniem Strategii. Także w odniesieniu do potencjalnych skutków środowiskowych, należy antycypować, że odpowiednio merytorycznie przygotowane kadry funkcjonujące i reprezentujące scenę interesu publicznego będą w stanie odpowiednio skorzystać z opisywanego narzędzia (PPP).

Głównym zagrożeniem, jakie autorzy Prognozy widzą w tym zakresie jest przedłożenie interesu finansowego nad interes środowiska przyrodniczego Regionu, w którym planowane będzie zainicjowanie współpracy na zasadach PPP. W tym aspekcie realizując projekty w oparciu o model PPP muszą bezwzględnie przestrzegać przyjętych ram wdrażania Strategii, tak by nie dopuścić do realizacji projektu, który generowałby niewspółmiernie duże straty środowiskowe w porównaniu do korzyści finansowych osiągniętych z jego zainicjowania. W miejscu tym autorzy Prognozy pragną zwrócić szczególną uwagę na sytuację, polegającą na tym, iż nacisk potencjalnego inwestora/społeczności wywierany na partnera publicznego może zadecydować o podjęciu decyzji pozytywnej nt. realizacji projektu, która to z kolei będzie niekorzystna dla środowiska przyrodniczego. PPP należy rozumieć jako formę łączenia działań władzy publicznej oraz prywatnego kapitału na rzecz realizacji zadań, które pozostawały dotychczas w domenie działalności władzy publicznej. W tym aspekcie należy pamiętać, iż domeną funkcjonowania prywatnych przedsięwzięć jest generowanie maksymalnych zysków finansowych przy możliwie minimalizowaniu nakładów (zasobów ludzkich/finansowych) na zadania. Taka polityka może implikować serię skutków następczych, których rezultaty powodować mogą niekorzystne

oddziaływanie na środowisko naturalne o różnej intensywności i czasie oddziaływania. Dlatego, podmioty publiczne dobierające partnerów do realizacji projektów w ramach modelu PPP powinny także mieć na uwadze katalog możliwych do wystąpienia oddziaływań niekorzystnych na środowisko przyrodnicze, a związanych z realizacją projektu. Powyższe miałyby na celu wybranie najkorzystniejszego rozwiązania realizacji inwestycji/wariantu, z zagwarantowaniem zasad zrównoważonego rozwoju (oczywiście przy ogólnym poszanowaniu i przestrzeganiu obowiązujących przepisów Ochrony Środowiska).

Jako katalog inwestycji pożądaných do realizacji w ramach PPP wskazano w strategii m.in. następujące inwestycje/zamierzenia:

- rozwój i obsługa infrastruktury wodnego ruchu pasażerskiego (np. budowa i obsługa przystani),
- rozwój i obsługa infrastruktury turystyki i sportów wodnych (np. budowa i obsługa jachtowych portów komunalnych), szlaków historycznych i tematycznych (np. oznakowanie i obsługa szlaku np. monitoring atrakcji i infrastruktury na szlaku),
- zadania związane z promocją Regionu.

Wyżej wymienione zamierzenia oraz ich potencjalny wpływ na środowisko został opisany w rozdziale dotyczącym Kształtowania Przestrzeni Turystycznej. W ramach opisywanego Działania, w Strategii nie wskazano precyzyjnych ani przybliżonych lokalizacji przestrzennych w/w przedsięwzięć, jak również nie zdefiniowano okresu i warunków ich realizacji.

W ramach modelu PPP dostępność usług oraz ich jakość pozostaje w gestii władzy publicznej. W ramach prac mających na celu konceptualizację planowanego do realizacji zamierzenia inwestycyjnego w ramach PPP należy bezwzględnie angażować podmioty/ekspertów branżowych, posiadających interdyscyplinarną wiedzę z zakresu ochrony środowiska. Ponadto w zakresie realizowanego projektu sugeruje się angażowanie instytucji opiniującej zakres, charakter oraz sposób użytkowania przedsięwzięcia w celu optymalnego dobrania konkretnych parametrów inwestycji (np. na etapie „wstępnego studium wykonalności”). Celowym wydaje się wprowadzenie wyraźnego podziału kompetencji oraz przypisanie ich odpowiednio partnerowi prywatnemu i władzom publicznym. Powyższe działanie może umożliwić zwiększenie wolumenu świadczonych usług publicznych, poprawie efektywności ich wytwarzania oraz jakości funkcjonowania w zgodzie i poszanowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Partnerstwo publiczno prywatne postrzegane jest jako najbardziej efektywna forma realizowania projektów turystycznych. W zakresie tego celu operacyjnego Strategia zakłada realizację projektów w formule partnerstwa prywatno publicznego oraz stymulowanie rozwoju inwestycji turystycznych, poprzez wprowadzanie i utrzymywanie systemu zachęt inwestycyjnych. Rozwój partnerstwa publiczno prywatnego ukierunkowany na działania w obszarze branży turystycznej może zatem skutkować jej dynamicznym rozwojem. Może także być przyczyną rozwoju turystyki masowej, co w przypadku niedostosowanych do wymogów środowiska obiektów zaplecza turystycznego: bazy noclegowej, gastronomicznej i zaplecza parkingowego, wiąże się z szeregiem negatywnych oddziaływań na środowisko.

W interesie inwestorów prywatnych leży osiągnięcie jak największego zysku, co w przypadku inwestycji w sektorze turystycznym oznaczać może dominację celu ekonomicznego nad ekologicznym. Taka sytuacja pozostaje w sprzeczności z realizacją zasad zrównoważonego rozwoju. Współpraca pomiędzy inwestorami prywatnymi a samorządami realizującymi zadania własne w oparciu o zasady rozwoju zrównoważonego, w zasadzie eliminuje taką możliwość. Założyć należy, iż działania interesariuszy integrowane będą w tym przypadku z celami zachowania wysokiej wartości przyrodniczej regionu.

Cel operacyjny V.2 – Wsparcie rozwoju systemów bezpieczeństwa

Opisywany cel operacyjny dotyczący wspierania rozwoju systemów bezpieczeństwa w założeniu koncentruje się na możliwie kompletnej tj. pasywnej i aktywnej formie ochrony zdrowia, życia i majątku turystów wizytujących region. Autorzy Strategii identyfikują jako najbardziej wrażliwą na poziom bezpieczeństwa grupę użytkowników produktów turystycznych obcokrajowców. Należy mieć na uwadze, iż zmiana opinii i postrzegania województwa zainicjowana działaniami na rzecz poprawy bezpieczeństwa będzie następowała stopniowo i stanowić powinna proces długotrwały. W związku z powyższym, wszelkie dostosowanie infrastruktury okołoturystycznej powinno być planowane z odpowiednim wyprzedzeniem.

Działanie V.2.1 – Zwiększenie bezpieczeństwa osobistego uczestników ruchu turystycznego

Zapewnieniu bezpieczeństwa w Regionie towarzyszy nieustanna konieczność rotacji i dyslokacji sił porządkowych. Naturalnym wydaje się konieczność angażowania sił porządkowych w zadania związane z obsługą ruchu turystycznego w Regionie. Słuszne zamierzenia Strategii odnośnie wprowadzenia dozoru służb porządkowych w trakcie sezonu turystycznego również wydaje się mieć odpowiednią formę tj. przewidywane są patrole rowerowe, piesze, konne i wodne. Względnie należy założyć, iż taka forma nadzorowania centrów i kąpielisk nadmorskich miejscowości wypoczynkowych, w tym szlaków turystycznych, rowerowych, pieszych, konnych, okolic akwenów i cieków wodnych o wzmożonym ruchu turystycznym, portów i przystani wodnych nosi znamiona przyjaznej środowisku. Zapewne wzrośnie też liczba patroli zmotoryzowanych np. w centrach miast (okolice dworców autobusowych, kolejowych, portów). Jednakże nie należy w tym zakresie spodziewać się znaczących niekorzystnych oddziaływań na środowisko. W

zamian w sposób zauważalny i miarodajny powinno wzrosnąć bezpieczeństwo turystów wizytujących region, co w interpretacji zapisu o szerokorozumianym interesie publicznym ma bardzo istotne znaczenie.

W przypadku zabezpieczania imprez masowych/imprez organizowanych w plenerze, osoby pełniące służbę porządkową z ramienia policji/straży miejskiej czy ochrony, powinny posiadać podstawowe informacje o warunkach, jakie towarzyszyć mają organizacji imprezy w celu należytego nią zarządzania.

Działanie V.2.2 – Zwiększenie bezpieczeństwa turystów korzystających z wodnych walorów turystycznych

W celu poprawy bezpieczeństwa turystów korzystających z turystyki wodnej w Strategii przewiduje się rozwijanie sieci ratownictwa wodnego. Może się to odbywać poprzez inwestycje w sprzęt specjalistyczny, zwiększanie liczby kąpielisk strzeżonych, podnoszenie kwalifikacji ratowników i inne działania.

W zakresie potencjalnego oddziaływania na środowisko, głównym ryzykiem, jakie może wystąpić w związku z realizacją Działania może być trwały zabór terenu np. pod nowe kąpieliska lub na poszerzanie kąpielisk już istniejących w celu umożliwienia obsługi większej ilości turystów. Ponadto wszelkie inwestycje w sprzęt nawodny mogą prowadzić do zwiększenia zanieczyszczenia (spaliny, hałas) środowiska. Jednakże skala tych oddziaływań będzie lokalna i nie powinna stanowić istotnego zagrożenia dla środowiska (nawet w sytuacji możliwych do wystąpienia kumulacji oddziaływań na komponenty środowiskowe). Ponadto, jak już wspomniano w rozdziale powyżej, zapewnienie bezpieczeństwa oraz możliwości ratowania życia i zdrowia ludzi jest w tym zakresie wysokim priorytetem, który najwyczejniej nie może i nie powinien być pominięty.

Inwestycje w szerokorozumiane zaplecze służące poprawie bezpieczeństwa turystów wpłynę na usprawnienie akcji ratowniczych prowadzonych zarówno na lądzie, jak i na wodzie. Ponadto należy mieć na uwadze, iż przez wskazane w Strategii „inne działania” należy prawdopodobnie rozumieć modernizację oraz rozbudowę pomieszczeń socjalnych dla osób i podmiotów dbających o bezpieczeństwo turystów (m.in. straż pożarna, oddziały ratownictwa wodnego). W tym zakresie prawdopodobne są inwestycje w boksy garażowe, stacje dyżurowania, pomieszczenia socjalne i magazyny. Sugeruje się, aby wszelkie modernizacje w miarę możliwości technicznych i finansowych uwzględniały zagadnienia z zakresu: efektywności energetycznej (termomodernizacje, wymiana stolarki okiennej, wymiana infrastruktury grzewczej), wprowadzanie technologii wodoszczędnych itp.

W tym zakresie ponownie autorzy prognozy pragną nawiązać do konieczności zapewnienia komfortu osobą stojącym na straży życia i zdrowia ludzi. Nowe lub zmodernizowane obiekty (jak np. Centrum Ratownictwa w Niechorzu) umożliwiają normalne funkcjonowanie ratownikom. W miejscu takim po przeprowadzonej akcji ratownicy mogą zregenerować siły, wziąć prysznic, wyczyścić sprzęt – co w wydatny sposób wpływa na ich kondycję psychiczną, fizyczną a w konsekwencji na efektywność i jakość prowadzonych działań ratunkowych. Ponadto obiekty takie mogą zostać w części zaadaptowane na pomieszczenia techniczno-użytkowe jak np. świetlice, gdzie mogą być organizowane zebrania, spotkania integracyjne i szkolenia.

Działanie V.2.3 – Poprawa zabezpieczenia mienia uczestników ruchu turystycznego

Przewidziane w ramach Działania wprowadzenie systemu monitoringu ma na celu przede wszystkim poprawę bezpieczeństwa mienia, w tym m.in. użytkowników infrastruktury turystycznej.

W ramach Działania wdrożony ma zostać system monitoringu wizyjnego w pierwszej kolejności na parkingach samochodowych, na których turysta pozostawia swój samochód na dłużej (zlokalizowanych w pobliżu marin, portów, przystani, kąpielisk, plaż, parków wodnych i parków rozrywki, muzeów, innych obiektów i atrakcji turystycznych).

Należy przypuszczać, iż zwiększenie ilości obiektów monitorowanych będzie pociągało za sobą konieczność zatrudnienia większej liczby osób do jego obsługi. Taka sytuacja może mieć pośrednio wpływ na rozwój pewnych obszarów gospodarczych regionu. Ponadto nie przewiduje się możliwości wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań związanych bezpośrednio z wdrożeniem systemu monitoringu.

Działanie V.2.4 – Stymulowanie działań lokalnych mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa turystów i mienia

W ramach działania przewiduje się utworzenie regionalnego systemu zachęt w postaci nadawania certyfikatów bezpieczeństwa. Certyfikaty w założeniu mają wpływać na strategię samorządów odnośnie podnoszenia poziomu bezpieczeństwa. Ponadto opinia o danej lokalizacji, jako miejscu „bezpiecznym” może w pewnym stopniu wpływać na decyzję podejmowaną przez potencjalnego odbiorcę usług w zakresie wyboru miejsca do wizytacji. Tego typu działania mogą multiplikować efekty prowadzonych akcji marketingowych Regionu. Opisane w działaniu zamierzenie polegające na certyfikowaniu lokalizacji bezpiecznych, zasadniczo nie będzie powodowało istotnego negatywnego wpływu na komponenty środowiska naturalnego. Pewne oddziaływania mogą nastąpić w formie oddziaływań pośrednich np. w sytuacji, gdy znaczna część turystów „zostanie przekonana” i zachęcona do wizytacji Regionu. Należy jednakże monitorować oraz weryfikować, w jakim stopniu kwestie bezpieczeństwa są tymi, które faktycznie determinują to, czy odbiorca usług turystycznych faktycznie z nich skorzysta. Może się bowiem okazać, iż kwestie bezpieczeństwa są brane pod uwagę, ale nie jako czynnik ostateczny decydujący o wyborze danej lokalizacji jako celu wizyty turystycznej. Kwestie podwyższonego bezpieczeństwa mogą np. wpływać ogólnie na wzrost komfortu turysty, jako czynnik towarzyszący, nie zaś determinujący chęć wizytacji Regionu.

Cel operacyjny V.3 – Opracowanie i wdrożenie systemu badań rynku turystycznego w Regionie

Działanie V.3.1 – Monitorowanie rynku turystyki przyjazdowej w Regionie

Działanie V.3.2 – Analiza podaży turystycznej Regionu

Działanie V.3.3 – Analizy profilu turysty odwiedzającego zachodniopomorskie

Działanie V.3.4 – Rozwój badań nad chłonnością i przepustowością turystyczną obszarów i szlaków turystycznych

Działanie V.3.5 – Monitorowanie wizerunku turystycznego Regionu

Trzeci cel operacyjny oraz pięć działań przewidzianych do realizacji w ramach opisywanego obszaru priorytetowego koncentruje się na opisie sposobu przygotowania oraz wdrożenia systemu badań rynku turystycznego w województwie zachodniopomorskim. Autorzy Strategii odwołują się do rozbudowanej sieci edukacyjnej oraz funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego jako atrybutu, który powinien zostać przetransformowany na potrzeby prowadzenia badań m.in. w zakresie turystyki. Powyższe zamierzenie ma na celu doprowadzenie do rozwoju kadr naukowych uczelni wyższych oraz należyte przystosowanie uczelnianych programów nauczania do potrzeb rynku pracy. Cały proces ma służyć m.in. zwiększeniu wydajności planowanych działań w przyszłości przez przedsiębiorstwa i organizacje turystyczne w oparciu o pozyskiwane dane oraz ich ekspercką analizę przez kadry naukowe.

Proces monitorowania rynku turystyki przejazdowej w Regionie powinien generować informacje (poprzez stosowanie odpowiedniej metodologii obliczeniowej, prowadzenie cyklicznych badań oraz analizę uzyskanych danych), które byłyby użyteczne także w dalszych etapach prowadzonych badań. Autorzy Prognozy mają tu na myśli w szczególności wolumen odwiedzających Region turystów oraz preferowane lokalizacje. Powyższe w połączeniu z analizą podaży turystycznej w Regionie powinno pozwolić podmiotom odpowiedzialnym za kreowanie wizerunku oraz zarządzanie produktami turystycznymi na odpowiednie reagowanie w odniesieniu do identyfikowanych trendów. W miejscu tym szczególnie istotne jest posiadanie odpowiedniej ilości i jakości baz noclegowych oraz gastronomicznych, które byłyby w stanie przyjmować strumień turystów. Ponadto takie badania powinny dawać możliwość pozyskiwania informacji, które uwzględniałyby stan techniczny oraz zaplecze takich obiektów (w celu określenia ewentualnych obszarów wsparcia, by zapobiegać lokalnym przekroczeniom potencjału absorpcyjnego poprzez modernizację, rozbudowę oraz odpowiednie zarządzanie infrastrukturą około turystyczną).

Powyższe Działania w proces prowadzonych analiz w ramach systemu powinny także uwzględniać profil turysty wizytującego Region oraz profil turysty, który planuje odwiedzić Region. Informacja taka powinna pomóc w przedsięwzięciu odpowiednich kroków, mających na celu przygotowanie infrastruktury około turystycznej, w taki sposób, aby korzystanie z produktów turystycznych Regionu nie powodowało istotnych i niekorzystnych zmian w środowisku naturalnym województwa zachodniopomorskiego. Oczywiście należy podkreślić, iż taka wizja przewiduje skrajnie fatalistyczne rezultaty, które są mało prawdopodobne do wystąpienia. Jednakże lokalnie multiplikacja wielu różnych czynników zewnętrznych i wewnętrznych (duży strumień turystów, zła infrastruktura towarzysząca oraz nieumiejętne zarządzanie produktem) może doprowadzić do pogarszania stanu środowiska naturalnego. Dlatego też autorzy Prognozy podnoszą tę kwestię, ze względu na strategiczny poziom i charakter dokumentu. Nie można także dopuścić do sytuacji, w której to wyłącznie turysta będzie kształtował produkty turystyczne Regionu oraz ich dostępność i charakter. W tym elemencie należy także włączyć czynnik planowania strategicznego i ogólnego zarządzania preferencjami turystów. Połączenie preferencji turystów w możliwie bezkonfliktowy lub minimalnie oddziałujący na środowisko sposób z zasobami przyrodniczymi Regionu pozwoli mówić o sukcesie wdrażania zapisów Strategii.

Należy podkreślić, iż w strategii wskazano 5 głównych zagadnień problemowych, wśród których ze środowiskowego punktu widzenia należy szczególnie podkreślić „*badania pojemności i chłonności obszaru*”. W założeniu takie badania mają na celu pomóc w ustaleniu granicznych obciążeń dla obszarów turystycznych. W miejscu tym sugeruje się doprecyzowanie zapisu odnośnie szczegółów związanych z zarządzaniem obszarami turystycznymi, dla których w/w parametr tj. „chłonność obszaru” będzie wyznaczana. W pierwszej kolejności należy szczególnie nacisk położyć na stworzenie katalogu wskaźników, które w sposób miarodajny i wiarygodny mogłyby opisać sytuację aktualnie panującą w regionie. Ponadto w/w katalog wskaźników powinien mieć dwutorowy charakter. Pierwsze powinny być wskaźniki ilościowe – ułatwiające dokonanie opisu sytuacji panującej na obszarze. Drugim powinny być wskaźniki jakościowe, które w sposób szczególny i nie ujednolicony pozwalałyby na ekspercki opis i diagnozę sytuacji środowiskowej w regionie. Ogólnie system wskaźników powinien podlegać kilku etapowemu procesowi zatwierdzania, weryfikacji oraz monitoringu. Możliwym jest, iż w trakcie prowadzenia badań pojemności i chłonności obszaru będzie się zmieniać ich charakterystyka pod wpływem czynników wpływających na ten teren. Taka sytuacja może doprowadzić do konieczności powrotu do stanu wyjściowego i ponownego zdefiniowania katalogu wskaźników ilościowych i jakościowych dla danego obszaru, w celu zabezpieczenia go przed możliwym przekroczeniem poziomu chłonności np. antropopresji spowodowanej natężeniem ruchu turystycznego. W przypadku wystąpienia ryzyka przekroczenia chłonności przyrodniczej obszarów i / lub przepustowości np. szlaków turystycznych należy bezwzględnie wprowadzić modyfikację do przyjętych systemów i założeń udostępniania w/w terenów na potrzeby ruchu turystycznego.

W tym miejscu należy także wskazać, iż jedno z przytoczonych wyżej zagadnień problemowych (najważniejsze z środowiskowego punktu widzenia) będzie uzupełniane przez pozostałe cztery obszary. W związku z powyższym, sugeruje się włączenie w proces badawczy ekspertów z branży środowiskowej, posiadających interdyscyplinarną

wiedzę o środowisku przyrodniczym oraz doświadczenie w sporządzaniu ocen oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć.

Ostatnim zagadnieniem badawczym w ramach opisywanego celu operacyjnego są działania podejmowane na rzecz monitorowania wizerunku turystycznego Regionu. W Strategii zawężone zostało postrzeganie i kreowanie wizerunku regionu do komunikatów emitowanych przez podmioty współtworzące gospodarkę turystyczną regionu. Diagnoza oraz monitorowanie wizerunku regionu może pozwolić na wskazanie różnic pomiędzy rzeczywistym postrzeganiem regionu, a sposobem w jaki Region powinien być odbierany w założeniach m.in. podmiotów kreujących markę turystyczną regionu i dokumentów przez nich wdrażanych – w tym przedmiotowej Strategii.

Powyższe zamierzenia w ramach obszaru badawczego nie powinny cechować się możliwością znaczącego niekorzystnego oddziaływania na środowisko z tytułu ich nie infrastrukturalnego charakteru (tworzenie metodologii, prowadzenie cyklicznych badań oraz analiza zebranych danych). Jednakże w miejscu tym należy nadmienić, iż o ewentualnym oddziaływaniu na środowisko będzie decydował zakres oraz skala prowadzonych badań. W Strategii brak jest wskazania konkretnych podejść metodologicznych, w oparciu o które prowadzone będą ew. zbierania danych. Nie wskazane zostały także uszczegółowione sposoby, nt. tego jak będą prowadzone cykliczne badania (np. w zakresie monitorowania wizerunku turystycznego regionu) – tj. czy będą to badania w oparciu o analizy danych zastanych, czy też może w oparciu o ankiety terenowe.

Cel operacyjny V.4 – Wsparcie rozwoju fachowego doradztwa

Czwarty cel operacyjny skoncentrowany jest na zagadnieniach z zakresu podtrzymywania i wzmacniania konkurencyjności oferty turystycznej Regionu. W zakres czynności przewidzianych do realizacji w ramach opisywanego celu operacyjnego wchodzi m.in. „unowocześnianie i modernizacja kompozycji produktowych”. Wspomniane cele mają zostać osiągnięte poprzez angażowanie szerokiego katalogu instrumentów doradczych i usługowych z zakresu „know how” w dziedzinach takich jak: biznes plany, plany marketingowe, pozyskiwanie partnerów strategicznych, marketing usług i atrakcji turystycznych, opracowywanie ofert produktowych, budowa wizerunku przedsiębiorstw i obszarów, tworzenie systemów identyfikacji wizualnej, znajomości przepisów prawnych, możliwości absorpcji środków z funduszy UE, doradztwo podatkowe i in.

Powyższe wsparcie ma przyczynić się do wzrostu konkurencyjności sektora turystycznego w Regionie (wdrażanie nowych technologii, praktyczne stosowanie wyników badań turystycznych, tworzenie nowych miejsc pracy).

W powyżej wymienione dziedziny powinni być zaangażowani eksperci posiadający wykształcenie i doświadczenie z zakresu ochrony środowiska. W przypadku prowadzenia działań marketingowych – ogólne uwarunkowania związane z sugerowanym postępowaniem w tym zakresie zostały przedstawione w rozdziale poświęconym temu zagadnieniu niniejszej Prognozy, podobnie rzecz się ma jeśli chodzi o opracowywanie ofert produktowych. Należy przypuszczać, iż ewentualna absorpcja środków z funduszy UE z tytułu konieczności spełniania szerokiej ilości wymogów (w tym także z zakresu ochrony środowiska), nie powinna w znaczący negatywny sposób oddziaływać na środowisko przyrodnicze. Realizacja projektu poprzez współfinansowanie z funduszy UE obwarowana jest licznymi i wieloetapowymi procedurami kontrolnymi pozwalającymi na znalezienie nieprawidłowości i uchybień z zakresu zarządzania środowiskowego w projekcie.

Działanie V.4.4 – Stworzenie platformy doradztwa turystycznego

W ramach działania postuluje się utworzenie Platformy Doradczej dla Branży Turystycznej. Jej główną funkcją byłoby udzielanie konsultacji telefonicznych, internetowych oraz osobistych.

Z punktu widzenia możliwych oddziaływań na środowisko w pierwszej kolejności sugeruje się zastosowanie do zaleceń Prognozy w odniesieniu do rozdziału „Rozwój Zasobów Ludzkich”. W dalszej kolejności kluczowym byłoby zastanowienie się nad uszczegółowionymi warunkami funkcjonowania komórki doradztwa turystycznego (czy tworzone byłyby nowe budynki, czy też adaptowane stare itp.). Ważnym byłoby również zbadanie skali potrzeb w celu określenia ilości stanowisk niezbędnych do należytej obsługi i funkcjonowania biura. Ponadto poprzez funkcję, jaką przewidują autorzy Strategii dla opisywanej komórki doradczej należy uwzględnić niezbędne szkolenia skierowane do pracowników komórki, z zakresu tematyki „ochrony środowiska”, odpowiedniej do funkcji piastowanych stanowisk. Z tytułu tego, iż komórka doradcza miałaby również w założeniu wpływ na tematykę prowadzonych w regionie szkoleń, pełniąc funkcję doradcą dla przygotowujących i prowadzących szkolenia, niezbędne będzie zintegrowanie działań w/w organu z kadrą naukową Regionu.

Działanie V.4.5 – Organizacja „Forum Innowacji Turystycznych”

Ostatnim działaniem w ramach obszaru priorytetowego „Wsparcie instytucjonalne” jest zamierzenie realizacji cyklicznej imprezy pt. „Forum Innowacyjności”. Zdaniem autorów Prognozy jest to jedno z najbardziej trafnych i zarazem najbardziej pożądanych działań w ramach opisywanego celu. Poprzez swoją tematykę, takie spotkania/imprezy mogą w sposób bardzo wydatny i efektywny wpływać na poprawę lub nie pogarszanie wpływu turystyki na środowisko naturalne w Regionie.

Tematyka oraz „hasła przewodnie” organizowanych imprez mogłyby uwzględniać najnowsze trendy w branżach turystycznych i okołoturystycznych (np. w branży hotelarskiej: Konferencja pt. „First Annual Hotel Energy Solutions

Conference” - United Nations World Tourism Organization - UNWTO¹⁷). W przytoczonym powyżej przypadku, możliwym byłby transfer wiedzy oraz najlepszych dostępnych praktyk w zakresie gospodarowania zasobami na potrzeby turystyki. W/w opisane czynności miałyby istotne oddziaływanie przepływu informacji w sektorze turystycznym z zakresu wprowadzania nowych technologii i rozwiązań. Impreza planowana jest do organizacji w cyklu corocznym.

W tym elemencie sugerowanym jest zaangażowanie instytucji z branży okołoturystycznej, która skupiałaby wiedzę istotną i możliwą do stosowania przez podmioty z branży turystycznej w celu zmniejszenia niekorzystnych oddziaływań na środowisko. Najlepszym z możliwych sposobów byłoby znalezienie takich działań i czynności, które poprzez stosowanie w komercyjnych instytucjach/podmiotach funkcjonujących w branży okołoturystycznej umożliwiłyby wygenerowanie oszczędności finansowych (np. upowszechnianie dobrych praktyk z zakresu stosowania technologii wodoszczędnych, energooszczędnych itp.). Instytucja taka np. opisywana w poprzednim celu operacyjnym Platforma doradztwa turystycznego, miałaby za zadanie kontakt z międzynarodowymi organizacjami i innymi podmiotami skupiającymi wiedzę z zakresu branży okołoturystycznej i służącej turystyce (monitorowanie nowinek branżowych, tłumaczenie, upowszechnianie, stworzenie list mailingowych itp.). W ramach funkcjonowania takiego podmiotu możliwym byłoby prezentowanie wzorcowych rozwiązań z regionu, kraju i Europy w zakresie zgłaszanych problemów i zagadnień z dziedziny ochrony środowiska.

Cel operacyjny V.5 – Wsparcie działań w ramach współpracy ponadlokalnej i ponadregionalnej

Według zapisów Strategii działania podejmowane w ramach opisywanego celu operacyjnego mają obejmować m.in. nawiązywanie współpracy ponadlokalnej, ponadregionalnej oraz międzynarodowej – przez organizacje, instytucje, LOT-y, związki miast działające na Pomorzu Zachodnim na rzecz rozwoju turystyki.

W ramach realizacji celu wsparciem planuje się objąć inicjatywy i projekty wpisujące turystykę w Regionie w obszar współpracy ponadlokalnej i ponadregionalnej.

Powyższe zapisy noszą znamiona pokrewnych z zapisami wcześniej opisanymi w ramach czwartego Celu operacyjnego. Rysuje się jednak konieczność przeniesienia „nacisku” prowadzonych działań na niższy poziom organizacyjny i kontaktowy tj. na współpracę o charakterze lokalnym i ponadregionalnym (niekoniecznie międzynarodowym).

Działanie V.5.1 – Wsparcie aktywności w regionalnych i ponadregionalnych strukturach turystycznych

Wspieranie aktywności w regionalnych i ponadregionalnych strukturach turystycznych ma się odbywać m.in. poprzez organizowanie konferencji, sympozjów i spotkań w ramach prowadzonej działalności statutowej organizacji działających na rzecz rozwoju turystyki w Regionie. Szczegółowe zagadnienia i możliwe do wystąpienia oddziaływania na środowisko w ramach w/w działań zostały przedstawione w rozdziale Prognozy odnoszącym się do Rozwoju Zasobów Ludzkich. Dalszy rozwój gospodarki turystycznej Regionu będzie możliwy do prowadzenia wówczas, gdy zapewniony zostanie odpowiedni poziom i jakość transferu wiedzy pomiędzy m.in. przedstawicielami samorządów oraz podmiotów gospodarczych.

Wdrożenie powyższych postulatów zgłaszanych przez uczestników warsztatów odbywających się w ramach pracy nad Strategią w zakresie poprawy komunikacji marketingowej wewnątrz Regionu zakłada m.in.:

- opracowanie listy płaszczyzn, na której potrzebne jest współdziałanie w ramach grup roboczych (np. rodzaje turystyki i dodatkowo promocja),
- powołanie grup roboczych zajmujących się rozwojem poszczególnych form turystyki w Regionie (opracowanie listy członków, harmonogramu prac grupy),
- wybór koordynatora (menadżera) grupy, (wskazanie kompetencji takiej osoby, źródeł finansowania jej działalności),
- opracowanie planu działalności grupy (poprzez diagnozę najpilniejszych problemów, koniecznych inwestycji).

Powyżej wylistowane działania mogą być bardzo przydatnym narzędziem w zakresie transferu wiedzy i najlepszych dostępnych praktyk dotyczących zarządzania i gospodarowania zasobami turystycznymi (w tym przyrodniczymi) Regionu. Umożliwienie kontaktu oraz wymiany doświadczeń branżowych byłoby bardzo mocnym filarem, umożliwiającym kontynuowanie aktorom sceny turystycznej w Regionie działań w zakresie zarządzania wszystkimi produktami turystycznymi (w tym zarówno tymi istniejącymi, jak i tymi, które będą dopiero opracowywane).

Działanie V.5.2 – Kształtowanie sieci Lokalnych Organizacji Turystycznych

W ramach działania autorzy Strategii postulują tworzenie sieci LOT. Zdaniem autorów Strategii skuteczne wdrażanie jej zapisów w dużej mierze uzależnione będzie od ilości Lokalnych Organizacji Turystycznych w Regionie oraz jakości ich funkcjonowania. LOT jako stowarzyszenia mogą pełnić funkcję podmiotów koordynujących wdrażanie Programów Operacyjnych, które będą tworzone jako rozszerzenie zapisów przedmiotowej Strategii.

Celem działalności LOT z reguły jest:

- kreowanie i upowszechnianie wizerunku okolic jako regionu atrakcyjnego turystycznie w kraju i za granicą,

¹⁷ http://www.unwto.org/media/news/en/features_det.php?id=5421&idioma=E

- integracja środowisk samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego oraz osób, instytucji i organizacji zainteresowanych rozwojem turystycznym regionu,
- zwiększenie liczby turystów odwiedzających okolice,
- wzrost wpływów z turystyki poprzez stworzenie kompleksowej oferty dla turystów i kuracjuszy,
- poprawa infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej,
- rozwijanie lokalnego systemu informacji turystycznej oraz włączenie go w regionalne i krajowe zarządzanie systemem „IT”,
- współpraca z innymi stowarzyszeniami i organizacjami, a w szczególności z Polską Organizacją Turystyczną,
- inicjowanie, opiniowanie i wspomaganie planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej,
- stworzenie platformy współpracy podmiotów gospodarczych turystyki z władzami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi,
- dążenie do pełnego wykorzystania walorów uzdrowiskowych i środowiskowych,
- tworzenie inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności oraz podejmowanie przedsięwzięć gospodarczych z zakresu ochrony środowiska ze szczególnym uwzględnieniem energii odnawialnej,
- poprawa infrastruktury turystycznej, ekologicznej i uzdrowiskowej w regionie.

LOT aktywizują i integrują środowisko turystyczne regionu. Ponadto pełnią istotną rolę inspiratora działań na terenie objętym ich działalnością poprzez m.in. propozycje i wdrażanie produktów markowych. LOT mogą samodzielnie przygotowywać i wdrażać programy rozwoju turystyki w Regionie pozostając kluczowym elementem sektora turystycznego regionu, ze szczególnym znaczeniem dla działalności wdrożeniowej.

Istotnym aspektem funkcjonowania Lokalnych Organizacji Turystycznych jest ich współpraca z Zachodniopomorską Regionalną Organizacją Turystyczną. Powyższe organy powinny upowszechniać wiedzę z zakresu zarządzania produktami turystycznymi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Do zadań przewidzianych do realizacji w zakresie Działania planuje się:

- powadzenie szkoleń w gminach i powiatach (przy uczestnictwie przedstawicieli sektora prywatnego) z zakresu podstawowych wymagań, którym należy sprostać aby powołać do życia LOT, oraz korzyści wynikających z funkcjonowania organizacji na terenie jednostek administracyjnych,
- wprowadzenie systemu zachęt i ułatwień finansowych w zakresie zakupu podstawowego sprzętu potrzebnego, aby rozpocząć funkcjonowanie LOT,
- wskazanie źródeł finansowania, z których możliwe jest uzyskanie funduszy na początkową działalność LOT-ów oraz sposobów organizacji dalszej działalności jednostek,
- utworzenie zasad „dobrej współpracy” LOT ze ZROT.

Zdaniem autorów Prognozy powyższe zadania powinny przyczynić się do lepszego transferu wiedzy na najniższe poziomy zarządzania i gospodarowania produktami turystycznymi Regionu. Powołanie LOT oraz ich działalność poprzez upowszechnianie oraz propagowanie dobrych praktyk w zakresie należytego i zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystywania zasobów środowiskowych na potrzeby obsługi ruchu turystycznego, powinna skutkować pozytywnymi z punktu widzenia ochrony środowiska przemianami w branży turystycznej.

Ocena oddziaływania priorytetu

Priorytet „Wsparcie Instytucjonalne” może wiązać się z licznymi oddziaływaniami pośrednimi, będącymi konsekwencją wdrożenia zapisów Strategii. Zadania wskazane w Strategii do realizacji są niezbędne z punktu widzenia zapewnienia należytej obsługi zadań w niej wylistowanych.

Realizacja działań może mieć pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze i na gospodarowanie przestrzenią. Wynikać on będzie ze wzrostu świadomości znaczenia turystyki w rozwoju regionalnym i podnoszenia profesjonalizmu kadr turystycznych. Zdobyta przez nie wiedza, w drodze zaproponowanych w Strategii szkoleń, warsztatów kreatywności i innowacyjności, konferencji, podróży studyjnych, wymiany doświadczeń zaowocuje lepszą możliwością rozwoju branży turystycznej oraz przełoży się na jakość oferty turystycznej. Spodziewać się należy, iż przyczyni się również do poprawy świadomości ekologicznej oraz wymogów ochrony lokalnego środowiska.

Działania strategiczne odnoszą się ponadto do wspierania rozwoju organizacji pozarządowych w sektorze turystyki oraz do wyeksponowania roli turystyki w strukturach organizacyjnych urzędów gmin. Aktywność jednostek samorządu terytorialnego, podejmowane przez nie działania na rzecz wytworzenia warunków dogodnych dla rozwoju turystyki oraz współpraca ze wszystkimi podmiotami, przy aktywizacji społeczności lokalnych i wspieraniu ich inicjatyw, ułatwi realizowanie wyznaczonych w omawianym dokumencie celów strategicznych oraz celów operacyjnych.

Na stosowanie rozwiązań prośrodowiskowych wpłynąć może wiele aspektów współpracy pomiędzy samorządami, branżą turystyczną i organizacjami pozarządowymi. Należą do nich między innymi: wymiana doświadczeń, kreowanie i wdrażanie wspólnych systemów promocji, stosowanie rozwiązań proekologicznych. Wszystkie strony uczestniczące w procesie rozwoju turystyki mają w swoim interesie tworzenie i ukazywanie dobrego wizerunku województwa, który wykreowany może zostać w oparciu o jego atuty, w tym między innymi dobry stan środowiska.

Życie i zdrowie ludzi

Realizacja działań opisanych w priorytecie niesie ze sobą szereg rozmaitych oddziaływań dla życia i zdrowia ludzi (z przewagą ilościową oraz wagową dla oddziaływań pozytywnych). Będą one dotyczyły zarówno osób wypoczywających na terenie województwa zachodniopomorskiego, jak i jego stałych mieszkańców oraz podmiotów odpowiedzialnych za kreowanie polityki turystycznej w Regionie. Ponadto nie bez znaczenia jest możliwość zainicjowania współpracy podmiotów prywatnych z sektorem JST w celu wspólnego realizowania przedsięwzięć.

Dla osób wypoczywających realizacja Strategii spowoduje lepsze możliwości korzystania z atrakcji turystycznych poprzez m.in. lepsze dostosowanie oferty oraz poprawy bezpieczeństwa.

Wystąpienie oddziaływań negatywnych zdaniem autorów Prognozy będzie związane ze wzrostem ilości przebywających okresowo na terenie województwa osób oraz następstw z tym związanych.

Tabela 51 Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi Priorytetu V

Oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości oferty turystycznej (bezpieczeństwo) oraz jej pełniejsze zintegrowanie z aktualnymi zasadami ochrony środowiska (bepośrednie) • Rozwój turystyki w Regionie (bepośrednie) • Nawiązywanie współpracy JST z partnerami prywatnymi w ramach PPP • Zwiększenie atrakcyjności województwa (pośrednie) • Zwiększenie atrakcyjności dla inwestorów (pośrednie) • Rozwój gospodarczy, m.in. wzrost zatrudnienia w branży turystycznej (pośrednie) • Prawdopodobna poprawa świadomości ekologicznej osób obsługujących ruch turystyczny w regionie (bepośrednie) • Poprawienie dostosowania oferty turystycznej do potrzeb turystów z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju (bepośrednie) 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zużycia materiałów, m.in. materiały edukacyjne – papier, płyty CD (pośrednie) • Wzrost materiałochłonności, m.in. poprzez szkolenia, konferencje – woda, elektryczność, papier (bepośrednie) • Wzrost ilości wytwarzanych odpadów (bepośrednie) • Wzrost natężenia ilości turystów wizytujących region – większe obciążenie środowiska i związane z nim uciążliwości (bepośrednie)

Powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny

Działania w zakresie Wsparcia Instytucjonalnego nie powinny powodować znaczących niekorzystnych oddziaływań na powietrze i klimat akustyczny. Poniżej w tabeli wylistowano pośrednie oddziaływania, które prawdopodobnie będą skutkiem realizacji Strategii.

Tabela 52 Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny Priorytetu V

Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Przepuszczalna modernizacja układów – spowodowana koniecznością stosowania nowocześniejszych i bardziej efektywnych systemów wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej – spowoduje zaspokojenie potrzeb przy mniejszym zużyciu paliw lub zaspokojenie większych potrzeb przy nie podnoszeniu emisji (pośrednie) • Możliwość transferu wiedzy i najlepszych dostępnych praktyk w zakresie zarządzania wpływem turystyki na powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny 	<ul style="list-style-type: none"> • Emisje zanieczyszczeń i hałasu spowodowane zwiększonym ruchem turystycznym (pośrednie) oraz koniecznością zaspokajania potrzeb użytkowników produktów turystycznych

Powierzchnia ziemi i środowisko gruntowe

Działania w zakresie Wsparcia Instytucjonalnego nie powinny powodować znaczących niekorzystnych oddziaływań na środowisko gruntowe i powierzchnię ziemi. Poniżej w tabeli wylistowano pośrednie oddziaływania, które prawdopodobnie będą skutkiem realizacji Strategii.

Tabela 53 Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe Priorytetu V

Oddziaływania na powierzchnię ziemi i środowisko gruntowe	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość transferu wiedzy i najlepszych dostępnych praktyk w zakresie 	<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja powierzchni ziemi poprzez wzmożony ruch turystyczny (pośrednie)

zarządzania wpływem turystyki na powierzchnie ziemi i środowisko gruntowe

- Zanieczyszczenie środowiska gruntowego przez odpady pozostawiane przez turystów (pośrednie)

Wody powierzchniowe i podziemne

Działania w zakresie Wsparcia Instytucjonalnego nie powinny powodować znaczących niekorzystnych oddziaływań na środowisko wodne. Poniżej w tabeli wylistowano pośrednie oddziaływania, które prawdopodobnie będą skutkiem realizacji Strategii.

Tabela 54 Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne Priorytetu V

Oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość transferu wiedzy i najlepszych dostępnych praktyk w zakresie zarządzania wpływem turystyki na powierzchnie ziemi i środowisko gruntowe 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie wód powierzchniowych spowodowane zwiększoną eksploatacją turystyczną zbiorników rekreacyjnych i rzek (pośrednie) • Wzrost ilości powstających ścieków i odpadów (bezpośrednie) • Utrata przez rzeki i jeziora zdolności samooczyszczania (pośrednie) • Możliwość niszczenia strefy ochronnej jezior i innych zbiorników wodnych (bezpośrednie)

Przyroda ożywiona

Organizacja zadań przewidzianych do realizacji w priorytecie Wsparcie Instytucjonalne prawdopodobnie nie pozostanie całkowicie obojętna dla różnych komponentów przyrody ożywionej. W trakcie organizacji różnych działań z zakresu wsparcia instytucjonalnego (poprawa bezpieczeństwa, realizacja projektów w oparciu o PPP itp.) może dochodzić w sposób pośredni i bezpośredni do niekorzystnego wpływu na przyrodę ożywioną.

Tabela 55 Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej Priorytetu V

Oddziaływania na elementy przyrody ożywionej	
Pozytywne	Negatywne
<ul style="list-style-type: none"> • Wymiana doświadczeń oraz możliwość transferu wiedzy pomiędzy LOT i innymi aktorami sceny turystycznej Regionu pozwoli w lepszy sposób wdrażać poszczególne zapisy Strategii tj. w taki, który będzie implementował najbardziej aktualne rozwiązania z zakresu zarządzania ruchem okołoturystycznym (np. w hotelach, gospodarstwach agroturystycznych i innych obiektach obsługujących turystów) 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost natężenia ilości turystów w Regionie może powodować lokalnie niekorzystne oddziaływanie na komponenty środowiska naturalnego. Powyższe oddziaływania uzależnione będą w dużym stopniu od infrastruktury okołoturystycznej np. sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków, punkty segregacji odpadów itp.

8 Propozycja rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 Ustawy OOS pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust 3 pkt a) wskazuje się konieczność przedstawienia w Prognozie: rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.

Przeprowadzona we wcześniejszych rozdziałach Prognozy identyfikacja przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko oraz na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 pozwala na stwierdzenie, iż realizacja praktycznie każdego z działań w zakresie objętych Strategią form powodować może oddziaływania na środowisko.

Za najlepszy sposób zapobiegania negatywnym skutkom środowiskowym uznać należy wybór lokalizacji oraz sposobu realizacji inwestycji. Pozwala to na wyeliminowanie części zagrożeń już na wstępnym etapie planowania i projektowania inwestycji. W tej fazie dużą pomoc w niwelowaniu negatywnych oddziaływań mogłyby stanowić inwentaryzacje siedlisk przyrodniczych i gatunków występujących na obszarze objętym zadaniem, a także plany ochrony obszarów Natura 2000. Zgodnie z założeniami, plany ochrony zawierać powinny określenie warunków zachowania bądź przywrócenia walorów przyrodniczych obszarów w oparciu o identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń, jak również wskazania dotyczące najkorzystniejszych sposobów rozwiązywania konfliktów na linii człowiek – przyroda. W przypadku braku inwentaryzacji przyrodniczej terenu objętego zamiarem inwestycyjnym, identyfikacja miejsc pełniących istotne funkcje ekologiczne może opierać się na opracowaniach ekofizjograficznych, stanowiących niezbędny element opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W wielu przypadkach odpowiednie zagospodarowanie terenów, to znaczy zgodne z uwarunkowaniami ekofizjograficznymi, przy uwzględnieniu możliwości wystąpienia na nich zagrożeń naturalnych i antropogenicznych, takich jak powodzie, ruchy masowe, tąpnięcia, pełni kluczową rolę w ograniczaniu ryzyka narażenia życia i zdrowia ludzi na potencjalne zjawiska katastroficzne. Jest podstawowym elementem ograniczania i zapobiegania skutkom zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałania poważnym awariom.

Tylko w wyjątkowych przypadkach: w sytuacji braku rozwiązań alternatywnych oraz wobec istnienia wymogów nadrzędnego interesu publicznego, które wymagają realizacji danego przedsięwzięcia, może być stosowana kompensacja przyrodnicza. Środki kompensujące są to środki niezależne od przedsięwzięcia, w tym od wszelkich powiązanych z nim działań łagodzących. Ich celem jest kompensacja negatywnych skutków podejmowanych działań, tak by zachowana została ogólna spójność ekologiczna sieci Natura 2000. Zgodnie z postanowieniami artykułu 6 dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG środki kompensujące potrzebne dla zrównoważenia negatywnego oddziaływania na obszar sieci Natura 2000 mogą obejmować między innymi:

- o odtwarzanie lub poprawę stanu istniejących obszarów: odtworzenie siedliska, by zagwarantować jego wartości oraz przestrzeganie celów ochrony obszaru lub poprawa stanu pozostałego siedliska w stopniu proporcjonalnym do szkód wyrządzonych na danym obszarze Natura 2000 poprzez realizowane tam przedsięwzięcie,
- o odtworzenie siedliska na nowym lub powiększonym obszarze, który będzie włączony do sieci Natura 2000,
- o zaproponowanie nowego obszaru na mocy dyrektyw siedliskowej i ptasiej,
- o a także: reintrodukcję gatunków, restytucję i wzmacnianie gatunków (w tym drapieżnych), zakup ziemi, tworzenie terenów mogących służyć kompensacji.

Osiągnięcie skutecznej minimalizacji oddziaływania, w przypadku większości inwestycji, uzależnione będzie od zastosowania prawidłowych rozwiązań projektowych i przyjaznych dla środowiska rozwiązań technicznych. Możliwość złagodzenia niektórych oddziaływań negatywnych przy pomocy dostępnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych wiąże się jednak zazwyczaj z wydłużeniem procesu przygotowania inwestycji (o czas niezbędny na dodatkowe analizy) oraz zwiększeniem kosztu realizacji projektów.

Wdrożenie części inwestycji wyznaczonych w Strategii w postaci Działań i zadań może wymagać przeprowadzenia procedury administracyjnej zakończonej uzyskaniem decyzji określającej środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia. Należy zakładać więc, iż ich realizacja poprzedzona zostanie postępowaniem zapewniającym wybór najkorzystniejszych dla środowiska wariantów lokalizacyjnych i technicznych, a także wskazaniem właściwych zabezpieczeń środowiska.

Ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko przyrodnicze oraz warunki życia ludzi powinno być prowadzone również w fazie budowy i późniejszej eksploatacji inwestycji. Przykłady możliwych do zastosowania rozwiązań zawarto w poniższych tabelach:

Tabela 56 Tabela możliwych do zastosowania działań mitygujących

Oddziaływania istotne z punktu widzenia środowiska przyrodniczego	Możliwe do zastosowania środki łagodzące oddziaływania planowanych przedsięwzięć
Obszar Priorytetowy I – Rozwój markowych produktów turystycznych Regionu	
Przekształcenia powierzchni ziemi oraz jej fizycznych i chemicznych właściwości	<ul style="list-style-type: none"> • instalowanie w obrębie popularnych szlaków pieszych zagrożonych procesami erozyjnymi mostów, kładek, barierek wysokich i niskich, a także tablic informacyjnych, mających na celu uświadamianie potencjalnych szkód wyrządzanych w środowisku przez turystów, • bieżąca konserwacja systemów identyfikacji wizualnej szlaków pieszych, konnych i rowerowych, co sprzyja kanalizowaniu ruchu turystycznego, • bieżąca konserwacja szlaków, w tym: usuwanie zatorów, przeszkód, uszkodzeń podłoża, co zapobiega wydeptywaniu terenów przyległych do szlaków, • wyznaczanie nowych szlaków konnych i rowerowych w oparciu o istniejącą sieć dróg lokalnych, a w przypadku tras wyznaczonych w obrębie terenów leśnych utrzymanie ich gruntowej nawierzchni, • w przypadku pól golfowych: poprzedzenie projektowania rozpoznaniem cech charakterystycznych krajobrazu, a na etapie projektowania i wykonawstwa zachowanie naturalnych elementów przyrody nieożywionej (np. skał) oraz wykorzystanie naturalnych form terenu, • ochrona przed zabudową pasa wydm nadmorskich, • dbałość o wyposażenie miejsc chwilowego odpoczynku wyznaczanych na szlakach turystycznych w odpowiednią ilość pojemników na odpady, ich regularny wywóz, a także zagospodarowanie poprzedzone selekcją, • wszelkie działania ograniczające ilość składowanych odpadów (selektywna zbiórka, gospodarcze wykorzystanie – odzysk odpadów),
Zanieczyszczenie wód	<ul style="list-style-type: none"> • unikanie lokalizacji infrastruktury okołoturystycznej w bezpośrednim sąsiedztwie cieków wodnych, zwłaszcza jezior, z wykluczeniem takiej możliwości przy braku jednoczesnej realizacji infrastruktury zapewniającej właściwą gospodarkę wodno-ściekową oraz wykluczenie możliwości zabudowy w strefie brzegowej jezior, • ochrona jezior przed eutrofizacją powodowaną spływami powierzchniowymi oraz erozją linii brzegowej poprzez dbałość o zachowanie pasa roślinności nadbrzeżnej oraz pasa trzciny i innych roślin wodnych, stanowiących strefę buforową, • dostosowanie portów nie tylko do cumowania, ale i opróżniania toalet chemicznych, oraz przejmowanie odpadów (najlepiej segregowanych) od załóg jachtów, • w przypadku najcenniejszych pod względem przyrodniczym akwenów wodnych poddanych silnej presji turystyki wodnej rozważenie wprowadzenia ograniczenia liczby jachtów na nie wpływających (sposób ten nie będzie społecznie akceptowany), • minimalizacja technik hodowli intensywnej ryb, wspieranie technik hodowli ekstensywnej, • stosowanie systemów hodowli zamkniętej ryb, • stosowanie właściwych rozwiązań w zakresie utylizacji ścieków i odpadów. Najważniejsze znaczenie ma budowa zbiorczych systemów kanalizacyjnych, co istotnie ogranicza zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych azotanami, • ograniczenie stosowania indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, na rzecz zbiorczych systemów kanalizacyjnych, zwłaszcza w obrębie obszarów zasilania ujęć i użytkowych zbiorników wód podziemnych,

	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie zintegrowanej polityki urbanistycznej i środowiskowej mającej szczególny wzgląd na lokalizację urządzeń oczyszczających, • planowanie lokalizacji oczyszczalni ścieków tak, aby poniżej zrzutu występowały obszary doczyszczające ścieki np. eutroficzne torfowiska, zarośnięte stawy, • w obszarach Natura 2000 stosowanie możliwie najnowocześniejszych i najskuteczniejszych technologii oczyszczania ścieków umożliwiających uzyskanie znacznie lepszych parametrów, niż zakładają obowiązujące normy,
Zaburzenia stosunków wodnych	<ul style="list-style-type: none"> • racjonalne czerpanie wód, mające na celu zapobieganie degradacji nie tylko wód powierzchniowych, ale również wód podziemnych – stanowiących rezerwy wody do picia dla przyszłych pokoleń, • monitorowanie wielkości poboru indywidualnego z ujęć wody podziemnej i jej odbioru przez użytkowników, • zapobieganie procesom degradacji jakości ujmowanych wód podziemnych na skutek ascencji wód zasolonych lub ingresji wód morskich poprzez ograniczanie wielkości poboru wód podziemnych z zagrożonych złóż i pobór wody z innych pobliskich zbiorników wód podziemnych, • projektowanie pól golfowych jako mozaiki różnych środowisk, a przez to zmniejszenie spływu wody (używanej do nawadniania) i stosowanych środków chemicznych, • projektowanie systemów retencji wody na terenach pól golfowych – zmniejszenie strat wody, która może być wykorzystywana do nawadniania,
Zanieczyszczenia atmosfery / Emisja hałasu	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa stanu dróg, • realizacja nowych obiektów kubaturowych oraz modernizacja już istniejących w oparciu o projekty wykorzystujące najlepsze technologie w zakresie efektywności energetycznej, zużycia materiałów i minimalizacji ich skali oddziaływania na środowisko, • wykluczenie możliwości uprawiania sportów motorowodnych w obrębie akwenów stanowiących ostoje ptasie,
Przerywanie połączeń migracyjnych i tworzenie barier migracyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • uwzględnianie potrzeb migracji zwierząt na etapie projektowania pól golfowych – zachowanie starych lub tworzenie nowych korytarzy migracyjnych, dopasowanie środowiska do potrzeb migrujących gatunków zwierząt, • usuwanie istniejących przegród na rzekach utrudniających migrację ryb oraz dopuszczenie realizacji nowych obiektów hydrotechnicznych jedynie w przypadku wyposażenia ich w sprawnie działające przepławki zaprojektowane z uwzględnieniem wymogów istniejącej ichtiofauny, • unikanie wyznaczania szlaków rowerowych, pieszych i konnych w obrębie lokalnych korytarzy migracyjnych, • w przypadku budowy, przebudowy i modernizacji dróg i linii kolejowych przywracanie łączności pomiędzy fragmentami korytarzy ekologicznych poprzez budowę estakad, przejść dla zwierząt, tuneli, • tworzenie alternatywnych korytarzy migracyjnych,
Fragmentacja przestrzeni	<ul style="list-style-type: none"> • unikanie wyznaczania nowych szlaków w obrębie ostoi zwierząt i korytarzy migracyjnych,
Zmiany w krajobrazie / oddziaływane na przyrodę	<ul style="list-style-type: none"> • wyłączenie z działalności turystycznej obszarów najcenniejszych przyrodniczo, • dbałość o formę, styl, dobór materiałowy elementów małej architektury oraz infrastruktury okołoturystycznej celem harmonijnego wpisania ich w krajobraz, • dopasowanie projektowanych elementów pól golfowych do charakteru lokalnego krajobrazu, sadzenie rodzimych gatunków drzew, • pozostawienie cennych okazów drzew i krzewów w obrębie terenów przeznaczanych pod inwestycje oraz ich ochrona przed

	<p>zniszczeniem w procesach inwestycyjnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • w fazie użytkowania pól golfowych: koszenie traw poza okresem lęgowym ptaków, pozostawianie martwych drzew w miejscach, w których nie stanowią zagrożenia dla użytkowników pola, montowanie budek lęgowych dla ptaków, pozostawianie liści i podszytu na obszarach wyłączonych z działalności golfowej, stosowanie nowoczesnych kosiarek wyposażonych w rozwiązania chroniące płazy podczas prac związanych z utrzymaniem green'ów, • dopuszczenie możliwości czasowego zamykania szlaków przebiegających przez obszary ostoi zwierząt w uzasadnionych przypadkach związanych z zakłócaniem rytmu lęgowego, • limitowanie liczby osób uprawiających łowiectwo - do grup o określonej wielkości oraz limitowanie ilości zwierząt przeznaczonych do odstrzału – do granic bezpiecznych dla zachowania ich populacji,
<p>Oslabienie naturalnej odporności ekosystemów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wybór przyszłych lokalizacji projektów, które będą generować ruch turystyczny, w dostosowaniu do rzeczywistej pojemności przyrodniczej i turystycznej terenów, z uwzględnieniem chłonności środowiska i jego zdolności do regeneracji oraz ustanowionych celów ochrony, • w przypadku parków narodowych, rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000 przyznanie priorytetu ochronie naturalnych ekosystemów wraz z wszystkimi bytującymi w nich organizmami roślinnymi i zwierzęcymi oraz grzybami przed udostępnianiem tych terenów do celów edukacyjnych i turystycznych, • w przypadku niektórych szczególnie cennych terenów utrzymanie ruchu turystycznego tylko w wybranych strefach, • wykluczenie możliwości zarybiania jezior lobeliowych, hodowli ryb łososiowych na obszarach źródliskowych oraz sadzowego chowu ryb w jeziorach, • w zakresie rozwoju wędkarstwa kontrola składu gatunkowego i struktury wiekowej autochtonicznej i allochtonicznej ichtiofauny, • wykluczenie lokalizacji stawów hodowlanych kosztem chronionych siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków chronionych, • zasilanie osłabionych populacji obszarów biologicznie czynnych, np. poprzez przenoszenie osobników z populacji sąsiadujących (z uwzględnieniem zagadnień różnorodności genetycznej) lub z hodowli (np. zarybienie, dosiewanie lub dosadzanie roślin), • podejmowanie działań na rzecz odtworzenia siedlisk w miejscach zastępczych, w tym np. rekultywacja zdegradowanych obszarów wodno-błotnych i przesadzenie szczególnie cennych roślin oraz przenoszenie odłowionych zwierząt (ryb, płazów, bezkręgowców wodnych).

<p>Oddziaływania istotne z punktu widzenia środowiska przyrodniczego</p>	<p>Możliwe do zastosowania środki łagodzące oddziaływania planowanych przedsięwzięć</p>
<p>Obszar Priorytetowy II-Rozwój Zasobów Ludzkich</p>	
<p>Przekształcenia powierzchni ziemi oraz jej fizycznych i chemicznych właściwości</p>	<p>Jedną z konsekwencji wdrożenia zapisów Strategii w zakresie obszaru Rozwój Zasobów Ludzkich może być wzrost ilości turystów wizytujących Region. W związku z powyższym postuluje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określenie i monitorowanie pojemności ekologicznej obszarów chronionych udostępnianych turystom oraz ewentualne zakazy i ograniczenia związane z jej przekroczeniem,

	<ul style="list-style-type: none"> dokładne sprzątnięcie terenów, które użytkowane były na potrzeby prowadzenia akcji w plenerze (obozy, regaty, imprezy plenerowe itp.), przygotowanie odpowiedniej infrastruktury technicznej i sanitarnej umożliwiającej przyjmowanie odpadów generowanych przez turystów na obszarach podatnych na degradację powierzchni ziemi, w szczególności obszarów chronionych udostępnionych szerszemu ruchowi turystycznemu,
<p>Zanieczyszczenie wód</p>	<ul style="list-style-type: none"> przystosowanie infrastruktury sanitarnej i wodnościekowej w miejscach przewidywanego wzmożonego ruchu turystycznego w celu zapobiegnięcia występowania negatywnych oddziaływań pośrednich, dostosowanie portów do opróżniania toalet chemicznych oraz przejmowanie odpadów (najlepiej segregowanych) od załóg jachtów, wyposażenie „akcji plenerowych” w odpowiednią ilość pojemników na odpady, ich regularny wywóz, a także zagospodarowanie poprzedzone selekcją, dokładne sprzątnięcie terenów, które użytkowane były na potrzeby prowadzenia akcji w plenerze (obozy, regaty, imprezy plenerowe itp.),
<p>Zanieczyszczenia atmosfery / Emisja hałasu / efektywność energetyczna budynków użytkowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> w ramach prowadzonych szkoleń/warsztatów: <ul style="list-style-type: none"> w miarę możliwości oraz racjonalnego użytkowania: nie pozostawianie sprzętu elektrycznego i elektronicznego (Telewizory, rzutniki, komputery) na funkcji stand-by, oraz każdorazowe wyłączanie nieużytkowanej i zbędnej elektroniki, zaleca się stosowanie energooszczędnych żarówek w salach wykładowych (w miarę możliwości stosować układy wyposażone w diody LED; Nie gasić światła, kiedy opuszcza pomieszczenie z oświetleniem energooszczędnym na krócej niż 5 min. - zbyt częste włączanie skraca czas życia świetlówek, na potrzeby prowadzonych szkoleń / prezentacji: telewizory tradycyjne i plazmowe są znacznie mniej energooszczędne, niż np. LCD, wykluczenie możliwości uprawiania sportów motorowodnych w obrębie akwenów stanowiących ostoje ptasie, sugeruje się rozważenie zasadności (ekonomicznej i środowiskowej) stosowania nowoczesnych rozwiązań technologicznych: np. latarni zasilanych przez wiatr i promienie słoneczne (wyposażone w turbiny wiatrowe i moduł fotowoltaiczny), modernizacja budynków, w których prowadzone są zajęcia dydaktyczne, szkoleniowe: <ul style="list-style-type: none"> zwiększenie izolacji termicznej ścian i stropodachów po stronie zewnętrznej, uszczelnienie okien i wejść, zastosowanie automatycznych zamknięć drzwi i bram, stosowanie kurtyn bramowych i bram automatycznych, zmiana wentylacji ogólnej na wentylację strefową, zapewniającą niezbędną liczbę wymian powietrza tylko w strefie użytkowej, uszczelnienie kanałów prowadzących przewody elektryczne, ciągi wentylacyjne i rurociągi, zmniejszenie powierzchni okien i świetlików. Wymiana uszkodzonych szyb. Demontaż części świetlików, zmniejszenie wysokości ogrzewanych pomieszczeń. modernizacja ogrzewania: <ul style="list-style-type: none"> włączanie i wyłączanie ogrzewania zgodnie z dziennymi potrzebami,

- automatyczna regulacja ogrzewania i wentylacji,
- ogrzewanie przez promieniowanie, szczególnie w wysokich budynkach halowych, gdzie trudno zapobiec ucieczce ciepłego powietrza przez bramy,
- modernizacja i automatyzacja kotłów i sieci ciepłych,
- powszechne stosowanie pomiarów zużycia ciepła,
- zastosowanie wstępnego ogrzewania budynku (po przerwie w ogrzewaniu) bez doprowadzania powietrza zewnętrznego,
- zastosowanie bezpośredniego ogrzewania stanowisk pracy,
- zastosowanie przygrzejnikowych zaworów regulacyjnych,
- obniżenie temperatury w pomieszczeniach nieużytkowanych,
- stosowanie oszczędnych systemów wentylacji:
 - wyłączanie wentylacji w pomieszczeniach w czasie przerw w pracy,
 - wstępne podgrzewanie powietrza wentylacyjnego,
 - zastosowanie automatycznej regulacji wentylacji,
 - zastosowanie odzysku ciepła odprowadzanego z wentylacji,
 - dostosowywanie natężenia przepływu powietrza do aktualnych potrzeb,
 - zmniejszenie ciśnienia powietrza w instalacji,
 - usunięcie nieszczelności.
- rekomendacje odnośnie instalacji CWU - ciepłej wody użytkowej
 - obniżona temperatura wody użytkowej,
 - wyłączanie nagrzewania wody i pomp obiegowych w czasie przerw w zapotrzebowaniu,
 - podgrzewanie wody poza okresami maksymalnego zapotrzebowania na ciepło,
 - zastosowanie automatycznego układu regulacji temperatury CWU,
 - odzysk ciepła z wykorzystanej CWU,
 - dogrzewanie wody przy użyciu kolektorów słonecznych i pomp ciepłych.
- racjonalna eksploatacja kotłów
 - prawidłowy ciąg kominowy,
 - czyste wnętrze kotła. Zanieczyszczenia z sadzy, pyłu lub kamienia kotłowego znacznie utrudniają przekazywanie ciepła w kotle i obniżają jego efektywność,
 - utrzymywanie niskiej temperatury spalin za kotłem,
 - odpowiednia ilość powietrza do spalania. Zarówno zbyt mało powietrza (paliwo nie jest w stanie całkowicie się wypalić), jak i zbyt dużo (zwiększa ilość spalin odpływających z kotła) powodują znaczne pogorszenie efektywnego działania kotła,
 - nominalne obciążenie kotła. Spadek sprawności kotła występuje zarówno poniżej, jak i powyżej mocy nominalnej kotła,
 - wyłączanie kotłów podczas przerw w ruchu zakładu,

	<ul style="list-style-type: none"> o zapłon elektryczny gazu w miejsce palników pilotowych.
Przerywanie połączeń migracyjnych i tworzenie barier migracyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • lokalnie wzrost ilości turystów oraz użytkowanie przestrzeni przyrodniczej na potrzeby prowadzenia: regat, obozów, imprez plenerowych i innych lokalnie może doprowadzać do powstawania utrudnień w migracji zwierząt. Sugeruje się racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi oraz dostosowanie skali oraz formy prowadzonych działań do panujących warunków przyrodniczych, • ograniczenie do niezbędnego minimum strefy bezpośredniej ingerencji w/w działań, • uwzględnianie potrzeb migracji zwierząt na etapie projektowania akcji plenerowych, • unikanie wyznaczania szlaków rowerowych, pieszych i konnych w obrębie lokalnych korytarzy migracyjnych, • tworzenie alternatywnych korytarzy migracyjnych,

Oddziaływania istotne z punktu widzenia środowiska przyrodniczego	Możliwe do zastosowania środki łagodzące oddziaływania planowanych przedsięwzięć w zakresie rozwoju poszczególnych form transportu:
Obszar Priorytetowy III-Wsparcie Marketingowe	
Przekształcenia powierzchni ziemi oraz jej fizycznych i chemicznych właściwości	<ul style="list-style-type: none"> • określenie i monitorowanie pojemności ekologicznej obszarów chronionych udostępnianych turystom oraz ewentualne zakazy i ograniczenia związane z jej przekroczeniem, • przygotowanie odpowiedniej infrastruktury technicznej i sanitarnej umożliwiającej przyjmowanie odpadów generowanych przez turystów na obszarach podatnych na degradację powierzchni ziemi, w szczególności obszarów chronionych udostępnianych szerszemu ruchowi turystycznemu,
Zanieczyszczenie wód	<ul style="list-style-type: none"> • przystosowanie infrastruktury sanitarnej w miejscach wzmoczonego ruchu turystycznego, w szczególności na obszarach chronionych, • przystosowanie infrastruktury wodno-ściekowej na przyjęcie zwiększonej ilości ścieków wynikającej z większego ruchu turystycznego i zapotrzebowania na wodę,
Zanieczyszczenia atmosfery / Emisja hałasu	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie udostępniania obszarów chronionych do ruchu turystycznego ze względu na terminy rozrodu zwierząt,
Zmiany w krajobrazie / oddziaływane na przyrodę	<ul style="list-style-type: none"> • określenie i monitorowanie pojemności ekologicznej obszarów chronionych udostępnianych turystom oraz ewentualne zakazy i ograniczenia związane z jej przekroczeniem,
Oslabienie naturalnej odporności ekosystemów	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie antropopresji na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo poprzez uwzględnienie pojemności ekologicznej,
Oddziaływania istotne z punktu widzenia środowiska	Możliwe do zastosowania środki łagodzące oddziaływania planowanych przedsięwzięć w zakresie rozwoju poszczególnych form transportu:

przyrodniczego	
Obszar Priorytetowy IV-Kształtowanie Przestrzeni Turystycznej	
<p>Przekształcenia powierzchni ziemi oraz jej fizycznych i chemicznych właściwości</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie do niezbędnego minimum strefy bezpośredniej ingerencji, • lokalizacja obiektów zaplecza budowy i bazy logistyczno-infrastrukturalnej (np. baza paliw) poza terenami cennymi i/lub wrażliwymi - ograniczanie zajęcia terenu na ten cel (w tym także w miarę możliwości poza terenami zabudowy mieszkaniowej), • drogi dojazdowe do obsługi placu budowy wytyczać w miarę możliwości w oparciu o istniejącą sieć dróg (w przypadku degradacji dróg lokalnych – pilnie zastosować działania naprawcze zapewniające niepogorszony stan infrastruktury drogowej dla okolicznej ludności), • w przypadku konieczności utworzenia dodatkowych dróg technicznych na potrzeby prowadzonych prac, zapewnić oszczędne korzystanie z terenu oraz minimalne przekształcanie jego powierzchni, • przygotowanie bezpiecznego dla środowiska systemu gromadzenia, segregowania i odprowadzania odpadów oraz ujmowanie powstających ścieków, zarówno w fazie budowy, jak i późniejszej eksploatacji (usuwanie fragmenty nawierzchni drogowych, szyny i podkłady kolejowe, elementy konstrukcji rozbieranych budynków i przepustów, resztki tworzyw sztucznych, odpady drewniane, ścinki metalowe, puste opakowania itp.), • właściwa organizacja placu budowy oraz doboru wykorzystywanych na etapie prowadzonych prac lokalizacji technicznych, • zebranie warstwy humusowej oraz właściwe gromadzenie jej, celem późniejszego jej wykorzystania do zabiegów rekultywacyjnych. Rezerwy ziemne po zakończeniu prac należy zrekultywować i zagospodarować, • zabezpieczenie terenu przed erozją (w tym przedwykonawcze ekspertyzy, nadzór oraz późniejszy monitoring w celu przeciwdziałania osiadaniu gruntów spowodowanego zmianami stosunków wodnych, • w przypadku zaplanowania w harmonogramie lub wystąpienia dłuższych przestoju w wykonywaniu robót, obszar objęty robotami ziemnymi należy właściwie zabezpieczyć przed erozją wodną i powietrzną, • w celu ochrony wartości ekspozycyjnych obiektów zabytkowych zlokalizowanych w bliskim sąsiedztwie dróg i torów, należy rozważyć zastosowanie osłon krajobrazowych (np. w postaci skarp lub wałów ziemnych i zieleni), • oszacowanie, monitoring i możliwe przeciwdziałanie osiadaniu gruntów spowodowanego zmianami stosunków wodnych • przy pracach dotyczących pogłębiania, bądź regulacji koryta rzecznoego oraz przy budowie kanałów łączących jeziora należy odpowiednio przygotować miejsce depozycji gruntu, bądź wskazać sposób jego ponownego wykorzystania, • w przypadku prac na terenach zdegradowanych zapewnienie odpowiedniego miejsca do składowania zanieczyszczonego gruntu przy wymaganej wymianie gruntów, • określenie i monitorowanie pojemności ekologicznej obszarów chronionych udostępnianych turystom oraz ewentualne zakazy i ograniczenia związane z jej przekroczeniem, • przygotowanie odpowiedniej infrastruktury technicznej i sanitarnej umożliwiającej przyjmowanie odpadów generowanych przez turystów na obszarach podatnych na degradację powierzchni ziemi, w szczególności obszarów chronionych udostępnionych szerszemu ruchowi turystycznemu,
<p>Zanieczyszczenie wód</p>	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy oraz zaplecza przed możliwością skażenia wód i gleb, zwłaszcza substancjami ropopochodnymi, • zachowanie szczególnej ostrożności w przypadku robót prowadzonych w sąsiedztwie cieków zasilających w wodę obszary

	<p>chronione oraz przy pracach w obrębie koryta w celu zminimalizowania przedostawania się zanieczyszczeń do rzek i jezior,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyposażenie systemów odprowadzania wód opadowych w separatory substancji ropopochodnych, • w przypadku ujmowania wód zanieczyszczonych spływem powierzchniowym z dróg, należy gruntownie i rzetelnie przeanalizować sytuację obszarów sąsiadujących z drogą. Zły stan techniczny urządzeń melioracyjnych na przyległych do dróg polach może skutkować lokalnymi podtopieniami i szkodami z tego tytułu, • prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy oraz zaplecza przed możliwością skażenia wód i gleb, zwłaszcza substancjami ropopochodnymi (szczególnie istotne przy składowaniu substancji podatnych na migrację wodną). Używanie w pełni sprawnych maszyn i urządzeń w celu zabezpieczenia przedostawania się zanieczyszczeń do wód, gleb i powietrza, • w przypadku prowadzenia prac remontowych na już zdegradowanych i zanieczyszczonych terenach należy stosować odpowiednie zabezpieczenia uniemożliwiające dalszą migrację zanieczyszczeń w środowisku hydrogeologicznym, • zgodne z przepisami prawa zagospodarowanie wytworzonych odpadów na etapie prac budowlanych i modernizacyjnych, • należy dążyć do ograniczania ilości wytwarzanych odpadów i ścieków, włącznie ze zrzutami substancji ropopochodnych ze statków, • zabezpieczenia i izolacje uniemożliwiające przedostawanie się zanieczyszczeń do środowiska gruntowo-wodnego z infrastruktury transportowej, brzegowej i płyt lotniskowych, • monitorowanie stanu technicznego statków turystycznych w celu zapobiegania ewentualnym wyciekom i nieszczelnościom • prowadzenie monitoringu stanu jakości wód rzecznych i podejmowanie ewentualnych działań w razie znacznego pogorszenia się warunków fizyko-chemicznych, • przystosowanie infrastruktury sanitarnej w miejscach wzmożonego ruchu turystycznego, w szczególności na obszarach chronionych i w pobliżu zbiorników wodnych, • przystosowanie infrastruktury wodno-ściekowej na przyjęcie zwiększonej ilości ścieków wynikającej z większego ruchu turystycznego i zapotrzebowania na wodę, • włączanie większej ilości plaż do programu Blue Flag,
<p>Zaburzenia stosunków wodnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie hydrotechnicznych działań zabezpieczających, w tym np. przełożenie cieków na czas budowy, • przepompowywanie wody w miejscach przerwania naturalnych połączeń, • podczas prac budowlanych wymagających odwodnień wytwarzanie możliwie małego leja depresji przy jednoczesnym dokładnym pomiarze głębokości zwierciadła wód podziemnych, • przeprowadzenie działań na rzecz odtworzenia siedlisk w miejscach zastępczych, w tym np. rekultywacja zdegradowanych obszarów wodno-błotnych i przesadzenie szczególnie cennych roślin oraz przeniesienie odłowionych zwierząt (ryb, płazów, bezkręgowców wodnych), • po zakończeniu prac budowlanych umożliwienie powrotu zwierciadła wód podziemnych do stanu pierwotnego. • prowadzenie prac pogłębieniowych przy użyciu odpowiedniego sprzętu technicznego oraz nadzoru. • monitorowanie zmian poziomu wód zwierciadeł wodonośnych spowodowanych pracami w korytach rzecznych i przeciwdziałanie ich ewentualnym negatywnym skutkom

	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczanie przerywania ciągłości hydrostatycznej warstw wodonośnych, • monitoring zmian stosunków wodnych po planowanym połączeniu jezior,
<p>Zanieczyszczenia atmosfery / Emisja hałasu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie nowoczesnych, przyjaznych dla środowiska odnawialnych źródeł energii, • dostosowanie udostępniania obszarów chronionych do ruchu turystycznego ze względu na terminy rozrodu zwierząt, • stosowanie możliwie najlepszej dostępnej technologii w zakresie emisji zanieczyszczeń i hałasu podczas prac budowlanych i modernizacyjnych, • stosowanie urządzeń ochrony akustycznej: ekranów, wałów ziemnych, zieleni osłonowej, • na etapie eksploatacji eliminowanie czynników zwiększających poziom hałasu np. złego stanu technicznego nawierzchni, torowisk i infrastruktury towarzyszącej, • dostosowanie harmonogramu robót do terminu rozrodu zwierząt, • lokalne ograniczenia prędkości pociągów redukujące wpływ hałasu i wibracji na obszary szczególnie na nie narażone, • transport materiałów budowlano-konstrukcyjnych (stali, kamieni, gwiazdo-bloków, itp.) drogą wodną, względnie transportem kolejowym (maksymalnie ograniczając ruch transportu samochodowego), • prowadzenie prac budowlanych w porze dziennej, w szczególności w sąsiedztwie zabudowań i obszarów chronionych, • lokalizacja nowych miejsc infrastruktury turystycznej (obiektów gastronomicznych, hoteli) możliwie z dala od obszarów chronionych i w szczególności podatnych na oddziaływanie hałasu,
<p>Przerywanie połączeń migracyjnych i tworzenie barier migracyjnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • umożliwienie migracji zwierząt w czasie realizacji prac, • w przypadku budowy, przebudowy i modernizacji dróg i torowisk przywracanie łączności pomiędzy fragmentami rozdzielonych korytarzy ekologicznych: budowa estakad, przejść dla zwierząt, tuneli, • ograniczanie śmiertelności zwierząt w wyniku kolizji drogowych i kolejowych poprzez budowę przepustów i tuneli oraz ogradzanie dróg, • ustalanie nowych szlaków turystycznych, konnych, dróg rowerowych bez przecinania połączeń migracyjnych zwierząt, • tworzenie nowych, alternatywnych korytarzy migracyjnych, • zasilanie osłabionych populacji np. poprzez przenoszenie osobników z populacji sąsiadujących (z uwzględnieniem zagadnień różnorodności genetycznej) lub z hodowli (np. zarybienia, dosiewanie lub dosadzanie roślin), • w celu ograniczenia śmiertelności awifauny sugeruje się odpowiednie oświetlenia obiektów tworzonej infrastruktury portowej, w miejscach, gdzie może wystąpić zagrożenie dla migrujących ptaków,
<p>Fragmentacja przestrzeni</p>	<ul style="list-style-type: none"> • budowa przejść dla zwierząt nad i pod drogami z uwzględnieniem ich właściwej lokalizacji, doboru uzasadnionego typu, odpowiedniego zagęszczenia i zróżnicowania,
<p>Zmiany w krajobrazie / oddziaływane na przyrodę</p>	<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie materiałów budowlanych i elementów architektonicznych minimalizujących negatywny wpływ na krajobraz – odpowiedni dobór kolorystyki, • wykorzystanie roślin do poprawy walorów wizualnych ekranów akustycznych, • odpowiedni dobór gatunków nasadzeniowych - dostosować, tak by był zgodny z charakterem szaty roślinnej sąsiedztwa oraz by dążyć do uniknięcia powstania kolizji ptaków z pojazdami i obiektami infrastruktury w przypadku nasadzeń drzew i krzewów posiadających owoce spożywane przez ptaki,

	<ul style="list-style-type: none"> • drzewa znajdujące się w obrębie placu planowanych robót (nie przeznaczone pod wycinkę) należy odpowiednio zabezpieczyć (przed uszkodzeniami mechanicznymi). Podczas prowadzenia prac nie naruszać strefy korzeniowej drzew – szczególnie w przypadku pomników przyrody, • działania mające na celu odtwarzanie siedlisk w miejscach zastępczych, w tym np. przesadzenie szczególnie cennych gatunków roślin, przenoszenie fragmentów ściętych drzew (np. z gniazdami) stanowiących siedlisko występowania cennych gatunków bezkręgowców lub porostów w miejsca, gdzie będą mogły znaleźć siedliska zastępcze, • prowadzenie robót remontowych i ocieplania budynków z poszanowaniem towarzyszących im elementów przyrodniczych, • ograniczenie do minimum regulacji obszarów zalewowych, • ograniczenie do minimum regulacji koryta rzeki, • określenie i monitorowanie pojemności ekologicznej obszarów chronionych udostępnianych turystom oraz ewentualne zakazy i ograniczenia związane z jej przekroczeniem,
Oslabienie naturalnej odporności ekosystemów	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie antropopresji na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo poprzez uwzględnienie pojemności ekologicznej, • eliminowanie wnikać gatunków inwazyjnych np. chemiczne niszczenie płatów roślin pojawiających się wzdłuż dróg, • tworzenie stref ekotonowych w postaci nasadzeń na styku droga – las przy wykorzystaniu rodzimych gatunków odpornych na zanieczyszczenia, • zasilanie osłabionych populacji,

Oddziaływania istotne z punktu widzenia środowiska przyrodniczego	Możliwe do zastosowania środki łagodzące oddziaływania planowanych przedsięwzięć
Obszar Priorytetowy V – Wsparcie instytucjonalne i budowa systemów rozwijających turystykę	
Przekształcenia powierzchni ziemi oraz jej fizycznych i chemicznych właściwości	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie do niezbędnego minimum strefy bezpośredniej ingerencji w przypadku budowy nowych obiektów na potrzeby ochrony bezpieczeństwa turystów,
Zanieczyszczenie wód	<ul style="list-style-type: none"> • w przypadku budowy nowych obiektów stosować odpowiednie wyposażenie np. perlatory (zmniejszają zużycie wody, nawet o 15-60% - perlator to końcówka kranu, prysznic zwiększająca optycznie strumień wody poprzez jej napowietrzenie), • prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu użytkowanego oraz zaplecza na potrzeby zapewniania bezpieczeństwa w regionie (przed możliwością skażenia wód i gleb, zwłaszcza substancjami ropopochodnymi), • wyposażenie systemów odprowadzania wód opadowych w separatory substancji ropopochodnych, • prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy oraz zaplecza przed możliwością skażenia wód i gleb, zwłaszcza substancjami ropopochodnymi (szczególnie istotne przy składowaniu substancji podatnych na migrację wodną). Używanie w pełni sprawnych maszyn i urządzeń w celu zabezpieczenia przedostawania się zanieczyszczeń do wód, gleb i powietrza,

	<ul style="list-style-type: none"> • zgodne z przepisami prawa zagospodarowanie wytworzonych odpadów na etapie prac budowlanych i modernizacyjnych, • należy dążyć do ograniczania ilości wytwarzanych odpadów i ścieków, włącznie ze zrzutami substancji ropopochodnych i innych zanieczyszczeń ze statków (w tym patrolujących – zapewniających bezpieczeństwo w regionie),
<p>Zanieczyszczenia atmosfery / Emisja hałasu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja nowych obiektów kubaturowych oraz modernizacja już istniejących w oparciu o projekty wykorzystujące najlepsze technologie w zakresie efektywności energetycznej, zużycia materiałów i minimalizacji ich skali oddziaływani na środowisko (zgodnie z zaleceniami wskazanymi w opisie środków łagodzących w priorytecie II – Rozwój Zasobów Ludzkich), • wprowadzanie większej ilości patroli pieszych, konnych i rowerowych na rzecz zmotoryzowanych (tam, gdzie to ma racjonalne i ekonomiczne uzasadnienie), • wykorzystanie nowoczesnych, przyjaznych dla środowiska odnawialnych źródeł energii, • stosowanie możliwie najlepszej dostępnej technologii w zakresie emisji zanieczyszczeń i hałasu podczas prac budowlanych i modernizacyjnych,
<p>Zmiany w krajobrazie / oddziaływane na przyrodę</p>	<ul style="list-style-type: none"> • w przypadku prowadzenia modernizacji obiektów - wykonanie przeglądu ornitologicznego (pod kątem występowania miejsc gniazdowania ptaków) / chiropterologicznego (pod kątem występowania miejsc bytowania i hibernacji nietoperzy) budynków • w przypadku prowadzenia działań na rzecz bezpieczeństwa turystów, należy także zwracać uwagę na działanie organów pilnujących porządku (Straż Miejska, Policja) w zakresie właściwego postępowania z odpadami (częstsze kontrole, bardziej wnikliwe traktowanie zgłoszeń niewłaściwego postępowania z odpadami np. w gospodarstwach agroturystycznych) • stosowanie materiałów budowlanych i elementów architektonicznych minimalizujących negatywny wpływ na krajobraz – odpowiedni dobór kolorystyki • prowadzenie robót remontowych i ocieplania budynków z poszanowaniem towarzyszących im elementów przyrodniczych • określenie i monitorowanie pojemności ekologicznej obszarów chronionych udostępnianych turystom oraz ewentualne zakazy i ograniczenia związane z jej przekroczeniem

Pomimo zróżnicowanych (pozytywnych i negatywnych) bezpośrednich skutków związanych z oddziaływaniami na poszczególne komponenty środowiska, realizacja zapisów Strategii w dłuższej perspektywie czasowej posiada wymiar zdecydowanie pozytywny.

9 Oddziaływanie transgraniczne

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust. 2 wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt 1 ppkt d) konieczność zawarcia w Prognozie „informacji o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko”.

Zrównoważony rozwój obszarów przygranicznych wymaga koordynowania działań państw po obu stronach granicy. Jest on w dużej mierze zależny od ładu geopolitycznego. Specyfika obszarów przygranicznych zależy od ustroju i formy sąsiadujących ze sobą państw, a także od relacji między nimi. Znajduje to odzwierciedlenie w charakterze granicy. Województwo Zachodniopomorskie graniczy z Republiką Federalną Niemiec, przy czym charakter granicy zdążył do niezauważalnego, co możliwe jest w warunkach zaawansowanej integracji gospodarczej państw, znajdującej się na obszarze Unii Europejskiej mającej obszar wspólnego rynku. Stan taki można określić mianem ładu geopolitycznego będącego podstawą budowania pozostałych ładów zrównoważonego rozwoju obszaru pogranicza. (A. Miszczuk 2007). Impulsem do podjęcia współpracy transgranicznej jest wykraczanie przestrzeni funkcjonalnej (np. ekonomicznej, społeczno – kulturowej itp.) poza granice państw.

Pogranicze polsko – niemieckie charakteryzuje transgraniczny układ jednostek fizjograficznych. Uwarunkowanie to sprzyja tworzeniu ładu przyrodniczego i stwarza możliwość wspólnej ochrony walorów przyrodniczych i ich zagospodarowania. Najcenniejszym pod względem przyrodniczym obszarem rozciągającym się po obu stronach granicy polsko – niemieckiej jest dolina swobodnie płynącej rzeki Odry, charakteryzująca się unikatowym bogactwem ekosystemów związanych ze środowiskiem wodnym oraz ekosystemów leśnych. Dla zachowania cennych siedlisk związanych z terenami podmokłymi, torfowiskami i łąkami, starorzeczami, lasów oraz gatunków roślin i zwierząt występujących na tym terenie, po polskiej stronie granicy powołano w ramach sieci Natura 2000 specjalny obszar ochrony Dolna Odra PLH320037 oraz obszar specjalnej ochrony Dolina Dolnej Odry PLB320003, stanowiący ostoję ptasią o randze europejskiej E 06. Po stronie niemieckiej wzdłuż Odry rozciąga się Park Narodowy Dolina Dolnej Odry. Najcenniejsze tereny obszaru Doliny Odry: teren Parku Krajobrazowego Dolina Dolnej Odry (z rezerwatami przyrody: Kanał Kwiatowy, Kurowskie Błota oraz Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem) wraz z Cedyńskim Parkiem Krajobrazowym oraz niemieckim Parkiem Narodowym Dolina Dolnej Odry, zgodnie z ustaleniami polsko-niemieckimi tworzyć mają w przyszłości jeden transgraniczny obszar chroniony - Międzynarodowy Park Doliny Dolej Odry.

Działania objęte Strategią rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku w zakresie realizacji infrastruktury w zakresie turystyki wodnej: portów, marin i przystani wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, dotyczyć mają różnych fragmentów doliny rzecznej. Przy ich projektowaniu powinna zostać zachowana dbałość o utrzymanie dobrego stanu ekologicznego doliny i nie pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych i gatunków, których ochrona jest celem utworzenia obszarów Natura 2000 po stronie polskiej oraz Parku Narodowego Dolina Dolnej Odry po stronie niemieckiej. Należy zaznaczyć, że istotnym elementem decydującym o możliwości wystąpienia oddziaływania na teren doliny rzeki położony po niemieckiej stronie granicy, będzie również sam proces realizacji poszczególnych działań. Wszelkie działania inwestycyjne powinny być planowane i realizowane zgodnie z tzw. Ramową Dyrektywą Wodną, która traktuje zasoby wodne jako czynnik tworzący ekosystemy, których stan zależy od wypadkowej kierunków działań na terenie całej zlewni rzeki. Oznacza to, że jakiegokolwiek działania w obszarze dorzecza Odry oraz dorzecza Ücker muszą być podejmowane z uwzględnieniem uwarunkowań nie tylko lokalnych, ale także dotyczących terenów położonych w całej zlewni tych rzek, a więc również terenu Republiki Federalnej Niemiec.

Analiza zamierzeń Strategicznych w dwóch z pięciu obszarów priorytetowych: rozwój markowych produktów turystycznych oraz kształtowanie przestrzeni turystycznej pozwala w przypadku niektórych zamierzeń zwrócić uwagę, że takie transgraniczne oddziaływanie może wystąpić. Kierując się zasadą przezorności, jako inwestycje obarczone ryzykiem wystąpienia oddziaływania transgranicznego na terytorium Niemiec oraz na obszar Morza Bałtyckiego, należy przede wszystkim wskazać działania związane z tworzeniem produktów turystyki wodnej. Wśród czynników wymienionych w Strategii jako warunkujące osiągnięcie przewagi konkurencyjnej produktów turystyki wodnej znalazł się między innymi zapis dotyczący regulacji stanu wód rzek zachodniopomorskich, w tym Odry. Wszelkie zamierzenia związane z regulacją granicznej rzeki Odry w zakresie np. poprawy żeglowności lub inwestycji hydrotechnicznych mogą mieć charakter transgraniczny, oddziaływać bowiem będą na ekosystemy po obu stronach granicy.

Międzynarodowy charakter ma również projekt Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego. W swoim założeniu umożliwia on rzeczywistą realizację inwestycji o charakterze transgranicznym. Użytkownikami powstałej w ich wyniku infrastruktury będą nie tylko mieszkańcy Polski i Niemiec, ale także żeglarze z krajów ościennych. Wynika to ze specyfiki żeglugi, która w naturalny sposób znosi granice i łączy społeczeństwa. Zalew Szczeciński i przyległe do niego akwenu staną się przestrzenią swobodnej żeglugi, a szlak żeglarski stymulatorem rozwoju gospodarczego przyległych gmin. Szerszym kontekstem dla tego kierunku rozwoju jest pozycja Berlina jako wiodącej metropolii Europy. Wzmocnienie bazy infrastrukturalnej Szczecina i regionu Zalewu Szczecińskiego, a następnie wzrost potencjału i wielkości ruchu turystycznego spowoduje, że tereny te staną się atrakcyjnym zapleczem turystyki wodnej, pozwalającej powiązać rynek zachodniopomorski z rynkiem Meklemburgii – Pomorza Przedniego.

Wśród innych zadań strategicznych uwzględniających powiązania międzynarodowe wymienić można ponadto rozwój międzynarodowych szlaków rowerowych: Międzynarodowego Nadmorskiego Szlaku Rowerowego R-10 oraz międzynarodowego szlaku rowerowego R-66 – Pętli Wokół Zalewu Szczecińskiego, a także transgranicznego szlaku rowerowego „Wikingowie i Słowianie w poszukiwaniu wspólnego dziedzictwa”.

Zapisy Strategii nie wskazują na możliwość wystąpienia istotnego negatywnego oddziaływania poza granicami Polski. W opinii sporządzających Prognozę nie ma konieczności poddawania Strategii procedurze postępowania transgranicznego oddziaływania na środowisko. Zapisy Strategii nie wskazują jednoznacznie na wystąpienie istotnego negatywnego oddziaływania poza granicami Polski. Obciążenia dla środowiska wynikające z rozwoju turystyki województwa zachodniopomorskiego będą miały charakter lokalny i w związku z tym możliwość oddziaływania poza granicami kraju jest mało prawdopodobna.

Wskazanie powyższych działań i inwestycji jako mogących powodować oddziaływania transgraniczne ma charakter hipotetyczny. Zastosowanie właściwej procedury w stosunku do tych zamierzeń może mieć miejsce dopiero na etapie konkretnych projektów, a nie na etapie prognozowania rozwoju transportu w obrębie całego województwa. Podczas przygotowywania dokumentacji projektowej, zgodnie z wymogami polskiego prawa, postępowanie w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko będzie musiało być przeprowadzone w odniesieniu do każdego z konkretnych zamierzeń, o ile tylko wystąpi taka potrzeba (zidentyfikowane zostaną rzeczywiste oddziaływania).

10 Przewidywane zmiany stanu środowiska województwa zachodniopomorskiego w przypadku odstąpienia od realizacji Strategii

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 Ustawy OOS pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust 2 wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt 2 ppkt a) konieczność zawarcia w Prognozie określenia, analizy i oceny „(...) potencjalnych zmian stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu”.

Strategia rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku w swoich założeniach realizować ma koncepcję kompleksowego rozwoju gospodarki turystycznej w regionie. Określa założenia ramowe dotyczące kształtowania dalszego rozwoju turystycznego województwa aspirującego do pełnienia wiodącej roli na turystycznej mapie Polski i Europy Środkowej. Zgodnie z wizją strategiczną regionu w roku 2015: „województwo zachodniopomorskie należy do najlepiej rozwiniętych turystycznie w kraju i Europie Środkowej. Stanowi synonim polskiej marki turystycznej w zakresie wypoczynku aktywnego, pobytów zdrowotnych oraz inspirującej przygody z kulturą i historią”.

Podstawą planowania strategicznego jest uwzględnianie długiego horyzontu czasowego oraz kompleksowy charakter wyznaczanych celów. Umożliwia ono takie projektowanie przyszłości, aby nie decydowały o niej przypadkowe zdarzenia, pozwala na redukcję zagrożeń i zwiększanie szans, przyczyniając się tym samym do ograniczania czynnika niepewności w procesach funkcjonowania i rozwoju. Obowiązkowym elementem prognozowania oddziaływania na środowisko, dotyczącym również prognoz wpływu dokumentów strategicznych, jest wariant „zero”. Odnosi się on do hipotetycznej sytuacji, jaka mogłaby wystąpić w przyszłości w przypadku, gdyby analizowane działanie nie zostało zrealizowane, w tym przypadku gdyby Strategia rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku nie została wdrożona. Określenie wariantu zerowego stanowi punkt odniesienia dla oceny stanu środowiska lub oddziaływań na nie, w wariantcie zakładającym realizację dokumentu strategicznego. W niniejszej Prognozie, dla oceny zmian w środowisku w przypadku wariantu „zero” przyjęto założenie, iż odstąpienie od realizacji Strategii zmniejszy szanse na ograniczenie występujących już obecnie negatywnych trendów, lub na wzmocnienie pozytywnych tendencji w dziedzinie środowiska.

Rozwój turystyki jest procesem dynamicznym, w ocenie sporządzających Prognozę będzie on w kolejnych latach następować będzie niezależnie od wdrożenia ocenianego dokumentu strategicznego i rozwiązań w nim zawartych, choć prawdopodobnie liczba osób wypoczywających na terenie województwa będzie mniejsza, niż w przypadku stworzenia zakładanych w strategii markowych produktów turystycznych.

Jedną z podstawowych zasad zrównoważonego rozwoju, która powinna być wdrażana w turystyce, jest zasada ekologizacji, rozumianej jako proces zmniejszania stopnia zagrożenia środowiska przyrodniczego (Poskrobko, 2005). Turystyka zrównoważona to każda forma rozwoju turystycznego, zarządzania i aktywności turystycznej, która podtrzymuje ekologiczną, społeczną i ekonomiczną integralność terenów, a także zachowuje dla przyszłych pokoleń w niezmiennym stanie zasoby naturalne i kulturowe tych obszarów (Zaręba, 2006). W przypadku zaistnienia rozpatrywanego wariantu „0”, wobec braku jasnej wizji wyznaczającej kierunki rozwoju turystyki zakładać należy, że proces ten będzie przebiegał w sposób spontaniczny i nieuporządkowany, utracona zostanie zatem szansa na osiągnięcie harmonii między potrzebami turystów, środowiska naturalnego i lokalnych społeczności.

Strategia zakłada w ramach celu pośredniego: równoważenie dysproporcji czasowych i przestrzennych w rozwoju funkcji turystycznych województwa, równomierne rozmieszczenie markowych produktów turystycznych na terenie całego Regionu. Wdrożenie jej zapisów mogłoby skutkować równomiernym rozłożeniem ruchu turystycznego. Założyć należy, iż w przypadku braku realizacji Strategii rozwój turystyki następował będzie nadal głównie w pasie nadmorskim, tj. w terenach poddanych już dziś silnej antropopresji. Nie wystąpi wówczas efekt odciążenia ruchem turystycznym cennych pod względem przyrodniczym terenów wybrzeża Bałtyku, utrzymana zostanie w tym rejonie, a nawet nasileniu ulec może, presja na środowisko przyrodnicze, co może lokalnie doprowadzić do przekroczenia pojemności ekologicznej i zmniejszenia jego zdolności do regeneracji. Istniejący już dziś konflikt wynikający z dysproporcji w potrzebie społecznego wykorzystywania niektórych terenów na cele turystyczne, rekreacyjne i sportowe, a niekwestionowanymi prawami środowiska naturalnego i potrzebami ochrony przyrody, może się pogłębiać. Z drugiej jednak strony brak wykreowania produktów markowych turystyki na obszarach jeszcze niewykorzystywanych turystycznie, o wysokim stopniu naturalności, może przyczynić się do zachowania ich obecnego stanu na bliżej nieokreślony czas.

Przyjąć należy, iż odstąpienie od realizacji Strategii nie będzie jednoznaczne z odstąpieniem od realizacji wszystkich obciążających środowisko działań służących osiągnięciu jej celów. Szereg działań, zadań oraz zamierzeń inwestycyjnych wymienionych w Strategii stanowi element regionalnych programów wspierających rozwój turystyki. Przykładem może być:

- projekt Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego stanowiący podstawowe założenie Programu rozwoju infrastruktury portów i przystani żeglarskich województwa zachodniopomorskiego w regionie Odry, Zalewu Szczecińskiego i wybrzeża Morza Bałtyckiego,

- tworzenie sieci szlaków konnych w oparciu, o które rozwijany ma być produkt markowy turystyki specjalistycznej, które to działanie mieści się w Programie rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim,
- rozwój subproduktów w ramach międzynarodowych, ogólnopolskich i regionalnych szlaków rowerowych, który jest zgodny z zapisami zawartymi w Koncepcji krajowych tras rowerowych w województwie zachodniopomorskim.

W zakresie budowy dróg, w przypadku braku realizacji działań strategicznych, prawdopodobnie nie będą natomiast realizowane, lub w mniejszym stopniu, inwestycje związane z udostępnieniem komunikacyjnym atrakcji turystycznych. W przypadku terenów cennych przyrodniczo może odnieść to skutek korzystny, bowiem eliminuje zagrożenia związane z negatywnym oddziaływaniem w fazie realizacji projektów oraz późniejszej ich eksploatacji. Brak dostępności komunikacyjnej opóźni proces urbanizacji tych terenów.

Zgodnie z wizją strategiczną regionu w roku 2015: „turystyka stanowi wiodącą dziedzinę gospodarki województwa, generując nowe miejsca pracy, stanowiąc istotne wsparcie dla rozwoju handlu, usług, transportu, gospodarki morskiej oraz napływu nowych inwestycji”. Celem nadrzędnym Strategii jest więc uczynienie z turystyki kluczowej gałęzi gospodarki regionu. Odstąpienie od realizacji tego celu sprzyjać może utrzymywaniu się (wobec braku alternatywnych źródeł czerpania dochodów) tradycyjnych, ekstensywnych sposobów gospodarowania w rolnictwie i na obszarach wiejskich, co jest korzystne dla zachowania wysokich walorów przyrodniczych tych terenów oraz krajobrazu kulturowego. Proces poprawy warunków i jakości życia obszarów wiejskich będzie postępował, jednak być może mniej dynamicznie. Wobec obecnego poziomu świadomości ekologicznej zakładać należy, iż nastąpi wzrost presji na środowisko, mogący prowadzić do pogorszenia jego stanu, w wyniku braku zrozumienia mechanizmów środowiskowych oraz braku środków na wprowadzanie rozwiązań nowoczesnych, proekologicznych, o zdecydowanie mniejszej presji na środowisko niż rozwiązania tradycyjne. W mniejszym stopniu i wolniej przebiegać będą procesy związane z modernizacją istniejącej infrastruktury turystycznej i przystosowaniem jej do europejskiego poziomu, co w przypadku przestarzałych technologii lub awaryjności urządzeń w wyniku ich technicznego zużycia, może stwarzać zagrożenia dla środowiska.

Za uznaniem wdrożenia Strategii za sytuację korzystniejszą od wariantu „zero” w zakresie stanu oraz zasobów środowiska, w opinii sporządzających Prognozę przemawia większa szansa na wdrożenie rozwiązań i realizację inwestycji w zakresie turystyki dostosowanych w swojej skali do problemów i potrzeb środowiskowych. Prowadzenie spójnej polityki przestrzennej na obszarze całego województwa sprzyjać będzie między innymi minimalizacji negatywnych skutków rozwoju turystyki na środowisko. Istnieje ponadto realna możliwość, aby wskazane w niniejszej prognozie potencjalne zagrożenia dla środowiska ograniczyć, poprzez uwzględnienie odpowiednich środków zapobiegawczych na dalszych etapach procesu planowania i podejmowania decyzji dotyczących konkretnych inwestycji.

11 Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 Ustawy OoŚ pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust. 3 wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt b konieczność przedstawienia w Prognozie „rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opisem metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy (biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru)”.

Geograficzny zasięg oddziaływania (w tym także na środowisko przyrodnicze) Strategii dla większości celów w niej wymienionych zamyka się w granicach województwa zachodniopomorskiego. Oczywistym jest, iż realizacja niektórych celów wskazanych w Strategii może objawiać się w oddziaływaniu na regiony/ tereny sąsiadujące z województwem.

Strategia Rozwoju Sektora Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 roku nie zawiera propozycji alternatywnych rozwiązań. W Strategii nie wskazywano także na priorytetyzację poszczególnych jej zapisów, które będą wdrażane z większym, a które z mniejszym prawdopodobieństwem. W związku z powyższym, należy tym miejscu wskazać powyższą okoliczność, jako trudność wynikająca z ograniczonego zasobu informacji i wiedzy. Nie jest bowiem możliwe przyjęcie wielu scenariuszy zakładających różne stopnie realizacji priorytetów i działań wskazanych w Strategii na różne sposoby (Strategia obejmuje 16 celów operacyjnych oraz 52 działania).

Wskazanie konkretnych i racjonalnych rozwiązań alternatywnych jest praktycznie nie możliwe. Strategie opracowywane na poziomie jednostek samorządu terytorialnego muszą uwzględniać zasadę zrównoważonego rozwoju (zasadę konstytucyjną). Ponadto działania wskazane w Strategii do realizacji muszą być w pełni zgodne z obowiązującym prawodawstwem. Kwestia wskazania konkretnych rozwiązań alternatywnych mogłaby bazować na wariantach wszystkich wskazanych w Strategii działań z uwzględnieniem np. kilku czynników – założeń, które determinowałyby bardziej skonkretyzowany kształt planowanych zamierzeń. Jednakże przyjęcie takich założeń w sposób znaczący wykraczałoby poza ustawowo określone ramy prognozy oddziaływania na środowisko. Zgodnie z art. 52. ust. 1 Ustawy OoŚ: „Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, o (...) **powinny być opracowane** stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny **oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu** oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem”.

Zgodnie z przeprowadzonymi w Prognozie analizami oddziaływania na środowisko zapisów Strategii, można wskazać, iż w wyniku jej realizacji będzie dochodziło do różnych konfliktów natury środowiskowej o różnej intensywności. Rozwiązywaniu tych konfliktów, formułowaniu wymogów oraz nakazów i szczegółowych warunków realizacji będzie następowało na etapie procedur przewidzianych dla sporządzania planów i programów oraz realizacji przedsięwzięć.

Jednakże z punktu widzenia strategicznego charakteru niniejszego dokumentu, autorzy Prognozy postanowili przybliżyć oraz uszczegółowić omówienie możliwych do realizacji wariantów realizacji Strategii przyjmując 3 założenia. Pierwszym z wariantów jest wariant zerowy, polegający na „braku realizacji projektowanego dokumentu” (założenia związane z powyżej przyjętym tokiem rozumowania strategicznego zostały opisane w rozdziale 10 niniejszej Prognozy (Przewidywane zmiany stanu środowiska województwa zachodniopomorskiego w przypadku odstąpienia od realizacji Strategii).

Drugim wariantem jest możliwość realizacji zapisów Strategii dokładnie w takiej formie, w jakiej zostały zapisane wszystkie cele operacyjne, działania oraz poszczególne sposoby i zadania służące ich realizacji. Jednakże zdaniem autorów Prognozy jest to wariant mało prawdopodobny.

Ostatnim wariantem jest założenie realizacji Strategii w ogólnych ramach oraz z dużą dozą tolerancji zakresu zadań i sposobu ich realizacji do wdrażania poszczególnych jej zapisów. Zdaniem autorów Prognozy za najbardziej prawdopodobny do realizacji przyjmuje się wariant trzeci, tj. wariant pozwalający nieznacznie wpływać na ostateczny kształt produktów Strategii. W miejscu tym autorzy Prognozy pragną poprzeć swoje powyższe przypuszczenia, poprzez przytoczenie zapisu zawartego w Strategii:

„Ujęcie zagadnień strategicznych dla rozwoju turystyki w Regionie w pięciu obszarach priorytetowych jest próbą możliwie pełnego opisu funkcjonowania gospodarki turystycznej. Obszary te jednak nie mają charakteru zamkniętego, a ich wydzielenie ma charakter umowny. Działania zapisane do realizacji w ramach jednego celu operacyjnego, często wpływają w sposób bezpośredni lub pośredni, na działania postulowane przez inny cel operacyjny w ramach innego obszaru priorytetowego.”

Ponadto wobec powyżej nakreślonych scenariuszy - założeń realizacji Strategii sugeruje się rozpatrywanie dwóch subwariantów – pozytywnego i negatywnego. Pozytywny subwariant zakłada, że procesy zmian związanych z rozwojem turystycznym przebiegać będą planowo i bezkonfliktowo (także uwzględniając oddziaływania na środowisko naturalne). Scenariusz negatywny polega natomiast na rezygnacji ze sterowania procesami zarządzania turystyką zgodnie z zapisami Strategii.

Strategie są najczęściej programami ogólnymi, które podejmują próbę sformułowania celów w odniesieniu do różnych dziedzin (w omawianym przypadku do Turystyki). Z reguły w dokumencie może być wiele celów operacyjnych o różnej specyfice i typie (tj. np. krótko i długoterminowe, łatwo i trudno osiągalne itp.). Na potrzeby niniejszej Prognozy, autorzy postanowili poddawać szczegółowej analizie m.in. konkretne cele, jakie zostały nakreślone w ramach Strategii (Załącznik nr 1 do Prognozy – Ocena antycypowanej intensywności oddziaływań). Należy nadmienić, iż takie założenie jest słuszne z punktu widzenia niewielkiej indywidualnej szkodliwości środowiskowej większości zamierzeń i zadań wskazywanych w Strategii jako narzędzia realizacji celów. Jednakże, w sytuacji gdy stwierdzano możliwość wystąpienia oddziaływania na środowisko w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne w Prognozie uwzględniano te zagadnienia oraz zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Ciężko jest przypuszczać, iż organizacja jednego czy wielu szkoleń / sesji / warsztatów spowoduje znaczące negatywne oddziaływania na środowisko (nawet uwzględniając zużycie papieru, elektryczności i innych materiałów oraz produktów i powstawanie odpadów). Natomiast uwzględniając oddziaływania skumulowane, wtórne oraz długoterminowe – można pokusić się o stwierdzenie, iż np. realizacja Celu Operacyjnego 1.1 Strategii pod nazwą: „Kreowanie i wdrażanie markowych produktów turystycznych identyfikujących unikatowe osobliwe cechy regionu” spowoduje wzrost liczby turystów zainteresowanych ofertą Regionu. W konsekwencji efektem wdrażania większości działań Strategii będzie właśnie wzrost ilości turystów w Regionie.

Jednym z głównych postulatów niniejszej Prognozy jest próba podjęcia działań zmierzających do „wyprzedzenia” realizacji przedsięwzięć/zamierzeń/celów Strategii, w celu nakłonienia decydentów i aktorów sceny turystycznej Regionu do wcześniejszego przeanalizowania potencjalnych i możliwych do zastosowania rozwiązań alternatywnych, a w przypadku ich braku zaplanowania i przygotowania działań kompensacyjnych (gdy negatywne skutki oddziaływania na środowisko będą wynikiem podejmowanych działań).

Z przytoczonych powyżej argumentów wynika, iż poziom szczegółowości Strategii pozwolił na sformułowanie rozwiązań alternatywnych o ogólnikowym charakterze. Należy jednakże podkreślić, iż dla wielu poruszanych w Strategii działań /celów nie ma rozsądnej alternatywy. Nie możliwym jest, a także nie pożądanym stworzenie z województwa zachodniopomorskiego „skansenu przyrodniczego” (sprawa ta nabiera ponadto szczególnego znaczenia w kontekście bezkrytycznego wpisywania postulatów pozbawionych merytorycznych wartości do Decyzji Środowiskowych). Dlatego też, wdrożenie Strategii zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju jest możliwe, natomiast kwestią pozostającą do ustalenia jest zakres oraz sposób realizacji zadań wylistowanych w tym dokumencie (w tym zagadnieniu pomocnym narzędziem ma być właśnie niniejsza Prognoza).

Zdaniem autorów Prognozy wdrożenie poniżej wylistowanych zamierzeń wskazanych w Strategii nie ma rozsądnej alternatywy:

- wsparcie rozwoju systemów bezpieczeństwa,
- opracowanie i wdrożenie systemu badań rynku turystycznego w Regionie,
- kształtowanie jakości infrastruktury turystycznej,
- zwiększenie dostępności turystycznej Regionu,
- usprawnienie systemu informacji turystycznej,
- kooperacja w zakresie wspólnego marketingu Regionu,
- kształtowanie kadr na potrzeby obsługi ruchu turystycznego w Regionie,
- kształtowanie turystyki społecznej,
- rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w Regionie,
- kreowanie i wdrażanie markowych produktów turystycznych identyfikujących unikatowe i osobliwe cechy Regionu,
- budowa i rozwój kompleksowych markowych produktów turystycznych wokół typów turystyki.

W nawiązaniu do zdiagnozowanych problemów z ustaleniem realizacji konkretnych zamierzeń w konkretnych lokalizacjach (brak precyzyjnych zapisów Strategii) oraz kierując się zasadą przeczności, autorzy Prognozy postanowili wskazać rodzaje przedsięwzięć, w odniesieniu do których należy przeprowadzać postępowania dotyczące Oceny Oddziaływania na Środowisko. Przedsięwzięcia te zostały wskazane w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. z 2004 r. Nr 257 poz. 2573) z uwzględnieniem charakteru Strategii oraz wynikających z niego możliwych do realizacji zamierzeń (zarówno w sposób pośredni i jak i bezpośredni w dłuższej perspektywie czasu). Poniższe przedsięwzięcia zdaniem autorów Prognozy mogą być realizowane nie zależnie od tego, jaki wariant realizacji Strategii zostanie faktycznie wdrażany.

Rodzaje przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko to m.in.:

- linie kolejowe wchodzące w skład transeuropejskiego systemu kolei dużych prędkości lub w skład transeuropejskiego systemu kolei konwencjonalnych, w rozumieniu ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. Nr 86, poz. 789, z późn. zm.), po których jest prowadzony ruch pociągów międzynarodowych;
- lotniska o podstawowej długości pasa startowego nie mniejszej niż 2.000 m;
- autostrady i drogi ekspresowe;
- drogi krajowe oraz inne drogi publiczne o nie mniej niż czterech pasach ruchu, o długości nie mniejszej niż 10 km, niewymienione w pkt powyżej;
- śródlądowe porty lub drogi wodne pozwalające na żeglugę statków o nośności nie niższej niż 1.350 ton, w rozumieniu ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 43, z późn. zm.);
- porty lub przystanie morskie, w rozumieniu ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich (Dz. U. z 2002 r. Nr 110, poz. 967, Nr 166, poz. 1361 i Nr 200, poz. 1683 oraz z 2004 r. Nr 169, poz. 1766), w tym infrastruktura portowa służąca do załadunku i rozładunku, połączona z lądem lub położona poza linią brzegową, do obsługi statków o nośności nie mniejszej niż 1.350 ton, w rozumieniu ustawy z dnia 18 września 2001 r. - Kodeks morski (Dz. U. Nr 138, poz. 1545, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej, z wyłączeniem przystani dla promów;
- sztuczne zbiorniki wodne o pojemności nie mniejszej niż 10 mln m³;
- zapory wodne lub inne urządzenia do piętrzenia i retencjonowania, o wysokości piętrzenia nie niższej niż 5 m;
- urządzenia do przerzutu wody w celu zwiększenia zasobów wodnych innych cieków naturalnych, kanałów, jezior oraz innych zbiorników wodnych w ilościach nie mniejszych niż 100 mln m³ rocznie;
- urządzenia do przesyłu wody, kiedy średni przepływ z wielolecia w zlewni, z której woda jest pobierana, wynosi nie mniej niż 2 mld m³ rocznie oraz ilość przesyłanej wody przekracza 5 % tego przepływu;
- instalacje oczyszczania ścieków przewidziane do obsługi nie mniej niż 100.000 równoważnych mieszkańców, w rozumieniu art. 43 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.);
- instalacje do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, w tym składowiska odpadów niebezpiecznych;
- składowiska odpadów, niewymienione w pkt powyżej, mogące przyjmować nie mniej niż 10 ton odpadów na dobę;
- instalacje do unieszkodliwiania odpadów innych niż niebezpieczne przy zastosowaniu procesów termicznych lub chemicznych, z wyłączeniem instalacji spalających gaz wysypiskowy, słomę lub odpady z mechanicznej obróbki drewna, instalacji do unieszkodliwiania odpadów z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybactwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności lub odpadów z autoklawowania;

Sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko mogą wymagać następujące rodzaje przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:

- elektrownie konwencjonalne, elektrociepłownie lub inne instalacje do spalania paliw w celu wytwarzania energii elektrycznej lub ciepłej, o mocy cieplnej rozumianej jako ilość energii wprowadzonej w paliwie do instalacji w jednostce czasu przy ich nominalnym obciążeniu, nie niższej niż 25 MW, a przy stosowaniu paliwa stałego, w tym biomasy - nie niższej niż 10 MW;
- wiercenia wykonywane w celu: ujmowania solanek, wód leczniczych lub termalnych,
- ośrodki wypoczynkowe lub hotele, umożliwiające pobyt nie mniej niż 100 osób, poza obszarami miejskimi wraz z towarzyszącą infrastrukturą;
- stałe pola kempingowe lub karawaningowe, umożliwiające pobyt nie mniej niż 100 osób;
- parki rozrywki o powierzchni nie mniejszej niż 5 ha;
- zespoły zabudowy:
 - przemysłowej na terenie o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha,
 - usługowej na terenie o powierzchni nie mniejszej niż 2 ha, centra handlowe i usługowe o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha lub o powierzchni użytkowej nie mniejszej niż 1 ha, wraz z towarzyszącą infrastrukturą;

- garaże lub parkingi samochodowe, lub zespoły parkingów, dla nie mniej niż 100 samochodów ciężarowych lub 300 samochodów osobowych;
- linie kolejowe, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 27 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...);
- lotniska, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 28, lub lądowiska helikopterów;
- drogi publiczne o nawierzchni utwardzonej, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 29 i 30 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...), o długości nie mniejszej niż 1 km;
- linie tramwajowe, koleje napowietrzne lub podziemne - metro, kolejki linowe lub linie szczególnego charakteru, wraz z towarzyszącą infrastrukturą, używane głównie do przewozu pasażerów;
- przystanie śródlądowe i morskie zapewniające miejsca do cumowania nie mniej niż 50 statków, w rozumieniu ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej, z wyjątkiem przystani o długości nabrzeża nieprzekraczającej 80 m;
- porty śródlądowe i morskie, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 31 i 32 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...);
- śródlądowe drogi wodne, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 31 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...);
- urządzenia przeciwpowodziowe, z wyłączeniem ich konserwacji i przebudowy;
- zapory wodne, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 34 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...), lub inne urządzenia mające na celu piętrzenie wody na wysokość nie mniejszą niż 1 m lub jej magazynowanie;
- kanały odkryte lub rurociągi o średnicy nie mniejszej niż 400 mm, służące do przesyłania wody;
- wały ochronne, nabrzeża, pirsy lub inne konstrukcje ochronne lub zmieniające linię wybrzeża morskiego, z wyłączeniem ich konserwacji i rekonstrukcji;
- urządzenia lub zespoły urządzeń umożliwiające pobór wód podziemnych lub sztuczne systemy zasilania wód podziemnych, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 35 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...), o zdolności poboru wody nie niższej niż 10 m³/h;
- urządzenia do przerzutu wody w celu zwiększania zasobów wodnych innych cieków naturalnych, kanałów, jezior oraz innych zbiorników, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 36 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...);
- stacje obsługi lub remontowe środków transportu, niewymienione w pkt 17-19 i pkt 46 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...); stacje obsługi lub remontowe sprzętu budowlanego lub rolniczego, składające się z nie mniej niż 3 stanowisk warsztatowych;
- instalacje do oczyszczania ścieków, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 38 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...), przewidziane do obsługi nie mniej niż 400 równoważnych mieszkańców;
- instalacje związane z odzyskiem lub unieszkodliwianiem odpadów, niewymienione w § 2 ust. 1 pkt 39-41 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...);
- stacje przeładunkowe odpadów;
- gospodarowanie wodą w rolnictwie, w tym melioracje, na obszarze nie mniejszym niż 20 ha, z wyłączeniem urządzeń wymienionych w pkt 63 Rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (...) oraz stawów rybnych;
- zalesienia o powierzchni powyżej 20 ha lub wylesienia terenów o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha, mające na celu zmianę sposobu użytkowania terenu;

12 Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień Strategii oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Niniejszy rozdział został opracowany zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.). W rozdziale 2 Ustawy OOS pn. „Prognoza oddziaływania na środowisko”, art. 51 ust. 2 wskazuje się zakres prognozy, w tym m.in. w pkt 1 ppkt c) konieczność zawarcia w Prognozie „propozycji dotyczących przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania”.

Monitoring zanieczyszczeń powietrza, wód i gleby, poszerzony o monitoring biologiczny, umożliwi rejestrację zmian zachodzących w środowisku przyrodniczym i wczesne wykrywanie zagrożeń. Obowiązek nadzorowania prawdopodobnych znaczących konsekwencji dla środowiska wynikających z realizacji Strategii ma na celu, jeśli okaże się to konieczne, odpowiednio wczesne wdrażanie działań zapobiegawczych, w przypadku pojawienia się niemożliwych do przewidzenia na obecnym etapie konsekwencji dla środowiska.

Monitoring skutków dla środowiska, jakie może wywołać realizacja zadań zawartych w Strategii rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku powinien koncentrować się na:

nadzorze wykonawców w trakcie wdrażania poszczególnych projektów, w celu sprawdzenia zgodności wykonywanych prac ze środkami łagodzenia oddziaływań na środowisko, które wynikają z przepisów szczególnych, nadzór ten winien być sprawowany na bieżąco,

- regularnej okresowej kontroli oddziaływania inwestycji zaliczanych do grupy mogących znacząco oddziaływać na środowisko, z jednoczesnym porównaniem wyników tego monitoringu z oddziaływaniami przewidywanymi w momencie przyjęcia projektów do realizacji.

Istotną trudność związaną z określeniem przewidywanych tendencji w rozwoju turystyki województwa i wynikającego stąd wpływu na środowisko stanowić może brak danych w postaci liczbowych wartości obrazujących stan wyjściowy do oceny, czyli sprzed wdrożenia Strategii. Wskaźniki przyjęte dla oceny zachodzących procesów powinny odzwierciedlać relacje pomiędzy różnymi wielkościami, co umożliwiłoby interpretację stanu lub tendencji. Stąd w założeniach monitoringu wpływu realizacji Strategii istotny jest właściwy dobór wskaźników do monitorowania, adekwatny do celów strategicznych, priorytetów, działań i zadań, a także odnoszący się do zidentyfikowanych istniejących już problemów środowiska.

Zapisy Strategii w niewielkim tylko stopniu odnoszą się do zasad zrównoważonego rozwoju turystyki. Zasady te jednak, oprócz ochrony różnorodności biologicznej, przyrody, krajobrazu oraz środowiska powinny być uwzględnione w przyjętym zestawie wskaźników monitoringu. Wobec powyższego proponuje się przyjęcie następujących wskaźników monitoringu:

- stosunek liczby turystów korzystających z noclegów do liczby stałych mieszkańców, z uwzględnieniem obszaru miejscowości oraz okresu letniego i zimowego,
- stosunek liczby turystów do stałych mieszkańców regionu w szczytach sezonu letniego,
- liczba osób korzystających z eko-, agro, agroekoturystyki w stosunku do ogółu ruchu turystycznego w regionie,
- udział ścieków poddanych III stopniowi oczyszczania pochodzących z obiektów turystycznych w stosunku do ogólnej ilości wytwarzanych ścieków,
- udział poszczególnych źródeł energii wykorzystywanej przez obiekty turystyczne, z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii,
- liczba turystów odwiedzających w ciągu roku Woliński oraz Drawieński Park Narodowy w przeliczeniu na hektar powierzchni,

Oprócz informacji uzyskanych w oparciu o wyżej wymienione wskaźniki, w sposób pośredni środowiskowe efekty realizacji Strategii mogą znaleźć odzwierciedlenie w kolejnych raportach instytucji odpowiedzialnych za monitorowanie stanu poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego w województwie zachodniopomorskim, między innymi:

- w zakresie wpływu na stan powietrza

Informacji o aktualnym stanie i stopniu zanieczyszczenia poszczególnych komponentów środowiska, w tym powietrza atmosferycznego, ilości zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska, dynamice antropogenicznych przemian środowiska przyrodniczego i przewidywanych skutkach użytkowania środowiska dostarcza państwowy monitoring środowiska. Wyniki wykonanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie Rocznych ocen jakości powietrza dla województwa zachodniopomorskiego (raporty za lata 2007 - 2008) wykazały konieczność opracowania Programów ochrony powietrza dla 4 stref województwa zachodniopomorskiego: Aglomeracji Szczecińskiej, m. Koszalin, powiatu gryfińskiego i szczecineckiego, z uwagi na stwierdzenie przekroczeń poziomów docelowych określonych dla benzo(a)pirenu (BaP).

POP dla wyżej wymienionych stref opracowywane są na zlecenie Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego. Ich celem ma być osiągnięcie poziomów docelowych BaP za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych do 2013 r.

- w zakresie wpływu na klimat akustyczny

Podstawowym poziomem oceny klimatu akustycznego jest powiat. Starostwa odpowiedzialne są za dokonywanie ocen w formie map akustycznych, które aktualizowane mają być w cyklach 5-letnich. Obowiązek opracowania map akustycznych w pierwszym etapie obejmuje: aglomerację o liczbie ludności powyżej 250 tys., otoczenie głównych dróg o przejeżdżającej liczbie pojazdów przekraczającej 6 milionów rocznie, otoczenie głównych linii kolejowych o przejeżdżającej liczbie pociągów ponad 60 tys. rocznie oraz głównych portów lotniczych, na których odbywa się ponad 50 tys. operacji lotniczych rocznie. W województwie zachodniopomorskim obowiązkiem wykonania mapy akustycznej objęte zostały następujące obszary:

- odcinek drogi krajowej S3 Goleniów – Kliniska, o długości 11,4 km,
- odcinek drogi krajowej S3 Kliniska – do drogi wojewódzkiej 142, o długości 9 km,
- miasto Szczecin.

Organem odpowiedzialnym za mapy akustyczne dla drogi S-3 jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, natomiast dla aglomeracji Szczecin - Prezydent Miasta Szczecin.

- w zakresie wpływu na stan wód

Zgodnie z Ramową dyrektywą wodną 2000/60/WE od 2006 r. na Międzynarodowym Obszarze Dorzecza Odry realizowane są programy monitorowania wód powierzchniowych, podziemnych oraz obszarów chronionych, umożliwiające dokonanie kompleksowego przeglądu stanu wód. Wyniki tego monitoringu służą głównie kontroli osiągnięcia celów środowiskowych ustalonych dla JCW na obszarze MODO, a ponadto stanowią podstawę programów działań.

- w zakresie wpływu na bioróżnorodność

Monitoring środowiska przyrodniczego prowadzony jest na obszarze parków narodowych w ramach realizacji ich zadań własnych.

Monitoring obszarów Natura 2000, nie objętych zasięgiem parków narodowych, poprzedzony powinien być ich inwentaryzacją przyrodniczą oraz sporządzeniem planów ochrony. Zgodnie z ustawą z 3 października 2008 (Dz. U. Nr 201 poz. 1237) o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw, dokonującej wdrażania dyrektywy wspólnoty, założono konieczność sporządzenia w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty, lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków, projektu planu zadań ochronnych. Plany takie jak dotąd nie zostały sporządzone. Niepełna jest też wiedza o rozmieszczeniu siedlisk i gatunków stanowiących przedmiot ochrony w obrębie poszczególnych obszarów z uwagi na brak przeprowadzenia ich inwentaryzacji. Publikowane wyniki badań naukowych są fragmentaryczne, co utrudnia ocenę wpływu planowanych przedsięwzięć na przedmiot ochrony. W związku z powyższym brak jest na obecnym etapie możliwości skutecznego monitorowania przemian zachodzących w ekosystemach na tych obszarach.

Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych na obszarach rolniczych jest ważnym elementem w ochronie i powstrzymaniu utraty różnorodności biologicznej. W ramach realizacji w Polsce projektu Europejskiej Agencji Środowiska oraz Joint Research Centre o nazwie High Nature Value farmland (HNV) przeprowadzona zostanie inwentaryzacja cennych obszarów przyrodniczych wykorzystywanych rolniczo. Ich ochrona oraz ochrona naturalnego dziedzictwa związanego z tradycyjnym krajobrazem rolniczym prowadzona ma być zgodnie z założeniami w oparciu o monitoring stanu. W Polsce wyznaczenie tych obszarów, a także opracowywanie metod ich monitoringu znajduje się na etapie projektu, którego realizacja nastąpi prawdopodobnie w latach 2010 – 2012.

Monitoring stanowi również jedno z działań na rzecz ochrony przyrody podejmowanych przez organizacje ekologiczne.

W tym miejscu należy także nadmienić, iż system zbieranych danych powinien być odpowiednio przygotowany i realizowany. W pierwszej kolejności dane powinny być zbierane od odpowiednich podmiotów. Dobrze by było, gdyby w/w wskaźniki możliwe były do zbierania w ramach gmin. Tak by umożliwić tworzenie porównań, odniesień i analiz. Nie powinno się agregować zbieranych danych wyłącznie na wyższy poziom tj. np. na starostwa, bez jednoczesnego podawania danych z niższych poziomów (gminy). Wdrożenie systemu z uwzględnieniem powyższych zastrzeżeń będzie umożliwiało odpowiednie kreowanie działań w gminie/mieście z zakresu turystyki. Agregacja danych powinna być dostępna na odpowiednim poziomie, zaś sam system powinien zbierać dane przydatne, a nie takie, które są nikomu do niczego nie przysługują. Dostarczane dane i analizy powinny dawać możliwość ich przeglądania, tak by można było śledzić ogólny trend w branży turystycznej. Ponadto taki system dostarczał by materiał do zastanowienia się jakie działania mają sens w jakim regionie. Sam fakt zaistnienia jakiegoś trendu np. w turystyce, nie oznacza wcale, że podmioty kształtujące produkty turystyczne powinny ślepo podążać za tym trendem. Natomiast dane z takiego systemu mogły by dostarczać cennych informacji do analiz.

Metody analizy skutków realizacji postanowień Strategii powinny umożliwiać wykorzystywanie zbieranych danych do tworzenia lepszych programów zarządzania sferą turystyki w Regionie, ale także do wzrostu

świadomości ekologicznej społeczeństwa. Przykładowo Ogólnopolska kampania „Od Eko-Samorządu do Eko-Społeczeństwa”¹⁸ zainicjowana przez Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych¹⁹ stowarzyszenie Europa Nasz Dom Ocena za główny cel prowadzonej akcji stawia sobie właśnie wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz pomaganie we wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju w społeczeństwie, samorządach i przedsiębiorstwach. Dlatego tak istotne jest rozpowszechnianie wiedzy / wyników / analizy z zakresu turystyki. Dopóki nie będzie się szeroko mówiło i informowało o zarządzaniu przestrzenią turystyczną w sposób przyjazny dla środowiska, tak długo społeczeństwo i użytkownicy produktów turystycznych tego nie zrozumieją i nie będzie możliwe pełne zintegrowanie zasad i dobrych praktyk zrównoważonego rozwoju. Bez społeczeństwa, bez udziału przedstawicieli JST nie wprowadzi się skutecznej polityki środowiskowej (w tym uwzględniającą sektor: energetyczny, odpadowy i inn.).

Precyzyjne określenie konsekwencji przedsięwzięcia dla środowiska możliwe jest dopiero na poziomie projektu, z uwagi na bardziej konkretne ramy badawcze, niż strategiczna ocena oddziaływania na środowisko w toku programowania. Szczegółowe warunki monitoringu powinny być opracowane na etapie przygotowania dokumentacji projektowej dla każdej z inwestycji zawsze znacząco oddziałującej na środowisko lub mogącej tak oddziaływać. Powinny także zawierać zestaw odpowiednich wskaźników umożliwiających nadzór nad prawidłową realizacją inwestycji oraz źródeł ich pozyskania i wykonywania oceny. Zbiór takich indykatorów powinien obejmować wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania. Na regulacje te należy zwrócić uwagę w toku procedur planowania przestrzennego i pozyskiwania wymaganych przepisami prawa pozwoleń.

¹⁸ <http://www.eko-samorzadowiec.pl/index.php?page=akcja>

¹⁹ www.europa.org.pl

13 Propozycje modyfikacji Strategii

W niniejszym rozdziale zestawiono propozycje modyfikacji/uzupełnień treści Strategii, w kontekście konieczności uwzględnienia wszelkich elementów, jakie z formalnego punktu widzenia powinna spełniać Prognoza (art. 51 ust. 2 ustawy OOS). Powyższe podejście pozwoli w pełniejszy sposób uwzględnić szeroki katalog aspektów środowiskowych w procesie przygotowania i przyjmowania Strategii – jako dokumentu, którego realizacja może powodować znaczący wpływ na środowisko. W intencji autorów Prognozy niniejszy rozdział ma za zadanie włączyć dodatkowy element percepcji zagadnień dotyczących ochrony środowiska do podejmowania decyzji ws. zamierzeń wskazanych do realizacji w Strategii. Powyższe podejście dodatkowo powinno przyczynić się do wygenerowania bardziej trwałych, skutecznych i świadomych ze środowiskowego punktu widzenia modeli postępowania w zakresie kształtowania polityki turystycznej w województwie zachodniopomorskim. Dodatkowo przewiduje się, iż poniżej sformułowane przez zespół badawczy propozycje stanowić powinny cenny materiał bazowy do dyskusji w trakcie prowadzonych prac związanych z opiniowaniem oraz przeprowadzeniem konsultacji społecznych dla Strategii oraz Prognozy.

Tabela 57 Propozycje zmian w Strategii

Lp.	obecnie funkcjonujący zapis w Strategii	propozycja modyfikacji/uzupełnienia pierwotnego zapisu Strategii
1	<p>lokalizacja zapisu: SRT do 2015r. strona nr: 5 treść zapisu: Strategia stanowi naturalną kontynuację działań objętych Programem, uwzględniając potrzebę projekcji nowych obszarów strategicznych oraz programów działań.</p>	Strategia stanowi naturalną kontynuację działań objętych Programem, uwzględniając potrzebę projekcji nowych obszarów strategicznych oraz programów działań z uwzględnieniem i poszanowaniem zasobów środowiskowych województwa.
2	<p>lokalizacja zapisu: SRT do 2015r. strona nr: 38 treść zapisu: Nawet niezwykle bogactwo zasobów środowiska przyrodniczego i antropogenicznego nie gwarantuje powodzenia w komercjalizacji danego regionu turystycznego.</p>	Nawet niezwykle bogactwo zasobów środowiska przyrodniczego i antropogenicznego nie gwarantuje powodzenia w przygotowaniu odpowiedniej oferty turystycznej, pozostającej w pełnej zgodności i poszanowaniu zasobów środowiska naturalnego województwa zachodniopomorskiego.
3	<p>lokalizacja zapisu: SRT do 2015r. strona nr: 65 treść zapisu: Odpowiednie sterowanie podażą w oparciu o wiedzę dotyczącą popytu daje szanse maksymalnego wykorzystanie zasobów turystycznych.</p>	Odpowiednie sterowanie podażą w oparciu o wiedzę dotyczącą popytu daje szanse zoptymalizowanego wykorzystania zasobów turystycznych Regionu. Należy jednak mieć na uwadze nadrzędność i konieczność zagwarantowania stosowania zasad zrównoważonego rozwoju nad potrzebami zgłaszanymi przez potencjalnych użytkowników produktów turystycznych.
4	<p>lokalizacja zapisu: SRT do 2015r. strona nr: 46 treść zapisu: W działaniach marketingowych powinno zapewnić się kompleksowe ujęcie potrzeb gospodarki turystycznej, a także spójność działań w celu tworzenia silnego wizerunku Województwa.</p>	W działaniach marketingowych powinno zapewnić się kompleksowe ujęcie potrzeb gospodarki turystycznej, a także spójność działań w celu tworzenia silnego wizerunku Województwa z uwzględnieniem problematyki ochrony środowiska poprzez wprowadzenie ekomarketingu.
5	<p>lokalizacja zapisu: SRT do 2015r. strona nr: 53 treść zapisu: Przestrzeń turystyczna, opiera się w dużej mierze na zasobach środowiska naturalnego, które w myśl zasad zrównoważonego rozwoju ma „zostać przekazane kolejnym pokoleniom bez uszczerbku na jakości”. Koniecznym jest zatem monitorowanie skutków zmian w środowisku wywołanych przez turystykę.</p>	Przestrzeń turystyczna, opiera się w dużej mierze na zasobach środowiska naturalnego, które w myśl zasad zrównoważonego rozwoju ma „zostać przekazane kolejnym pokoleniom bez uszczerbku na jakości”. Konieczne jest zatem dostosowanie planowanych inwestycji turystycznych do możliwości ich przyjęcia przez środowisko oraz monitorowanie skutków zmian w środowisku przez nie wywołanych.
6	<p>lokalizacja zapisu: SRT do 2015r. strona nr: 54 treść zapisu: Bogactwo zasobów środowiska wodnego może</p>	Bogactwo zasobów środowiska wodnego może stać się istotnym walorem turystycznym tworzącym jeden z filarów rozwoju gospodarki turystycznej oraz działań marketingowych

zostać stać się istotnym walorem turystycznym tworzącym jeden z filarów rozwoju gospodarki turystycznej oraz działań marketingowych Regionu.

Regionu. Jednak bogactwo to ze względu na swoją wrażliwość musi być rozsądnie eksploatowane, gdyż nadmierne wykorzystanie może prowadzić do jego nieodwracalnej degradacji i zmieszenia walorów turystycznych.

14 Literatura

1. Orzechowska – Szajda I., 2009, Pola golfowe – kształtowanie i ochrona krajobrazu. Nauka Przyroda Technologie t.3, 1
2. Jagiełło A., Józwiak Z., Korytarze transportowe obszaru Bałtyku Południowego szansą dla polskich portów. Internet
3. Biuro Ekspertyz Projektów Budownictwa Komunikacyjnego EKKOM sp. z o.o., 2008. Podręcznik dobrych praktyk wykonywania opracowań środowiskowych dla dróg krajowych
4. Kiejzik Głowińska M., Dederko Z. 2008. Wycena szkód w środowisku naturalnym – aspekty stosowania metod ekwiwalentności zasobów, Problemy Ocen Środowiskowych, Nr 3
5. Jędrzejewski W., Nowak S., Kurek R., Mysłajek R., Stachura K. 2004. Zwierzęta a drogi. Metody ograniczania negatywnego wpływu dróg na populacje dziko żyjących zwierząt. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża
6. Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M. 2005. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską sieć Natura 2000 w Polsce. Opracowanie wykonane dla Ministerstwa Środowiska w ramach realizacji programu Phare PL0105.02. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża
7. Friedberg J. 2008. Europejska polityka transportowa w kontekście minimalizacji negatywnego wpływu transportu na środowisko naturalne. Konferencja zorganizowana przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego: „Rozwój infrastruktury transportowej w kontekście kwestii środowiskowych”, Lublin
8. Friedberg J. 2008. Transport – usługa publiczna i ważny sektor gospodarki. Polska XXI Portal poświęcony polityce polskiej. Internet
9. Łabuz T. A., 2003, Antropopresja w środowisku wydm nadmorskich dużej miejscowości na przykładzie Kołobrzegu. [w:] J. M. Waga, K. Kocel (red.) Człowiek w środowisku przyrodniczym – zapis działalności. PTG nr 3, Sosnowiec, s.119-124, ISBN 83-918296-2-6)
10. Łonkiewicz B red. 1996. Ochrona i zrównoważone użytkowanie lasów w Polsce Fundacja UCIN Poland. Internet
11. Łabuz T. A., 2002, Przykłady antropopresji na nadmorskich wydmach mierzei Bramy Świny. [w:] P. Szwarczewski, E. Smolska (red.), Zapis działalności człowieka w środowisku przyrodniczym, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, s.75-84
12. Łabuz T. A., 2004, Wydmowy krajobraz wybranych miejscowości nadmorskich zachodniego i środkowego wybrzeża Polski. [W:] Ciaciura M., (red.), Stan Środowiska społecznego podstawowym warunkiem zdrowotności społeczeństwa. Uniwersytet Szczeciński, Wyd. Z.U.P.W. OPTIMEX, s.291-303, ISBN 83-908454-6-6)
13. Łabuz T. A., 2004, Środowisko, krajobraz i dynamika brzegu wydmorego w Polsce, Internet
14. Podawca K. Ścieżki rowerowe jako element infrastruktury turystycznej (na przykładzie ścieżki rowerowej Łąck – Gąbin i Gostynin – Lucień). Katedra Budownictwa i Geodezji SGGW. Internet
15. Zalewski A., Buliński B., 2000, Układy tras rowerowych w zagospodarowaniu przestrzennym. IX Konferencja Naukowa „Wieś polska w nowym stuleciu” 19–21 maja 2000, Białystok – Wigry
16. Kondracki J. 2000 Geografia regionalna Polski. PWN. Warszawa
17. Podręcznik do Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko dla polityki spójności na lata 2007-2013. Luty 2006 - Sieć na rzecz Ekologizacji Programów Rozwoju Regionalnego,
18. Broszura Ligi Ochrony Przyrody „Jak pomagać ptakom w zakładaniu gniazd” M. Luniak, P. Kozłowski, W. Nowicki
19. Materiały Urzędu Morskiego w Szczecinie
20. Zwierzęta a drogi. Metody ograniczania negatywnego wpływu dróg na populacje dzikich zwierząt. 2006 r. Zakład Badania Ssaków PAN, Jędrzejewski W., Nowak S., Kurek R., Mysłajek R., Stachura K., Zawadzka B.,
21. Zeszyty metodyczne Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska nr 1 – Postępowanie administracyjne w sprawach określonych ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko – sierpień 2009 r.
22. ZESZYTY NAUKOWE GNIEŹNIŃSKIEJ WYŻSZEJ SZKOŁY HUMANISTYCZNO - MENEDŻERSKIEJ „Milenium” Hanna Pondel WYKORZYSTANIE KONCEPCJI EKOMARKETINGU W RYNKOWEJ WALCE O KLIENTA 2007
23. Bogdanowski J. 2001 - Ochrona krajobrazu kulturowego Polski, Kraków
24. Winpenny J.1995 - Wartość środowiska. Metody wyceny ekonomicznej. Warszawa
25. Zaręba D., 2000, 2006 i 2008, Ekoturystyka, Wyd. Naukowe PWN Warszawa
26. Gaworecki W., 2000, Turystyka. PWE. Warszawa

27. Poskrobko B., Kozłowski S., 2005, Zrównoważony rozwój. Wybrane problemy teoretyczne i implementacja w świetle dokumentów Unii Europejskiej, [W:] Studia nad zrównoważonym rozwojem. Tom I.PAN, Białystok – Warszawa
28. Skłodowski J., 2009, Oddziaływanie turystyki wodnej na ekosystemy leśno jeziorne, Studia i Materiały, Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej R. 11. Zeszyt 4 (23) / 2009
29. Kubiak J., Tórz A., 2005, Eutrofizacja. podstawowe problemy ochrony wód jeziornych na Pomorzu Zachodnim, Słupskie Prace Biologiczne 2/2005
30. Kozak M. W., 2006, Rola agroturystyki w rozwoju obszarów wiejskich. Stan i rekomendacje. Ekspertyza dla Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych Uniwersytetu Warszawskiego
31. Rogowski M., 2009, Metoda oceny walorów widokowych szlaków turystycznych. Konferencja: Turystyka a ochrona środowiska przyrodniczego; Stan i perspektywy badań. Pniewy. Internet
32. Koncepcja Międzynarodowych Tras Rowerowych w Województwie Zachodniopomorskim, 2002
33. Program rozwoju infrastruktury portów i przystani żeglarskich województwa zachodniopomorskiego w regionie Odry, Zalewu Szczecińskiego i wybrzeża Morza Bałtyckiego, 2008
34. Program rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim. Szlaki konne, 2005
35. Koncepcja międzynarodowych tras rowerowych w województwie zachodniopomorskim, 2002
36. Wstępna koncepcja wyznaczenia na obszarach wiejskich Polski obszarów o wysokich walorach przyrodniczych (HNV) oraz opracowanie dla nich programu monitoringu, raport merytoryczny na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2009
37. Instrumenty rynkowe stosowane dla finansowania ochrony różnorodności biologicznej, Raport, Twinning Project PL2006/IB/EN/02 Communication, Public Awareness and Capacity Building for the EU Natura 2000 ecological Network, Santiago García Sánchez Velilla
38. Kowalczyk P., Nieznański P., Stańsko R., 2009, Natura 2000 a gospodarka wodna, Ministerstwo Środowiska
39. Rutkowski P., 2009, Natura w leśnictwie, Ministerstwo Środowiska
40. Ministerstwo Środowiska. 2003. Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań. Internet
41. Łonkiewicz B red. 1996. Ochrona i zrównoważone użytkowanie lasów w Polsce Fundacja UCIN Poland. Internet
42. B. M. Dobrzańska, D. Kiełczewski 2007 – Zrównoważony rozwój i ochrona środowiska w gospodarce, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok
43. U. Myga – Piątek, G. Jankowski – Wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze i społeczne oraz zagospodarowanie przestrzenne. Casus polski Wydział Nauk Ziemi. Uniwersytet Śląski
44. B. Fiedor 1993 – Koncepcja trwałego rozwoju. Środowiskowe bariery rozwoju gospodarczego, a przemiany strukturalne w Polsce. Biblioteka Ekonomia i Środowisko nr 19, Wrocław
45. I. Kukowska, G. Bożek, R. Ślusarczyk 2006 – Wpływ turystyki masowej na dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe Karpat. Raport z monitoringu kierunków zagospodarowania i wykorzystania turystycznego polskich gór. Stowarzyszenie Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, Bystra
46. M. Makomaska-Juchniewicz, J. Perzanowska – Ogólne zalecenia dla ochrony typów siedlisk oraz gatunków zwierząt (poza ptakami) i roślin wymienionych w załącznikach I i II Dyrektywy Siedliskowej, przewidywane na terenach Specjalnych Obszarów Ochrony sieci Natura 2000 w Polsce. Internet
47. Wojciechowski K. 2004 - Wdrażanie idei korytarzy ekologicznych. Problemy Ekologii Krajobrazu tom XIV, Warszawa

15 Załącznik nr 1–Ocena antycypowanej intensywności oddziaływań

16 Załącznik nr 2–Powiązania Strategii z innymi dokumentami